هاتەم هەققىدە قىسسە

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

قۇتلۇق قەسەم

نەشرگە تەييارلىغۇچى: توختى ئابسخان
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابلىمىت ھاجى

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بەت

ھاتەم 1

مەلىكە ھۆسنە بانۇ ۋە ئۆنىڭ ھۆسنە ئاۋات شەھرى- نى بىنا قىلىشى 6

مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ كەززاپ شەيخ ۋە ئۆنىڭ قىرىق مۇرىدىنى ئوغورلۇق ئۈستىدە تۇتۇپ، پادىشاغا ھازالاتقانلىغى 21

مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ ئۆزىگە كەلگەن ئەلچىلەرگە قويغان يەتتە سوئالى 24

ھاتەمنىڭ ھۆۋەيدا چۆلىگە بېرىپ، مەلىكە ھۆسنە بانۇ- نىڭ بىرىنچى سوئالىغا جاۋاپ تاپقانلىغى 34

ھاتەمنىڭ مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ ئىككىنچى سوئالىغا جاۋاپ ئىزدەش يولىدا بېشىدىن كەچۈرگەنلىرى ... 52

ھاتەمنىڭ دەشتۇ-يا ياۋانلارنى كېزىپ، مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ ئۈچىنچى سوئالىغا جاۋاپ تاپقانلىغى ... 97

ھاتەمنىڭ مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ تۆرتىنچى سوئالىغا جاۋاپ ئىزدەش يولىدا كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلىرى ... 132

ھاتەمنىڭ مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ بەشىنچى سو- ئالىغا جاۋاپ ئىزدەپ قىلغان سەپىرى 158

ھاتەمنىڭ تىلسىماتنى بۇزۇپ، مەلىكە ھۆسنە بانۇ- نىڭ ئالتىنچى سوئالىغا جاۋاپ تاپقانلىغى 177

ھاتەمنىڭ مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ يەتتىنچى سو- ئالىغا جاۋاپ تېپىپ كېلىشى ۋە ھۆسنە بانۇ بىلەن شاھزادە مۇنىرنىڭ تويى 197

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

هاتەم

بۇرۇنقى زاماندا، سىخىيلىقتا مەشھۇر بولغان ـ ھاتەم ئىسىملىك بىر ئادەم ئۆتكەن ئىكەن. ئۇنىڭ نامى تىللاردا داستان بولۇپ، مۇشۇ كۈنلەرگىچە ساقلىنىپ كەلمەكتە.

رىۋايەتچىلەر مۇنداق ھىكايە قىلىشىدۇ:

ھاتەمنىڭ دادىسى ـ تەي، تەينىڭ ئاتىسى ـ كەھلان، كەھلاننىڭ ئاتىسى ـ رەسەن، رەسەننىڭ ئاتىسى ـ نەخشەپ، نەخشەپنىڭ ئاتىسى ـ قەھتان، قەھتاننىڭ ئاتىسى ـ ھوت، ھوتنىڭ ئاتىسى ـ ئامايا ئىدى.

ئامايا ـ يەمەن ۋىلايىتىنىڭ ھۆكۈمدارى بولۇپ، دىخانچىلىقتا ماھىر ئىدى. ئۇ بىر پەرزەنت يۈزى كۆرۈپ، ئىسمىنى « ھوت » دەپ قويدى. ھوت چوڭ بولدى ۋە ئاتىسىنىڭ يولىنى تۇتۇپ، قىسقىغىنە ۋاقىت ئىچىدە باي بولدى، ئاندىن كۆڭلىگە پادىشالىق ھەۋىسى چۈشۈپ، ھەر خىل خىياللارنى سۈردى. ئاخىرى، مەسلىھەت ئۈچۈن ئۆز يېقىنلىرىنى يىغىپ، زىياپەت بېرىپ، مۇددىئاسىنى بايان قىلدى. يېقىنلىرى: «مۇددىئايىڭىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن كۆپ بايلىق كېرەك، ئۇنداق بولمىسا، ئەمەلگە ئاشمايدۇ » ـ دېيىشتى.

ـ ئەي قېرىنداشلار، ـ دېدى ھوت ئالدىن تەييارلاپ قويغان قورال ـ ياراقلىرىنى كۆرسىتىپ، ـ خاتىرجەم بولۇڭلار، سىلەر رازىلىق بېرىپ، دۇئا يىگىتلارنى بەرسەڭلارلا بولىدۇ، شۇ چاغدا ئاللانىڭ ئىنايىتى بىلەن يەمەننىڭ پادىشالىقىنى تارتىۋالسام ئەجەپ ئەمەس...

يەمەن پادىشاسىنىڭ لەشكەرلىرى ھوتەنىڭ ئۇدۇلىغا كېلى- سەپ تۇزدى. ئىككى تەرەپنىڭ پالۋانلىرى بىر - بىر ئەپ ھۇ- نەر كۆرسىتىشكە باشلىدى. پادىشا لەشكەرلىرى بۇ قېتىممۇ يې- ڭىلىشكە يۈزلەندى. ھوتەننىڭ لەشكەرلىرى تېخىمۇ روھلىنىپ، بۇرۇنقىدىنمۇ ئۇبدانراق جەڭ قىلدى. بۇ قېتىمقى جەڭدە پادىشا ئۆلدى. بۇ خەۋەرچاقماق تېزلىگىدە تەرەپ - تەرەپلەرگە تارقىدى. شەھەر خەلقى ۋە كونا لەشكەرلەر ھوتەننىڭ ئايىغىغا باش قويدى ۋە ھوتەننى پادىشالىق تەختىگە ئولتۇرغۇزۇپ، مۇبارەكلەر ياغ- دۇردى.

ھوت پادىشا بولغاندىن كېيىن ئادالەت بىلەن شەھەر سو- راپ خەلقنىڭ كۆڭلىنى خوش قىلدى.

ئەلقىسسە، ھوت بىر پەرزەنت كورگەن بولۇپ، ئىسمى "قەھ- تان" ئىدى. ھوت ئەجەل شەربىتى ئىچىپ ئۇ ئالەمگە سەپەر قىل- غاندىن كېيىن تاجۇ - تەختى قەھتانغا قالدى.

قەھتانمۇ ئاتىسىنىڭ يولىنى تۇتۇپ، ئادالەت بىلەن شەھەر سوراپ، لەشكەرلىرىنى كۆپەيتىپ ۋە كۈچەيتىپ، خەلقنىڭ كوڭ- لىنى شات، يۇرتنى ئاۋات قىلىشقا تىرىشتى.

قەھتان بىر پەرزەنت كورۇپ، ئىسمىنى "نەخشەپ" قويدى ھەم ئالاھىدە كوڭۇل قويۇپ تەربىيىلىدى. قەھتان بۇ دۇنيادىن ئۇ ئالەمگە ياخشى نام بىلەن كەتتى. تاجۇ - تەخت نەخشەپكە قالدى

نەخشەپ ئاتا - بوۋىلىرىدەك ئادالەتنى كەسپ قىلالمىدى. مەملىكەت ئىشلىرىغا ھەر تەرەپتىن قاراقوللار ئارىلىشىشقا باش لىدى. نەخشەپمۇ بىر پەرزەنت كوردى. ئىسمىنى " رەسە، قويدى.

www.uyghurkitap.com

هوت زىياپەتتىن كېيىن مەشھۇر شەمشەرۋاز ۋە ئۇستا نەي-زىۋازلارنى تەشكىللەپ، ئۇلارغا كىيىم - كېچەك، قورال - ياراق تارقىتىپ بېرىپ، جەڭگە هازىرلىق قىلدى.

يەمەن پادىشاسىغا: «ئامايانىڭ ئوغلى - هوتنىڭ خىيالى يامان، پادىشا ئاگاھ بولمىسا، پۇشايمانىنى ئالغىلى قاچا تاپالمايدۇ» - دېگەن خەۋەر يەتتى. پادىشا دەرغەزەپكە كېلىپ، ئۇ پالۋاننى لەشكەر بېشى قىلىپ تەيىنلەپ، نۇرغۇن قوشۇنلار بىلەن هوتقا قارشى ماگغۇزماقچى بولدى. بۇنىڭدىن هوتمۇ خەۋەر تاپتى - دە، لەشكەرلىرىنى تەشكىللەپ هۇشيار تۇردى.

ئەلقىسسە، شەهەر تەرەپتىن يەمەن پادىشاسىنىڭ لەشكەرلىرى يېتىپ كەلدى. هەر ئىككى تەرەپ لەشكەرلىرى مەيدانغا كىردى. تاماشىچىلار ئۆز كۆڭۈللىرىدە: «كىمنىڭ يۈزىنى راھەت شامىلى سىلاپ، كىمنىڭ بېشىنى هالاكەت قىلىچى تېنىدىن جۇدا قىلار، كىم بېشىغا دۆلەت تاجىنى كىيەر؟» - دېگەن پىكىرنى كۆچۈرۈشەتتى.

مەيدانغا ئالدى بىلەن پالۋانلار يەككە- يەككە هالدا كىرىپ قەهرىمانلىق كۆرسەتتى. كېيىن لەشكەرلەر بەش - بەشلەپ، ئون - ئونلاپ، يۈز - يۈزلەپ مەيدانغا چۈشتى. جەڭ قىزىپ كەتتى...

پادىشا لەشكەرلىرى يېڭىلىپ، هەممە نەرسىلىرىنى تاشلاپ شەهەرگە قاراپ قاچتى.

بۇ مەغلۇبىيەتتىن قاتتىق غەزەپلەنگەن يەمەن پادىشاسى ئەتىسى لەكمىڭ - لەكمىڭ لەشكەر تارتىپ يولغا چىقتى. هوتمۇ بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ، لەشكەرلىرىنى هۇشيار تۇرغۇزدى. بىر كېچە - كۈندۈز ئۆتتى. ئەتىسى كۈن چىققاندا ناغرا - سۇناي ئاۋازلىرى يەر - زېمىننى لەرزىگە كەلتۈردى.

خالىمايدىكەن. شۇڭا ئۇ مەشھۇر سېخى ئادەم بولىدىكەن»- دەپ جاۋاپ بېرىپتى. شۇنىڭ بىلەن پادىشانىڭ كۆڭلى تىنىپ، پۇخ-رالاردىن بىر يىللىق باجنى كۆچۈرۈم قىلدى. ھاتەمگە قانداق تائام بېرىلسە،باشقا بالىلار ۋە ئىنىك ئانىلارغىمۇ شۇنداق تا-ئام بېرىلىدىغان بولدى.

ئەلقىسسە، پادىشا ھۆكۈمالارنى يەنە بىر قېتىم يىغىپ ئوغلىنىڭ بەختى - تەلىيىنى سورىغان ئىدى، ھۆكۈمالار: «بۇ ئوغۇلنىڭ تەلىيى ئۇلۇغ، ئامىتى چوڭ، ئىقبالى نۇرانە،بېلىگە ھەممە سېخىلىق كەمىرىنى باغلاپ، مىسكىن - بىچارىلارنىڭ دىلىنى شات قىلغۇسى» - دېيىشتى. بۇ جاۋاپتىن كۆڭلى زىيادە خۇشاللىققا چۆمگەن پادىشا-ھۆكۈما - دانىشمەنلەرگە نۇرغۇن سوۋغىلارنى ئىنئام قىلدى....

يىللار - يىللارنى قوغلاپ ئۆتۈپ، ئوغۇللار ئون ئىككى ياشقا كىردى. ئۇلارنىڭ رەڭگى - روپى، كىيىم - كېچىكى ئوخشاش بو-لۇپ، مىنىدىغان ئاتلىرى بىر خىل ياسداق ئىدى.

ھاتەم ھەر كۈنى بىر قېتىم كوچىغا چىقىپ ئايلىناتتى، غېرىپ-مۇساپىرلارغا، يېتىم - يېسىرلارغا خەيرى - ساقاۋەت قىلاتتى... ئۇ ھەرگىز قاتتىق سۆز قىلمايتتى، خاپا بولمايتتى، خۇشچىراي بولۇپ، ساھىپجاماللىقتا نادىر ئىدى...

www.uyghurkitap.com

رەسەن كوپ چاغلاردا ئاتىسىنى نارازى قىلاتتى. ئاتىسى ئۈنىڭدىن بىزار ئىدى. نەخشەپ ئەجەل ساقىسىدىن شەربەت ئىچكەندىن كېيىن پادىشالىق رەسەنگە قالدى.

رەسەنمۇ ئادالەت دەرياسىدا ئۈزمەي، خەلقنىڭ هال-ئەھۋالىغا يەتمەي، ئۈزۈنغا بارماي ئاخىرەتكە قەدەم قويدى. تاجۇ-تەخت ئۈنىڭ ئوغلى كەھلانغا قالدى.

كەھلان خەلققە پايدىمۇ كەلتۈرمىدى، زىيانمۇ سالمىدى. ئۇ بىر پەرزەنت كوردى. ئىسمىنى ” تەي » قويدى. كەھلان مەڭگۈلۈك كوز يۇمغاندىن كېيىن پادىشالىق ئوغلى تەيگە قالدى. تەي بوۋىسى هوتەننىڭ يولىنى تۇتۇپ، ئادالەتلىك بىلەن ئىش كورۇپ، يەمەن زېمىنىنى ئاۋات قىلدى. خەلق ۋە لەشكەرلەر ئۈنىڭدىن رازى بولدى. خەزىنىلەر ئالتۇن، كۈمۈشكە لىق تولدى. تاجۇ-تەخت كۈچىيىپ، دولەتنىڭ ئىقبال كوكىدە بەختسائادەت يۇلتۇزلىرى چاقناشقا باشلىدى.

تەي بىر پەرزەنت كورۇپ ئىسمىنى ” هاتەم » قويدى.

ئەلقىسسە، هاتەم تۇغۇلغان كۈنى يەمەندە ئالتە مىڭ ئوغۇل تۇغۇلغان ئىدى. پادىشا پەرمان چۈشۈرۈپ ئۇلارنى يىغدى ۋە ئالتە مىڭ ئىنىك ئانا بەلگىلىدى. هاتەمگە بولسا، مەخسۇس 4 ئىنىك ئانا تەيىنلىدى. ئىنىك ئانىلار هاتەمگە سۈت ئېلىپ كىرگىنىدە، ئۇ زادى ئىچكىلى ئۇنىمىدى. بۇ ئىشتىن هەيران بولغان ئىنىك ئانىلار ئەھۋالنى پادىشاغا يەتكۈزدى. پادىشانىڭ كوڭۈل ئاسمىنىدا خاتىرجەمسىزلىك بۇلۇتى ئەگىدى-دە، هوكۇمالارنى يىغىپ، بۇ ئىشنىڭ سەۋەبىنى سۈرۈشتۈردى. هوكۇمالا مۇلاھىزىلەر يۈرگۈزۈشكەندىن كېيىن: ” بۇ ئوغۇلنىڭ كوڭلى ساخاۋەتكە توغرا كەلمەيدىغان هېچقانداق نەرسىنى

مەلىكە ھوسنەبانۇ ۋە ئۇنىڭ ھوسنە ئاۋات شەھرىنى بىنا قىلىشى

ئەندى پادىشا كەردان بىلەن ئۇنىڭ نەۋرىسى ھوسنەبانۇ ھەققىدە سۆز ئاڭلاڭلار:

ئىران زېمىنىدا ئادەملىرى باي بىر چوڭ ۋىلايەت بار ئىدى. پادىشاسىنىڭ ئىسمى كەردان بولۇپ، ئۇنىڭ خەزىنە دۇنياسى ھەددى - ھېساپسىز، ئەسكىرى سان ناقىسىز ئىدى. ئۇ، ئۆزىنى شۇنداق ئادىل پادىشا ھېساپلايتتىكى، ئەگەر ئۆز ئوغلى شەرىئەت ھۆكمىگە خىلاپ ئىش قىلسا، ئۇنى شەرتسىز جازالايتتى... ئۇنىڭ نادىرە دەۋران ئىسىملىك ھوسۇن - لاتاپەتتە تەڭدىشى يوق بىر قىزى بار ئىدى. ئۇ، بۇ قىزىنى ناھايىتى ياخشى كورەتتى. نادىرە دەۋراننىڭ مەڭزى ۋە پېشانىسىدىكى خالى ئۇنىڭغا شۇنداق ياراشقان ئىدىكى، گويا تولۇن ئاي يېنىدىكى نۇرلۇق يۇلتۇزغا ئوخشايتتى.

ئەلقىسسە، بۇ يۇرتتا خوجا بەرزەخ دېگەن بىر كاتتا سودىگەر بولۇپ، ئۇنىڭ ئەسلى - ئۇلۇغلار نەسلىدىن ئىدى. پادىشا كەردان ئۇنى ياخشى كورگەنلىگى ئۈچۈن قىزى - نادىرە دەۋراننى ئۇنىڭغا نىكاھلاپ قويۇپ، شەھەرنىڭ ئوتتۇرىسىغا كوركەم ئىمارەتلەر ياساتتىپ بەردى...

مەلىكە نادىرە دەۋران ھوسۇن - جامالدا ئۆزىدىن نەچچە ھەسسە گۈزەل بىر قىز تۇغدى، بۇنىڭدىن پادىشادىن تارتىپ بارلىق پۇخرالارغىچە ھەممەيلەن بىسيار خۇش بولۇپ، قىزنىڭ ئىسمىنى ھوسنەبانۇ قويدى.

ھوسنەبانۇ يەتتە ياشقا كىرگەندە، نادىرە دەۋران بۇ دۇنيا-

دىن مەڭگۈلۈك كوز يۇمدى. ئۇزاق ئۆتمەي خوجا بەرزەخ ھەم پانىي ئالەم بىلەن ۋىدالىشىپ، باقى ئالەمنىڭ يولىنى تۇتتى. بارلىق مال - مۈلۈك ھوسنەبانۇغا قالدى. ھوسنەبانۇ بىر ھەپتە كەردان شاھنىڭكىدە تۇرسا، يەنە بىر ھەپتە ئۆز ئۆيىدە تۇراتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇنىڭ يېشى ئون ئىككىگە يەتتى. بىر كۈنى ئۇ مەنزىرىدىن كوچىغا قاراپ تۇراتتى، چوڭ يولدىن ئىسارقىسىدا قىرىق مۇرىدى بار بىر ئەزىز ئوتۇپ قالدى.

— بۇ كىم؟ - دەپ سورىدى ھوسنەبانۇ ئىنىك ئانىدىن. ئىنىك ئانا:

— بۇ شەيخ كەردان شاھنىڭ پىرى، - دەپ جاۋاپ بەردى.

ھوسنەبانۇ ھەيران قالدى. ئۇ بىر كۈنى كەردان شاھنىڭ ئالدىغا كىرگەندە:

— ئى، ئاتا، پىرلىرىنى چاقىرىپ، زىياپەت بېرىپ، دۇئاسىنى ئالسام دەيمەن، - دېدى.

— بولىدۇ قىزىم، - دېدى كەردان شاھ خۇشال بولۇپ، - ئۇ كىشىنىڭ دۇئاسىنى ئالساڭ، ئىككىلا دۇنيادا سائادەتمەن بولىسەن..

مەلىكە خۇشاللىغىدا ئويگە قايتىپ كېلىپ زىياپەت تەييارلىغىغا كىرىشتى. ئەتىسى ئىنىك ئانا يۈزىنى يېپىپ بېرىپ شەيخكە مەلىكىنىڭ سالامىنى ۋە زىياپەت تەكلىۋىنى يەتكۈزدى.

شەيخ بۇ تەكلىپنى ئىنتىزار بولۇپ كۈتۈپ تۇرغاندەك دەرھال رازىلىق بىلدۈردى.

چۈشكە يېقىنلاشقاندا، شەيخنىڭ مۇبارەك لەۋزى ئاڭلاندى. ئۇنىڭغا ھېلىقى مۇرىتلىرى ھەمرا ئىدى. سارايخوجىسى ئۇلارنى مېھمانخانىغا ئورۇنلاشتۇردى ۋە كاتتا زىياپەت بېرىپ كۈتىۋالدى. بۇ كېچە تاڭ ئاتقىچە يەپ-ئىچىش، زىكرى - سوھبەتلەر بولدى. مەلىكە ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە كىيىم - كېچەك ۋە نۇرغۇن پۇل

ئىنئام قىلدى. شەيخكە بىر ئىگەرلىك ئات. توققۇز يۇرۇش تون سىرىپاي، بىر لىگەن ئالتۇن، تىللا ھەدىيە قىلدى. ئۇلار دۇئا قىلىشىپ، رەخمەتلەر ئېيتىشىپ ئۆز ماكانىغا قايتىشتى.

زىياپەتتىن كېيىن كۈن پېتىپ قاراڭغۇ چۈشتى. مەلىكىنىڭ نىمىشقىدۇ زادىلا ئۇيقىسى كەلمىدى. يېرىم كېچە بولغانىدا تاش-قىرىدىن غەيرى بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. مەلىكە ئىشىكنى قىيا ئې-چىپ ھويلىغا قارىدى. ھېلىقى شەيخ قىرق مۇرىدىنى ئەگەشتۈ-رۈپ، باشقا ئۆيلەردىكى مال - مۈلۈكلەرنى ئېلىپ چىقىپ كې-تىۋاتاتتى. خىزمەتچىلەردىن بىر قانچىسى شېھىت ھەم مەجرۇھ بولۇپ يېتىشاتتى.... مەلىكە ئىنىك ئانىنى ئويغۇتۇپ، ئەھۋال-نى خەۋەر قىلدى. ئىنىك ئانىمۇ ئوغۇرلۇق قىلىۋاتقانلارنىڭ شەيخ ۋە ئۇنىڭ مۇرىتلىرى ئىكەنلىكىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى.

ئەتىسى مەلىكە ئىنىك ئانا بىلەن بىللە كەردان شاھنىڭ ئالدىغا بېرىپ يىغلاپ تۇرۇپ:

— بۈگۈن كېچە بىر توپ ئوغرىلار كېلىپ ئۆيۈمنى بۇلاپ كەتتى. بىز ئوغرىلارنى تونۇۋالدۇق،— دەپ ئەرز قىلدى.

— ئۇلار كىم ئىكەن؟— ئالدىراپ سورىدى شاھ.

مەلىكە جاۋاپ بېرىپ مۇنداق دىدى:

— ئۇلار سىلىنىڭ پىرلىرى - ھېلىقى شەيخ ۋە ئۇنىڭ سوپىلىرى. ئۇلار خىزمەتكارلىرىمىزنىڭ بەزىلىرىنى ئۆلتۈرۈپ، بەزىلىرىنى ئېغىر يارىلاندۇرۇپ قويدى.

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان پادىشا دەرغەزەپ بولۇپ، مەلىكە بىلەن ئىنىك ئانىغا ۋاقىرىدى:

— ئەي چېچى ئۇزۇن ئەقلى قىسقىلار! مېنىڭ پىرىمگە تۆھ-مەت قىلىشنى سەنلەرگە كىم ئۆگەتتى؟ سەنلەر مېنىڭ دۈشمەن-لىرىم ئالدىدا مېنى رەسۋا قىلماقچىمۇ؟!

پادىشانىڭ تېنىگە لەرزە چۈشۈپ، ئالەمنى قاراڭغۇلۇق باستى ۋە ئىختىيارسىز توۋلىدى:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— جاللاتلار! بۇ ئىككى شور پېشانە بەدبەختنىڭ بېشىنى تې-نىدىن جۇدا قىلىڭلار!

جاللاتلار مەلىكە بىلەن ئىنىك ئانىنى ئېلىپ چىقىپ پا-دىشانىڭ بۇيرۇقىنى بىجا كەلتۈرمەكچى بولدى. لېكىن شۇچاغدا ۋەزىرلەردىن بىرى ئورنىدىن تۇرۇپ دىدى:

— ئەي پادىشاھى ئالەم، كىيامەرس ئادەمدىن بۇيان ھېچ-بىر پادىشا ئاياللارنىڭ قېنىنى توككەن ئەمەس، يەنە بىر جە-ھەتتىن ئالغاندا، مەلىكە ئۆز پەرزەنتىڭىز، مېنىڭ مەسلىھەتىم شۇكى، ئۆلتۈرمەي، باياۋانغا ئېلىپ بېرىپ تاشلىۋەتسەك، ئۆل-گەنىنىڭ ھۆكمى بولغاي...

بۇ مەسلىھەت پادىشانى قايىل قىلدى. ئۇ ۋەزىرنىڭ دانا-لىقىغا تەھسىنلەر ئېيتىپ:

— ئۇنداق بولسا بۇ ۋەزىپىنى سەن ئورۇنلىغىن،— دىدى. پادىشادىن ئىجازەت ئالغان دەنا ۋەزىر مەلىكە بىلەن ئىنىك ئانىنى جاللاتلارنىڭ قولىدىن ئاجرىتىپ ئالدى ۋە بىر مەپىگە ئولتۇرغۇزۇپ، ئىنسان قەدىمى يەتمىگەن، قورقۇنۇچلۇق بىر با-ياۋانغا ئېلىپ باردى.

— ئەي مەلىكەم،— دىدى ۋەزىر،— ئەگەر ئىشىڭ ھەق بولسا، ھامان يورۇقلۇققا چىقارسەن.

ئەلقىسسە، مەلىكە بىلەن ئىنىك ئانا دەشتۇ باياۋاندا دەھ-شەتلىك ئىسسىق دەستىدىن قىينالدى... پانا بولغىدەك يەر ئىز-دەپ، بىر نەچچە كۈندىن كېيىن بىر بۇلاقنىڭ قېشىغا يېتىپ كەلدى. ئۇيەردە بىر تۈپ دەرەخ بولۇپ، ئۇ دەرەخ ئەتراپىقا سايە تاشلاپ تۇراتتى. بۇ ئىككى ئاجىز - غېرىپ بۇ يەردە ماكان تۇت-ماقچى بولدى.

كېچىلىرى يېرىم كېچىگىچە مەلىكە ئۇخلاپ، ئىنىك ئانا پاسىۋانلىق قىلسا، يېرىم كېچىدىن كېيىن ئىنىك ئانا ئۇخلاپ، مەلىكە پاسىۋانلىق قىلدى. بىر كېچە، مەلىكىنىڭ نۆۋىتىدىكى سەھەر ۋاقتى ئىدى، ئىككى قۇش كېلىپ، دەرەخكە قونۇپ، ئاجايىپ خۇش ئاۋاز بىلەن سايراشتى-دە، كەينىدىنلا زۇۋانغا كىردى.

— ئەي جورە قابىل، بۇ مېھمانلار ئادەم قەدىمى يەتمەس بۇ يەرگە كېلىپ، بىزنىڭ ماكانىمىزدا ئارام ئاپتۇ. بۇلار ئۈچۈن ھېچقانداق زىياپەت بەرمىدۇققۇ، — دىدى بىرىنچى قۇش.

— دانىشمەنلەردىن ئاڭلىغىنىم ئېسىمدە، — دىدى ئىككىنچى قۇش، — ئىككى ئايال مەلۇم سەۋەپ بىلەن بۇ بۇلاقنىڭ تۈۋىگە قەدەم يەتكۈزگەي، ئۇلارنىڭ بىرى مەلىكە، بىرى ئىنىك ئانا بولغاي. ئۇ مەلىكە ئىسمىنىڭ بېشىدا «ھ» بولغاي، بۇنىڭدىن مەلۇمكى، ھوسنە بولغاي، بۇ ئىككى مەزلۇم ئەشۇلار بولساكېرەك. مەن مېھماندارچىلىق يۈزىسىدىن مەلىكىگە بىر ھىكايە سۆزلەپ بېرەي.

— ئۇ قانداق ھىكايە؟ — دىدى بىرىنچى قۇش، — قېنى ئېيتقىن، مەنمۇ ئاڭلاي.

ئەلقىسسە، ئىككىنچى قۇش ھەمراسىغا ھىكايە ئېيتىپ بېرىشكە باشلىدى. مەلىكە ھوسنەبانۇمۇ قۇلاق سېلىپ ئاڭلىدى:

— ئۆتكەن زاماندا بىر پادىشا بولۇپ، ئەسلى كەييانىلاردىن ئىكەن. بىر كۈنى ئۇ شىكار قىلىش ئۈچۈن چىقىپ، مۇشۇ بۇلاقنىڭ بويىغا يېتىپ كەپتۇ ۋە بۇ يەردە ئارام ئاپتۇ. بۇ بۇلاقنىڭ سۈيى، ھاۋاسى ئۇنىڭ تەبىئىتىگە ماس كېلىپ قاپتۇ.

شۇڭا بىر نەچچە كۈن بۇ يەردە تۇرۇپ بەزىدە سازەندىلەر بىلەن، بەزىدە ئۆلىمالار بىلەن ئۇزاق مۇڭدىشىپتۇ.

ھۆكۈمالار سۆھبىتى بولغاندا، ھۆكۈمالار ئورنىدىن تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئەي پادىشاھى ئالەم، سىزنىڭ مەملىكىتىڭىز ۋە شۇنچە كۆپ غەزىنىڭىز بار. ھەر قانداق پادىشا ۋە غېنىلارغا بۇدۇنيا ۋاپا قىلمايدۇ. شۇڭا سىزگە شۇنداق قىلىش لازىمكى، سىزدىن كېيىن ئاشكارا بولۇپ، ساۋاپ ھاسىل بولغاي.

پادىشا ئۇلاردىن سوراپتۇ:

— ئۇ قانداق بولىدۇ؟

— پۈتۈن غەزىنىلەرنىڭ يېرىمىنى تىلسىم قىلىپ، ئۇشبۇ بۇلاقنىڭ بېشىغا كۆمسەك، ئۇنى ئىلمى نۇجۇم ھېساۋى بىلەن سىزدىن نەچچە يىللاردىن كېيىن ئۆز ئەۋلادىڭىزدىن كېلىدىغان خا ئايال خا ئەركەك بىر كىشىنىڭ نامىغا توغرىلاپ قويساق.

پادىشا بۇ مەسلىھەتكە ماقۇل بوپتۇ ۋە ھەرخىل كەسىپ ئۇستىلىرىنى ئىشقا سېلىپ، بۇلاقنىڭ سۇ چىقىدىغان يېرىگىچە كولاتقۇزۇپتۇ. ئاندىن ئۇ يەرگە گۈمبەز ياسىتىپتۇ. گۈمبەزلەرنى قىممەت باھالىق ئالتۇن-كۈمۈش لەئلى ياقۇت، مەرۋايىتلار بىلەن تولدۇرۇپتۇ ۋە بىر خەت پۈتۈپ شۇ يەردە قويۇپتۇ. خەتكە: «ھەر قاچان ئۇشبۇ خەزىنە تەيىن قىلىنغان ئادەمدىن باشقا كىشى بۇ دۇنيالارنى ئالماق ئۈچۈن قەست قىلسا، بۇ دۇنيالار يىلان-چايان بولۇپ زەربە بېرىدۇ. ئەگەر بۇ سىردىن خەۋىرى بارلار ئالماقچى بولسا، ئەجدىھا ياكى شىرلار پەيدا بولۇپ، ئۇنى پارە-پارە قىلىپ تاشلىغاي» — دىگەن سۆزلەر يېزىلىپتۇ.

ئۇيغۇر كىتابلىرى يىغىنچاق تورى www.uyghurkitap.com

— ئەندى سىز شۇكى، — دەپ داۋام قىپتۇ ھېلىقى قۇش، — ئۇشبۇ دەرەخنىڭ ئارقىسى — كۈن چىقىش تەرىپىگە يىگىرمە بىر قەدەم مېڭىپ شۇ يەرنى قازسا، گۈمبەزنىڭ يولى ئېچىلغاي. باشقا ئىشلارنى ئالدىنقى گۈمبەزگە قويۇلغان خەتتىن تەلىم ئېلىپ ئىش قىلسا كۇپايە...

ھىكايە شۇ يەرگە كەلگەندە تاڭ يورۇپ، قۇشلار ئۇچۇپ كەتتى. مەلىكە ئىنىك ئانىنى ئويغۇتۇپ، قۇشلار سۆھبىتىنى سۆزلەپ بەردى. ئۇلار خۇشال بولۇپ، قۇشلارنىڭ ئېيتقىنىغا ئاساسەن ئىش كۆرۈپ، ئازغىنا كولىۋىدى، راستىنلا گۈمبەزنىڭ يولى ئېچىلدى.

ئەلقىسسە، ئۇلار گۈمبەزنىڭ ئىچىگە كىرىپ، ھوكۇمالار يېزىپ قويغان خەتنى ئېلىپ تاشقىرىغا چىقتى. مەلىكە سىناش ئۈچۈن ئىنىك ئانىنى گۈمبەز ئىچىدىن بىر نەرسە ئېلىپ چىقىشقا بۇيرۇدى. ئىنىك ئانا گۈمبەزنىڭ ئىچىگە كىرىۋىدى، كۆزىگە قورقۇنۇشلۇق نەرسىلەر كۆرۈندى. ئىنىك ئانا قورقۇپ، دەرھال قېچىپ چىقتى. بۇنىڭدىن مەلىكە، ھوكۇمالار سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى بىلدى — دە، ئۆزى گۈمبەز ئىچىگە كىرىپ بىر مۇنچە تىللا ئېلىپ چىقتى ۋە ئۇنى ئىنىك ئانىغا بېرىپ:

— ئى ئانا، سىز بۇ تىللالارنى شەھەرگە ئېلىپ بېرىڭ، مەن سىز كەلگىچە مۇشۇ يەردە ئىستىقامەت قىلىپ تۇراي، ئىككى ئوغلىڭىزنى، خىزمەتچىلەرنى، ئۈسكىنە — سايمان قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ كېلىڭ، بۇ يەردە بىر شەھەر بىنا قىلىمىز، — دىدى.

ئەلقىسسە، ئىنىك ئانا بىر نەچچە كۈندە ئۆز ئۆيىگە يېتىپ كەلدى. ئوغۇللىرىنى كۆرۈپ خۇشال بولدى، ئۇلارغا ئال-

تۇن — كۈمۈشلەرنى بېرىپ، خىزمەتچىلەر بىلەن بىللە سايمانلارنى تەييارلاپ، مەلىكىنىڭ قېشىغا قايتىپ كەلدى.

ئىنىك ئانا بىلەن ئىككى ئوغۇل ۋە خىزمەتچىلەرنى كۆرگەن مەلىكە كۆپ شادىمان بولدى. ئاندىن ئىنىك ئانىنىڭ بىر ئوغلىنى شەھەرگە بېرىپ، يەنە كۆپ خىزمەتچى ۋە ئۇستىلارنى باشلاپ كېلىش ئۈچۈن بۇيرىدى. ئىككىنچى ئوغلىغا بولسا، ئېلىپ كەلگەن خىزمەتچىلەرگە يېتەكچىلىك قىلىپ، خەزىنىنىڭ ئۈستىنى تام ئىچىگە ئېلىپ، ئىمارەت ياساشقا بۇيرىدى. ئۇلار بىر يىل ئىشلەپ، يېڭى بىر شەھەر بىنا قىلدى. يۈزدىن ئارتۇق ئالىي ئىمارەتلەرنى ياساپ، زىلچا — گىلەملەر بىلەن زىننەتلىدى، باغۇ — بوستانلارنى بەرپا قىلدى، سارايلارنى سالدى، ئىمارەتلەرگە ھەر تەرەپتىن كۆپلىگەن غېرىپ — غۇرۋانە، مىسكىنلەرنى ئېلىپ كېلىپ ئورۇنلاشتۇردى. ھەممىسىگە يەتكۈدەك كىيىم — كېچەك ۋە پۇل بەردى. شۇنداق قىلىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا شەھەر ئادەمگە، سارايلار مالغا، مېھمانخانىلار مېھمانلارغا تولدى. ھەر قايسى ئىشلارغا مۇۋاپىق ئىش باشقۇرغۇچىلارنى بەلگىلىدى. مېھمانخانىلاردا ساھىبجامال قىزلار ھەمرالىقىدا بەزمىلەر قىزىپ كەتتى. مەلىكىمۇ ئەرەنچە ياسىنىپ، ئات مىنىپ، ھەر ھەپتىدە بىر ئىككى كۈن شىكارغا، تاماشىغا چىقاتتى. بىر قېتىم شىكاردا ئۇنىڭغا كەردان شاھنىڭ نەۋكەرلىرى ئۇچرىدى. مەلىكىنىڭ شىكاردىكى چەۋەندازلىقىدىن ئۇلار ھەيران قالدى. تەھسىن — ئاپىرىنلار ئېيتتى ۋە سورىدى:

— ئېتىڭىز نىمە؟ قايسى گۈلشەندىن پەرۋاز ئەيلىدىڭىز؟

مەلىكە جاۋاب بەردى:

— مەن بىر پادىشانىڭ يۈرەك پارىسى ئىدىم. ئېتىم شاھ-

زادە مۇنەۋۋەر. ئاتامدىن رۇخسەت ئېلىپ، ئۆز ھەمرالىرىم بىلەن شىكار تاماشاسى قىلىپ يۈرەتتىم. شۇندا بىر بۇلاق بويىغا كېلىپ توختۇدۇم. ئۇ بۇلاق ماڭا ناھايىتى ياقتى. ئاتامنىڭ رۇخسىتى بىلەن ئۇ يەرگە شەھەر سېلىپ، ئېتىمنى ھوسنە ئاۋات قويدۇم. بىر ئاي بۇ يەردە تۇرسام، يەنە بىر ئاي ئاتامنىڭ يېنىدا تۇرىمەن.

بۇ نەۋكەرلەر ئۇن نەچچە ئىدى. مەلىكە ئۇلارنى تەكلىپ قىلىپ، شەھەرگە باشلاپ كەلدى. بىر كېچە - كۈندۈز زىياپەت بېرىپ ھەممىگە بىردىن ئات، يېڭى كىيىم - كېچەك ۋە قىممەت باھالىق نەرسىلەرنى تەقدىم قىلدى. مەلىكىدىن چەكسىز مىننەتدار بولغان نەۋكەرلەر ئاغزى - ئاغزىغا تەگمەي مەلىكىنى ماختاشتى. «كورگەنلىرىمىزنى كەردان شاھقا مەلۇم قىلايلۇق، ئۇزى باشقىلاردىن ئاڭلىسا، بىزگە ئاھانەت قىلىدۇ» دەپ مەسلىھەتلەشتى. مەسلىھەتلىرى بويىچە مەلىكە تەقدىم قىلغان كىيىملەرنى كىيىپ ۋە ئاتلارغا مىنىپ، پادىشانىڭ ئالدىغا كىرىپ سالام بەردى. كەردان شاھى نەۋكەرلىرىنىڭ كەيپى ساز، ھەركەتلىرىنىڭ باشقىچە ئىكەنلىكىنى پەملەپ:

— ئەي يىگىتلەر، ئات ۋە كىيىملىرىڭلار مۇبارەك بولسۇن! بۇ نەرسىلەرنى قەيەردىن ئالدىڭلار؟ — دەپ سورىدى.

نەۋكەرلەر جاۋاپ بېرىپ دىدى:

— ئەي پادىشاھى جاھان. بىز شىكار ئۈچۈن كۈن چىقىش تەرەپتىكى تاغنىڭ يېنىغا بارغان ئىدۇق. ئۇ يەردە بىر ئاتلىق شاھزادىگە يولۇقتۇق. ئۇ شاھزادىدەك ئاي جامال، خۇش پېئىل، شىرىن سوزلۈكنى يەنە بىرى بۇ ئالەمدە بولمىغاي، جاھاندا ئانىلاردىن مۇنداق ئوغۇل بەلكى يەنە تۇغۇلماس...

ئۇلار زوق - شوق بىلەن مەلىكىنىڭ تەرىپىنى قىلىشتى. كەردان شاھنىڭ دىلىغا غايىۋانە بىر ئوت تۇتۇشۇپ، ئۇنى بىر كورۇشكە ئارزۇ قىلدى. نەۋكەرلىرىگە:

— پۈتۈن شەھەرگە مەلۇم قىلىڭلار، كىمنىڭ شىكار ئارزۇسى بولسا، كۈن چىقىش تەرەپتىكى تاغ باغرىغا بارسۇن، — دەپ بۇيرىدى.

پادىشا ئۆزىنىڭ ۋەزىر، ئەسكەرلىرىنى ۋە چېدىر، بارگاھلىرىنى ئېلىپ بەلگىلەنگەن تاغ باغرىغا كېلىپ چۈشتى. شىكار قىلىشنى ئارزۇ قىلىدىغانلار مۇئەييەن يەرگە توپلاندى. بىر كۈنى كەردان شاھ شىكاردىن خۇشال ھالدا قايتىپ كەلدى. ئۆز خانىسىدا ئارام ئالدى. شىكار ماشىقلىرىدىن بىرى يوشۇرۇن ھالدا ھوسنە ئاۋاتقا بېرىپ، مەلىكىگە خەۋەر يەتكۈزدى.

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان مەلىكە ھوسنەبانۇ ئالدىن مەخسۇس دوستىخان ھازىرلاپ شاھ بارگاھىغا ئەۋەتتى. مەلىكىنىڭ غۇلاملىرى كەردان شاھقا سوۋغا - سالاملارنى بېرىپ يېنىشتى.

مەلىكە ئەرەنچە ياسىنىپ - شاھزادە مۇنەۋۋەر بولۇپ - خاس كىشىلىرى بىلەن شىكار قىلىپ، شاھ بارگاھىغا يېقىنلاشتى. شاھ ھورمەت ئۈچۈن ۋەزىرلەردىن بىر نەچچىسىنى ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقاردى. ۋەزىرلەر شاھزادە مۇنەۋۋەرنى چېدىر - بارگاھىغا باشلاپ، شاھ يېنىدىن جاي بەردى. ئامان - ئېسەنلىك سوراشقاندىن كېيىن شاھ: «نەۋكەرلىرىم ئۆز ئەقىللىرىچە سۆزلەپتۇ، ئۇلار شاھزادىنىڭ ئەسلى سۈپىتىنىڭ يۈزدىن بىرىنىمۇ ئېيتالماپتۇ...» - دەپ ئويلىدى ۋە كوڭلىدە مۇشۇنداق بىر پەرزەنت كورۇش ئوتى لاۋۇلداپ كويۇشكە باشلىدى.

كەردان شاھ ئۆز قەدرىگە لايىق ئىنئام، زىياپەتلەر بەردى. بارغانسېرى كۆڭلىنىڭ باغلىنىشى زىيادىلەشتى، دۆلىتىنى گۇۋا قىلىپ ئاتا ـ بالا بولۇشقا ئەھدى قىلدى، شاھزادە مۇنەۋۋەرمۇ تۇرغانلارنى شاھىت قىلىپ تۇرۇپ شاھنى «ئاتام» دېدى ۋە ئەدەپ بىلەن:

— ئەتە پەقىرنىڭ مەنزىلىگە قەدەم قويغايلا، مەنمۇ بىر كۈن خىزمەتلىرىنى قىلىپ مۇرادىمغا يەتسەم، — دېدى.

شاھ كەردان ماقۇللۇق بىلدۈردى. مەلىكە شاھ بىلەن خوشلىشىپ، ئۆز مەنزىلىگە قايتتى.

ئەتىسى، مەلىكە ئۆز شەھىرىگە كېلىپ زىياپەت تەييارلىقىنى ئورۇنلاشتۇردى. تاڭ ئاتقاندا خىزمەت كەمىرىنى بېلىگە چىڭ باغلاپ كەردان شاھنىڭ يولىغا قاراپ تۇردى.

كەردان شاھ بارلىق ئەمەلدارلىرى ۋە لەشكەرلىرى بىلەن سەپ تۈزۈپ مېھمان بولۇش نىيىتىدە سەھرالارنى تاماشا قىلىپ كەلمەكتە ئىدى. مەلىكىنىڭ ئادەملىرى مېھمانلارنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى مەلىكىگە خەۋەر قىلدى. مەلىكە ئەرەنچە كىيىملىرىنى كىيىپ ئۆزىنى ئارەستە ئەيلەپ، ھوسنە ئاۋات شەھىرىنىڭ بارلىق خەلقىنى ئېلىپ، پىيادە مېڭىپ، مېھمانلارنىڭ ئالدىغا چىقتى. بىر چاقىرىم يەرگىچە پايانداز سېلىندى. خىزمەتچىلەر بولسا مېھمانلارنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن چېچىپ ئىسھان قىلىشقا لىگەن ـ لىگەنلەردە ئالتۇن ـ كۈمۈشلەرنى تۇتۇپ تەييار تۇردى.

كەردان شاھ ئالتۇن قەسىرگە چۈشتى. مەلىكە ئۈچ كېچە-كۈندۈز چوڭ زىياپەت بەردى.

كەردان شاھ قايتىدىغان چاغدا مەلىكىگە توققۇز بوخچا كىيىم ـ كېچەك، ناھايىتى نۇرغۇن لەئلى ياقۇت، مەرۋايىتلارنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ھەدىيە قىلدى. مەلىكىمۇ پادىشانىڭ ئەمەلدار ۋە لەشكەرلىرىگە دەرىجىسىگە قاراپ سوۋغىلارنى ئىنئام قىلىپ ئۇزۇتۇپ قويدى. كەردان شاھ بۇ ئوغلىنىڭ مەرت، دانىشمەنلىكىگە تەھسىن ئاپىرىنلار ئېيتىپ، ھىممىتىگە كۆپ مىننەتدارلىق بىلدۈردى. ئەسكەرلەرمۇ شاھزادىگە بەخت ـ سائادەت تىلەشتى.

ئۇلار ئۆز شەھىرىگە كېلىپ ئۈچ كۈندىن كېيىن كەردان شاھنىڭ ئەمرى بىلەن بىر نامە تەييارلاندى. ئۇ نامىنى پېچەتلەپ، يېقىنلىرىغا:

— بۇ نامىنى ئوغلۇم شاھزادە مۇنەۋۋەرگە بېرىپ، ئۈنىسى ئېلىپ كېلىڭلار، — دەپ بۇيرىدى.

ئۇلار كەردان شاھنىڭ نامىسىنى مەلىكىگە يەتكۈزدى. مەلىكە كەلگەن خادىملارنى ئىززەت ـ ئىكراملار بىلەن ئۆز خانىسىغا باشلىدى. تېخىمۇ ئوبدان زىياپەت بېرىپ كۈتتى. شاھ ئۆز نامىسىدا مۇنداق يازغان ئىدى:

«ئى ئوغلۇم مۇنەۋۋەر شاھ، نامەم تېگىشى ھامان بۇ قېرى ئاتاڭنىڭ كۆزلىرىنى قەدىمىڭ تۇپرىقى بىلەن رۇشەن قىلغايسەن، ئىنتىزارلىق ئىلكىدە كۈتىمەن…»

كېچە ئۆتۈپ تاڭ ئاتتى. مەلىكە يەنە ئەرەنچە ياسىنىپ، يۈزگە يېقىن خىزمەتچىلىرىنى ئېلىپ، ئەلچىلەرگە ئەگىشىپ شەھەرگە راۋان بولدى. ئۇلار ئويۇن ـ كۈلكە، ناخشا ـ سازلار بىلەن شەھەرگە يېتىپ كېلىشتى.

بۇنىڭدىن شاتلانغان پادىشا ئۇلۇغلاردىن بىر قانچىسىنى مېھمانلارنىڭ ئالدىغا چىقاردى. ئۇلار مەلىكىنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتىنى قىلىپ شەھەرگە ئېلىپ كىرىشتى. مەلىكە كېلىۋېتىپ، ئۆز ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىغا كەلگەندە قاراپ، دەرۋازىسىغا قۇلۇپ

سېلىنىپ، دەرۋازا ئالدىغا ئەخلەت دۆۋىلىنىپ كەتكەنلىگىنى كۆردى، «ئاھ» دەپ كۆزلىرىنى ياشلىدى. ئاندىن پادىشانىڭ دەرگاھىغا كىردى.

شاھ مۇنەۋۋەر شاھزادىنى كۆرۈپ، ئىختىيارسىزھالدا تەختتىن چۈشۈپ، ۋەزىرنىڭ يۇقۇرىسىدىن جاي بەردى. پادىشانىڭ شاتلىغى تېخىمۇ ئۇلغىيىپ، ۋۇجۇدى ھاياجان ئىلكىدە يايرىدى. شاھزادىنىڭ قولىدىن تۇتۇپ، ھەرەمخانىغا باشلاپ كىردى.

ئۈچ كۈندىن كېيىن شاھزادە: «قايتىشىمىزغا رۇخسەت بەرسىلە، ھەر ھەپتىدە بىر قېتىم كېلىپ تۇراي» - دەپ قايتىشقا ئىجازەت سورىدى.

شاھ، خۇشاللىق بىلەن قوشۇلدى. شاھزادە خوشلۇشۇپ ھوسنە - ئاۋاتقا راۋان بولدى.

ئۇ، ئۆز شەھرىگە كېلىپ، بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن يەنە شەھەرگە كېلىپ كەردان شاھ ھۇزۇرىدا ئارام ئالدى.

ئۈچىنچى قېتىم كەلگىنىدە شاھ - دېدى:

- ئەي كۆزۈمنىڭ نۇرى، قەيەردىن بولسۇن، بىر يەردىن لايىق كۆرسۈتۈڭ، پەرزىڭىزنى ئادا قىلىپ قوياي، قەيەر مۇۋاپىق كەلسە، شۇ يەرنى كۆرسۈتۈڭ، قورا جاي ياسىتىپ بېرەي.

شاھزادە مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ دېدى:

- ئەي پادىشا، شەھەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا دەرۋازىسىغا قۇلۇپ سېلىنغىلىق بىر ھويلا كۆردۈم، ئالدىغا ئەخلەت توكۈلگۈلۈك تۇرۇدۇ. ئەشۇ ھويلىنىڭ گۇناھىدىن ئۆتسىلە، ئاندىن بەندىگە مېھرىبانلىق قىلسىلا.

- ئەي كۆزۈمنىڭ نۇرى، - دېدى پادىشا، - ئەگەر سىزدىن باشقا ھەر قانداق كىشى بۇ سۆزنى ئېغىزىدىن چىقىرىدىغان بولسا، تىلىنى سۇغۇرۇۋالغان بولاتتىم. بۇ كۈنلەردە سىزدىن باشقا مېھرىبان ئادىمىم يوق، بوپتۇ، دېگىنىڭىزدەك قىلايلى.

پادىشا كەردان ئوغلىنىڭ تەلىۋىگە ئاساسەن ھويلىنىڭ گۇناھىدىن ئۆتتى ۋە خىزمەتچىلىرىگە:

- بېرىپ دەرۋازىنى ئېچىپ، سۇ چېچىپ تازىلاپ، ئۆيلەرگە زىلچا - گىلەملەرنى سېلىپ تەييارلاڭلا، - دەپ بۇيرىدى.

پادىشانىڭ ئەمرى بىلەن سودىگەر بەرزەخنىڭ ھويلىسى، ئۆيلىرى چىندەك تازىلاندى. مەلىكە پادىشانىڭ رۇخسىتى بىلەن ئۆز ئۆيىگە كەلدى، ھەممە ياقلىرىنى كۆزدىن كەچۈردى. پەقىر - مىسكىنلەرگە خەير - ساخاۋەت بەردى. بىر ھەپتە ئۆز ئۆيىدە، بىر ھەپتە ھوسنە ئاۋاتتا تۇردى.

ئەندىكى گەپنى پادىشانىڭ قەدىرلىك پىر ئۇستازى ھەققىدە ئاڭلاڭلار:

بىر كۈنى مۇنەۋۋەر شاھ پادىشانىڭ ئالدىدا تازىم قىلىپ تۇردى. پادىشا:

- ئەي كۆز نۇرۇم، مۇنداق تۇرۇشتا نېمە مۇددىئايىڭ بار؟ - دېدى.

مۇنەۋۋەر شاھ:

- ئەي ئاتا، پىرىڭىزگە زىياپەت بېرىپ دۇئاسىنى ئالسام دەيمەن.

ئوغلىنىڭ ئارزۇسىدىن خۇشال بولغان پادىشا قوشۇلىدىغانلىغىنى بىلدۈردى. مەلىكە بېشى كۆككە يەتكەندەك بولۇپ، ئۆيىگە بېرىپ، ئىلگىرىكىدىن بىر نەچچە ھەسسە ئارتۇق تەي-

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېتى www.uyghurkitap.com

يارلىق قىلدى ۋە ساراي خوجىسىنى پادىشانىڭ پىرىنى تەكلىپ قىلىپ كېلىش ئۈچۈن ئەۋەتتى. ئۇ، شەيخكە زىياپەت تەكلىۋىنى يەتكۈزدى. شەيخ ئەتىسى بارىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

كېچە ئۆتۈپ، تاڭ ئاتتى. چاشكا ۋاقتى بولغان ئىدى، شەيخ قىرىق مۇرىدى بىلەن يېتىپ كەلدى.

خىزمەتچىلەر ئۇلارنى مېھمانخانىغا باشلىدى. شەيخ ۋە ئۇنىڭ قىرىق مۇرىدى زىياپەتكە تەييارلانغان نەرسە - كېرەكلەرنىڭ بۇرۇنقىدىن بىر نەچچە ھەسسە ئارتۇق تۇرغانلىقىنى كوردى.

ئەلقىسسە، بىر كېچە - كۈندۈزلۈك زىياپەت ۋاقتى قىزغىن سوھبەتلەر بىلەن ئۆتتى، مېھمانلار كوپلىگەن سوۋغا - سالاملار ۋە ئىززەت - ئىكراملار بىلەن ئۇزۇتۇلدى.

مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ كەززاپ شەيخ ۋە ئۇنىڭ قىرىق مۇرىدىنى ئوغۇرلۇق ئۈستىدە تۇتۇپ، پادىشاغا جازالاتقانلىقى

ئەندى مەلىكە بىلەن شەھەرنىڭ قور بېشى ھەققىدە گەپ ئاڭلاڭلار:

مەلىكە يېرىم كېچىدە بىر كىشىنى مەخپى ئەۋەتىپ، قور بېشىنى چاقىرتقۇزۇپ كەلدى. ئۆزى ئەرەنچە ياسىنىپ ئالدىغا چىقىپ ئامان - ئېسەنلىك سوراشقاندىن كېيىن دېدى:

— ئەي كېچىلەرنىڭ سەردارى، سەن ۋىلايەتنى خاراپ قىلىۋاتقان ئوغرىلارنىڭ كىملىگىنى بىلەمسەن؟

قور بېشى يىغلاپ تۇرۇپ دېدى:

— ئەي شاھزادەم، نەچچە يىللاردىن بۇيان جېنىمدىن جاق تويدۇم. بۇ ئوغرى - خۇمپەرلەر تولىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى...

— غەم يېمىگىن، - دېدى مەلىكە مەسلىھەت كورسۇتۇپ ۋە كوڭلىنى تىندۇرۇپ، - ئىنشائاللا، ئوغرىلارمۇ قولغا چۈشۈپ قالار.

— شۇنداق بولارمۇ؟ - دەپ ھەيرانلىقتا سورىدى قور بېشى، - ئوغرىلار تۇتۇلسا، بېشىم كوككە يەتكەن بولاتتى...

— ئىنشائاللا، - دېدى مەلىكە، - قانچە ئەسكىرىڭ بار؟

— ئوتتۇزدىن ئارتۇق.

يەنە ئوتتۇز يىگىت تاپ، ھەممىسىنى تولۇق قوراللاندۇرغىن، ھەر بىرىدە بىردىن ئادەم باغلايدىغان ئارقانمۇ بولسۇن، كېچىدە كېلىپ بىزنىڭ ھويلىغا يوشۇرۇنۇڭلار. ئوغرىلار قىرىقتىن ئارتۇق. ئۆيدىكى ھەممە مال - مۈلۈكلەرنى كۆتىرىپ ماڭمىغىچە قوزغالماڭلار، ئوغرىلارنىڭ قوللىرى مال بىلەن بەنت بولغاندىن كېيىن، بىر ئاۋاز بىلەن تەڭ، تەرەپ - تەرەپتىن چىقىپ ھۇجۇمغا ئۆتۈڭلار. ھەر كىم بىردىن ئوغرىنى باغلىسۇن، ئالغان مالنى دۈمبىسىدىن يەشمەڭلا. شۇ ھالەتتە شاھنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىڭلار ...، - مەلىكە قۇربېشىغا يەنە بىر مۇنچە گەپلەرنى تاپىلاپ، كۆپ ئىنئاملار بېرىپ ئۇزاتتى.

قۇربېشى مەلىكىنىڭ ئېيتقىنىنى بويىچە تەييارلىق قىلدى.

مەلىكىنىڭ ئادەملىرى بۈگۈن كېچە ئوغرىلار كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر ئېلىپ كەلدى. مەلىكە بۇ خەۋەرنى قۇربېشىغا يەتكۈزدى. قۇربېشىنىڭ ئەسكەرلىرى ئون - ئونلاپ ھويلىغا كىرىپ مەلىكە بەلگىلىگەن جايلارغا يوشۇرۇندى. مەلىكەمۇ بارلىق خىزمەتچىلىرى بىلەن ئويغاق ئولتۇردى.

يېرىم كېچىدىن ئۆتكەن ئىدى. ئوغرىلارنىڭ بىرى تامدىن ئارتىلىپ ئىچىگە كىرىپ دەرۋازىلارنى ئېچىپ قويدى. ئاندىن ئوغرىلار كىرىپ ماللارنى كۈچلىرىنىڭ يېتىشىچە كۆتىرىپ ھويلىغا چىقىشتى ۋە بىر - بىرلىرىنىڭ دۈمبىلىرىگە ئەھكەم تېڭىشتى. ئۇلار ماللارنى كۆتىرىپ مېڭىش ئالدىدا تۇرغاندا، قۇربېشىنىڭ ئاۋازى ياڭرىدى، ئۇنىڭ ئەسكەرلىرىنىڭ ھەر بىرى بىردىن ئوغرىنى بېسىپ باغلىدى. ئوغرىلارنىڭ بىرسىمۇ قاچالمىدى. ئوغرىلار تاڭ ئاتقىچە نازارەت ئاستىدا تۇردى. مەلىكە

تاڭ ئېتىشى بىلەن پادىشانىڭ دەرگاھىغا باردى. دۆلەت خادىملىرىنىڭ ھەممىسى ھازىر بولدى. مۇنەۋۋەر شاھ ئورنىدىن تۇرۇپ دۇئا قىلدى. شاھ سورىدى:

- ئەي كۆز نۇرۇم، يەنە نېمە ئەرزىڭ بار؟

مۇنەۋۋەر شاھ جاۋاپ بەردى:

— بۇ كېچە ئۆيۈمگە ئوغرى كىردى. تەلىيىمگە ھەممىسى تۇتۇلدى. ھازىر ئۇلارنى قۇربېشى لەشكەرلىرى بىلەن ساقلاپ قالدى. ئوغرىلار قىرىق ئىكەن، ئەگەر ئالىيلىرى ئەمىر قىلسىلا ھازىر قىلغاي.

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان مەجلىس ئەھلى ھەيرانۇ - ھەس بولدى. پادىشانىڭ بۇيرىغى بىلەن قۇربېشى ئوغرىلارنى ھەيدەپ كىردى. ئوردا خادىملىرى كۆردىكى، قىرىق ئوغرىنىڭ قوللىرى دۈمبىلىرىدىكى مال بىلەن قوشۇپ چەمبەر - چەس باغلانغان. ھەر بىرسىنى بىردىن ئەسكەر يالاپ كەپتۇ. چوڭ - كىچىك ھەممەيلەن بۇ ئوغرىلارنىڭ باشلىقى شەيخ ئىكەنلىكىنى بىلدى. چۈنكى، تۇتۇلغانلار شەيخنىڭ دائىم بىللە ئېلىپ يۈرۈيدىغان مۇرىتلىرى ئىدى. كەردان شاھ خىجالەت بولغىنىدىن قىزىرىپ، بېشىنى يەرگە سېلىپ، گەدىنىنى قاشلاپ قويدى. كۆڭلىدە: "ۋادەرىخا، بۇ كەززاپ شەيخنى پىرىم دەپ، يۈرەك باغرىم ھوسنە بانۇنى باياۋانلارغا تاشلىدىم..." - دىگەن پۇشايمانىنى كۆچۈردى. پادىشانىڭ يۈرەكلىرى كاۋاپ بولۇپ، كۆزلىرى ياشقا تولۇپ، ئۇز نەزەرگاھىدا بۇلارغا لايىق سىياسەت دارى تەييار قىلدۇرۇپ، شەھەر خەلقىگە خەۋەر قىلغۇزدى. ئوغرىلارنىڭ ھەممىسىنى دارغا ئېسىپ، نىجىس بەدەنلىرىنى ئوتتا كۆيدۈرۈپ، ئەلگە ئىبرەت قىلماقچى بولدى. شەيخنىڭ ئۆيىگە بىر نەچچە ئەسكەرلەرنى ئەۋەتىپ مال - مۈلۈكلىرىنى ئەكەلدۈرۈپ ماللارنى ئىگىلىرىگە تارقىتىپ بەردى.

مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ ئۆزىگە كەلگەن ئەلچىلەرگە قويغان يەتتە سوئالى

مۇلەۋۋەر شاھ بۇ كىچە: «چوڭ ئانامنىڭ ئۆيىدە مېھمان بولىمەن» دەپ پادىشادىن ئىجازەت ئېلىپ يېنىپ چىقتى. چوڭ ئانىسىنىڭ ئالدىغا كىرىپ سالام بەردى. چوڭ ئانىسىنىڭ مەرھۇم پەرزەنتلىرىنى ئەسلەپ، يۈرەكلىرى پارە - پارە بولغىنى تۇرغاندا مەلىكىسىنىڭمۇ كۆڭلى بۇزۇلۇپ، ئاھ تارتىپ ئەرچە كىيىملەر ئىچىدىن ئۆزىنى بولۇتلار ئارىسىدىن چىققان كۈنگە ئوخشاش ئاشكارىلىدى. بېشىدىن ئالتۇن تاجىنى ئېلىۋىدى، قاپقارا ئۇزۇن چاچلىرى ئايىغىغا چۈشۈپ يەر سۈيدى، ئۇ ئانىسىنىڭ ئايىغىغا ئۆزىنى تاشلاپ، پۇتلىرىنى يۈز - كۆزىگە سۈرتەتتى. ئانىسىمۇ ئۇنىڭ يۈز - كۆزىدىن سۆيۈپ دەيتتى:

— ئەي پەرىلەر سەرۋىرى، سەن كىمسەن، مۇنداق جادۇ بىلەن مېنى ئالدامسەن؟ كويۇۋاتقان يۈرەك ئوتۇمنى ئۇلغايتتىڭ.

مەلىكە دېدى:

— ئەي ئانا، مەن ئەشۇ باياۋانغا تاشلانغان مەلىكە دەۋراننىڭ يادىكارى - ھۆسنە بانۇمەن.

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان ئانا ئۆزىنى تۇتالماي ھۇشىدىن كەتتى. بىر سائەتتىن كېيىن يەنە ھوشىغا كېلىپ ئىككىنچى قېتىم مەلىكىنى قۇچاغلىدى. دەل شۇ چاغدا پادىشامۇ يېتىپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كەلدى. مەلىكە پادىشانىڭ ئالدىغا ئۆزىنى ئاتتى. پىغانلىرى [illegible] ياجان پەلەككە يەتتى. پادىشا مەلىكىنى يۆلەپ باغرىغا باستى. مەلىكە شۇ كېچىسى تاڭ ئاتقىچە بېشىدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتىلىرىنى ئۇلارغا سۆزلەپ بەردى.

ئەتىسى، پادىشا مەلىكىنىڭ سەرگۈزەشتىلىرىنى ئاڭلاپ خىجالەتچىلىك قايىنىمىغا چۆكتى.

مەلىكە بۇ يەردە ئۈچ كۈن تۇرغاندىن كېيىن ئاتا - ئانىلىرىدىن تارتىپ ئوردا خادىملىرىغىچە ھۆسنە ئاۋاتقا تەكلىپ قىلىپ يولغا راۋان بولدى.

مەلىكە قىرىق كېچە - كۈندۈز زىياپەت بېرىپ ئۇلارنى رازى قىلدى. پادىشانى باشلاپ يەر ئاستىدىكى يەتتە خەزىنىنى زىيارەت قىلدۇردى. كەردان شاھ بۇ يەردە ھەر قانچە چىقىم قىلسىمۇ بىر ئۆمۈردىن ئېشىپ قالىدىغان بايلىقنى كۆردى. مەلىكە دېدى:

— ئەي ئاتا، بۇ خەزىنىلەردىن ئېلىڭ!

شاھ قول ئۇزۇتۇۋىدى، دۇنيانىڭ ھەممىسى يىلان - چايان بولۇپ قالدى. پادىشا بۇ خەزىنىلەرنىڭ تىلسىم ئىكەنلىكىنى، مەلىكىدىن باشقا كىشىنىڭ پايدىلىنالمايدىغانلىقىنى بىلدى ۋە ھەممىسىنى مەلىكىگە ئۆتۈندى. ھۆسنە ئاۋات شەھرىنىمۇ مەلىكىگە ئىنئام قىلدى. يەنە يېڭىدىن پەيدا بولغان بىر قانچە ناھىيىلەرنىمۇ قوشۇپ بەردى ھەمدە بۇنىڭغا خەت يازدۇرۇپ، موھۈرىنى باستى.

قىرىق كۈنلۈك زىياپەت كۆڭۈللۈك ئۆتتى. كەردان شاھ قىزى بىلەن يىغلاپ خوشلىشىپ ئۆز مەنزىلىگە قاراپ راۋان بولدى.

شۇندىن كېيىن ئايدا بىرەر قېتىم ئۇلار بىر - بىرىنى يوقلاپ باردى - كەلدى قىلىپ تۇرۇشتى .

ئەندى گەپنى باشقا تەرەپتىن ئاڭلاڭلار :

هوسنە ئاۋات كۈندىن كۈنگە گۈللەندى . مەلىكىنىڭ هوسنى - جامالى تېخىمۇ گۈزەللىشىپ، شوهرىتى ئەتراپقا پۇركەتتى. هەر قايسى شەهەرلەردىكى شاهزادىلەر مەلىكىگە خېرىدار بولۇپ ئەلچىلەرنى ئەۋەتەتتى . مەلىكە رازىلىق بەرمەيتتى، نىمە قىلىشنى بىلمەي سىقىلاتتى. مەلىكە بىر كۈنى ئىنىك ئانىسىنى خىلۋەت جايغا چاقىرىپ ئېيتتىكى :

— بۇ زاماننىڭ ئادەملىرىنىڭ ئەهۋالىنى كوردۇم . ئۇلۇغ شەيخ- ئىشانلىرى ئەشۇنداق بولسا، باشقىلىرى قانداق بولغاي! ئەلچىلەرنىڭ كوپ كېلىشىدىن بېشىم قاتتى . تۇرمۇشقا چىقىشقا هەرگىزمۇ رازىلىقىم يوق . بۇنىڭغا سىز بىر چارە قىلىڭ . هەر كىمەرسە بولسا ، سىز تاپقان چارىنىڭ هوددىسىدىن چىقالماي ۋىسال ئارزۇسىدىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ ، قوللىرىنى يۇسۇن، مەلىكە بۇ سوزلەرنى ئېيتىپ ، كوز ياشلىرىنى توكۇپ يىغلىدى،

ئىنىك ئانا مەلىكىنىڭ بۇ هالىغا ئىچ ئاغرىتتى ۋە مەلىكىگە دىدى :

— ئى قىزىم ، ئازاپلانمىغىن ، بۇ هەقتە كوڭلۈمگە بىر پىكىر كەلدى .

— ئۇ قانداق پىكىر ؟ - دەپ سورىدى مەلىكە ئالدىراپ،

— مەن ئۇلۇغلاردىن ئاڭلىغان يەتتە سوئال بار ، - دىدى ئىنىك ئانا ، - ئۇنى ئېلان قىلىمىز ؛ هەر تەرەپتىن كەلگەن ئەلچىلەر بۇ سوئاللارغا جاۋاپ بېرەلمەي سەندىن ئۈمىت ئۈزۈشى مۇمكىن .

مەلىكە بۇ مەسلىهەتكە ماقۇل كەلدى ۋە :

— ئېيتىڭە ئانا ، ئۇ قايسى سوئاللار ، - دەپ سورىدى .

— بىرىنچى سوئال :

بىر كورۇپ دىلبىرىنى پەس قىلغان،
ئىككى كورمەكنى هەۋەس قىلغان.

ئىككىنچى سوئال :

ياخشىلىقنى دەريالارغا قىل جاندىن،
ئەجرىڭنى هەق بىرۇر باياۋاندىن.

ئۈچىنچى سوئال :

هەر كىشىكى يامان ئىشنى قىلسا دىلداش،
ئاخىر بىر كۈن رەسۋا بولۇر، ئۇ بولۇپ پاش.

تۆتىنچى سوئال :

كىمىكى راستلىقنى قىلاركەن ئىزهار،
ئۇنىڭغا هەمىشە خۇدا ئوزى يار.

بەشىنچى سوئال :

نىمە دىگەن سوز ئىرۇر تاغدىن چىققان بۇندا،
نىمە ئۈچۈن بولغان بۇندا ئۇ پەيدا.

ئالتىنچى سوئال :

هامامدىن ئەسلىنى بىلسە كىشى،
ئاسايىش تاپقاي مۇشكۇل ئىشى.

يەتتىنچى سوئال :

بۇ گوهەردەك يەنە بىرىنى پەيدا قىل،
يەتتە ئىقلىمنى كېزىپ مۇئەييا قىل.

— دىدى ئىنىك ئانا .

مەلىكە بۇ سوئاللارغا قوشۇلدى . شۇندىن كېيىن ھەر تە-
رەپتىن كەلگەن ئەلچىلەرگە بۇ يەتتە سوئالغا جاۋاپ بېرىش
تەلەۋى قويۇلدى. ئەلچىلەر سوئاللارنىڭ قاتتىقلىقىدىن ئامالچ
قالدى . ئۈمىتسىزلىنىپ ، ۋىسال ئارزۇسىدىن ۋاز كېچىپ ، ئۆز
مەملىكەتلىرىگە قايتىشتى. بۇ ھىكايە ئۈرگەنچ يۇرتلىرىغا قەدەر
تارالدى .

ئۈرگەنچ پادىشاسىنىڭ بىر ئوغلى بولۇپ ، ئېتى شاھزادە
مۇنىرە خارەزمى ئىدى . ئۇ ، ناھايىتى ساھىپجامال بولۇپ ،
تۈرلۈك پەنلەرنى ئىگەللىگەن ئىدى. ئۇ مەلىكە ھوسنە بانۇنىڭ
تەرىپىنى ئاڭلاپ ، غايىۋانە ئاشىقى بىقارار بولدى . ھەر قانچە
قىلىپمۇ ئۆزىنى تۇتالمىدى . شاھ گاھى شىكار قىلدى . گاھى
بەزمە ئويناتتى . گاھى ناخشىچى ، سازەندىلەرنى يىغىپ نەغمە-
ناۋا قىلدۇردى . لېكىن ئۇنىڭ يۈرىكىدىكى ئىشقى ئوتى پەس-
يىمىش ئۇياقتا تۇرسۇن ، تېخىمۇ كۈچىيىۈشكە باشلىدى .
شاھزادە بىر سۈرەتچى بۇرادىرىنى چاقىرىپ ، ئۇنىڭغا
دەردى - ھالىنى ئىزھار قىلىپ ، ياردەم بېرىشنى ئىلتىماس
قىلدى ، يىغلىدى . سۈرەتچى بۇرادىرى دېدى :
— ئەي شاھزادە ، ھەر سۆزنى راست دېسىمۇ بولماس ،
يالغان دېسىمۇ بولماس ، مەلىكىنىڭ ئەھۋالى سىز ئاڭلىغاندەك
بولۇشىمۇ مۇمكىن ، بولماسلىقىمۇ مۇمكىن. سەۋرى قىلىڭ ، مەن
سىز ئۈچۈن سەپەر قىلاي ، بۇ سۆزلەرنىڭ راست- يالغانلىقىنى
ئايرىپ خەۋەر ئېلىپ كېلەي .
ئۇ شاھزادىغا تەسەللى بېرىپ ، ئىجازەت بىلەن يولغا
راۋان بولدى . مىڭ بىر جاپا - مۇشەققەتلەرنى تارتىپ ، ئۇزاق
يوللارنى بېسىپ ھوسنە ئاۋاتقا يېتىپ كەلدى. كۈتكۈچىلەر ئۇنى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

مېھمانخانىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ ، ئىززەت - ئىكرامىلار تاپىلدى .
ئارىدىن تۆرت - بەش كۈن ئۆتتى. بىر كۈنى مەلىكە :
— «ئەگەر مېھمان ھاجەتمەن بولسا ، بۇ پۇللارنى يول خىرا-
جىتىگە ئىشلەتسۇن» دەپ بىر ھەميان پۇل چىقاردى. سۈرەتچى
ھوزۇرەئېيتىپ ئالغىنى ئۇنىمىدى ۋە دېدى :
— خىزمەت مۇددىئاسى بىلەن ئۇزاق يەردىن كەلدىم. ئەگەر
باشقىلار قاتارىدا خىزمەتكە لايىق كۆرۈلسەم ، مۇۋاپىق جاي
بەرگەي . بولمىسا ئۆز يۇرتۇمغا قايتقايمەن .
كېنىزەك سۈرەتچىنىڭ گېپىنى مەلىكىگە يەتكۈزدى. مەلىكە :
— ئۇ مېھمان كىشىنىڭ بىرەر ھۈنىرى بار مىكىن ؟ - دەپ
سورىدى .
كېنىزەك چىقىپ ، مېھماندىن ھۈنىرىنىڭ بار - يوقلىقىنى
سورىدى. سۈرەتچى : « نەققاشلىق ، سۈرەتچىلىك قاتارلىق تۈر-
لۈك ھۈنەرلەردىن خەۋىرىم بار ، ئالەمگە مېنىڭدەك ھۈنەرۋەن-
دىن يەنە بىرسى كەلمىگەن بولسا كېرەك» - دەپ جاۋاپ بەردى .
بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان مەلىكە ناھايىتى خۇرسەن بولدى .
چۈنكى ، ئۇ ، ئۇزۇندىن بۇيان ئۆزىنىڭ سۈرىتىنى ئالدۇرۇشنى
ئارزۇ قىلىپ يۈرەتتى . « ئەگەر بۇ سۈرەتچىگە كۆرۈنسەم ، نا-
مەھرەم بولىمەن» - دېدى مەلىكە ئىنىك ئانىغا مەسلىھەت سېلىپ ، -
كۆرۈنمىسەم سۈرىتىمنى قانداق ئالغاي ؟ »
ئىنىك ئانا يول كۆرسۈتۈپ دېدى :
— ئۇنىڭ يولى ئاسان ، بىر يوغان داسقا سۇ قۇيۇپ تام-
نىڭ تۈۋىگە قويىمىز . سەن قەسىرنىڭ تېمىدىن سۇغا قارايسەن ،
سۈرەتچى سىنىڭ ئەكسىڭنى سۇدا كۆرۈپ ، سۈرىتىڭنى ئالغاي .
بۇ مەسلىھەت سۈرەتچىگىمۇ ماقۇل كەلدى. ئىنىك ئانا

ئىشىنى ئۆزى ئېيتقاندەك ئورۇنلاشتۇردى . سۈرەتچى قەسرىنىڭ ئاستىدا تۇرۇپ ، مەلىكىنىڭ سۈرىتىنى سۇدا كورۇپ ، كوڭلىگە نەقىش قىلدى . ئاندىن بىر ئۆيگە كىرىپ ، سۈرەتتىن ئىككىنى سىزدى . سۈرەتنىڭ بىرىنى ئىنىك ئانا ئارقىلىق مەلىكىگە چىقارتىپ بەردى . يەنە بىرىنى يوشۇرۇن ھالدا شاھزادە ئۈچۈن ئېلىپ قالدى .

مەلىكە سۈرىتىنى كورۇپ ھەيران قالدى ۋە ئۆز سۈرىتىگە ئۆزى ئاشىق شەيدا بولدى . سۈرەتچىگە نۇرغۇن پۇل ئىنئام قىلدى.

ئۈچ - تورت كۈندىن كېيىن سۈرەتچى ئىنىك ئانىغا ئىلتىماس قىلىپ :

— ئەي ئانا ، مەن پۇل - مالغا باي بولدۇم . ئەگەر مەلىكەم قوشۇلسا ، ئۆز يۇرتۇمغا بېرىپ ، خوتۇن بالىلىرىمنى ئېلىپ كېلىپ ، بىرەر ئومۇر مەلىكىنىڭ خىزمىتىدە بولسام ، - دېدى .

ئىنىك ئانا مەلىكىنىڭ ئالدىغا كىرىپ ، سۈرەتچىنىڭ ئىلتىماسىنى يەتكۈزدى ۋە جاۋاپ ئېلىپ چىقتى. مەلىكىگە ۋاكالىتەن سۈرەتچىگە يەنە كوپ يول خىراجىتى بىرىپ ، ھەرخىل ھەدىيىلەر بىلەن ئۇزاتتى . سۈرەتچى خۇشال - خورام ھالدا تازىم بىجا كەلتۈرۈپ يولغا راۋان بولدى. ئۇ يۇرتىغا يېتىپ كېلىپ ، شاھزادە مۇنىرنىڭ ئالدىغا كىردى . مەلىكىنىڭ سۈرىتىنى بەردى . شاھزادە بۇ سۈرەتنى كورۇش بىلەن ئىشقى ئوتى ھەسسىلەپ ئۇلغىيىپ كەتتى . ئىشقى سۇلتانىنىڭ ھوكمى بويىچە ئىش قىلىشتىن باشقىغا ئىلاجى قالمىدى .

ئەندى سوزنى شاھزادە مۇنىرنىڭ كېيىنكى ئەھۋالىدىن ئاڭلاڭلار .

شاھزادە مۇنىرە بىلدىكى ، بۇ ئىشقا ئالتۇن ، كومۈش ، لەشكەر . قورال لازىم ئەمەس . ئىشقى سۇلتانىنىڭ يولى بىلەن بالا دەشتىگە كىرمىگىچە بولماس .

شۇڭا ئۇ سەپەر قىلىش ئۈچۈن تەييارلىق قىلدى ، يەنە بىر نامە پۈتۈپ، ھال - ئەھۋالىنى ئاتا -ئانىسىغا ئىزھار قىلدى . نامەدە مۇنداق دېيىلگەن ئىدى : « مېنىڭ ئۈچۈن غەم يېمەڭلار ، تاكى ئوزەم كەلمىگىچە ئارقامدىن كىشى ئەۋەتىپ ئىزدەپ يۈرمەڭلار . كىشى ئەۋەتسەڭلارمۇ يولۇمدىن قايتمايمەن ... » ئۇ نامىنىڭ ئاخىرىغا ئىسمىنى يېزىپ موھۇرىنى بېسىپ ياستۇق ئۈستىدە قويدى - دە، قەلەندەرچە كىيىم كىيىپ ، يېرىم كېچىدە ھوسنە ئاۋات يولىغا ئاتلاندى .

ئەلقىسسە : شاھزادە مۇنىرە كېچە - كۈندۈز يول يۈرۈپ، يول يۈرگەندىمۇ مول يۈرۈپ ئاخىرى ھوسنە ئاۋاتقا يېتىپ كەلدى . ئۇنى مەلىكىنىڭ غۇلاملىرى كورۇپ . مېھمانخانىغا باشلىدى. تۈرلۈك نازۇ - نېمەتلەر بىلەن زىياپەت بەردى. ئۈچىنچى كۈنى مەلىكە ئۇنىڭغا بىر ھەميان پۇل چىقاردى . خىزمەتچى :

— يول خىراجەتلىرى بولغاي ، - دېدى .

شاھزادە ئالغىنى ئۇنىماي ، بىر نەچچە لەئەلنى پۇلنىڭ ئۈستىگە قويۇپ :

—مەلىكەمگە توھپەم ، - دېدى.

خىزمەتچىھەميان بىلەن لەئەلنى مەلىكىنىڭ ئالدىغا

ئېلىپ كىردى . مەلىكە ئۇشبۇ لەئەلدىن مەزكۇر كىشىنىڭ ئا
ئىكەنلىكىنى بىلدى ۋە ئىنىك ئانىنى چاقىرىپ :
— ئەي ئانا، بۇ مۇسابىر ياش يىگىتتىن خەۋەر، ئېلىنىڭ
مۇھەببەت دەۋاسى بولسا. مۇلايىملىق بىلەن جاۋاپ بىرىڭ، دى
ئىنىك ئانا شاھزادىنى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى . ئال
دوستىخان سالدى . ئاندىن كېيىن :
— ئەي ئوغلۇم ، يول بولسۇن ، قەيەردىن كەلدىڭ
نەگە بارىسىز ، بۇ سەپىرىڭىزدىن مەقسىدىڭىز نېمە ؟ - د
سورىدى .
شاھزادە يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قېتىدىن ئاھ ئۇرۇپ ، يا
چۆنتىكىدىن بىر نامە چىقىرىپ ئىنىك ئانىغا بەردى ۋە دىدى :
— ئەي ئانا، يۈرەك سوزۇم ئۇشبۇ نامىدا بار . مەلىكەگە
كۆرسىتىڭىز .
ئىنىك ئانا نامەنىڭ مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولۇپ :
— ئەي ئوغلۇم، ئۆزىڭىزنى بالا دامىغا باغلاپسىز ، قۇتۇ
ماس ماجراغا قاپسىز، ھېلىھەم بولسىمۇ، ئۇشبۇ دەۋايىڭىزدىن كېچى
ئۆز شەھرىڭىزگە قايتىڭ . دۇنيادا ساھىبجامال مەلىكىلەر تولا
بىرىنى تاللىۋېلىپ مىرادىڭىزغا يەتسىڭىز بولىدۇ. ئەگەر بول
مىسا پىراق شىددىتى ۋە ھىجران مۇشەققىتى ئاستىدا نام - ن
شانسىز يوقۇلۇپ كىتىسىز ، - دىدى .
— مۇشۇ كويغا قەدەم قويغاندىن بېرى نىشانسىزمەن،
دىدى شاھزادە ، - مەيلى پىراق ئۆلتۈرسۇن ، مەيلى ئىشتىياق
كويدۇرسۇن . ھەممىسى ماڭا كار قىلالمايدۇ . ھېچقاچان بۇئىش
تىن ۋاز كەچمەيمەن .

— ئۇنداق بولسا مەلىكىنىڭ يەتتە سوئالى بار ، - دې
دى ئىنىك ئانا ، - شۇ سوئاللارغا جاۋاپ بىرەلىسىڭىز ھۆسنە
ئاۋات مەملىكىتىنىڭ پادىشالىغى ۋە مەلىكىنىڭ نىكاھى سىزگە
مۇبارەك بولسۇن ، ئەگەر بولمىسا ئۆز يولىڭىزغا مېڭىڭ .
شاھزادە يەتتە سوئالغا جاۋاپ بىرىشكە ۋەدە قىلدى . ئى
نىك ئانا مەلىكىگە ۋاكالىتەن « ئەگەر كىمكى بۇ يەتتە سوئالغا
جاۋاپ تېپىپ كېلەلىسە ، ئەلۋەتتە ھۆسنە ئاۋات ۋە مەلىكە
ھۆسنەبانۇ شۇ كىشىنىڭ ئىختىيارىدا » دەپ نامە يېزىپ شاھ
زادىغا بەردى .
ئەتىسى ، تاڭ ئاتتى . ئىنىك ئانا مەلىكىدىن بىر سەر
ئالتۇن بىلەن بىر نامىنى ئېلىپ چىقىپ شاھزادىغا بەردى.
شاھزادە نامەنى يۈزىگە سۈرتۈپ ، ئېچىپ ئوقۇپ مەزمۇ
نىدىن ۋاقىپ بولدى . نامەدە : « ئەي بالا دەشتىنىڭ ئاۋارى
سى ، ئىشقى ئوتىدا كويگۈچى ، ئۇشبۇ مۇھەببەت سەۋداسىدىن
قولۇڭنى يۇغىنىڭ ياخشى ئىدى . ئەندى بولمىدى . ساڭا يەت
تە سوئالنىڭ بىرىنچىسىنى يازدىم . بىيىتنىڭ مەزمۇنىنى بى
لىپ ، ئەسلىنى تولۇق ئاڭلاپ كەلگەيسەن :

« بىر كورۇپ دىلبىرىنى پەس قىلغان،
ئىككى كورمەكنى يەنە ھەۋەس قىلغان »

يەنى ئۇ قانداق ئاشىق بولغايكى، مەشۇقنى بىر كورۇپ،
يەنە بىر كورۇشنى ئارزۇ قىپتۇ ؟ بۇ سوزنىڭ ئەسلى مەنىسىنى
يېشىپ كەلگەيسەن. «نامە تامام ۋەسسالام» دەپ يېزىلغان ئىدى.
شاھزادە بالا دەشتىدىن جاپا ۋە ئاپەت شارابىنى ئىچىپ،
ھىممەت كەمىرىنى بېلىگە باغلاپ ، ھازىرلار بىلەن ئىنىك ئا
نىدىن دۇئالار ئېلىپ يولغا راۋان بولدى . ئۇ خېلى بىر مەز -

گىلگىچە سەرسان - سەرگەردان بولۇپ يۈردى. ھېچ ئادەم...
نىڭغا سىرنىڭ خەۋىرىنى بەرمىدى. شەھەرمۇ - شەھەر، يېزى...
مۇ - يېزا كېزىپ، چۆل باياۋانلارنى بېسىپ. تاغۇ - داۋان...
لاردىن ئاشتى. لېكىن مىرات گوھىرىنىڭ خەۋىرى بولمىدى...
شاھزادىنىڭ ھېرىپ - ئېچىپ، قىينىلىپ، مېڭىشقىمۇ مادارى...
قالمىدى. ئاران دىگەندە يەمەن ۋىلايىتىنىڭ بىر دەشتى...
يېتىپ كەلدى. لېكىن نەگە كېلىپ قالغىنىنى ئۆزى بىلمەيتتى...
ئۇ، ھېرىپ چارچىغان ھالدا بىر بۇلاق بويىغا كېلىپ ئ...
دى ۋە بۇلاقنىڭ پاكىزە سۈزۈك سۈيىدىن قانغىچە ئىچكەندىن...
كېيىن ئۇيقۇغا كەتتى.

ھاتەمنىڭ ھۆۋەيدا چولىگە بېرىپ، مەلىكە ھوسنى... بانۇنىڭ بىرىنچى سوئالىغا جاۋاپ تاپقانلىغى

بۇ بۇلاق بەزى چاغلاردا ھاتەم شىكارغا چىققاندا بۇ يەر...
گە كېلىپ قونۇپ، ئاتلىرىنى دەم ئالدۇرۇپ، ئۆزىنى راھەت...
لەندۈرۈدىغان بۇلاق ئىدى. ھاتەم شۇ ئادىتى بويىچە بۇ قېتىم...
مۇ ھەمرالىرى بىلەن شۇ يەرگە كېلىپ چۈشتى. بۇلاق بويى...
چېدىر - بارگاھلىرىنى تىكتى. ھاتەم بۇلاق ئەتراپىنى ئايلىنىپ...
بىر كىشىنىڭ ئۇخلاۋاتقانلىغىنى كوردى. ئۇنىڭ كىيىملىرى...
جۇل - جۇل بولۇپ، بەدىنى دىۋانىغا ئوخشايتتى. ئۇ ئادەم...
شۇنداق ئورۇق ئىدىكى، تىرىكمىكىن دىسە ئۆلۈكتەك، ئۆلۈك...
مىكىن دىسە تىرىكتەك ئىدى. پىشانىسىدىن سائادەت نۇرلىرى...
چارلاپ، ئەسلىزاتىنىڭ ئۇلۇغلاردىن ئىكەنلىگى بىلىنىپ تۇراتتى...
ھاتەمنىڭ ئۇنىڭغا رەھمى كېلىپ ئاستا ئويغاتتى. شاھزادە كوزى...
نى ئېچىپ، ئەتراپىدا بىر جاماەكىشىلەرنىڭ توپلۇشۇپ. ئۆ...
زىگە سايە تاشلاپ تۇرغانلىغىنى كوردى - دە، ھاتەمنىڭ ئايىغ...

غا ئۆزىنى تاشلىدى. ھاتەم ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى. دوستى-
خانىغا باشلاپ ئۆز يېنىدا ئولتۇرغۇزدى. تائامدىن كېيىن ئۇ-
نىڭغا كىيىم - كېچەكلەر بېرىپ، ئاتقا مىندۈرۈپ، شەھەرگە ئېب-
لىپ باردى. ئۈچ - تورتكۈن مېھمان قىلدى. بىر كېچىسى ئۇ-
نى خىلۋەتتە ئولتۇرغۇزۇپ:

— ئەي، بۇرادىرىم! مۇنداق مەجنۇنلارچە يۈرۈشۈڭنىڭ
بائىسى نىمە؟ - دەپ سورىدى.

شاھزادە يۈرەك - باغرىدىن ئۇھ تارتىپ، سەرگۈزەشتىسى-
نى باشتىن-ئاياق سوزلەپ بەردى. يېنىدىن مەلىكىنىڭ سۈرىتى-
نى چىقىرىپ ھاتەمنىڭ ئالدىغا قويدى ۋە باھار يامغۇرىدەك
ياشلىرىنى توكتى.

ھاتەم تەسەللى بىرىپ روھلاندۇردى ۋە:

— ئەي بۇرادەر غەم يىمە، ئىنشائاللا، بۇ ئىشىڭنى بىر
باشقا چىقارسام ئەجەپ ئەمەس. - دىدى.

ئارىدىن ئۈچ- تورتكۈن ئوتتى. ھاتەمسەپەر تەييارلىغىنى
قىلىپ ئاتىسىغا: «ئەي مېھرىبانىم ئاتا، غەمگۇزارىم ئانا
ۋە ئۇرۇق - تۇققان، خولۇم - خوشنىلىرىم، مەن ئىشقى چولىدە
غەمناك بولۇپ يۈرگەن بىر يىگىتنىڭ ئىشىنى ئاسان قىلىش ئۈ-
چۈن سەپەرگە ئاتلاندىم. مېنى ئىزدىمەڭلار، دىلىڭلاردا ياد ئېتىپ،
دۇئا قىلىڭلار» - دەپ نامە يېزىپ، ئۇنى ياستۇقنىڭ ئۈستىدە
قويۇپ، شاھزادە بىلەن بىللە ھوسنى - ئاۋات يولىنى تۇتتى.
دەشتۇ- سەھرالارنى ئارىلاپ، ئاخىرى ھوسنە ئاۋاتقا يەتتى.

مېھمانلارنى كورگەن خىزمەتچىلەر ئۇلارنى مېھمانخانىغا
باشلىدى، كاتتا زىياپەت بەردى. ئىنىڭ ئانا بۇ خەۋەرنى ئاڭ-
لاپ، شاھزادىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئامان-ئېسەنلىك سورىدى ۋە:

— ئەي يىگىت، مەلىكە بىلەن ۋەدىلەشكەن سوئال مەسىلە-
سى قانداق بولدى؟ - دىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

شاھزادە ئېغىز ئېچىپ ئۈلگۈرگىچە ھاتەم جاۋاپ بەردى:

— ئەي ئانا، بۇ شاھزادە مېنىڭ بۇرادىرىم، بۇ مۇشكۈ سوئالنى ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلسام، ھوسنى-ئاۋات شەھرى بىل مەلىكىنى كىمگە بەرسەم ئىختىيار مېنىڭدە بولسا ... ئەگەر سوزۈمنىڭ ئەھدىسىدىن چىقالمىسام ئۆز گۇنايىم ئۆزۈمگە.

ئىنىك ئانا بۇ سوزنى مەلىكىگە يەتكۈزدى. مەلىكە ھاتەمنى پىكرىگە قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بىر كېچە ئۆتۈپ تا ئاتقاندا ئىنىك ئانا مەلىكىدىن بىر سەر ئالتۇن بىلەن بىر نا مە ئېلىپ چىقىپ، بۇ ئىككى شاھزادىنىڭ ئالدىغا قويدى. ھات نامە مەزمۇنىدىن ئاگاھ بولۇپ بىلدىكى: «بىر كورۇپ دىلبىر نى پەس قىلغان، ئىككى كورمەكنى يەنە ھەۋەس قىلغان، ئۇقا داق ئاشىق بولغايكى، مەشۇقنى كورۇپ، يەنە كورمەكنىڭ ھەۋ سىدە قاپتۇ، شۇ سوزنىڭ ئەسلىنى تېپىپ كەلگەيسىز.»

ئەندى ئىككى كەلىمە سوزنى ھاتەم تەيدىن ئاڭلاڭلار.

ھاتەم بۇ نامەنى بېلىگە باغلاپ، شاھزادە مۇنىرنى ئى نىڭ ئانىغا تاپشۇرۇپ، چوڭ - كىچىك جاماەتتىن دۇئا ئېلىپ غۇربەت يولىغا قەدەم قويدى. سەھرامۇ - سەھرا، شەھەرمۇ - شە ھەر كەزدى. تاغ - داۋانلار ئېشىپ، چول - جەزىرىلەرنى بېسى ساياھەت قىلدى. ئۇ بىر كۈنى، بىر تاغنىڭ باغرىدا كېتىپ با راتتى. بىر ئاچ بورى بىر چىشى كىيىكنى تۇتىۋاپتۇ. ھاتەم كور دىكى. كىيىكنىڭ ئەمچەكلىرىدىن سۈتلىرى ئېقىپ تۇرۇپتۇ. ئە لىدە ئۇ كىيىك يېقىندىن تۇققان بولۇپ، بالىلىرى ئۈچۈن ئوزۇ ئىزدەپ چىققان ئىدى. ھاتەمنىڭ رەھمى كېلىپ، كىيىكنى قۇتۇل دۇرۇپ يولغا سېلىۋەتتى. لېكىن بورى:

— ئەي ھاتەم، ئۇ كىيىك مېنىڭ نېسىۋەم ئىدى. قولۇمدىن كەتتى. ئەندى مەن يەنە ئاچ قالىمەن، قانداق قىلىمەن؟ - دېدى. ھاتەم بورىدىن:

— سەن مېنىڭ ھاتەم ئىكەنلىكىمنى قانداق بىلدىڭ؟ - دەپ سورىدى. بورى:

— ئىنسانلار ئارىسىدا مۇنداق مۇرۇۋۋەت ھاتەمدىن باشقىلاردا كەمرەك، بۇ قىلمىشىڭدىن بىلدىمكى، سەن چوقۇم ھاتەم، - دەپ جاۋاپ بەردى.

بۇ سوزنى ئاڭلىغان ھاتەم ئۆز تېنىدىن بىر پارچە گوشنى كېسىپ ئېلىپ بورىنىڭ ئالدىغا تاشلىدى ۋە:

— ئاچ قالمىغىن، ئاز بولسىمۇ بۇ گوشنى يەپ تۇرغىن، - دېدى. بورى گوشنى يەپ بولۇپ:

— ئەي ھاتەم، بۇ ئەجەل ۋەھىمىسى قاپلاپ تۇرغان دەشت-باياۋانغا تاجۇ-تەختىڭنى تاشلاپ نېمىشكە كەلدىڭ؟ - دەپ سورىدى.

ھاتەم بورىگە ئەھۋالىنى باشتىن - ئاياق ئىزھار قىلدى ۋە مەلىكىنىڭ سوئالىغا جاۋاپ ئىزدەپ بۇ چول - جەزىرىلەرنى ئارىلاپ يۈرگەنلىكىنى ئېيتتى.

بورى:

— ئېيتقىنا، قانداق سوئال ئۇ، - دەپ سورىدى.

ھاتەم مەلىكىنىڭ سوئالىنى دىگەنىدىن كېيىن، بورى:

— بۇ سوئالنىڭ جاۋابى ھۆۋەيدا چولىدىن تېپىلىدۇ، - دېدى.

— ھۆۋەيدا چولى قەيەردە؟ - دەپ سورىدى ھاتەم. بورى ھۆۋەيدا چولىنىڭ يولىنى بىر - بىرلەپ چۈشەندۈرۈپ قويدى.

ھاتەم يەنە يولغا راۋان بولدى. بىر نەچچە مەنزىللەر
بېسىپ ئۆتتى. ئۇنىڭغا بىر بۇلاق ئۇچرىدى. بۇلاقنىڭ بوي
ئون تۈپ دەرەخ بار ئىدى. ھېرىپ بىر قەدەم يۈرۈشكىمۇ ھال
قالمىغان ھاتەم دەرەخنىڭ تۈۋىگە باردى ـ دە، ي
ئۆتمەي بۇ يەرگە ئىككى شاغال پەيدا بولدى. ئەسلىدە بۇ
شاغاللارنىڭ ماكانى ئىدى. شاغاللارنىڭ بىرى:

— شۇ چاققىچە بۇ مەنزىللەرنىڭ كاتتىسىغا بىرەرمۇ ئا
مىزات قەدىمى يەتمىگەن ئىدى. بۇ كىشى قانداق بولۇپ
يەرگە كېلىپ قالدى بولغاي، ـ دېدى.

ئىككىنچىسى:

— بۇ ھاتەم بولغاي. چۈنكى ئۇلۇغلاردىن: «بىر كۈن
بولغايكى، ھاتەمنىڭ قەدىمى شۇ يەرگە يەتكەي» ـ دەپ ئاڭ
غانمەن، مانا ئەندى بىز ئۈچۈن تولىمۇ ياخشى بولۇپتۇ،
ـ دېدى.

— ھاتەم كېسەل بولغاندەك كۆرۈنىدۇ، ـ دېدى بىرىنچىسى
بىزنىڭ ماكانىمىزدا ئۇنىڭ بۇ ھالدا يېتىشى خوپ بولمىغاي
بىر ئامال قىلايلى، بۇنىڭ ئىلاجىنى قىلىش بەكمۇ قىيىن، ما
زاندىران جاڭگىلىدا مۇرغ پەررۇھ دېگەن بىر قۇش بار، تاكى
شۇ قۇشنى قولغا كەلتۈرۈپ يۈرىكىنى ياكى بېشىنى يېرىپ ئې
لىپ بۇ يارىغا قويىسا، شىپا تاپمىغاي.

شاغاللارنىڭ ئىككىنچىسى دېدى:

— بۇ كىشىگە خىزمەت قىلمىساق مۇرۇۋۋەتلىك بولالمىغاي
مىز. خۇدانىڭ ئالدىدا يۈز كېلەلمەيمىز. سەن مۇشۇ يەردە تۇ
رۇپ ھاتەمگە پاسىبانلىق قىلغىن، مەن مازاندىران جاڭگىلى
بېرىپ مۇرغ پەررۇھنىڭ بېشىنى ياكى يۈرىكىنى ئېلىپ كېلەي.

ئىككىنچى شاغال يولغا راۋان بولدى، شۇ ماڭغىنىچە ئۇ
كېچە ـ كۈندۈز يول يۈرۈپ ئاخىرى مازاندىران جاڭگىلىغا يەت-
تى ـ دە، چوڭ بىر تۈپ دەرەخنىڭ ئاستىدا ھاردۇق ئالدى.

بۇ يەرگە ئارىلاپ ـ ئارىلاپ مۇرغ پەررۇھلار كېلىپ ئوينۇشۇپ
كېتەتتى. دەل بۈگۈنمۇ ئۇلار كېلىشتى ـ دە، ئويۇنغا چۈشتى.
شاغال چاققانلىق بىلەن بىرىنى بېسىۋالدى ۋە دەرھال بېشىنى
ئۈزۈپ، گۆشىنى يەپ تويدى. ماغدىرىغا كەلگەندىن كېيىن
مۇرغ پەررۇھنىڭ بېشىنى ئېلىپ، كۆپ يول يۈرۈپ، نۇرغۇن مۇ-
شەققەتلەر بىلەن ئۆز ماكانىغا كەلدى. مۇرغ پەررۇھنىڭ بېشىنى
يېرىپ، مېڭىسىنى چىقىرىپ ئېلىپ ھاتەمنىڭ تېنىگە سۈرتتى. يا-
رىسىغا بېشىنى ياپتى. ھاتەمنىڭ ئاغرىقى ساقىيىپ، سالامەتلى-
گى سەللىمازا ئەسلىگە كەلدى.

— سىلەر مەن ئۈچۈن كۆپ خىزمەت قىلدىڭلار، سىلەرنىڭ-
مۇ بىرەر ھاجىتىڭلار بولسا كېرەك، ئېيتىڭلار، مەنمۇ بىر خىز-
مەت قىلىپ، ياخشىلىقىڭلارنى قايتۇراي، ـ دېدى ھاتەم شاغاللارغا.

— بىز ھەر قېتىم بالا چىقارساق، توڭگۇزلار كېلىپ، بالى-
لىرىمىزنى يەپ، نابۇت قىلىپ كېتىدۇ. ئۇلارغا بىزنىڭ كۈچىمىز
يەتمەيدۇ.

— مېنى ئۇلارنىڭ ماكانىغا باشلاڭلار، ئۇلارنىڭ جاجىسىنى
بېرەي،

شاغاللار ھاتەمگە يول باشلاپ، باشقا بىر بۇلاق بويىغا ئې-

لىپ باردى. بۇ يەر توڭگۇزلارنىڭ ماكانى ئىدى. شاغاللار
تەمنى قويۇپ، ئۇزلىرى قايتىپ كېتىشتى.

توڭگۇزلار ئوزۇق ئىزدەپ، ئوۋغا چىقىپ كېتىشكەن ئىدى
ھاتەم بۇ يەردە بىر مەھەل ساقلاپ تۇردى. بىر چاغدا توڭگۇز
لار قايتىپ كېلىشتى - دە،ھاتەمگە قاراپ چىقىراپ، تۇمشۇق
رى بىلەن يەرنى تۇرتۇپ ھەيۋە بىلەن دىيىشتى:

— ئەي ئادىمزات، تۇرغىن! يولۇڭنى تاپقىن، بولمىسا
نىڭنى پارە - پارە قىلىپ تاشلايمىز!

ھاتەم ئۇلارغا دىدى:

— ئەي مەخلۇقلار! ئەگەر مۇندىن كېيىن شاغاللارغا ئازا
بەرمىسەڭلار، بۇ يەردىن كېتىمەن، بولمىسا كۇكۇم - تالقان
لىۋېتىمەن.

توڭگۇزلار:

— ئالدى بىلەن ئۇز تېنىڭ بىلەن جېنىڭنى بۇ يەردىن
ساق- سالامەت ئېلىپ كېتىشىڭكويىدا بولماي، تېخى مۇنداق
گەپلەرنى قىلىۋاتىسىنا! - دىيىشتى - دە، ھاتەمگە ئېتىلدى.

ھاتەم كوردىكى، مۇلايىملىق بىلەن قىلىنغان نەسىھەت توڭ
گۇزلارغا كار قىلمىدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ توڭگۇزلارنى بىر
بىرلەپ يەر چىشلەتتى، تىرناقلىرىنى كېسىپ، چىشلىرىنى ئۇ
رۇپ توكۇۋەتتى.

— ئەي ئادەم، - دىدى توڭگۇزلار ھاتەمگە، - بىز چىش
تىرناقلىرىمىز بىلەن تاماق تېپىپ يەيتتۇق، سەن چىش - تىر
ناقلىرىمىزنى چېقىپ تاشلىدىڭ، ئەندى قانداق قىلىمىز؟

شۇ چاغدا شاغاللار پەيدا بولدى. ھاتەم ئۇلارغا:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— مەن ئۇلارنىڭ چىش - تىرناقلىرىنى يوق قىلدىم. ئەمدى
دى بۇلارنىڭ يىگۇلىگى سىلەرگە بولغاي، - دىدى ۋە شاغاللار
بىلەن توڭگۇزلار ئوتتۇرىسىدا مۇرەسسە - مادارا قىلىپ، ئۇلار
بىلەن خوشلۇشۇپ ھۇۋەيدا چولىگە قاراپ راۋان بولدى.

ھاتەمگە ھەر خىل مەخلۇقلار ئۇچرىدى. ئۇلار ھەر خىل
قىياپەتكە كىرىۋالغان جىن- پەرىلەر ئىدى، ھاتەم بىرقانچە كۈن
يول يۇرگەندىن كېيىن ئىككى يولنىڭ بېشىغا كېلىپ قالدى. ئۇ
تەۋەككۇل قىلىپ سول تەرەپتىكى يولغا ماڭدى. ئۈچ - تورت
كۈن يۇرگەندىن كېيىن ئۇنىڭغا بىر توپ خورازلار ئۇچرىدى.
خورازلار قاناتلىرىنى قېقىشىپ، چىللىشىپ ئوينىشاتتى. ھاتەم ئۇلار-
نىڭ خورازلار سىياقىغا كىرىۋالغان پەرىلەر ئىكەنلىگىنى بىلىۋالدى.

خورازلار ھاتەمنى دەررۇ ئارىغا ئالدى ۋە ئۇنى سوراپ بىر
جايغا ئېلىپ باردى. ھاتەم كوردىكى، ئۇيەردە خورازلار بىھىساپ
كوپ ئىدى. ھەممىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھەيۋەت بىلەن تۇرغان
خورازنى كورۇپ ھاتەم: «ئېھتىمال باشلىغى بولسا كېرەك» دەپ
ئويلاپ، ئالدىغا بېرىپ تازىم قىلدى. ئۇ خوراز ئادەمگە ئوخ-
شاش مۇلايىملىق بىلەن سالاملاندۇرۇپ، ھاتەمنى يۇقۇرىغا تەك-
لىپ قىلدى. دوستىخان سالدۇرۇپ، نازۇ- نېمەتلەر كەلتۇردى.

ھاتەم ئاچقوساق ئىدى، ئۇ، دوستىخاندىكى نازۇ- نېمەت-
لەردىن تويغىچە يېدى. كەچ كىردى. ھاتەم شۇيەردە يېتىپ قالدى.

ئەتىسى تاڭ ئاتقاندا، خورازلار ھاتەمنى پادىشاسىنىڭ
ئالدىغا ئېلىپ باردى.

— ئەي ياش يىگىت، قەيەرلىكسەن، نەگە بارىسەن، بۇ
خەتەرلىك يەرلەرگە نىمە ئۇچۇن قەدەم قويدۇڭ؟- دەپ سورىدى
خورازلار پادىشاسى.

هاتەم خورازلار پادىشاسىغا:

— ئەي شاھ، پەقىر يەمەن ۋىلايىتىنىڭ پادىشاسى تەيىن ئوغلى هاتەم بولىمەن،— دەپ جاۋاپ بەردى ۋە شاھزادە مۇنى بىلەن ھۆسنە بانۇنىڭ ھىكايىسىنى بايان قىلىپ بەردى.

خوراز پادىشاسى مېھرىبانلىق بىلەن دېدى:

— بىز پەرىلەردىن بولىمىز، دائىم خوراز سۈرىتىدە يۈرۈ مىز. مېنىڭ ئاي پەرى ئىسىملىك بىر قىزىم بار، ھۆسنى جامالىدا ۋە پاساھەتتە ئۇنىڭغا ھېچبىر پەرى تەڭ كېلەلمەي ئۇنى ئۆز نىكاھىڭغا ئالساڭ.

— قوبۇل قىلالمايمەن،— دېدى هاتەم ۋە كۆڭلىدە بۇ تو رۇلۇق ئويلۇنۇپ قالدى، پادىشا هاتەمنى ئاي پەرىنىڭ قەس رىگە ئېلىپ بېرىشنى بۇيرىدى.

ئۈچ - تورت خوراز هاتەمنى كوتىرىپ ئۇچتى. تاغنىڭ ئۇ تەرىپىدە بىر بوستان بار ئىدى، هاتەم ئۇنىڭدىن گۈلىستانى ئىرەمنىڭ بەلگۈ - نىشانلىرىنى كورگەندەك بولدى؛ هاتەم كور دىكى، ئېرىقلاردا سۈپ - سۈزۈك سۇلار ئېقىپ تۇرۇپتۇ، تۈرلۈك تۈرلۈك دەرەخلەردە ھەرخىل گۈزەل قۇشلار خۇش سايراپ تۇ رۇپتۇ، ئوتتۇرىدا بىر كول بولۇپ، كولنىڭ ئالدى تەرىپىدە بىر ئالى قەسىر قەد كوتىرىپ تۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر تەخ قويۇلۇپتۇ. ئاي پەرى شۇ تەختتە ئىكەن.

خورازلار هاتەمنى تەختنىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. ئاي پەرىگە شاھنىڭ ھوكۈمىنى يەتكۈزدى، ئاي پەرى يۈزخىل نازۇ كەرەشمە بىلەن هاتەمنىڭ قولىدىن تۇتۇپ تەخت ئۈستىگە ئېلىپ چىقتى ۋە ئۈچ كېچە كۈندۈز نەغمە - ناۋالار بىلەن بەزمە قىلىپ بەردى. ئاخىرى ئاي پەرىنىڭ گۈزەل جامالى، خۇشخۇي مۇئامە

لىسى هاتەمنى ئۆزىگە بەنت قىلدى. كېيىن خىزمەتكارلار ئىززەت ۋە ئىھتىرام بىلەن هاتەمنى شاھ ھوزۇرىغا قايتۇرۇپ كەلدى. شاھنىڭ ئۈمىدى ھەم هاتەمنىڭ ماقۇللىغى بىلەن پەرىلەر رەسمىدە توي قىلىندى. شۇنداق قىلىپ هاتەم ئاي پەرىنى ئۆز نىكاھىغا ئالدى. ئىككىسىنىڭ مۇراد - مەقسىدى هاسىل بولدى.

ئاردىن بىرقانچە كۈنلەر ئوتتى. بىر كۈنى هاتەمنىڭ يادىغا شاھزادە مۇنىرەبىلەن ھوسنە بانۇچۇشتى ۋە ئاي پەرىگە:

— ماڭا رۇخسەت قىلىسىڭىز، يەنە سەپەرگە ئاتلانغايمەن،— دېدى. ئاي پەرى سەۋەۋىنى سورىدى، هاتەم بۇنىڭغا شاھزادە بىلەن مەلىكە ھوسنەبانۇنىڭ قىسسىسىنى سوزلەپ بەردى. ئاي پەرى رازىلىق بەردى ۋە ئەھۋالنى ئاتىسىغا ئېيتتى، پادىشامۇ قوشۇلدى، ئاي پەرى هاتەمگە بىر مۆھۈر بەردى.

— ئەي هاتەم،— دېدى ئاي پەرى،— بۇ موھۈرنى ئەسلا ئۈزۈكدىن ئايرىما، سەن بارىدىغان يولدا ئەجدەرھالار بار. يەنە ئەگەر تەشنالىق ۋە ئاچلىقتا قالساڭ بۇ موھۈرنى ئاغزىڭغا سالغايسەن، قايىنغان ياغ، خۇمدان ۋە دەريالار، تۈرلۈك ئاپەتلەر ئىچىدە قالساڭ، بۇ موھۈرنىڭ خاسىيىتىدىن ئامان قالغايسەن.

ئاي پەرىمۇ بىرقانچە ھەمرالىرى بىلەن هاتەمگە ھەمدەم بولۇپ، بىر قانچە مەنزىللەرنى بېسىپ ئوتۇپ ئاخىرى ئۇنى ھۆۋەيدا چولىنىڭ يولىغا سېلىپ قويدى. هاتەم قايتىپ كېلىشكە ۋەدە بېرىپ، پەرىلەر بىلەن خوشلۇشۇپ يولغا راۋان بولدى.

ئەلقىسسە، ئەندى ئىككى ئېغىز سوزنى هاتەمنىڭ ئەجدەرھاغا ئۇچرىغىنىدىن ئاڭلاڭلار:

هاتەم ماڭا - ماڭا ئاخىرى بىر قومۇشلۇق باياۋانغا چۈشتى، ئۇنىڭ نە بېشىنى، نە ئايىغىنى بىلىپ بولمايتتى. ئۇ-

www.uyghurkitap.com

يەر پايانسىز جاڭگاللىق بولۇپ، سۇدىن ئەسەرمۇ يوق ئىد
ھىلىقى موھۇرنىڭ خاسىيىتىدىن ئەتتىگەن، كەچ مەزگىللىر
بىركىشى يۈزىگە نىقاپ تارتقان ھالدا كېلىپ ئىسسىق لان
سۇ يەتكۈزۈپ بېرەتتى. بىر نەچچە كۈندىن كېيىن يېراقتى
تاغدەك بىر نەرسە كورۈندى، يېقىن بېرىپ قارىسا بىر ئەجد
ھا ئىكەن.

ئەجدەرھا ھاتەمنى دەم تارتتى، ھاتەم ئۆزىنى تۇتۇ
تۇرالماي ئەجدەرھانىڭ ئالدىغا ئۇچۇپ كەلدى. بىراق موھۇ
نىڭ خاسىيىتىدىن ئەجدەرھا ئۇنى ھەزىم قىلالمىدى.

ھاتەمھوشىغا كېلىپ، ئەجدەرھانىڭ ئىچكى ئەزالىرىنى ۋ
ران قىلىشقا باشلىدى. تاقەت قىلالمىغان ئەجدەرھا ناياۋاننىڭ
چېتىگە بېرىپ ھاتەمنى قەي قىلىپ تاشلىدى. ئۆزى يەنە ب
مۇشلۇققا كەتتى.

ھاتەم يەنە يولغا راۋان بولدى... كۈنلەرنىڭ بىر
ئۇزاقتىن بىر تاغ كورۈندى. ھاتەم كوپ مۇشەققەتلەر بىل
تاغ باغرىغا يەتتى. قارىسا ئۇ تاغ بۇلۇت سۈيۈپ تۇرۇپتۇ. ھا
تەم تاققا ياماشتى...

ھاتەم تاغنىڭ ئۈستىگە چىقىپ كېتىپ باراتتى. ياپ
يېشىل، خوش ھاۋالىق بىر گۈلىستان ئۇچرىدى. بۇ خۇش ھا
يېشىللىق بەزىدە سۇنىڭ ئۈستىدە، بەزىدە سۇنىڭ ئاستىدا كورۈنە
تى. ھاتەم ئىلگىرىلەپ بېرىپ بىر جايغا- ئاجايىپ بىر ھەشەمەت
لىك سۇپىغا يەتتى؛ ئۇ سۇپا ھەرخىل بىساتلار بىلەن زىننەت
لەنگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ھەرخىل نازۇ-نېمەتلەر ھازىر ئىدى
ھاتەم ئۇ يەردە ئولتۇرۇپ، خىلمۇ - خىل غىزالارنى يەپ، تو
يۇپ ھوزۇرلاندى. بىرۋاقىتتا شىرىن ئۇيقىغا كەتتى. خېلىدىن

كېيىن ئويغۇنۇپ قارىغىدەك بولسا، ئالدىدا بىر دەرۋىش تۇر
غىدەك. ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ دەرۋىشكە تازىم بىلەن سالام
بەردى. دەرۋىش سالامىنى قوبۇل قىلىپ، دوستىخان سالدى
ۋە تۈرلۈك غىزالار بىلەن ھاتەمنى مېھمان قىلدى. دەرۋىش
دۇئادىن كېيىن سورىدى:

— ئەي يىگىت، قەيەردىن كەلدىڭ، قەيەرگە بارىسەن، بۇ
چول جەزىرىگە قەدەم تەشرىپ قىلىشىڭنىڭ سەۋەۋى نىمە؟ تو-
لۇق بايان قىلىپ بەرسەڭ.

ھاتەم پۈتۈن سەرگۈزەشتىسىنى بىر - بىرلەپ بايان قىلدى،
ئاندىن ھۆۋەيدا چولىگە بارىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

— ئەي ئوغلۇم، دىدى دەرۋىش نەسىھەت قىلىپ،- بۇ خىد-
يالدىن كەچكىن، بۇنىڭ ئۇ تەرىپىگە ئوتۇش خەتەرلىك، ھەربىر
قەدىمىڭدە ئاپەتكە يۇلۇقىسەن، تىلسىماتلار ھەددى - ھىساپسىز،
بۇ يولغا كىرگەنلەر ئەسلا چىقالمايدۇ. ياخشىسى مۇشۇ يەردىن
سالامەت قايتىپ كەتكىن.

— ئەي ئاتا، - دىدى ھاتەم،- دىگەنلىرىڭ ئاقىلانە گەپ
بولدى، بىراق مەن جېنىمنى بەندىلەرنىڭ مۇھتاجلىقى ئۈچۈن
پىدا قىلغان ھاتەم تەي بولىمەن، ھازىرغا قەدەر باشقىلارنىڭ
خىزمىتى ئۈچۈن ھەرقانداق مۇشكۈللۈكلەردىن ئوزۇمنى تارتقى-
نىم يوق. ماڭا ھۆۋەيدا چولىنىڭ يولىنى كورسۈتۈپ قويغىن ،
ئۇدۇنيا، بۇدۇنيا سەندىن خۇشال بولۇپ كېتەي!

دەرۋىش پاك، ھىممەتلىك ھاتەمگە چىندىن قايىل بولۇپ
ئېيتتى :

ئەي كوز نۇرۇم، ئەندى مېنىڭ سوزۇمنى ئاڭلىغىن. ئې-
سىڭدىن چىقارما، ھۆۋەيدا چولىنىڭ يولىدا خەتەرلەر كوپ، ھەر-

گىز ئالدىراڭغۇلۇق قىلما، ھەرخىل سۈرەتلەر ئۇچرىسا (مەيلى
ياش، مەيلى قېرى، مەيلى سەت، مەيلى چىرايلىق بولمىسۇن)
ئالدىراپ ئىشىنىپ قالما!

دەرۋىش يەنە نۇرغۇن ئالامەتلەرنى ئېيتىپ، نەسىھەتلەر
قىلىپ ھاتەمنى يولغا سېلىپ قويدى.

ئەلقىسسە، ئەندى سۆزنى ھۆۋەيدا چۆلىدىن ئاڭلاڭلار:

دەرۋىش سۈرەتلىك كىشىدىن ئايرىلغان ھاتەم "رەببىم ئاللا،
دەپ مېڭىۋەردى. دەشتى - باياۋانلاردىن ئۆتۈپ، نەچچە
نەچچە كۈنلەردىن كېيىن يەنە بىر دەشتكە كىردى. بۇ دەشت
نىڭ چېكى كۆرۈنمەيتتى. خېلى مەزگىل يۈرۈۋەردى. ئاجايىپ
غارايىپ قورقۇنۇشلۇق ئالامەتلەر كۆرۈنسىمۇ قارىماي كېتىۋەر
دى. بىر چاغدا ناھايىتى چوڭ بىر كۆلگە كەلدى. كۆلنىڭ ئا
خىرى كۆرۈنمەيتتى. سۈيى سۈپ - سۈزۈك ئىدى. ھاتەم تاماشا
قىلىش ئويى بىلەن كۆلنىڭ بويىدا ئولتۇردى. بىر چاغدا
كۆل چايقىلىپ، دولقۇنلار ئارىسىدىن بىر خوتۇن پەيدا بولدى.
ھاتەم " نامەھرەم بولمىسۇن يەنە» دەپ كۆزىنى چىڭ يۇمۇۋال
دى. لېكىن ئۇ خوتۇن دەرھال ھاتەمنىڭ قېشىغا كەلدى - دە
ئۇنىڭ بېلىدىن تۇتۇپ كۆلنىڭ تېگىگە ئېلىپ كىرىپ كەتتى.
ھاتەم كۆزىنى ئېچىپ قارىغان ئىدى، نەكۆل، نەخوتۇن كۆرۈن
مىدى. ئۇنىڭ شوتاپتا تۇرغان يېرى بىر بوستان ئىدىكى، بۇن
داق بوستان يەتتە ئىقلىمدا يوق ئىدى. ھەرخىل قۇشلار يې
قىملىقسايرىشىپ، گۈللەر ئارا بىر - بىرىنى قوغلىشىپ ئويناپ
يۈرۈشەتتى. ئۇلار ئۆز تىللىرى، قىلىقلىرى بىلەن ھاتەمنى
ئۆز يانلىرىغا ئىشارەت قىلىشاتتى. ھاتەم ئۇلارغا كۆز سالماس
تىن ئۆتۈپ كېتىۋەردى. ئۇ تا شامغىچە شۇ يەردە تاماشا قىلدى.

كۆن قارايدى، ھاتەمنى بىرتوپ پەرىزاتلار ئۇنىمىغىنىغا
قويماي قەسىر ئىچىگە ئېلىپ كىردى. ھاتەم ئىشىكتىن كىرىپلا
كۆردىكى قەسىرنىڭ تاملىرى تورۇسلىرىغىچە ھەرخىل نازىنىن
قىزلارنىڭ سۈرەتلىرى بىلەن بېزەلگەن، قەسىرنىڭ تۆرىگە قو-
يۇلغان ئالتۇن تەختنىڭ ئۈستىدە بىر پەرى ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ بولسا
ھەرخىل ھىللىلەر بىلەن ياسىنىپ ئۆزىنى نىقاپلىغان، نىقاۋىنىڭ
ئاستىدىن جامالىنىڭ شولىسى چۈشۈپ تۇراتتى. بۇ شولىدىن
قەسىر تېخىمۇ روشەن كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ چاچلىرى پېتىلە - پې-
تىلە بولۇپ ئەۋرىشىمدەك نازۇك بېلىگە چۈشۈپ تۇراتتى. ئۇ
پەرى تازىم بىجا كەلتۈرگەندىن كېيىن ئىما - ئىشارەتلەر بى-
لەن ھاتەمنى تەختكە تەكلىپ قىلدى. ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ،
تەختنىڭ بىرىنچى پايىسىگە قەدەم قويۇشى بىلەن بىر نەد ھەي-
ۋەت ئاۋاز كۆتۈرۈلدىكى؛ گويا قەسىر ئۆرۈلگەندەك بولۇپ كەت-
تى. ئەمما ھاتەم قاراپ كۆردىكى، ھەممە نەرسىلەر ئۆز ئورنىدا
تۇرۇپتۇ. ئۇ تەختنىڭ ئىككىنچى پايىسىگە قەدەم قويۇۋىدى،
ئىلگىرىكىدىنمۇ قاتتىق تاراقلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى!...

ھاتەم ئۇ مەككار جادۇنىڭ يېنىغا چىقىپ ئولتۇرىۋىدى،
تامدىكى سۈرەتلەر يەرگە ئۈزۈلۈپ چۈشۈپ ناز قىلىشقا باشلى-
دى. دوستىخان ئېچىلىپ تۈرلۈك تائام ۋە مېۋە - چېۋىلەر
ھازىر بولدى. ھەممەيلەن تائاملارغا قول ئۇزاتتى. ھاتەم
ھەرقانچە يەپمۇ تويغاندەك بولمىدى. ئۇلار يەپ - ئىچىشتىن
توختاپ، دوستىخان يىغىلدى، پەرىلەر چاقچاق بىلەن
ھاتەمگە يېقىنلىشىپ، ئىشقۋازلىق قىلىشقىلى تۇرۇشتى، ھاتەم
ئۇلارغا پىسەنت قىلمىدى. قول ئۇزاتمىدى. سۈبھى ۋاقتى بولغان-
دا ئۇلارنىڭ ھەممىسى تاملارغا چىقىشىپ، ئەسلىدىكى سۈرەت

ھالىتىدگە ئايلىنىشتى. قەسىر خالى قالدى. ھاتەم بىر بۇلۇڭدا
ئۆيىشىغا كەتتى. ئۇ قانغىچە ئۇخلاپ، بىر چاغدا ئويغاندى. ئورۇ-
نىدىن تۇرۇپ ئەتراپنى تاماشا قىلىپ كۆڭلىنى كەچ قىلدى.
ھاتەم نىقاپلىق پەرىنىڭ يۈزىنى ئېچىپ بىر كۆرۈشنى
خىيال قىلاتتى. ئەمما دەرۋىشنىڭ نەسىھىتى ئېسىگە چۈشۈپ
ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بېرەتتى. ئۇ ئۆز - ئۆزىگە: «ئەي ھا-
تەم، سەن بۇ يەردە ئەيشى - ئىشرەت بىلەن تاماشادا، ئۇ ئىك-
مكى ئاشىق يولۇڭغا ئىنتىزار بولۇپ قايغۇدا ... ئەندى ئۇ تىل-
سىم تتىن قۇتۇلۇشنىڭ يولىنى قىلغىن ...» - دەيتتى.
كوردىكى، يەنە سۇبھى ۋاقتى يېقىنلاپ قالغان ئىدى.
ھاتەم نىقاپلىق پەرىنىڭ نىقاۋىنى ئېلىپ تاشلاپ، يۈزىنى كۆر-
گىچە، تەختنىڭ بىر بۇلۇڭىدىن نىقاپلىق پەرى يەنە پەيدا بو-
لۇپ، يۈزخىل ھىلە - نازلار بىلەن ھاتەمنىڭ قولىدىن تۇتۇپ
يۈزىگە بىر كاچات سالدى، ھاتەم ھۇشىدىن كەتتى. بىر ۋاقىت-
لاردا ھۇشىغا كېلىپ كۆزىنى ئاچسا نە قەسىر ۋە نە كول ياكى بوس-
تان كورۈنمەيتتى. ئۇ، ئۆزىنى بىر دەشتتە كوردى. كېتىۋېتىپ
ئۇنىڭ قۇلىقىغا بىر ئاۋاز ئاڭلاندى، ئۇ ئاۋاز كەلگەن تەرەپكە
قاراپ - تورت - بەش كۈن يول يۈرۈپ. بىر بۇلاقنىڭ قېشى-
غا يەتتى، بۇلاقنىڭ قېشىدا بىر ئادەم بېشىغا پەردە ئوراپ،
يۈزىنى يەرگە قويۇپ، زار-زار يىغلاپ مۇنداق بېيىت ئوقۇماقتا ئىدى.

بىر كورۇپ دىلبىرىمنى پەس قىلدىم،
ئىككى كورمەكنى يەنە ھەۋەس قىلدىم.

ھاتەم: «ھۆۋەيدا چۆلى شۇ بولسا كېرەك» دەپ ئويلاپ
شۈكرىلەر قىلدى ۋە ئۇ ئادەمگە سالام قىلدى، ئۇ ئادەم ھەمج-
ۋاپ سالام بىجا كەلتۈردى.

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى www.uyghurkitap.com

— ئەي ياش يىگىت، - دەپ سورىدى ھاتەم ئۇنىڭدىن.
بۇدەشتى - باياۋاندا تۇرۇشۇڭنىڭ سەۋەبى نىمە؟
يىگىت بۇ سوزنى ئاڭلاپ دىدى:
ئەي ئازات ئادەم، مېنىڭ سەرگۈزەشتەم ھەددى ھىساپ-
سىز، ئەگەر دەيدىغان بولسام ساڭا مالامەتلەر يېتىدۇ.
— ئېيتىۋەرگىن، - دىدى، ھاتەم، - ئىنشا ئاللا، دەردىڭگە
داۋا تاپقايمەن.
ياش يىگىت سوزلىدى:
— مەن كۆن پېتىش تەرەپتىكى شەھەردىن بولۇپ، سودى-
گەر كىشى ئىدىم. بىر قانچە كارۋانلار بىلەن بىرگە بىر ۋىلا-
يەتكە ماڭماققا ئىرادە قىلدۇق. بىر دەشتكە يەتكەندە، ھاۋا ئىنى-
تايىن قىزىپ كەتتى. مەن ئۇسساپ كەتتىم، سۇ ئارتىلغان تو-
گىلەرنى توختۇتۇپ سۇ ئېلىپ ئىچىشكە ھىچبىر پۇرسەت تاپال-
مىدىم. يولنىڭ بىر يېقىدا ئېگىز بىر يەر كورۈندى. كارۋاندىن
ئايرىلىپ ئېگىزلىك ئۈستىگە چىقىپ قارىسام بىر كولدە لىق سۇ
تۇرۇپتۇ. مەن ئۇ كولنىڭ بويىغا بېرىپ. سۇدىن بىر جام ئېلىپ
ئىچەي دەپ تۇرىشىمغا نىمە بولدى، بىلمەيمەن، كول ئۇشتۇمتۇت
تۇركەشلەپ مەۋج ئۇرغىلى تۇردى. ئاندىن ئۇنىڭ ئىچىدىن بىر
يالىڭاچ خوتۇن چىقىپ، مېنى مەھكەم تۇتىۋېلىپ سۇغا تاشتى.
كوزۇمنى ئاچسام كول يوق بىر بوستاندا تۇرۇپتىمەن،
ئۇ بوستاننىڭ تەرىپىگە سوز يەتمەس، بوس-
تانلىقتا پەرىزاتلار سەپ - سەپ بولۇپ سەيلە قىلىشىپ يۈرەت-
تى، بىر چاغدا كۈنمۇ كەچ بولدى، پەرىزاتلار مېنى بىر قە-
سىرگە يەتكۈزدى. قەسىرنىڭ ھەممە تاملىرىغا گۈزەل، نازىنىن-
سەنەملەرنىڭ سۈرىتى نەقىشلەنگەن ئىدى. ئالدىدا بىر تەختنى

ياساپ قويۇپتۇ، ئۇلار مېنى تەخت ئۈستىگە چىقارغان ئىدى، تامدىكى پەرىزاتلارنىڭ سۈرىتىگە جان كىرىپ، يەرگە چۈشۈپ بەزمە قۇرۇشتى، بىردىن ھېچكىم كۆرمىگەن بىر نىقاپلىق خوتۇن يېنىمدا پەيدا بولدى، ئۇنىڭ يۈزىدىن پەردىنى ئېلىپ، جامالىنى كۆرمەككە قول ئۇزۇتۇشۇمغا يەنە بىر سۈرەت جىلۋە قىلدى، ئۇ سۈرەت شۇ چاققىچە ئېسىمدىن كەتمەيدۇ. تەختنىڭ يەنە بىر بۇلۇڭىدىن باشقا بىر نىقاپلىق خوتۇن پەيدا بولدى-دە، قولۇمدىن تۇتىۋېلىپ بىر كاچات ئۇردى. بىھوش بولۇپ تەختتىن يىقىلدىم. ھوشۇمغا كېلىپ قارىسام ئۇشبۇ دەشتۇ-بالادا تۇرىمەن، كېتەي دەيمەن، لېكىن ئۇ پەرىنىڭ گۈزەل چىرايى بىر نەپەس كۆز ئالدىمدىن كەتمەي، نائىلاج نەچچە زاماندىن بېرى بۇ ماكاندا تۇرۇۋاتىمەن، دائىم بۇ بېيىتنى ئوقۇيمەن:

بىر كۆرۈپ دىلبىرىمنى پەس قىلدىم،
ئىككى كۆرمەكنى يەنە ھەۋەس قىلدىم.
مانا كۈنلۈك تۇرمۇشۇم شۇ ھالدا.

سودىگەر يىغلاپ يەنە ھوشىدىن كەتتى. كېيىن يەنە ھوشىغا كەلدى ۋە يىغلاشقا باشلىدى.

— ئەي ياش يىگىت، — دېدى ھاتەم، — ئورنىڭدىن تۇرغىن، مېنىڭ بىلەن ھەمرا بولغىن، سېنى مەھبۇبىڭغا يەتكۈزگەيمەن.

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان يىگىت ھاتەمنىڭ ئايىغىغا ئۆزىنى تاشلىدى. ھاتەم يىگىتنىڭ بېشىنى يۆلەپ، سىلاپ تۇرۇپ تەسەللى بەردى. كېيىن ئۆزىگە ھەمرا قىلىپ يولغا راۋان بولدى.

— ھەي بۇرادىرىم، — دېدى ھاتەم، — قۇلاق سالغىن، بۇ ئىشقا قەدەم قويمىساڭ ياخشى بولاتتى. ئەندى ئۇ قەسىرگە يەنە بارسەن، ئۇ نىقاپلىق خوتۇننىڭ قولىنى تۇتمىساڭ ئۆمۈرۋايەت ئۇ يەردە قالىسەن، قاچانكى تىلسىماتتىن قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلساڭ، ئۇنىڭ قولىنى تۇتقىن، ئۇ چاغدا ئۆزۈڭنى بۇ ھۆۋەيدا چۆلدە كۆرىسەن، ئەي بۇرادەر، ئەلۋەتتە يەنە بىر كۆرۈپ ئۆزۈڭنى قۇتقۇزۇپ ئالغايسەن، لېكىن، بۇ تىلسىمات، ئەسلى يوق.

كېتىۋېتىپ ئۇلار بىر كۆلگە ئۇچراشتى، يىگىت ھاتەم كۆرسەتكەن يول بىلەن مېڭىپ كۆل لېۋىگە يېقىنلاشتى. كۆلدە بىردىن دولقۇن كۆتىرىلدى-دە، يالىڭاچ بىر خوتۇن چىقىپ، يىگىتنىڭ بېلىدىن قارماپ كۆل ئاستىغا ئېلىپ كىرىپ كەتتى. ھاتەم خاتىرجەم يولىغا راۋان بولدى. ھېلىقى دەرۋىشنىڭ بوستانىغا يەتتى. زىيارەت قىلىپ كۆرگەنلىرىنى بىر-بىرلەپ بايان قىلدى. دەرۋىش ھاتەمنىڭ ھىممىتىگە تەھسىنلەر ئېيتىپ، بىر كېچە مېھمان قىلدى. ھاتەم دەرۋىش بىلەن خوشلۇشۇپ يەنە ئۆز يولىغا راۋان بولدى. ماڭا-ماڭا بېلىقسىمان ئادەملەر ماكانىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ يەردىكى پەرىزاتلار بىلەن مۇكوكۇللۇك تاماشا قىلىپ يەنە يولىغا راۋان بولدى. بىر نەچچە كۈنلەردىن كېيىن خۇرازشا مەملىكىتىگە يېتىپ كەلدى. شاھ بىلەن كۆرۈشۈپ ئاندىن كېيىن ئاي پەرىنىڭ ھەرىمىگە كىرىپ، خۇشال ھالدا ئەھۋالنى ئىزھار قىلدى ۋە بىر-ئىككى ئاي ئۇ يەردە بولدى.

ھاتەم سەپەر ھاردۇغىنى چىقىرىپ، خوشلۇشۇپ يەنە يولغا راۋان بولدى. شاغال، بۆرى ۋە تۈگكۈزلار تۇرۇشلۇق جايلارغا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يەتتى. ئۇلار بىلەن بىر كېچە سوھبەتلىشىپ يەنە يولغا چۈشتى.

ئازغىنا ۋاقىتتىن كېيىن ھوسنە ئاۋاتقا يېتىپ شاھزادىلەرنىڭ سوھبىتىگە داخىل بولدى. ئىككى ئاكا - ئۇكا شاھزادىلار بۇ كېچىنى خۇشال-خۇرام ئۆتكۈزدى. ھاتەم ئاڭلىغان كۆرگەنلىرىنى يېزىپ مەلىكىگە كىرگۈزدى. مەلىكە باشتىن ئاخىر ئوقۇپ خۇرسەن بولۇپ ئىنىك ئانىغا:

— مېنىڭ نامىمدا ئەھۋال سورىغىن، بىر سەر ئالتۇن بىلەن دوستىخاندا زىياپەت ئېلىپ چىققىن—دىدى.

ھاتەمنىڭ مەلىكە ھوسنە بانۇنىڭ ئىككىنچى سوئالىغا جاۋاپ تېپىش يولىدا بېشىدىن كەچۈرگەنلىرى

ئىنىك ئانا چىقىپ ھاتەم بىلەن شاھزادىنى مېھمان قىلىپ كىرگىچە، مەلىكە ئىككىنچى سوئالنى يېزىپ تەييار قىلىپ قويدى.

ئىنىك ئانا قايتىپ مەلىكىنىڭ قېشىغا كىرىۋىدى، ھوسنە بانۇ يېزىپ قويغان خېتىنى بەردى. ئىنىك ئانا ئۇنى ئېلىپ چىقىپ ھاتەمگە يەتكۈزدى. ھاتەم مەلىكىنىڭ خېتىنى ئېچىپ ئوقىدى. خەتتە مۇنداق يېزىلغان ئىدى:

"سوئرە سوزۇم شۇكى، بىرىنچى سوئال جايىغا يېتىپتۇ دەپ ئېلىپ، ئىككىنچى سوئالىغا قەدەم قويغىلى بولدۇم. ئەندى ئۈچ - تورت كۈن ئەمەس، پۈتۈن جاھان ئاپىرىن ئېيتقاي. ئىككىنچى سوئالنى بۇنىڭدىن ئىنتايىن خۇرسەن بولدۇم. ئەندى ئۈچ - تورت كۈن ئەمەس، پۈتۈن جاھان ئاپىرىن ئېيتقاي. ئىككىنچى سوئال

ياخشىلىقنى دەرىيالارغا قىل جانىدىن،
ئەجرىڭنى ھەق بىرۇر باياۋاندىن.

ئۇ كىشى نىمە ئۈچۈن دەرىيالارغا ياخشىلىق قىلىپ، ئەجرىنى باياۋاندىن تاپتى؟ بۇ سوزنىڭ ئەسلى قانداق ئىكەنلىكىنى بىلىپ كەلگەيسىز. نامە تامام ۋەسسالام."

ئەلقىسسە، ئەندى سوزنى ھاتەمنىڭ ئىككىنچى سوئالغا جاۋاپ تېپىش ئۈچۈن قەدەم قويغانلىقىدىن ئاڭلاڭلار:

ھاتەم بىر - ئىككى كۈن ھاردۇغىنى چىقىرىپ بولغاندىن كېيىن ھازىرلاردىن دۇئا ئېلىپ يولغا راۋان بولدى. دەشتۇ-سەھرالارنى كېزىپ، بىر خۇش ھاۋالىق يەرگە يەتتى. ئۇ يەردە ئارام ئېلىپ تائام يىدى، كوڭلى شىمال ۋە شەرق تەرەپنى تارتتى-دە، تەۋەككۇل قىلىپ شىمال تەرەپكە ماڭدى. تاغۇ-دەشت، دەرىيالارنى سەيلە قىلىپ كېتىۋاتقىنىدا قۇلىقىغا بىر-نالە ئاڭلاندى. بىر ھازادىن كېيىن ھاتەم ئۇ جايغا باردى. قارىسا چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇرغان بىر يىگىت تۇپراققا بېشىنى قويۇپ. يىغلاپ تۇرۇپ مۇنداق بىر بېيىت ئوقۇۋاتاتتى.

قايانغا بارارمەن دىگىلى ھالۇ - زارىمنى،
يېتىپ كوي ھادىسە، ھىچ تاپمىدىم بارارىمنى.

ھاتام يىگىتنىڭ قېشىغا بېرىپ سالام بەردى. يىگىتمۇ جاۋاپ سالام قايتۇردى. كېيىن ھاتەم:

— ئەي بۇرادەر، ھالىڭىز نىچۇك؟- دەپ سورىدى. يىگىت سوز باشلىدى:

ئېيتسام تىلىم كويىدۇ، ئېيتمىسام دىلىم. ئېيتىم نەئىم سودىگەر، شەھرىم ياخشى بىر يەر. بىر كارۋان بىلەن سەپەر قىلغان ئىدۇق. بىر شەھەرگە كىرىپ ماللارنى سېتىپ بولۇپ، يۇرتىمىزغا باپ خەرىتىلەرنى ئېلىپ قايتىشنىڭ تەييارلىغىنى قىلىۋاتاتتۇق، كوزۇم بىر كوچىغا چۈشتى، يېقىنراق بارغان ئىدىم، ئال-

دىمدا بىر چوڭ دەرۋازا پەيدا بولدى. ئۇنىڭ ئۈستىدە تىز
ئەرىپىدە دىرىزىسى بار بىر قەسىر بار ئىكەن. بىر دىرىزىس
كوچا تەرەپتە بولۇپ ئەينەكلىك ئىكەن. ئۇ قەسىردە بىر گۈز
سەنەم پەيدا بولۇپ مېنى كورۇپ نەپەس تەبەسسۇم قىلدى. د
غايىپ بولدى. مەن بىتاقەت بولۇپ ئۇ يەردىكى كىشىلەردىن
"بۇ كىمنىڭ ئۆيى، ئۇ مەنزىرىدىن گورۇنگىنى قانداق ئاپەت؟" دې
سورۇدۇم. ئادەملەر:

— ئەي سودىگەر كىشى، بۇ ئىشنى ھەرگىز سورىما. ئ
جېنىڭغا جەۋرى قىلما، تېزدىن ئۆز يولۇڭغا ماڭغىن، — دىدى
مەن ھىجران ئوتى ئىچىدە قالغان ئىدىم. سورىماسلىققا تاقىت
يوق ئىدى. بىر كىشى ماڭا: "ئۆز ئۆۋالىڭ ئۆزۈڭگە، ماقۇل
مەن ئېيتىپ بېرەي، بۇ ئۆينىڭ ئىگىسى خوجا ھارىس دىگەن
سودىگەر بولىدۇ. ساڭا ھىلۋە قىلىپ غايىپ بولغىنى شۇنىڭ
قىزى. تېخى ياتلىق بولمىدى. ئۇنىڭ نۇرغۇن شەرتلىرى بار
كىمكى شۇنىڭغا جاۋاپ بېرەلىسە تەلىپى ئوك، بولمىسا مالل
رىنى پۈتۈنلەي ئېلىۋېلىپ، ئۆزىنى شەھەردىن قوغلاپ چىقىرىدۇ
ئەي يىگىت، ياخشىسى ئۆز يولۇڭغا ماڭغىن" — دىدى. مەن سا
رايىغا باردىم. خوجى ھارىسقا ئەلچى كىرگۈزدۇم. خوجى ھارىس
مېنى ئۆيىگە چاقىرىپ مېھمان قىلدى ۋە:
— ئەي نەئىم، بۇ سودىدىن قولۇڭنى تارتقىن، بىكاردىن
جىگار "ئۆزۈڭنى بالاغا تۇتۇپ بەرمىگىن" — دىدى.
بۇ نەسىھەتلەرنى قوبۇل قىلغىم كەلمىدى. ئۇ باشقا سو
دىگەرلەرنىمۇ يىغىپ، مېنى ئولتۇرغۇزۇپ تۇرۇپ مۇنداق دىدى:
— ئەي نەئىم، بۇ يولۇڭدىن قايتساڭ ياخشى بولاتتى؛
بۇ يەردە ئۈچ شەرت بار. ئۇنىڭ ئەھدىسىدىن چىقالماي قالار
سەنمىكىن، ئەگەر ئۇ شەرتلەرنىڭ
ھۆددىسىدىن چىقالىساڭ،

مەلىكە تامام مۈلكى بىلەن سېنىڭ بولىدۇ. ئەگەر چىقالمىساڭ
مال - مۈلكۈڭ قولۇڭدىن كېتەر.

مەن:

— مەيلى رازىمەن، — دىدىم ۋە تىلىمدىن ھوججەت بېرىپ موھۇ-
رۇمنى باستىم.

خوجا ھارىس قىزىنى چاقىردى، مەلىكە كىرىپلا:

— ئەي سودىگەر، ھىلىھەم بولسىمۇ، ھۇشۇڭنى تېپىپ ئۆز
يولۇڭغا ماڭ، — دىدى.

بۇ خىيالىمدىن ھەرگىزمۇ قايتمايمەن دىدىم مەن جاۋاپ
بېرىپ.

— ئەمىسە ئۆز گۇناھىڭ ئۆزۈڭگە، — دىدى مەلىكە، — ئال-
دىنقى شەرت: بۇ شەھەردىن ئۈچ - تۆرت چاقىرىم يىراقلىقتىكى
تاغنىڭ يېنىدا بىر دەريا بار. ئۇنىڭ چېتىدە بىر غار بار. ئۇ-
نىڭدىن خەۋەر ئېلىپ كەلگىن. لېكىن شۇنى بىلگىنكى، ئۇ يەر-
كە بارغان ئادەم قايتىپ كېلەلمەيدۇ. ئىككىنچى شەرت: ھەر
جۈمە كېچىسى بىر ئاۋاز كېلىدۇ. مۇنداق بېيىت ئوقۇلىدۇ.

قىلمىدىم ياخشى ئىشنى مەن، بارىمەن پۇشمان بۇ كېچە،
ئاتەش ئىچرە زەپمۇ كويدى ئورتىنىپ، جان بۇ كېچە.

بۇ ئىشلارنى قىلمىغانلىغا نىمە ئۈچۈن پۇشايمان قىلىدۇ؟
بۇنىڭ سىرىنى بىلىپ كېلىپ جاۋابىنى بەرگىن. ئۈچىنچى
شەرت: پادىشالىق موھۇرى شاھ پەرىنىڭ قولىدا، ئۇنى ئېلىپ
كەلگىن.

بۇ شەرتلەرنىڭ قىيىنلىغىدىن نىمە دېيىشىمنى بىلەلمە-
دىم. "بۇ ئىشنى ئاخىرىغا چىقىرالماسمەنمىكىن" دەپ ئويلۇ-
دۇم. ئۇلار مېنى شەھەردىن ھەيدەپ چىقاردى. مال - مۈلكۈم-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دىن ئايرىلغىنىم سىر سىرى، ئىشقى مۇھەببەتنىڭ ئاپىتىدىن
جېنىم ئاتەشتە قالدى. مانا ئاغىينە، مىنىڭ ھالىم شۇدۇر،
ئۇ ئەھۋالنى ئىزھار قىلىپ بولۇپ يىغلاشقا باشلىدى،
ھاتەمنىڭ ئۇنىڭغا رەھمى كەلدى بولغاي، دېدى:
— ئەي بۇرادەر، غەم يېمە، سىنىڭ ئۈچۈن بىر خىزمەتلەر
نى مەن قىلاي، مۇرادىڭنى ھاسىل قىلاي.
ئۇلار بىللە خوجا ھارىسنىڭ ئۆيىگە كەلدى. ھاتەم تازىم
بىلەن مۇنداق دېدى:
— ئەي خوجام، نەئىم ئۈچۈن مەن خىزمەت قىلاي، نەئىم
نىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرۇڭ.
— بولىدۇ، — دېدى خوجا ھارىس قوشۇلۇپ، — خاتىرجەم
كېتىۋېرىڭ.
ھاتەم نەئىمگە سارايدىن جاي تېپىپ بېرىپ، سەپەرگە
تەييارلاندى.
خوجا ھارىسنىڭ ئادەملىرى ھاتەمنى باشلاپ غار يېنىغا
يەتكۈزۈپ قويدى. ئۇ يەر ئاجايىپ قاراڭغۇ ئىدى. ھاتەم تە
ۋەككۇل قىلىپ غارغا كىرمەكچى بولدى ۋە ھىلىقى بىللە كەل
گەنلەرگە:
— قىرق كۈنگىچە مەندىن خەۋەر بولمىسا، مېنىڭ دۇئا
يىمنى بۇرادىرىم نەئىمگە ۋە خوجا ھارىسقا يەتكۈزۈپ قويۇڭ
لار، — دېدى.
ئەندىكى گەپنى بارسا — كەلمەس يولدىن ئاڭلاڭلار:
بۇ غار ئەرنىڭ كۆزىدىن پىنھان، خەتەرلىك تىلسىمات
بولۇپ، ئۇ تەرىپى كويىقاپقا تۇتىشاتتى.
ھاتەم كۆزىنى يۇمۇپ، بۇ تىلسىماتقا قەدەم قويۇپ بىر

چاقىرىمدىن كۆپرەك يول يۈرگەندە بىر دۆشمەنلىك زاھىر بولدى.
ئەلقىسسە، ھاتەم ئۆيەرگە يېتىپ بېرىپ كۆردىكى: ئۇ يەر ئاجايىپ بىر ئالەمدۇر. ھەممە يەر ياپ — يېشىللىق، سۇلار شاقىراپ شوخ ئېقىپ تۇرغان، رەڭگا — رەڭ گۈللەر ئېچىلغان، ئىنتايىن خوش ھاۋالىق ئىدى. قارىغاندا ھېچبىر ئادەم قەدىمى يەتكەندەك ئەمەس. باشقا خىلدىكى ھايۋانلارمۇ كۆرۈنمەيتتى. ئۇ، بۇ مەنزىلدە بىر نەچچە كۈن تۇردى. بىر كۈنلەردە ئۇزاقتا بىر قورغان كۆرۈندى. ھاتەم ئۇ قورغانغا قاراپ ماڭدى. ناھايىتى تەسلىكتە قورغانغا يېقىنلاشتى. ئۇ، دىۋىلەر ماكانى ئىكەن. ھاتەمگە نەچچە — نەچچە گورۇھ دىۋىلەر ئۇچرىدى، لېكىن پادىشا — لىرىدىن قورقۇپ زىيان يەتكۈزمىدى. يەنە بىر خىل دىۋىلەر پەيدا بولۇپ ھاتەمنى باشلىقلىرىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. زەبەردەستبىر دىۋە پەرىشانھاللدا يىغلاپ ئولتۇراتتى. ھاتەم:
— سىنىڭ پەرىشانلىقىڭنىڭ سەۋەبى نىمە؟ — دەپ سورىدى.
— خوتۇنۇمنىڭ كۆز ئاغرىقى ئېغىرلىشىپ، قارىغۇ بولۇپ يېتىپ قالدى. قانداق قىلىشنى بىلمىدىم. شۇڭا پەرىشانمەن، — دەپ جاۋاپ بەردى ھىلىقى دىۋە.
— مەن ھوكۇما كىشىمەن، — دېدى ھاتەم، — مەلىكىنىڭ كۆزىنى مەن كۆرۈپ داۋالاپ باقاي.
دىۋە خۇرسەن بولۇپ، ھاتەمنى قولىدىن تۇتۇپ ئۆيىگە باشلاپ كىردى. بىر ئالى مەيدان، ئۇنىڭ ئىچىدە نۇرغۇنلىغان ئىمارەتلەر قەد كۆتۈرۈپ تۇرۇپتۇ. دىۋە ھاتەمنى بىر ئايۋانغا ئېلىپ كىردى. ئايۋاندا تەخت بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە مەلىكەسى نالە — زار قىلىۋاتاتتى. ھاتەم مەلىكىنىڭ كۆزىدە ئىششىق بارلىقىنى كۆردى — دە:

— بىر قاچا پاكىزە سۈت ئېلىپ كېلىڭلار، - دېدى،
دىۋە دەرھال بىر قاچا پاكىزە سۈت ئېلىپ كەلدى، دا
پېشىدىكى ئاي پەرى بەرگەن موھۇرنى سۈتتە ئۈچ قېتىم چاي
قاپ، مەلىكىنىڭ كوزىگە سۈركىدى. قالغىنىنى ئىچۈردى، ب
ئازدىن كېيىن مەلىكە تەرلىدى. كوز ئاغرىقى بېسىلغاندەك بو
دى. ئۈچ كۈنگىچە ئۈچ قاچا سۈتكە بۇ ئەمەلنى قىلىپ ئىچۈر
دى. ئاخىرى كېسەل شىپا تېپىپ سەللىمازا ساقايدى.
شۇندىن كېيىن دىۋىلەر كاتتىسى قاتارلىق ھەممە دىۋ
لەرنىڭ ھاتەمگە بولغان ئىخلاسى ئېشىپ باردى. بىر كۈن
ھاتەم:

— مېنى پادىشانىڭ ئالدىغا ئېلىپ بارغىن، پادىشا بىلەن
كورۇشەي، بىر زىيارەت قىلاي، - دەپ دىۋىگە تەلەپ قويدى.
ھىلىقى دىۋە ماقۇل بولدى.
ھاتەمنى دىۋىلەر كوتۈرۈپ شاھ دەرگاھىغا ئېلىپ باردى.
ئاۋۋال سەرمىكا كېلىپ پادىشاغا سالام قىلدى. كېيىن شا
سورىدى:

— يول بولسۇن ئەي سەرمىكا.
— ئەي پادىشاھى ئالەم، - دېدى سەرمىكا ئەدەپ بىلەن
جاۋاپ بېرىپ، - نەچچە كۈندىن بېرى ئادەمىزاتتىن بىرى ئۇز ئايىغى
بىلەن كېلىپ، بىزنىڭ ئۆيىمىزدە مېھمان بولدى. دانىشمەن
ھوكۇما ئىكەن، مەلىكەم نەچچە ۋاقىتتىن بېرى كوز ئاغرىقى
بىلەن يىقىلغان بولۇپ، ھېچبىر نەرسە ئۇنىڭ دەردىگە
دەرمان بولالمىغان ئىدى. ئۇ ئىنساننىڭ داۋالىشى بىلەن مەلى
كەم شىپا تاپتى. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ كىشىنى جاناپلىرىنىڭ ھو-

زورىغا باشلاپ كەلدىم. ئۇزلىرىنىڭ ئەمىرلىرى قانداق بولغايكى؟

پادىشا باشلاپ كىرىشكە رۇخسەت قىلدى. سەرمىكا دەرھال چىقىپ ھاتەمنى باشلاپ كىردى، ھاتەم دىۋىلەر رەسمىدە دۇئالار قىلدى، پادىشاغا سالام بەردى.

پادىشانىڭمۇ ھاتەمگە زوقى كەلدى ۋە سورىدى:

— ئەي ئازات ئىنسان، بۇ يەرلەرگە قەيەردىن، نېمە مەق- سەتتە كەلدىڭىز؟ ئىسمىڭىز نېمە؟ ئەسلى - نەسەبىڭىزچۇ؟ ھەممى- سىنى بىر - بىرلەپ سوزلەڭ.

ھاتەم:

— ئالدىلىرىدا تۇرغان كەمىنە مۇساپىر - يەمەن شەھىرى- دىن بولۇرمەن، ئىسمىم ھاتەم، ئاتام تەي يەمەننىڭ پادىشاسى. مەن بەندىلەرنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن جېنىمنى پىدا قىلغانمەن، - دېدى - دە، سەرگۈزەشتىلىرىنى باشتىن - ئاياق تەپسىلىي سوزلى- دى، پادىشا خۇشال بولدى ۋە:

— ئەي ھاتەم، ئۇزۇندىن بۇيان يۈرەك ئاغرىقىمەن، دىۋى- لىرىمنىڭ ھوكۇمالىرى بۇنىڭغا ئامال قىلالمىدى. ئادەمىزات- تىنمۇ ھوكۇمالارنى ئالدۇرۇپ كەلدىم، ئۇلارمۇ ئىلاج قىلالمىدى. ئۇلار ھازىر زىنداندا، بۇ توغرۇلۇق سىز نېمە دەيسىز؟ - دەپ سورىدى.

شۇ ئەسنادا خىزمەتچى دىۋىلەر ئىككى قاچا تاماق، كەل- تۈرۈپ، بىر قاچىسىنى شاھنىڭ ئالدىغا، يەنە بىر قاچى-سى ھاتەمنىڭ ئالدىغا قويدى. پادىشا ھايسىزلىق قىلىپ، باشقا دىۋىلەرنى قارىتىپ قويۇپ، قاچىنى قولىغا ئېلىپ تاماقنى يې- يىشكە باشلىدى. بۇنىڭدىن ھاتەم بىلدىكى، پادىشانىڭ يۈرەك ئاغرىقى نەزەردىن چۈشكەنلىكتىن بولغان ئىكەن. ھاتەم بىر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئىش كورستەي دەپ، ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئېلىپ تائا...
ئاستا چايقىدى، ئۈستىنى ئېچىپ، ئەتىراپتىكىلەرگە كورسىتى...
يەنە ئاغزىنى ياپتى. بىر ئاز ۋاقىت ئوتتى. يەنە ئاغزىنى...
ئاچتى، ئۇ تاماق قۇرۇتتەك بىر نەرسىلەرگە ئايلىنىپ قاپتۇ...
ھەممە دۆلەر ھەيران قالدى. پادىشا:

— بۇ قانداق ھادىسە؟ — دەپ سورىدى.

— پادىشا تائامنى خالايىق ئالدىدا يېمىسۇن، ئەگەر يې-
سە ھەممە تائام مۇشۇ قۇرۇتتەك بولۇپ، شاھنىڭ يۈرىگىنى غې...
جىپ يەيدۇ، — دىدى ھاتەم جاۋاپ بېرىپ.

پادىشا بۇ سوزگە قايىل بولدى ۋە ئىككىنچىلەپ ئۇندا...
قىلماسلىقتا ۋەدە بەردى. شۇندىن كېيىن ئاستا - ئاستا پادى...
شانىڭ يۈرەك ئاغرىغى ساقايدى.

— ئەي ھاتەم، — دىدى پادىشا، — ئاللاتائالا ماڭا بىر قىز...
پەرزەنت بەرگەن ئىدى. نەچچە ۋاقىتلار بولدى، قىزىم كېسەل...
ماڭالمايدۇ. بۇنىڭغا بىر ئامال بارمۇ؟

— ئۇنى مەن بىر كورەي، ئاندىن بىر نەرسە دەي، — دىدى ھاتەم.

پادىشا ھاتەمنى قىزىنىڭ ئالدىغا باشلاپ كىردى.
ھاتەم قىزنى كوردى. قىزنىڭ رەڭگى سېرىق بولۇپ، كوزلىرى...
نۇرسىز ئىدى. ھاتەم شەرۋەت كەلتۈرۈشنى بۇيرىدى. پادىشا-
نىڭ خىزمەتچىلىرى ھاتەمنىڭ تەلىۋىنى دەرھال ئورۇنلىدى.
ھاتەم بۇ شەرۋەتكە ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئۈچ قېتىم چايقاپ،
كېسەلگە ئىچكۈزدى. ئاغرىق پەسەيدى. ئۈچ كۈنگىچە ئۈچ جام
شەرۋەت ئىچكۈزۈلدى. تۆرتىنچى كۈنى قىزنىڭ ئىشتىھاسى ئېچى-
لىپ، بەھوزۇر تاماق يېيىشكە باشلىدى. قىز بىر ھەپتىدە سەل-
لىمازا ساقىيىپ، ئاتىسىنىڭ قېشىغا چىقتى ۋە ھاتەمنىڭ قول-

پۇتلىرىنى سۆيۈپ، كوپ دۇئالار قىلىپ مىننەتدارلىقنى بىلدۈردى.
ھاتەم بىر كۈنى:

— ئەي شاھ، بېشىمدا بىر مۈشكۈل ئىشىم دار ئىدى. ئە-
گەر ئۆزلىرىدىن رۇخسەت بولسا، ئۆز ئىشىمغا قەدەم قويسام، —
دىدى.

پادىشا خۇرسەندىچىلىك بىلەن رازى بولۇپ كوپلىگەن
سوۋغا-تالارنى بېرىپ ھاتەمنى غارنىڭ بېشىغا يەتكۈزۈپ قويۇشقا
دۆلەرنى بۇيرىدى. ھاتەم دۆلەر پادىشاسى بىلەن خەيرلى-
شىپ يولغا راۋان بولدى. غارنىڭ بېشىغا كەلدى. خوجا ھارىس-
نىڭ خىزمەتچىلىرى ئۇ يەردە ھازىر ئىدى. بېرىپ ئەئىمگە خە-
ۋەر قىلدى. ئەئىم يېتىپ كېلىپ ھاتەمنىڭ ئاياغلىرىغا ئۆزىنى
تاشلاپ يىغلاپ مىننەتدارلىغىنى بىلدۈردى. ھاتەم جاۋاھىرات-
لارنى ئەئىمگە بەردى.

ئەتىسى خوجا ھارىس بىلەن مەلىكە ھەر ئىككۈيلەننى
مېھمانخانىغا چاقىرىپ زىياپەت بەردى. مەلىكە پەردە ئارقىسىدا
تۇرۇپ:

— غاردا قانداق ئالامەتلەر بار ئىكەن؟ — دەپ سورىدى.
ھاتەم كورگەن - ئاڭلىغانلىرىنى باشتىن - ئاياق سوزلەپ بەر-
دى. مەلىكىگە لەئەل سوۋغا قىلدى. مەلىكە بىلەن خوجا ھارىس
زىيادە خۇرسەن بولدى.

— ئىككىنچى شەرت قايسىدۇر؟ — دەپ سورىدى ھاتەم مە-
لىكىدىن، — ئۇنىڭغا قەدەم قويسام.

— بىر - ئىككى كۈن ئارام ئېلىڭ، ئاندىن ئېيتىمەن، —
دىدى مەلىكە.

هاتەم نەئىم بىلەن ئۈچ - تورت كۈن بىللە يۈرۈپ كۆل
ئىچىپ يەنە مەلىكىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ مېھمان بولىدى. سال
پەردە ئىچىدە تۇرۇپ سۆزلىدى:
— ئەي هاتەم، هەر جۈمە كېچىسى قۇلۇغۇمغا مۇنداق ب
بېيىت ئاڭلىنىدۇ:

قىلمىدىم ياخشى ئىشنى، بارىمەن پۇشمان بۇ كېچە،
ئاتەش ئىچرە زەپمۇ كويدى ئورتىنىپ جان بۇ كېچە.

بۇ ئىشنى قىلمايدۇ، قانداق ياخشى ئىش ئىكەن، ئۇنىڭ
پۇشمان قىلىپ بۇنداق ئاۋازلار بىلەن پىغان چېكىدۇ. بۇ سۆز
نىڭ ھەقىقىتىنى بىلىپ كەلگەيسىز.
ئەلقىسسە. هاتەم بۇ سۆزنى ئاڭلاپ نەئىم بىلەن سارايغا
قايتتى. نەئىمنىڭ كۆڭلىنى تىنىندۇرۇپ، يەنە دەشتۇ - سەھرا
لارنى كەزەكچى بولدى - دە، باياۋان تەرەپكە راۋان بولدى.
بىر - ئىككى مەنزىل يول يۈردى، بىر چەشمىگە يەتتى.
بۇ يەردە هەر رەڭدىكى دەرەخلەر كۆپ ئىدى. هاتەم ئۇ يەرنى
ماكان قىلىپ ئۈچ - تورت كۈن تۇردى. جۈمە كېچىسى كەلدى،
هاتەمگە بىر نالە - پىغان ئاڭلاندى:

قىلمىدىم ياخشى ئىشنى، بارىمەن پۇشمان بۇ كېچە،
ئاتەش ئىچرە زەپمۇ كويدى ئورتىنىپ جان بۇ كېچە.

هاتەم شۈكرى - سانا ئېيتىپ، ئاۋاز كېلىۋاتقان جايغا
يۈگۈردى ... نەچچە - نەچچە كۈنلەر ئۆتتى. هەر جۈمە كېچە-
سى يەنە شۇ ئاۋاز - ئاڭلىنىپ تۇردى. يەنە بىر نەچچە كۈنلەر
ئۆتتى، بىر كۈنى هاتەم ئۇ يەردە قارا كىيىم كىيىشكەن، كورۇ-
نۈشىدە ماتەمدارلارغا ئوخشاش هازا تۇتۇشقان بىر بولۇك خالا-

يىقنى كوردى. بىراق ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مۇردا يوق ئىدى. ها-
تەم هەيران بولۇپ، يېقىن بېرىپ ئۇلارنىڭ بىرىسىدىن سورىدى:
— ئەي بۇرادىرىم، بۇ كىشىلەرنىڭ ماتەم تۇتۇشىدا قان-
داق سەۋەب بار؟
ئۇ ئادەم دېدى:
— شەهىرىمىزگە بىر بالايى - قازا چۈشكەن، بۇ بالا - ئا-
پەت هەر كۈنى كېلىپ بىر ئادەمنى نابۇت قىلىپ كېتىدۇ. ئەگەر
بىر ئادەم بېرىلمىسە، كوپلىگەن ئادەملەرنى هالاك قىلىدۇ. بۇ-
گۈن هاكىمنىڭ ئوغلىغا نوۋەت كەلدى. قارا كىيىپ ماتەم
تۇتۇشنىڭ سەۋەبى شۇ.
هاتەم هاكىمنىڭ ئالدىغا بېرىپ سالام قىلدى ۋە ئۇلاردىن
سورىدى:
— ئۇ بالانىڭ سۈرىتى قانداق؟
ئۇلار يەرگە بىر خىل شەكىلنى سىزىپ كورسەتتى.
— ئۇ جانىۋارنى «خەلۇقە» دەيدۇ، - دېدى هاتەم، - ئۇ-
نىڭغا هېچقانداق قورال كار قىلمايدۇ. ئەگەر بىر ئەينەكچى
بولغىنىدا ئىدى، ئۇ بىر چوڭ ئەينەك تەييار قىلسا، بۇ جانى-
ۋارنى هالاك قىلغىلى بولغاي.
هاكىمنىڭ هوكۇمى بىلەن چوڭ ئەينەك تەييار قىلىندى.
ئەينەكنىڭ تورت ئەتراپىغا پەردە يېپىپ، جانىۋارنىڭ كېلىش
يولىغا قويۇپ قويدى.
— ئەندى تاماشا كورىدىغان كىشىلەر بولسا كەلسۇن، -
دېدى هاتەم، - هەرگىز قورقماڭلار.
هاتەم ئوزى تورت چاسا ئەينەكنىڭ ئارقىسىدا ئولتۇردى.
هىلىقى گېپى بولغان جانىۋار پەيدا بولدى. ئۇگويا ئىس-تۈتەك ئىچىدە

كېلەتتى. بېشىنىلا كورگىلى بولاتتى، پۈتىنى كورگىلى بولماي-
تتى. ئاغزى بېلىدە، كوزلىرىچا قىماق چېقىلىۋاتقاندەك، بۇرنى...
ھەدەپ ئىس چىقىپ تۇراتتى. ئاۋازى ھەيۋەتلىك ئىدى. ئۇ...
دىنىڭ ئالدىغا كەلدى. ھاتەم پەردىنى كوتەردى. ئۇ جان...
ئۇز سۈرىتىنى ئەينەكتە كوردى، قورققىنىدىن نەپسىنى ئىچ...
تارتتى. بىر ئاز ۋاقىت ئوتتى. گويا بىر تاغدەك بولۇپ...
نەپسىنىڭ زورى بىلەن قارنى يىرىلىپ، ئىچ - باغىرلىرى...
تەرەپكە چېچىلىپ كەتتى. قارنى يىرىلغان چاغدا بىر ئاۋاز يې...
دا ئولدىكى، تاغۇ - دەشتلەر لەرزىگە كەلدى. شەھەرگە ئا...
ماڭدۇرۇلدى. شەھەر كىشىلىرى كېلىپ ئۇز كوزى بىلەن ئۇنى...
كوردى. ئۇنىڭ ئولۈگىنى كويدۇرۇپ كوڭۇللەر خاتىرجەم بولدى...
كىشىلەر ھاتەمنى «ئەزىزىمىز» دەپ بىلىپ، ھورمەتلەپ...
ھىساپسىز مال - مۈلۈكلەر ئىنئام قىلدى. ھاتەم بولسا بۇ نەر...
سىلەرنى غېرىپ - بىچارىلارغا بېرىۋەتتى. ئاندىن ئۇ يەنە ئا...
ۋاز چىققان تەرەپكە راۋان بولدى. بىر نەچچە كۈن سەيلى...
تاماشا قىلىپ ئاخىرى بىر يەرگە كەلدى. ئۇ يەر گويا گورۇس...
تانغا ئوخشايتتى. ھاتەم بۇ كېچە شۇ يەردە يېتىشنى نىيەت قى...
لىپ ئولتۇردى. گۇگۇم چۈشۈپ، چىراقلار پەيدا بولدى. ھەم...
يەردە چېدىرلا تىككىلىك ئىدى. بىر چېدىردا بىر خوجا گوھەرى...
ئولتۇرۇپتۇ. دوستىخان سېلىنغلىق، تۇرلۇك - تۇرلۇك تائاملار...
قويۇلغان،

چېدىرلاردىن بىر ئىككى قەدەم نېرىدا بىر ئادەم ئىس،
تۈتۈنلەر ئارىسىدا ئازاپلىنىپ، پىغان چېكىپ مۇنۇ بېيىتنى
ئېيتىۋاتاتتى:

قىلمىدىم ياخشى ئىشنى، بارىمەن پۇشمان بۇ كېچە.
ئاتەش ئىچرە زەپمۇ كويدى ئورتىنىپ جان بۇ كېچە.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ئۇ بېيىتنى ئېيتىۋېتىپ توختىماي ھەسرەت - نادامەت
چېكەتتى. ھاتەم كوڭلىدە، بۇ باغرى قان بىچارىدىن خەۋەر ئې-
لىپ، ئاھۇ - زار قىلىشىنىڭ سەۋەۋىنى سورىماقچى بولۇپ، ئۇ-
نىڭ ئالدىغا باردى ۋە سالام قىلدى. ئوت ئىچىدىكى ئادەم:
- ئەي پاكىزە ئادەم، بۇ گۇناھلىق ھالىتىمنى كورگىچە ئاۋۇ
چېدىردا مېھمان بولغىن. ئوتنىڭ ئىس - تۈتەكلىرىدىن باشقا
مەندە راھەتلىك ھېچنەرسە يوق، - دېدى.
- مەن بۇ يەرگە راھەت - پاراغەت ئۈچۈن كەلمىدىم، -
دېدى ھاتەم، - ماڭا ئەندى ئۇز سەرگۈزەشتىلىرىڭنى سوزلەپ بەر-
گىن..
ئۇ كىشى تۈتەكنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ سوزلەيتتى:
خەير، سوزۇمگە كىرمىدىڭ. بېشىمغا چۈشكەن قىسمەتلەرنى
سوزلەپ بېرەي، سەن يېزىپ قويغىن.
ھاتەم يېنىدىن قەغەز، قەلەم ئالدى.
- بىز بىر ھامانە ئەۋلاتلارىمىز، - دېدى ئۇ ئادەم سوز باش-
لاپ، - مېنى «يۈسۈپ سودىگەر» دەيدۇ. مەن چىن مەملىكىتىدىن
بولۇپ خامچىلار مەھەللىسىدە تۇراتتىم، ناھايىتى باي ئادەم
ئىدىم. ئۇز خىزمەتچىلىرىم بىلەن بىر كارۋان بولۇپ يۈرۈيدىغان،
لېكىن بېخىل ئىدىم. ئوزۇم ئەمەس، باشقا بىرسى بىر پۇلىنى
خەير - ئېھسان قىلسا، مەن ئۇز نەزىرىمدە ئوتتا پۇچۇلۇنۇپ
كەتكەندەك بولاتتىم. ئەشۇ راھەتلىك، بەختىيار ئادەملەر مېنىڭ
خىزمەتكارلىرىمدۇر. ئۇلار مەندىن يوشۇرۇن خەير - ئېھسان ۋە
زاكات بەرگەن ئىكەن.
بىز تىجارەت ئۈچۈن بۇ مەنزىلگە يەتكەندە، قاراقچىلار كې-
لىپ ھەممىمىزنى ئولتۇرۇپ، ماللىرىمىزنى بۇلاپ كەتتى. ئار-

قىمىزدىن كەلگەن باشقا سودىگەرلەر بىزلەرنى كۈمۈپ قو
ئاۋۇ كىشىلەر سېخىلىقىدىن راھەتتە ياشاۋاتىدۇ. ئۇلار مو
شەھىدلەردۇر. مەن بولسام بېخىل بولغانلىقىم ئۈچۈن داۋار
ئازاپتا ئورتەنمەكتىمەن، يەتمىش يىلدىن بۇيان ھەر جۈمە ك
چىسى پىغانلار بىلەن ھىلىقى بېيىتنى ئوقۇپ خۇدادىن: «بى
ئەر كىشىنى يەتكۈزگىن» - دەپ تىلەيمەن، «بىر ئارمىنىم ب
ئىدىكى، ئۇنىڭ بەركاتىدىن راھەت ۋۇجۇتقا كەلگەي» دەپ ئۆ
لايتتىم، بۇ كېچە ئاللا سېنى بۇ يەرگە يەتكۈزدى. خۇداغا س
شۇكرى.

ھاتەم سورىدى:
— ئۇ قانداق ئارمان؟
ئۇ كىشى يىغلاپ، ياش توكۈپ تۇرۇپ مۇنداق
دىدى:

— ئارمىنىم شۇكى، چىن شەھرىدە ئويۇم، ئوغلۇم ۋە بىر خ
زىنەم بار. ئۇ خەزىنىدىن ئوغلۇم دىخەۋەر، باشقىلار بىلمەيدۇ
ئەي يىگىت، سەن ئۇشبۇ يەرنى ئىشقا قەدەم قو
يۇپ، ئۇ خەزىنىدىكى مال - مۈلۈكلەرنى ئېلىپ ئۈچ ھەسسە ق
لىپ، بىر ھەسسىسىنى ئوغلۇمغا بەرگىن، ئىككى ھەسسىسىنى م
نىڭ ئۈچۈن پېقىر - مىسكىنلەرگە بېرىۋەتسەڭ، سەندىن ئاللارازى
بولغاي، سېنىڭ قەدىمىڭ بەركاتىدىن ماڭا ئاراملىق نەسىپ بولغاي
سودىگەر خەزىنىنىڭ ئورنىدىن تارتىپ ئىچىدە
كى نەرسىلەرگىچە ھەممىسىنى بىر - بىرلەپ سوزلەپ بەردى
ھاتەم تولۇق، ئېنىق قىلىپ خاتىرىلىۋالدى.
يېرىم كېچە بولدى. ئۇ ئادەم: «ئەندى سېنى خۇداغا تاپ
شۇردۇم» - دىدى - دە، غايىپ بولدى. ھاتەم قارىسا چېدىرلارمۇ
قىسقىسى، ھەممە نەرسىلەر غايىپ بولغان ئىدى.

ھاتەم ئازراق ئۇخلىۋالدى. بۇ كېچە ئوتتى. سەھەر تۇ-
رۇپ چىن يولىغا راۋان بولدى. تاغۇ - دەشتلەرنى كېزىپ بىر
ۋىلايەتكە يېتىپ باردى. ئۇ كېلىپ بولغىچە دەرۋازىۋەنلەر ھاتەم-
نى تۇتۇپ پادىشانىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. ھاتەم ئەدەپ بى-
لەن پادىشاغا سالام بەرگەندىن كېيىن، دىدى:
— ھېچبىر ئەقلىمدا مۇساپىرلارغا ئازار بېرىلمەيدۇ. ۋاھا-
لەنكى، بۇ قانداق ھادىسە، كېلىپ بىر يۇتۇم سۇ ئىچمەستىن،
يا بىر توغرام نان يېمەستىن مۇنچە ئازار - ئەلەم قىلىدۇ؟
پادىشا كوزلىرىگە ياش ئېلىپ دىدى:
— ئەي يىگىت، بۇ ۋىلايەتنىڭ ئەسلى ئېتى - «ئەدلى ئا-
ۋات» ئىدى. بۇ كۆنلەردە زۇلمەت ئاۋاتقا ئايلاندى. سەۋەۋى شۇ-
كى، بىر ئوغۇل، بىر قىزىم بار ئىدى. قاچانلا بىر مۇساپىر بۇ
شەھەرگە قەدەم تەشرىپ قىلسا، ئۇلار ئۇ مۇساپىرنى قەتىل قىل-
ماي قويمايدۇ. نەچچە زاماندىن بۇيان شۇنداق بولۇپ كەلمەكتە.
ھاتەم دىدى:
— ئۇ زالىمنى يوقاتسا بولمامدۇ؟
شاھ جاۋاپ بەردى:
— كىممۇ يوق قىلالايدۇ؟
ھاتەم ئېيتتى:
— راست، ھەر ئىش ۋاقتى ساھىتىگە باغلىق...
ھاتەمنىڭ سوزى تۈگۈمەستىنلا، خىزمەتچىلەر ئۇنى ھەي-
دەپ مەلىكىنىڭ دەرگاھىغا ئېلىپ باردى. ھاتەم كىرىپلا سالام
قىلدى. مەلىكە ھاتەمگە سەندەل قويۇپ بەردى.
ھاتەم قاراپ كوردىكى، ئالدىدا زاماننىڭ بىر شوخ رەنا-
سى تۇراتتى... نە ئىنسان، نە پەرىلەر ئىچىدە ئۇنىڭ ھوسنى-
جامالىغا تەڭ يەنە بىرسى بولمىغاي.

مەلىكە ھاتەمگە ئىززەت - ئىكراملار بىلەن ھىساپسىز نا-
زۇ - نېمەت، سۈت، شەرۋەت، تائاملار كەلتۈرۈلدى.
كېيىن تائاملار يېيىلىپ، دوستىخان يىغىلدى.
كۈن كەچ بولدى. دەرۋازىلار بېكىتىلدى، ھەممە ئۆز جاي-
لىرىغا كەتتى، مەلىكە ئورنىدىن تۇرۇپ ھاتەمنى ناز بىلەن ئۆز
تەختىگە ئېلىپ چىقتى ۋە شوخلۇق قىلىشقا باشلىدى. يېرىم كې-
چە بولغاندا ئۇ ھاتەمگە قاراپ دىدى:

—ئەي نامەرەم، ساڭاكىم يول بەردى. سېنىڭ مېنىڭ بىلەن
بىللە ئولتۇرۇشقا نىمە ھەددىڭ بار؟

ھادەم جاۋاپ بەردى:

—مەن بىر مۇساپىر، ئۆزۈڭ كېچىدە ئېلىپ كەلمىدىڭمۇ؟

بۇ سوزنى ئاڭلاپ ئۇ بىردەم خامۇش بولۇپ قالدى، كې-
يىن يەنە ناز بىلەن كۈلۈپ تۇرۇپ دىدى:

—سەندىن ئۈچ سوئال سورايمەن، جاۋاپ بەرسەڭ خوپ،
جاۋاپ بېرەلمىسەڭ دارغا ئاسىمەن، تەييار بول!

ھاتەم سورىدى:

—قانداق سوئاللار ئۇ؟

مەلىكە:

—بىرىنچى سوئال: ئۇ دەريائى قەتىرلەردىن نىمە ئۈچۈن
جانلىق نەرسىلەر پەيدا بولىدۇ؟ - دەپ سورىدى.

ھاتەم جاۋاپ بەردى:

—ئۇ بارلىق ھاياتلىقنىڭ بېشىدۇر. ئۇ قەترە - ئابى مە-
نىدۇر. ئەر كىشى بىلەن ئايال كىشى بىر يەردە بولسا، پەرزەنت
ۋۇجۇتقا كەلگەي، ئالەمنى يارىتىپ پەرۋىش قىلغۇچى خەللا-
قى ئالەم بەزىسىنى ئەركەك، بەزىسىنى چىشى قىلىپ يارىتىدۇ.

www.uyghurkitap.com

مەلىكە:

—ئىككىنچى سوئال: ئۇلمۇۋە قايسىدۇركى، بارلىق خەل-
لىقلارغا ئۇنىڭدىن شىپرىن، لەززەتلىكرەك يەنە بىر نەرسە بولمى-
غاي، - دىدى.

ھاتەم جاۋاپ بەردى:

—ئۇ مىۋە پەرزەنتتۇر. ئالەم ئەھلىگە ئۇنىڭدىن ياخشىراق،
ئەزىزراق يەنە بىر نەرسە بولمىغاي.

مەلىكە:

—ئۈچىنچى سوئال: ئۇل تائام قايسىدۇركى، تەمى زەھەر،
ئەمما ئۇنى يىمەي بولمىغاي، - دىدى.

ھاتەم جاۋاپ بەردى:

—ئۇ تائام - ئۆلۈمدۇر، بارلىق ھاياتلىق ئۇنى يىمەي
مۇمكىن ئەمەس، ئۇنى ئادەتتە «ئەجەل شەربىتى» دەپمۇ ئاتايدۇ.

بۇ جاۋاپلارنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مەلىكىنىڭ تىنىگە تىتە-
رەك ئولاشتى. ياپراقتەك تىترەپ، تەختتىن يىقىلىپ بىخوت
بولدى.

مەلىكىنىڭ ئاغزىدىن ئەجدىھادەك بىر قارا يىلان پەيدا
بولدى. ئۇ ئاغزىدىن ئوتلار چېچىپ ھاتەمگە قاراپ ھۇجۇم قىل-
دى. ئۇنىڭغا ئالدىن تاقابىل تۇرۇلمىسا، زەھەر چېچىپ ھاتەم-
نى ھالاك قىلىش ئېھتىمالى بار ئىدى. ھاتەم ئاي پەرىنىڭ
موھۇرىنى ئېلىپ، ئاغزىغا سالدى - دە، يىلاننى تۇتىۋالدى. مە-
لىكىنىڭ ئالدىدا يۈز شىشە بار ئىدى. قارا يىلاننى بىر شىشى-
نىڭ ئىچىگە سېلىپ ئاغزىنى بېكىتتى، ئاندىن موھۇرنى سۇدا
چايقاپ، شىشىنىڭ ھەممە يېرىگە سۈرتتى. تىزغىنچە يەرنى كولاپ
شىشىنى كومدى، يەنە بىر قاچىغا سۇ قۇيۇپ، موھۇرنى چايقاپ

تۇپراق ئۈستىگە چاچتى. «بۇ ئەندى قىيامەت كۈنى باشى
كوتەرگەي» دېگەن پىكىرنى ئويلاپ
كۆڭلى خاتىرجەم بولۇپ ئولتۇردى.

مەلىكە ھوشىغا كېلىپ ھاتەمگە قاراپ دېدى:

— ئەي يىگانە كىشى، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىسەن؟

ئۇ شۇنداق دەپلا ئۆزىنى چېدىر ئىچىگە ئالدى. ھاتەم:

— كىچىككى مۇساپىرمەن، — دېدى.

مەلىكە پەريات قىلىپ ئىنىك ئانىسى بىلەن خىزمەتچى
نى چاقىردى. ھەممەيلەن ھازىر بولدى. ئۇلار كوردىكى: مەلىكە
ھوشىغا كېلىپ، نامەرەمدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ، يۈزىنى يېپىۋاپتۇ،
ئەمما مۇساپىر كىشى بولسا سالامەت تۇرۇپتۇ.

ئۇلار دەرھال چىقىپ مەلىكىنىڭ ئاتىسىغا خەۋەر قىلدى.
ئاتا - ئانا ۋە ھەممىسى كەلدى. ئۇلار مەلىكىنى ھوشىغا كەل
گەن ھالدا كوردى. مۇساپىرنىڭمۇ ھايات تۇرغانلىقىنى كوردى.
پادىشا ھاتەمدىن سورىدى:

— ئەي بەختىيار كىشى، بۇ سىرلاردىن بىزنى خەۋەردار
قىلغىن، قانداق ۋەقە بولدى؟

ھاتەم:

— بىر جىن مەلىكىگە ئاشىق بولغان ئىكەن. شۇ سەۋەپ
بىلەن يىلان سۈرىتىدە بولۇپ، ئادىمىزاتقا زىيان يەتكۈزىدىكەن.
ئۇ جىننى ئاللا تائالانىڭ ئىنايىتى بىلەن بەنت قىلدىم، يوقات
تىم. دېدى. شاھ ھاتەمگە دېدى:

— ئەندى مەن سېنى پەرزەنتلىككە قوبۇل قىلدىم، بۇ
يۈرەك پارەمنى ساڭا بەردىم. چۈنكى ھەركىم بۇ كوز نۇرۇمنىڭ

شىپا تېپىشىنىڭ ئىلاجىنى قىلسا، ئۇنىڭغا نىكاھلاپ بېرىمەن، دەپ ئەھدى قىلغان ئىدىم.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى ھاتەم، — شۇ شەرت بىلەنكى، مېنىڭ بېشىمدا ياخشى - يامان ئىشلار كوپ، مەن قەيەرگە بارىدىغان بولسام، شۇ يەرگە يول قويۇلۇشى لازىم.

شاھ بۇ شەرتنى قوبۇل قىلدى. مەلىكىمۇ رازى بولدى. ياخشى سائەتتە توي قىلىپ، مەلىكىنى ھاتەمگە نىكاھلاپ بەردى.

ئەلقىسسە، ھاتەم بىلەن مەلىكە بىر - بىرلىرىدىن مۇراتلىرىنى ھاسىل قىلىشتى. كۈنلەر ئۆتتى. ھاتەم شاھ بىلەن مەلىكىدىن رۇخسەت ئېلىپ يەنە چىن يولىغا راۋان بولدى.

ھاتەم قانچە - قانچە تاغۇ - دەشتلەرنى كېزىپ، بىر شەھەرگە يېتىپ كەلدى - دە، شەھەر كوچىلىرىنى ئايلىنىپ تاماشا قىلدى. ئاخىرى خامچىلار مەھەللىسىنى تېپىپ، كىشىلەردىن خوجا يۈسۈپنىڭ ئويىنى سورىدى. ياش كىشىلەر بىلمىگەچ دەپ بېرەلمىدى. بەزى مويسىپىت كىشىلەر: «بۇ مەھەللىدە خوجا يۈسۈپ دېگەن كىشى يوق، ئىلگىرى بولىدىغان. ئۇ، بۇنىدىن يەتمىش يىل بۇرۇن بىر چولدە قاراقچىلارنىڭ قولىدا ئولگەن، ئۇنىڭ ئوغلى بار» - دەپ ئوغلىنىڭ ئويىنى، بارىدىغان يولى ۋە بەلگۈلىرىنى ئېيتىپ بەردى.

ھاتەم كېلىپ، ئۇنىڭ دەرۋازىسىنى قاقتى. بىر مويسىپىت كىشى چىقىپ دەرۋازىنى ئاچتى. ئۇنىڭ كورىنىشىدىن يۈزياشلارغا كىرگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ، بوش ئاۋازدا سورىدى:

— يىگىت، كىمنى ئىزدەيسىز؟

ھاتەم دېدى:

— مۇساپىرمەن، بىر - ئىككى كۈن تۇرۇپ ئۆتەي دىۋىدىم،

— خوپ بولىدۇ، كېلىڭ، - دىدى بوۋاي ئۇچۇق كۆڭۈللۈك بىلەن، - مۇساپىرلارغا ئىشىكىمىز ھەر قاچان ئوچۇق.

ھاتەم بوۋاينىڭ تەكلىۋى بىلەن مېھمانخانىغا كىرىپ ئولتۇردى. بوۋاي تائام كەلتۈردى... ئۇ كېچە ئۆتتى. ئەتتىگىنى ناشتىدا ھاتەم بوۋايدىن:

— ئەي، خوجام، ئىتىڭىز نىمە؟ دادىڭىزنىڭ شەرىپچۇ؟ - دەپ سورىدى.

— ئاتامنىڭ ئېتى خوجا يۈسۈپ سودىگەر، - دىدى ئۇ كىشى جاۋاپ بېرىپ، - مېنىڭ ئېتىم خوجا دەپلا ئاتىلىدۇ.

ھاتەم:

— بىر دەشتتە ئاتىڭىزنىڭ روھىنى ئۆز ئادەملىرى بىلەن بىللە كوردۇم، جۈمە كېچىسى ئىدى. ھەممىسى شىھىت بولۇشقان ئىكەن. خىزمەتچىلىرى سېخىلىقتىن راھەتتە ئىكەن، ئاتىڭىز خوجا يۈسۈپ ناھايىتى بېخىل كىشى بولغانلىغى ئۈچۈن ئازاپتا قالغان ئىكەن. ماڭا ۋەسىيەتنامە يېزىپ بەردى. ۋەسىيىتىدە: «ئۆيۈمدە بىر خەزىنە بار. ئۇنىڭدىن ئوغلۇممۇ، مەنمۇ پايدىلانالمىدۇق. سىز بېرىپ، ئۇ خەزىنىنى ئېچىپ ئۈچ ھەسسىگە بۆلۈپ، بىر ھەسسىسىنى ئوغلۇمغا، ئىككى ھەسسىسىنى غېرىپ - غۇرۋالارغا خەيرى - ساخاۋەت قىلىپ بېرىڭ» - دەپتۇ. تورت ئاي بولدى. بۇ پايانسىز چولنى كېزىپ كەلدىم. ئەگەر شۇ ئاتىڭىزنىڭ ۋەسىيىتىگە رازى بولسىڭىز، شۇ بويىچە قىلىپ كېتىمەن، ئۇنداق قىلمىغاندا ئاتىڭىز خوجا يۈسۈپ ئازاپتا قالىدۇ. ئۇ خەزىنىدىن سىزمۇ بەھرىمەن بولالمايسىز، - دىدى،

بۇنى ئاڭلىغان خوجا زاھىدە كوڭلىدە: «راستىنى دىسەم ئېيتسام، يالغانىمىكىن دىسەم ئېيتمىسى، ئۆمرۈمدە ئۆلگەنلەر ھەققىدە بۇنداق ۋەقە يۈز بەرگەنلىگىنى كورگەن ياكى ئاڭلىغان ئەمەسمەن. جاۋاب بېرەي دىسەم، ۋەقە شۇنداق بولسىغۇ مەيلى، بولمىسا خالايىق ئالدىدا شەرمەندە بولۇپ قالمامدىمەن» - دەپ ئويلىدى.

بوۋاينىڭ نەپسى بايلىغىنىڭ ئۈچتىن بىرىنى ئېلىشقا كونمىدى. شۇنداقتىمۇ ئىلاجىسىز رازىلىق بىلدۈردى. ھاتەم يېنىدىن بىر ئۈچۈم ئالتۇن چىقىرىپ ئۇنىڭغا ئۇزاتتى ۋە مەھەللىدىكىلەرنى غىزاغا تەكلىپ قىلىشنى ئېيتتى. مەھەللىدىكىلەر كەلدى. غىزادىن كېيىن ھاتەم كوپچىلىكتىن دۇئا ئالدى. ئاندىن خوجا زاھىدتىن خەزىنە ئېچىلغاندىن كېيىن يېنىۋالماسلىق توغرىسىدا ھوججەت ئېلىۋالدى. بۇ ئەھۋالنى ئاڭلىغان خولۇم - خوشنىلار ھەيران قېلىشتى.

ئەلقىسسە، ھاتەم مەھەللىنىڭ يىگىتلىرىدىن يەتتە - سەككىزنى مەدىكارلىققا ئالدى، - دە، جامائەت بىلەن بىللە خوجا زاھىدنىڭ ئويىگە كىرىپ، ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ كورسۈتۈپ بەرگىنى بويىچە بىر يەرنى كولاشقا بۇيرىدى. كولىۋىدى، خەزىنىنىڭ يولى ئېچىلدى. ئۇلار شۇ يول بىلەن خەزىنىنىڭ ئىچىگە كىردى، كوردىكى، ھىساپسىز دىبى - دۇنيالار - ئالتۇن - كۈمۈش، ئۈنچە - مەرۋايىت، ياقۇت - لەئەللەر كوز چاقنىتىپ تۇراتتى...

بىر ساندۇقنى ئېچىۋىدى، بىر دەپتەر چىقتى، ئۇ خەزىنىدىكى بايلىقنىڭ تىزىملىكى ئىدى. ئۇ، دەپتەردىكى تىزىملىك بىلەن ھاتەمنىڭ قولىدىكى تىزىملىك ئوخشاش چىقتى. ئۇلار خەزىنىدىكى بارلىق نەرسىلەرنى سەھنىگە ئېلىپ چىقىشتى ۋە ئۈچ

كه بولدى. بىر ھەسسىنى خوجا زاھىدقا بەردى. ئىككى ھەسسىنى قايتا خەزىنىگە كىرگۈزدى. ھاتەم ھەر كۈنى غېرىپ-غۇۋالار كەلسە ئۇلارغا شۇنىڭدىن بېرەتتى. خوجا يۈسۈپ ئۈچۈن دۇئالار قىلىناتتى.

ھاتەم بۇ نەرسىلەرنى پۈتۈنلەي تارقىتىپ تۈگەتتى. بۇ ئىش داستان بولۇپ، شەھەرگە تارقىلىپ ھاتەم تېخىمۇ شۆھرەت قازاندى. كىشىلەر ھاتەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئىلتىجا قىلىپ دېدى:

— ئەي بەختىيار كىشى، شەھىرىمىزدە تۇرۇپ قېلىڭ، سىزنىڭ بەركاتىڭىزدىن بىز ئۆز نەسىۋىمىزنى تاپقايمىز.

ھاتەم:

— ئەي ئاغىنىلەر، مەن يەمەنلىك مۇساپىرمەن، مېنى تەي پادىشاسىنىڭ ئوغلى ھاتەم دېيىشىدۇ. جېنىمنى، مال-مۈلكىمنى خۇدا يولىدا بەندىلەرگە ئاتىغانمەن. مېنىڭ بېشىمدا ياخشى-يامان ئىشلار كۆپ، ماڭا ئەندى ئىجازەت بەرسەڭلار، ئۆز يولۇمغا مېڭىۋالسام، - دېدى.

خوجا زاھىدى بىلەن بىر نەچچە كىشى ھاتەمگە بىر-ئىككى مەنزىل ھەمرا بولدى. كېيىن ھاتەم ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ، ئۆزى يالغۇز يولغا راۋان بولدى.

يەنە ئۈچ-تورت ئايدا ھېلىقى گورۇستانلىققا يەتتى. جۇمە كېچىسى كەلدى. يەنە ئىلگىرىكىگە ئوخشاش چېدىردا چىراقلار پەيدا بولدى. ھەممە ئۆز راھەتلىرى بىلەن جاي-جايلىرىدا تۇرۇپتۇ. خوجا يۈسۈپنىڭ ماكانى بۇرۇن ئىس-تۈتەك ئىچىدە بولغان بولسا، ئەمدى ئۇنىڭ ئۈچۈن باشقىچە چېدىرلار تىكىلىپتۇ. ئۇ، بىر بوستانلىق ئىچىدە، بىر تەخت ئۈستىدە راھەتتە ئولتۇرۇپتۇ.

ھاتەم يىقىلىپ باردى. خوجا يۈسۈپ ئۇنى كۆرۈپ دەرھال تەختىدىن چۈشتى-دە، ئالدىغا كېلىپ قول-پۇتلىرىنى سۆيدى ھەم ئۇزۇنغىچە دۇئا قىلىپ، ئۇنىڭغا ئۇزۇن ئۆمۈر، كاتتا دۆلەت-پاراغەت تىلىدى.

— ئەي بەختىيار كىشى، دېدى ئۇ سۆيۈنۈپ، - سېنىڭ ھىممىتىڭ، مەدىتىڭ بىلەن ئاللا تائالا ماڭا بۇ دۆلەت ۋە سائادەتنى ئاتا قىلدى. ماڭا قىلغان ھەر بىر ياخشىلىقىڭ ئۈچۈن، ئاللا تائالا ساڭا يۈز مىڭ ياخشىلىق ئاتا قىلغاي.

ئۇ، ھاتەمنى يېنىدا-تەختتە ئولتۇرغۇزدى. يېرىم كېچە بولدى. ئۇلار ھاتەم بىلەن خوشلىشىپ كۆزدىن غايىپ بولدى.

كېچە ئۆتتى. ھاتەم سەھەر يولغا چۈشتى. نەچچە كۈندە ئەدلە-ئاۋات ۋىلايىتىگە بېرىپ ئۆز ئۆيىگە چۈشتى. مەلىكە بىلەن شاھ غايەت خۇرسەن بولۇشتى. مەلىكە ھامىلدار ئىدى. ئاللا تائالانىڭ ھىدايىتى بىلەن بىر ئوغۇل دۇنياغا كۆز ئاچتى. پادىشا خۇشال بولۇپ، تا بىر ئايغىچە شەھەر خەلقىگە توي تاماشا قىلىپ بەردى. ئوغۇلنىڭ ئىسمىنى شاھزادە سالىمبىن ھاتەم قويدى. ئوغۇل گويا ھاتەمنىڭ ئۆزىگىلا ئوخشايتتى.

ئۈچ-تورت كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ھاتەم شاھ ۋە مەلىكىدىن رۇخسەت ئېلىپ، خوشلىشىپ يولغا راۋان بولدى. ئۇ بىر باياۋانغا يەتكەندە ئۇسساپ كېتىپ، ئۇيان-بۇياندىن سۇ ئىزدىدى.

ئەندىكى گەپنى ھاتەمنىڭ تىلسىماتقا ئۇچرىغانلىقىدىن ئاڭلاڭلار:

ھاتەم سۇ ئىزدەپ بىر بۇلاققا يېتىپ كېلىپ كوردىكى: بىر ئادەم ئۇ بۇلاقتىن سۇ ئېلىۋاتاتتى. ھاتەم: „مۇشۇ كىشىدىن بىر

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرىسى
www.uyghurkitap.com

قاچا سۇ ئېلىپ ئىچەي»- دىگەن مەقسەتتە ئۇ ئىدىشقا يېقىنلاپ ئۇن قەدەم مېڭىۋىدى، بۇلاقتىن يىلانغا ئوخشاش بىر نەرسە چىقىپ ھېلىقى ئادەمنى يوگۇۋېلىپ بۇلاقنىڭ ئىچىگە تارتىپ ئېلىپ كىرىپ كەتتى.

ھاتەم بۇلاقنىڭ تۈۋىگە كېلىپ ھەيرانلىقتا قارىغان ئىدى، ھېلىقى ئادەم كۆرۈنمىدى. ھاتەم: «ئۇ سېھىرنى ئۆلتۈرۈشتىن بۇرۇن قۇتقۇزۇۋالمىسام بولماس» دەپ ئويلىدى - دە، كۆزىنى يۇمۇپ ئىرغىپ ئۆزىنى بۇلاققا تاشلىدى. شۇڭغۇپ بۇلاقنىڭ تېگىگە يېتىپ كۆزىنى ئاچتى. قارىسا نە بۇلاق، نە ئادەم كۆرۈنمىدى. باشقىچە بىر بوستانلىق تۇراتتى. بوستانلىقنىڭ چەت چېتىگە كۆز يەتمەيتتى. ھەممە يەردە سەرۋى قاتارلىق ھەر خىل دەل - دەرەخلەر قەد كۆتەرگەن بولۇپ، ئېرىقلاردا زىلال سۇلار شىلدىرلاپ ئېقىپ تۇراتتى.

ھاتەم بۇ تىلسىم ئىچىدىن ھېلىقى ئادەمنى ئىزدەيتتى. ئاخىر بوستانلىقنىڭ بىر تەرىپىدە بىر ئالىي ئىمارەت كۆرۈندى. ئۇ تاماشا قىلىش نىيىتى بىلەن ئۇنىڭ ئىچىگە كىردى. تۆردە بىر تەخت بولۇپ، تەخت ئۈستىدە بىر ئادەم ئۇخلاپ ئولتۇرۇپتۇ. ھاتەم ئۆز ئىچىدە: «بۇ ئادەمنى ئويغىتىپ، ھېلىقى يىلان ئېلىپ كىرىپ كەتكەن كىشىنى سوراپ باقاي»- دىگەن ئوي بىلەن بەنت بولىۋاتقاندا، تۇيۇقسىز ئەجدىھادەك بىر يىلان ھېلىقى ئادەمنى ئېلىپ شۇ جايغا كىرىپ كەلدى.

ئۇ ئادەم تېخى تىرىك ئىدى. يىلان ھاتەمنى كۆرۈپ ھەيلە قىلدى. ھاتەم دەرھال يېنىدىن ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئېلىپ، يىلاننىڭ ئاغزىغا سېلىپ، بېلىدىن تۇتۇۋېلىپ يەرگە ئۇردى. يىلان نالە - پەرياد قىلىپ چىقىرىۋىدى، تەختتىكى ھەيۋەت

لىك كىشى ئويغاندى ۋە ھاتەمگە قاراپ خىتاپ قىلدى:

— ئەي ئادەم، يىلاننى قويۇپ بەر!

— ئاۋۋال مېنىڭ ئىنىمنى قويۇپ بەرسۇن! - دىدى ھاتەم يىلاننى يەرگە يەنە بىر ئۇرۇپ،

— ئەي يىلان، - دىدى ھېلىقى ئادەم ئاگاھلاندۇرۇپ،- ھوشيار بول، بۇ يىگىت ئاغزىڭغا كىرمىگەي. ئەگەر ئاغزىڭغا كىرسە بۇ تىلسىمات بۇزۇلىدۇ.

ھاتەم بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، يىلاننىڭ ئىككى كالپۇكىدىن چىڭ تۇتۇپ، بىر كۈچ بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىنى ئاچتى ۋە كۆزىنى يۇمۇپ ئىچىگە كىرىپ كەتتى. ھاتەم يىلاننىڭ ئىچىگە كىرىپ بولۇپ، كۆزىنى ئېچىپ قاراپ، بىر چوڭ گۈمبەزنى كۆردى. ھاتەمنىڭ قۇلىقىغا: «كۆزۈڭگە ھەر قانداق نەرسە كۆرۈنسە، ئۇنى ئىككى پارچە قىلىۋەت، بولمىسا بۇ تىلسىماتتىن قۇتۇلالمايسەن»-دىگەن ئاۋاز ئاڭلانغاندەك بولدى.

ھاتەمنىڭ ئالدىغا ئۆكۈزگە ئوخشاش بىر ھايۋان كەلدى. ھاتەم ئۇنى پارە - پارە قىلىپ تاشلىدى. ئاندىن ھەر خىل ئاۋازلار پەيدا بولۇپ ئەتراپنى سۇ بېسىپ كەتتى. ھاتەم سۇغا غەرق بولۇپ كەتتى، كېيىن قانداقتۇر بىر كۈچ ئۇنى سۇ ئاستىغا تارتتى. بىر ھازادىن كېيىن ئۇنىڭ پۇتى بېرىپ يەرگە تەگدى. ھاتەم كۆزىنى ئېچىپ كۆردىكى، ئالدىدا تىرىك ۋە ئۆلۈك ئادەملەر بىلەن تولغان پايانسىز بىر چۆل - باياۋان سوزۇلۇپ ياتاتتى. ھاتەم بىر ئادەمنىڭ ئالدىغا بېرىپ سورىدى:

— ئەي ئادەم، ئەھۋالىڭ قانداق؟

— يىلان مېنى بۇلاق لېۋىدە تۇتۇۋالغان ئىدى، كېيىن نىمە ئۈچۈندۇر شۇ زامان مېنى تاشلاپ كەتتى، خۇداغا شۈكرى.

ساق قالدىم، - دېدى ئۇ ئادەم جاۋاپ بېرىپ.

ھاتەم بارلىق ئادەملەرگە قاراپ:

- ئەي خالايىق، ئەندى بىلىڭلاركى، تىلىسىمات بالاسىدىن قۇتۇلدۇڭلار، خاتىرجەم بولۇڭلار، - دېدى ۋە ئۇ كىشىلەرنى قويۇپ بېرىپ، تەنھا ئۆزى يولغا راۋان بولدى.

ئەندى ھاتەمنىڭ ئۈچىنچى سوئالنىڭ جاۋابىغا ئۇچرىغانلىغى ھەققىدە سۆز ئاڭلايلى:

ھاتەم بىر قانچە كېچە - كۈندۈز يول يۈردى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە يول ئۈستىدە بىر قېرى ئايال ھاتەمگە قاراپ يىغلىنىپ دۇئا قىلدى. ھاتەم ئۇ ئايالغا خۇدا يولىدا خىممەت باھالىق بىر ئۈزۈك بەردى. ئايال قاتتىق بىر ۋاقىردىدى، تەرەپ - تەرەپتىن يەتتە - سەككىز كىشى پەيدا بولدى. ئۇلار ئايالنىڭ ئىشارىتى بىلەن ھاتەمنى بېسىپ، يالىڭاچلاپ، قول - پۇتلىرىنى باغلاپ، ئۇرۇپ ھۇشسىزلاندۇرۇپ، سۇسىز قۇدۇققا تاشلىۋېتىپ كېتىشتى. بىر ۋاقىتلاردىن كېيىن ھاتەم ھۇشىغا كېلىپ ئۆزىنى قۇدۇقنىڭ تېگىدە كۆردى. لېكىن كۆلاسى بېشىدا تۇرۇپتۇ. خۇداغا شۈكرى قىلىپ، كۆلاسىدىن ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئېلىپ ئاغزىغا سېلىپ تۈپرۈكى بىلەن يارىلىرىغا سۈرتتى. ئالاھەزەل ئۈچ - تۆرت سائەتتەك ۋاقىتلاردىن كېيىن زەخمىلىرى سەللىمازا ساقايدى. ئاندىن ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنىڭ خاسىيىتى بىلەن ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇقتىن قۇتۇلۇپ كۆزى ئۇيقىغا كەتتى. چۈشىدە ئىككى ئېزىز كىشى ئۇچراپ:

- ئەي ھاتەم، غەم يېمىگىن، بۇ يەردە سېنىڭ نامىڭغا تىلىسىم قىلىنغان خەزىنە بار. ئۇنى ئېلىپ ئېھسان قىلغىن،

ئىككى ئادەم كېلىپ، سېنى قۇدۇقتىن تارتىۋالدۇ، - دېدى-دە، غايىپ بولدى.

ھاتەم ئويغىنىپ، ئورنىدىن تۇرۇشىغا، قۇدۇق بېشىدا ئىككى ئادەم پەيدا بولدى ۋە قۇدۇق ئىچىگە ئارغامچا تاشلىدى.

- ئەي خۇدانىڭ بەندىسى، - دېدى ئۇلار ھاتەمگە، - تىرىك بولساڭ بۇ ئارغامچىغا ئېسىلىپ بۇ ياققا چىققىن.

ھاتەم خۇشال بولۇپ ئارغامچىنى مەھكەم تۇتتى، ئۇلار ھاتەمنى تارتىۋالدى، ئۆزلىرى بولسا قۇدۇققا چۈشۈپ، تىلىسىم قىلىنغان خەزىنىلەرنى ئېلىپ چىقىپ ھاتەمگە دۆۋىلەپ بەردى-دە، نەگىدۇر غايىپ بولدى. ئۇ نەرسىلەر گويا بىر خامان بولدى.

ھاتەم ئاخىرى ھېلىقى ئوغرىلارنى ئىزدەپ تاپتى ۋە ئۇلارغا:

- ئەي ياش يىگىتلەر، قىلىۋاتقان يامان ئىشىڭلارغا تۆۋە قىلىپ، ھېچ كىشىگە ئازار بەرمىسەڭلا، بىر ئۆمۈر يېتىپ ئېشىپ قالغىدەك دۇنيا بېرىمەن، - دېدى.

ئوغرىلار تۆۋە قىلىپ ۋەدە بەردى. ھاتەم ئۇلارنى قۇدۇق بېشىغا باشلاپ كېلىپ خەزىنىلەرنىڭ ھەممىسىنى بېرىۋەتتى-ھەم:

- شۇنچە مال - دۇنياغا ئىگە بولۇپ تۇرۇپ، يەنە بىرەر كىشىگە ئازار بەرسەڭلا، قالغىنىنى خۇدادىن كۆرۈسىلەر، خەير، ۋەدىگە ۋاپا قىلغايسىلەر ...، - دەپ جىكىلىدى.

ھاتەم ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ يەنە ئۆز يولىغا راۋان بولدى.

بىر قانچە كۈنلەردىن كېيىن ھاتەم سارايغا - نەئىمنىڭ ھوجرىسىغا كەلدى. خوجا ھارىس ئۇنىڭغا زىياپەت بەردى. زىياپەتتىن كېيىن مەلىكە ئىشىكىنىڭ كەينىگە كەلدى. ھاتەم

بېشىدىن كۆچۈرگەن ئاجايىپ - غارايىپ ۋەقەلەرنى، ئۆزىنىڭ قىلغان - ئەتكەنلىرىنى مەلىكىگە بىر - بىرلەپ ئىزهار قىلدى. مەلىكە ئۇنىڭغا تەھسىن - ئاپىرىنلار ئېيتتى ۋە:

— ئىككى شەرت ئورۇنلاندى. ئەندى ئۈچىنچى سوئال شاھ پەرىنىڭ مۆھۈرى، — دېدى.

ھاتەم مەلىكىنىڭ ئالدىدىن چىقىپ، ئۆز ھوجرىسىغا كىرىپ بۇ كېچىنى ئۆتكۈزدى. ئۇ يەنە يولغا راۋان بولدى.

ھاتەم بىر مەنزىل يول يۈرگەندىن كېيىن بىر يەردە ئولتۇرۇپ خىيال سۈردى:

«ۋايە ۋايە بارارمەن، بۇ مۇشكۈل ئىشنىڭ تۈگۈنىنى قەيەردە يېشەرمەن ...» ئۇ ئويلا - ئويلا پىكرى ھېلىقى دىۋىلەر پادىشاسى ئالدىغا بېرىپ مەسلىھەت سورىماققا قارار تاپتى.

ئۇ، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، تەۋەككۈل قىلىپ ھېلىقى غارنى نىشانلاپ ماڭدى.

غار يوللىرى بىلەن دىۋە ماكانلىرىنى سەيلە قىلىپ، تونۇش دىۋىلەر بىلەن ئۇچرىشىپ، مۇڭدىشىپ سەرمىكانىڭ ئوردىسىغا يېتىپ كەلدى. سەرمىكا ھاتەمنى كۆرۈپ شاتلاندى. بىر كېچە مېھمان قىلىپ، ئەتىسى پادىشانىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى.

ھاتەمنى كۆرۈپ پادىشامۇ خۇرسەن بولدى ۋە كېلىشىنىڭ سەۋەبىنى سورىدى.

ھاتەم شاھ پەرىنىڭ مۆھۈرىنى قولغا كەلتۈرۈش نىيىتىدە يولغا چىققانلىقىنى ئېيتتى.

— ئەي ھاتەم، — دېدى بۇنى ئاڭلىغان شاھ ھەيرانلىق ھېس قىلىپ، — بۇ نىيەتتىن كەچمىگىنىز ياخشى بولاتتى. دۇنيادا ياخشى ئىشلار كۆپتۇر، شۇ ئىشلارنى قىلسىڭىزمۇ بولاتتىغۇ؟

ھاتەم چۈشەندۈردى:

— ئەي شاھ، ھازىرغا قەدەر ھېچبىر ئىشنى مۇشكۈل دەپ قاراپ يولۇمدىن قايتمىدىم، ھېلىمۇ بۇ نىيىتىمدىن يانمايمەن.

— ئىرادىڭىزگە ئاپىرىن، — دېدى قارىقاش شاھ. — شاھ پەرىنىڭ ئوردىسى كويىقاپقا تەئەللۇق بىر يەردە. ئۇ يەرگە بارغىلى بولمايدۇ. بارغىلى بولغان تەقدىردىمۇ ئۇنىڭ قولىدىن مۆھۈرنى ئالغىلى بولمايدۇ.

قارا قاش شاھ كىچىكرەك دىۋىلەردىن بەشىنى چاقىرىپ، ھاتەمنى تەختىراۋانغا سېلىپ كۆتىرىپ شاھ پەرىنىڭ ئوردىسىغا يەتكۈزۈپ قويۇشقا بۇيرىدى ۋە تاپىلىدىكى. تاكى ھاتەمدىن خەۋەر بولغىچە شۇ يەردە ساقلاپ تۇرۇڭلار!

دىۋىلەر ھاتەمنى تەختىراۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ كۆتىرىپ ئۇزاق ئۆتمەي شاھ پەرىنىڭ ئوردىسىغا يېقىن بىر يەرگە ئېلىپ كەلدى ۋە:

— بىز ئەندى مۇشۇ يەردە ساقلاپ تۇرىمىز، بۇنىڭدىن يېقىن بېرىشقا ئامالىمىز يوق ... — دېيىشتى.

ھاتەم دىۋىلەر بىلەن خوشلىشىپ يولغا چۈشتى، بىر نەچچە كۈن دەشت - سەھرالارنى كېزىپ، بىر چوڭ تاققا يەتتى، ئۇ تاغنىڭ تۈۋىدە نۇرغۇن پەرىلەر سەپ - سەپ بولۇپ سەيلە قىلىپ يۈرۈشۈپتۇ. ئۇلار ھاتەمنى كۆرۈپ ئالدىغا ئېلىشتى، ئەھۋال سوراشتى، كۆتىرىپ تاغ ئۈستىگە ئېلىپ چىقىشتى.

— بۇ يەرگە يالغۇز قانداق كەلدىڭ؟ — دەپ سورايتتى ئۇلار.

ھاتەم جىم تۇرۇۋېلىپ، زۇۋان سۈرمەيتتى. بۇنىڭدىن پەرىلەر غەزەپلەندى- دە، ئوت يېقىپ، ھاتەمنى ئوتقا تاشلىدى.

ئۇزلىرىچە : « بۇ ئىنسان ئەندى كويۇپ تۈگەشتى » دەپ ئويلاپ شۇپ ماكانلىرىغا قايتىشتى .

ھاتەم ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئاغزىغا سېلىپ، ئىرچىدە ئاللانى ياد ئېتىپ ئولتۇردى. پەرىلەر كەتكەندىن كېيىن ئۇت ئىچىدىن چىقتى . ئاللاغا شۇكرانىلار ئېيتىپ يەنە يولغا راۋان بولدى .

ئالدىراپ كېتىۋاتقاندا يەنە بىر توپ پەرىلەر ئۇچرىدى، ئۇلارمۇ ھاتەمنى تۇتۇۋېلىپ ئوتقا تاشلىدى. ھاتەم ئۇ ئوتتىن ساق - سالامەت قۇتۇلۇپ چىقتى . يەنە بىر توپ پەرىلەر ئۇچرىدى . ئۇلار ھاتەمنى كوتىرىپ دەريائى قۇلزەمگە تاشلىۋەتتى . ھاتەم سۇغا چوكىشى ھامان ئۇنى لەھەڭ يۇتىۋەتتى .

ھاتەم بىر ئاز ھۇشىغا كېلىپ ، ئۇزىنى لەھەڭنىڭ قارنىدا كوردى . كۇچلۇك بىر ھەركەت قىلىپ ، لەھەڭنىڭ ئىچكى ئەزالىرىنى پارچە - پارچە قىلىپ تاشلىدى . لەھەڭ ئاغرىققا بەرداشلىق بېرەلمەي دەريانىڭ لېۋىگە كېلىپ ، بېشىنى چىقىرىپ تۇرۇپ ، ھاتەمنى قۇرۇغلۇققا پۇركىۋەتتى .

ھاتەم قايتا ھۇشىغا كېلىپ، قايا ققا بىرىشىنى ئويلاپ ئولتۇراتتى . دەريائى قۇلزەمنىڭ گۇزەتچى پەرىلىرى كېلىپ قالدى ، ھاتەم پەرىلەر رەسمىدە سالام بەردى . ھاتەمنىڭ سالامى ئۇلارغا يېقىپ قالدى ۋە مۇلايىم جاۋاپ قايتۇرۇشتى، ئۇلار ھاتەمگە ھەر خىل تائاملارنى كەلتۇردى .

ئۇلار ھاتەمنى ئۇز مەنزىللىرىگە ئېلىپ باردى . بەزى پەرىلەر ھاتەمنى ئولتۇرۇۋەتمەكچى بولۇشتى ، يەنە بەزىلىرى قويۇپ بەرمەكچى بولۇشتى . پەرىلەرنىڭ باشلىقى :

— قويۇپ بېرىشكىمۇ بولمايدۇ ، ئولتۇرۇشكىمۇ بولمايدۇ . ياخشىسى شۇكى ، شاھ پەرىگە خەۋەر قىلايلى، شاھ پەرىنىڭ بوليۇرۇغىغا قاراپ ئىش تۇتقايمىز ، - دىدى .

ئۇلار بىر نامە يېزىپ ، ئەلچىدىن شاھ پەرىگە ئەۋەتتى، كاتىپ نامەنى ئېچىپ ئوقىدى :

« شاھىمىزنىڭ ئومۇرلىرى ئۇزۇن، دولەتلىرى زىيادە بولغايكى ، بىز قۇلزەم گۇزەتچىلىرىمىز ، بىر ئادىمىزات قولىمىزغا چۇشتى . ناھايىتى دەنا ، بىلىملىك كورۇنىدۇ . ھەركەتلىرى ، خۇي - پەيلى، سىرتقى كورۇنىشى بىر پادىشاھزادىغا ئوخشايدۇ. بۇ ھەقتە جاناپلىرىنىڭ ئەمرىگە ئىنتىزارمىز .»

شاھ پەرى دەرھال بىر نامە يېزىپ ئەلچىگە بەردى ۋە :

— دەرھال مۇشۇ نامەنىڭ مەزمۇنى بويىچە ئىش قىلىنسۇن ! - دىدى .

ئەلچى خەتنى ئېلىپ كەلدى ، ئۇلار خەتنى ئېچىپ، ئالدىراپ ئوقۇشتى. خەتتە: « قولغا چۇشكەن كىشىنى تېزدىن بۇ يەرگە كەلتۇرۇڭلار»- دەپ يېزىلغان ئىدى .

قۇلزەم گۇزەتچى پەرىلىرى ھاتەمنى كوتىرىپ، ئەسكەرلىرىنىڭ ھەمرالىقىدا پادىشانىڭ ئالدىغا ئېلىپ ماڭدى .

ئەندى يولدا يۇز بەرگەن ئىشلارنى ئاڭلاڭلار .

ئۇلار ماڭىدىغان يولدا شاھ پەرىنىڭ بىر ۋالىسىنىڭ لەشكەرلىرى بولۇپ ، بۇ ۋالىنىڭ ئىسمى مۇنشا پەرى ئىدى . ئۇنىڭ ھوسنە ئاي پەرى دىگەن بىر قىزى بولۇپ، شاھ پەرىنىڭ تەۋەسىدە ئۇنىڭدىن گۇزەلرەك پەرىزات يوق ئىدى .

ھوسنە ئاي پەرى « دەريائى قۇلزەم گۇزەتچىلىرىنىڭ قولىغا بىر ئادىمىزات چۇشۇپتۇ . شاھ ئالدىغا ئېلىپ بارارمىش »

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

دەپ ئاڭلىدى . ئۇ ھاتەمنى دەريائى قۇلزەمگە تاشلىغانلىق
كوزى بىلەن كورگەن ۋە ئۇنىڭغا غايىۋانە ئاشىق - بىقارار
لۇپ قالغان ئىدى . شۇڭا ئۇ، ئاتا - ئانىسىدىن رۇخسەت
ئوز بېشىدىكى قەسىرنى بەزمە - تاماشا ئۈچۈن تەييار
ئۇزى ياسىنىپ ، جابدۇنۇپ ئولتۇردى . بەش - ئالتە پەرى
ئۇ ئادىمزاتنى دەريائى قۇلزەم گۆزەتچىلىرىدىن يوشۇرۇن ئېلىپ
كېلىشكە بۇيرىدى .
بۇ ئەۋەتىلگە بەش-ئالتە پەرى يولغا چىقىپ دەريائى قۇلزەم
گۆزەتچىلىرى چۈشكەن جايغا يېتىپ كەلدى ، قارىسا ئۇلار قاتتىق
تمق ئۇخلاپ قاپتۇ . ئۇلار ھاتەمنى تۇيدۇرماستىن تەخترىۋانغا
سېلىپ كۆتىرىپ ئېلىپ قاچتى .
ئۇلار شۇ ئۇچقانلىرىچە ھاتەمنى مەلىكە ھوسنەپەرىنىڭ
ھوزۇرىغا ئېلىپ كەلدى . ھاتەم كوزلىرىنى ئېچىپ قارىسا
قەسىرلەر خۇددى بىر تويغا راسلانغاندەك بېزەۋېتىلگەن ئىكەن.
تەخت ئۇستىدە ئولتۇرغان مەلىكە ھوسنە پەرى ھاتەمنى كورۇپ
بىلەن ئوزىنى ئېتىۋەتكىلى تاسلا قالدى . ھاتەم دەرھال ئورنى-
دىن تۇرۇپ ، پەرىلەر ئادىتى بويىچە سالام قىلدى. ھوسنە
پەرى جاۋاپ سالامىنى بەردى ۋە ھاتەمنى، ئوزى ئولتۇرۇۋاتقان
ئېسىل توشەكلەر ئۇستىدە ئولتۇرغۇزدى .
— قايىقتىن كېلىشىڭىز ؟ - دەپ سورىدى ئۇ يېقىملىق
ئاھاڭدا ، - نەگە بارماقچىسىز ؟ ئىسمىڭىز نىمە ؟ نىمە مەقسەت
بىلەن بۇ سەپەرگە ئاتلاندىڭىز ؟
— كەمىنە مۇساپىرمەن . يەمەن شەھىرىدىن بولىمەن ،
دىدى ھاتەم كەمتەرلىك بىلەن جاۋاپ بېرىپ ، - مېنى تەئ
ئوغلى ھاتەم دەيدۇ . دادام يەمەننىڭ پادىشاسى ، جېنىم

خۇدا يولىدا بەندىلەرنىڭ مۇھتاجلىقى ئۈچۈن بېغىشلىغانمەن .
ئۇ ، ئوز سەرگۈزەشتىلىرىنى قىسقىچە بايان قىلىپ بەردى.
ھاتەمنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلىغان ھوسنە ئاي پەرىنىڭ
ئىشقى ئوتى قايتىدىن ئۇلغايدى . شىرىن سوز ۋە نازلار بىلەن
كېچە - كۈندۈز زىياپەت قىلىپ، كوڭۈل ئاچتى. ھاتەمۇ ئۇنىڭغا
ئىختىيارسىزلا رام بولۇپ قالدى .
ئەندىكى گەپنى گۆزەتچىلەردىن ئاڭلايلى .
گۆزەتچىلەر ئويغۇنۇپ قارىسا ، ھاتەم يوق. ئۇلار ھەيران
بولۇپ ، ئالاقىزادە بولۇشۇپ ، ھەر تەرەپنى ئاختۇرۇشتى.
لېكىن دېرىگىنى ئالالمىدى .
ئارىدىن بىر ئاي ئوتتى ...
شاھ، قۇلزەم گۆزەتچىلىرىنىڭ قولغا چۈشكەن ئادىمزاتنى
ئېلىپ كېلىشمىگىنىگە ھەر خىل ئويلاردا بولدى. ئاخىرى سىر
نەچچە پەرىلەرنى چاقىرىپ ، گۆزەتچىلەر ئەھۋالىنى بىلىپ كې-
لىشكە ئەۋەتتى . بۇ پەرىلەر گۆزەتچىلەر قېشىغا كەلدى. ئۇلارمۇ
سەرسان - سەرگەردان بولۇپ يۈرۈشۈپتۇ .
كەلگەن ياساۋۇل پەرىلەر سورىدى :
— نىمىشقا پادىشانىڭ ئەمرىنى ئورۇندىمايسىلەر ؟
— ئىلاجىمىز يوق ، - دىدى گۆزەتچىلەر ۋە قونغان كېچە-
سى يۈز بەرگەن ئەھۋالنى ۋە شۇندىن بېرى كوپ ئىزدەپ
ئۇ ئادىمزاتنى تاپالماي يۈرۈشكەنلىكلىرىنى ئىزھار قىلىشتى .
گۆزەتچى ۋە ياساۋۇللار پادىشانىڭ دەرگاھىغا كېلىپ ،
ھاتەمنىڭ بىر كېچىدىلا يوقالغانلىغىنى خەۋەر قىلدى . پادىشا
بىلەن ئوردىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى بۇ خەۋەردىن ھەيران قېلىشتى.

گۈزەتچىلەردىن بىرى ھۆسنە ئاي پەرىنى ئويلاپ
كۆنلەرنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ كۆزى ھۆسنە ئاي پەرىنىڭ
چۈشتى- دە، ھاتەمنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئاستا بىرسى
نى باشلىقىغا ئېيتتى، باشلىقى شاھقا خەۋەر قىلدى.
دەرغەزەپ بولۇپ مۇنشاغا توۋلىدى:

— ئەي لەقۋا- قاپاقباش! ئادەم بىلەن قىزىڭنى
دە قويۇپ، نېمىشكە بىزنى سەرسان قىلىسەن؟ مەقسىدىڭ

مۇنشا ھەر نېمىلەرنى دەپ باقتى، لېكىن ئۆزىنى
لىيالمىدى. غەزىۋى تاشقان پادىشا ياساۋۇللىرىغا بۇيرۇپ
ھۆسنە ئاي پەرى بىلەن ھاتەمنى ئالدۇرۇپ كەلدى ۋە مۇنشا
بىلەن قوشۇپ شاھ پەرىنىڭ ئالدىغا ئەۋەتتى.

شاھ ھاتەمنى كۆرۈپ خۇشاللىقىدىن تېرىسىگە سىغماي
قالدى. ھاتەم شاھ پەرىگە ئەدەپ بىلەن تازىم بىجا كەلتۈرۈپ
سالام بەردى. ھاتەم شاھنىڭ كۆڭلىگە ياقتى. «ھۆسنە ئاينى
ئاشىق - شەيدا بولۇشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەسكەن، ئەجەب
يىگىتكەن بۇ» دەپ ئويلىدى- دە، ئۇلارنىڭ گۇناھىنى ئەپۇ
قىلدى. شاھ پەرى ھاتەمگە سەندەل قويدۇرۇپ بەردى ۋە
خىل نازۇ- نېمەتلەر بىلەن مېھمان قىلغاندىن كېيىن:

— ئەي يىگىت، قەيەردىن كەلدىڭىز، نەگە بارسىز؟
مۇنداق يەككە- يېگانە سەپەر قىلىشىڭىزدىكى سەۋەپ نېمە؟
دەپ سورىدى.

— شاھ پەرى، - دېدى ھاتەم ھۆرمەت بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ،
— كەمىنە يەمەن شەھرىدىن بولىمەن، ئېتىم ھاتەم،
پادىشا تەيىنىڭ ئوغلى، خۇدانىڭ يولىدا بەندىلەرنىڭ مۇھتاج
لىقى ئۈچۈن جېنىمنى پىدا قىلغانىمەن.

ئۇ، پادىشانىڭ تەلىۋى بىلەن بېشىدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتىلىرىنى بىرمۇ - بىر سۆزلەپ بەردى. ئۇنىڭ سۆزلىرى شاھ پەرىنىڭ كۆڭلىگە بەكمۇ ياقتى. ھاتەم گېپىنى تۈگۈتۈپ قوشۇپ قويدى.

— قاراقاش شاھ دېگەن دىۋىدىن ئالىلىرىنىڭ ئادالەتپەرۋەرلىك سۈپەتلىرىنى ئاڭلىغان ئىدىم. كۆپ مۇشەققەتلەر تارتقان بولسامۇ، ئەلھەمدۇلىللا شۈكرى، ھەر ھالدا بىر كۆرۈشكە ئىنتىزار بولغان ھۆسنى - جامالىڭىزغا مۇشەررەپ بولدۇم، شۇ تاپتا ئۆزۈمنى تولىمۇ بەختلىك ھېس قىلماقتىمەن.

شاھ پەرىگە بۇ كېيىنكى سۆز تېخىمۇ ياراپ كەتتى. ئۇمۇ ھاتەمنىڭ مەرتلىك، سېخىيلىق، دانالىق سۈپەتلىرىنى كۆپ ئاڭلىغان ئىدى. شۇڭا ئۇ ھاياجانلىنىپ، يۈرەكلىرى سۆيۈنگەنىدىن قېنىغا سىغماي قالدى- دە، ئىختىيارسىز ھالدا تەختتىن چۈشۈپ، ھاتەمنى باغرىغا چىڭ بېسىپ، پېشانىسىگە سۆيۈپ قويدى. ئۇ ھاتەمنىڭ بۇ يەرگە ئۆزلىگىدىن كېلىشىدىن چوڭقۇر پەخىرلەندى. ھەددىدىن ئارتۇق ھۆرمەت - ئېھتىراملار بىلدۈردى. نەچچە كۈنلەرگىچە قانىماي سۆھبەتلەشتى.

ئۇ بىر كۈنى ھاتەمدىن سورىدى:

— سىلەرنىڭ يەمەن تەرەپتە مەشھۇر ھۆكۈما - تېۋىپلار بارمۇ؟ كىشى ئەۋەتىپ ئەكەلدۈرسەم.

ھاتەم:

— ھۆكۈما - تېۋىپلار كىمگە لازىم بولۇپ قالدى؟ - دەپ سورىدى.

— بىر ئوغلۇم بار ئىدى، - دېدى شاھ پەرى، - ئۇ كۆزۈمنىڭ نۇرى ئىدى. ئۇزۇندىن بۇيان كۆزى ئاغرىق، ھېچبىر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ھوكۇما ، تېۋىپلارمۇ ساقايتالمىدى .

— بۇ ئەلىمدىن پەقىرنىڭ خەۋىرى بار ، — دېدى ۋا...
كەمتەرلىك بىلەن ، — شاھزادىنىڭ كۆزىنى بىر كۆرسەم، ئاندىـ...
ئىلاجىنى قىلسام ...

شاھ پەرى ھاتەمنى ئوغلىنىڭ قېشىغا ئېلىپ كىردى...
ھاتەم شاھزادىنىڭ كۆزلىرىنى تەكشۈرۈپ بولغاندىن كېيىن...
قاچىدا سۇ ئەكەلدۈرۈپ ، ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئۈچ قېتـ...
چايقاپ، بىر رومالنى شۇ سۇدا ھۆل قىلىپ، شاھزادىنىڭ كۆز...
نى تېڭىپ قويدى .

بىر سائەت ئۆتكەندىن كېيىن شاھزادە ئويغاندى. كۆزنىڭ...
ئاغرىقى پەسەيدى. ئۇ ، ئويغانغاندىن كېيىن كۆزىنىڭ ساقىيـ...
قالغىنىنى كۆرۈپ ناھايىتى خۇشال بولدى . شاھ پەرى تېخـ...
خۇش بولۇپ كەتتى .

— شاھزادىنىڭ كۆزى ساقايدى ، — دېدى پادىشا ھاتەمـ...
مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ ، — لېكىن نۇرى كەم ، كۆرۈش قۇۋۋ...
تى ئاجىز ، بۇنىڭ ئامالىنى قىلسىڭىز تېخىمۇ ياخشى بولاتتى...

— ئەي پادىشا ، — دېدى ھاتەم — زۇلمەت ئىچىدە ھايات بۇ...
لىغىدىن سۇ ئىچكەن بىر دەرەخ بار ، ئۇنى « شەمشاد نۇررىز...
دەيدۇ . ئۇنىڭ تېنىدىن دائىم سۈتتەك ئاق سۈزۈك سۇ تەمـ...
تۇرىدۇ. ئەگەر شۇ نۇررىز دەرىخىنىڭ سۈيىدىن ئىككى تامچە بولـ...
سا ، شاھزادە كۆزىنىڭ رۇشەنلىكى ئىلگىركىدىن نەچچە ھەسـ...
زىيادە بولغان بولاتتى .

بۇ خەۋەر ھەممەيلەننىڭ كۆڭلىنى ئۆزىگە تارتتى ، لېكىـ...
ئۇنى تېپىپ كېلىش بەكمۇ مۈشكۈل، خەتەرلىك ئىش ئىدى. چۈ...

كى بىر جامائە قاۋان دىۋىلەر ھېمىشە ئۇ دەرەخنى قوغدايتتى.

پادىشا تۇرغانلارغا قاراپ :

— كىمدە كىم بۇ خىزمەتنى بىجا كەلتۈرسە ، پادىشالىقتا ھازىر بولغۇسى ھەر نەمەرسە بولسا بىرگە بولغاي .

ھېچ كىشى ئۈن چىقارمىدى ، خىجىللىقتىن باشلار تۆۋەن چۈشۈشتى، پەقەت ھۆسنە ئاي پەرىلا ئۆزىنى مەلۇم قىلدى:

— بۇ خىزمەتنى مەن ئۈستۈمگە ئالاي ، — دېدى ئورنىدىن تۇرۇپ ، — ئىنشائاللا شاھىنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويمىغايمەن .

ئۇ ، پادىشا ۋە تۇرغانلاردىن دۇئا ئېلىپ خوشلاشتى، ئۆز تەۋەلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ زۇلمەت يولىغا قاراپ راۋان بولدى.

ئۇلار قۇش بولۇپ ، ئۇچا — ئۇچا ئاخىرى مەنزىلگە يېقىنلاشتى . باشقا پەرىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇچۇشتىن قالدى. ھۆسنە ئاي پەرى ئۇچۇپ— ئۇچۇپ ھاياتلىق بۇلىقىغا قەدەم قويدى. بۇ چاغدا بۇلاققا گۈزەتچىلىك قىلىۋاتقان دىۋىلەر قاتتىق ئۇيقىدا ياتقان ئىدى .

ھۆسنە ئاي پەرى ئىزدەپ يۈرۈپ نۇررىز دەرىخىنى تاپتى. شەربەتتىن بىر شىشە ئېلىپ ئاغزىنى مەھكەم ياپتى، شۇ ھالدا دىۋىلەردىن بىرى ئويغىنىپ قالدى ۋە يات بىر پەرىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى ، نەرە تارتىپ ھۆسنە ئاي پەرىگە ھوجۇم قىلدى . ئۇنىڭ نەرە ئاۋازى باشقا دىۋىلەرنىمۇ ئويغىتىۋەتتى. ھەممىسى تۆشمۇ — تۆشتىن ھەملە قىلىشتى. لېكىن ھۆسنە ئاي پەرى « ئاللاھۇ ئەكبەر » دېدى— دە، بارلىق كۈچىنى يىغىپ شۇنداق تېز ئۇچتىكى دىۋىلەر يېتىشەلمەي ھاڭ تاڭلىقتا ھەسرەتكە يەم بولۇپ قېلىشتى .

ھۆسنە ئاي پەرى بىر مەھەل ئۇچقاندىن كېيىن بىر ياپـ

يېشىل ھاۋالىق يەرگە چۈشۈپ ئازراق ھاردۇق ئېلىۋالدى، ئان-
دىن يەنە پەرۋاز قىلدى ، بۇ چاغدا شاھ پەرى دەرگاھىغا
قويۇپ ، شىشىنى ھەدىيە قىلدى . شاھنىڭ خۇشاللىقى ئېشىپ
بېشى كوككە تاقاشقاندەك بولدى ۋە مۇنىشا پەرىنى ئۆزىگە
قىلدى. ھوسنە ئاي پەرىنى بولسا خاسلار قاتارىغا قوشتى.

ھاتەم دەرھال شىشىنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ ، بىر قاچىغا
ئىككى قەترە تامدۇرۇپ ، ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئۇنىڭغا چى-
لاپ سىلىدى ، ئاندىن كېيىن ئۇنى شاھزادىنىڭ كوزىگە سۈر-
قىلىپ تارتىپ تېگىپ قويدى . ئاردىن ئىككى سائەتچە ۋاقىت
ئۆتكەندىن كېيىن ئېچىۋىدى، شاھزادىنىڭ كوزى ئەسلىدىكىدىن
نەچچە ھەسسە روشەن كورىدىغان بولدى.

شاھزادە ناھايىتى خۇشال بولۇپ ، ھاتەمنىڭ ئايىغىغا
ئۆزىنى تاشلىدى . ھاتەم ئۇنى قۇچىقىغا ئېلىپ يۈزلىرىگە سۆ-
يۈپ قويدى . بۇ يەردە ھازىر بولغانلارنىڭ ھەممىسى شاھزادە-
نى مۇبارەكلەشتى . شاھزادە ۋە شاھ پەرىلەر ھاتەمگە تۈرلۈك
لىغان ئالتۇن ، كۈمۈش ، ئۈنچە - مارجان ، مەرۋايىت ، يا-
قۇتلارنى ئىنئام قىلدى.

— ئەي پادشا ، دېدى ھاتەم، - ماڭا دۇنيا كېرەك ئەمەس
ئەگەر كەمىنە قۇللىرىنى خۇشال بولسۇن دېسىلە قۇللىرىدىكى
ئۈزۈكنى ئاتا قىلسىلا ئىكەن .

— ئەي ھاتەم، - دېدى شاھ پەرى، - سىزگە بۇنىڭدىن
ئەلا نەرسە بولسىمۇ بەرسەم ئارتۇغلۇق قىلمايدۇ، بەرسەم بىرەي
ئۇل ئىككى ئاشىق نەئىم بىلەن خوجا ھارىسنىڭ قىزى بىر-بىر-
لىرى بىلەن تېپىشقاندىن كېيىن پەرىلەرگە ئەمىر قىلدۇرۇپ
ئەپكەلدۇرۇمەن .

ئۇ قولىدىكى ئۈزۈكنى چىقىرىپ ھاتەمنىڭ قولىغا سېلىپ قويدى . بۇ شۇنداق ئۈزۈك ئىدىكى ، ئۇنىڭ خاسىيىتىدىن ھەر قانداق يوشۇرۇن خەزىنىلەر ، تۈرلۈك جاۋاھىراتلار قەيەردە بولسا بىلىۋالغىلى بولاتتى .

ھاتەم شاھ پەرىدىن ئىجازەت سورىدى . شاھ بىر نەچچە ۋاقىت تۇرۇشنى سوراپ چىڭ تۇرغان بولسىمۇ، ئاخىرى قايتىشقا رۇخسەت بەردى ۋە ھاتەمگە ئىنئام قىلغان نەرسىلەرنى پەرىلەرگە كۆتەرگۈزۈپ ماڭدۇردى . ئوغلى بىلەن ئۆزىمۇ خېلى يىراقلارغىچە ئۇزۇتۇپ باردى.

ھاتەم شاھ پەرى بىلەن خوشلىشىپ ، شاھ پەرى قوشقان پەرىلەرنىڭ ھىمايىسىدا يولغا راۋان بولدى. ئۇزاق يوللارنى بېسىپ ھوسنە ئاي پەرىنىڭ بېغىغا يېتىپ كەلدى . ھوسنە ئاي پەرىمۇ ئىنتايىن ئىللىق كۈتىۋالدى . ھاتەم بىر ھەپتىدىن كېيىن ھوسنە ئاي پەرى بىلەن ۋىدالىشىپ يەنە ئۆز يولىغا راۋان بولدى ۋە چاقماق تېزلىكىدە ئارىقاش شاھ تەۋەسىگە يېتىپ كەلدى . ھاتەمگە ھىمايىچى بولۇپ كەلگەن پەرىلەر ھاتەمنى مال- دۇنيالىرى بىلەن قوشۇپ دىۋىلەرگە ئۆتكۈزۈپ بەردى ۋە خوشلىشىپ شاھ پەرى قېشىغا كېتىشتى .

دىۋىلەر ھاتەمنى شاھنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كىردى ، شاھ ناھايىتى خۇرسەن بولۇپ ئۈچ كۈنگىچە زىياپەت بېرىپ ، ئېسىل سوۋغاتلار تەقدىم قىلدى ۋە دىۋىلەرگە غار بېشىغا ئېلىپ بېرىپ قويۇشنى بۇيرىدى . دىۋىلەر پادىشانىڭ ئەمرىنى بىجا كەلتۈردى.

ھاتەم سارايغا بېرىپ نەئىم بىلەن كۆرۈشتى ۋە مال-دۇنيالىرىنى سارايغا ئەپكەلدۈردى . ئەتىسى ئۇ نەئىم بىلەن بىللە -

لە خوجا ھارىسنىڭ ئۆيىگە بېرىپ مېھمان بولدى . شۇ چاغدا
مەلىكە ئىشىك ئارقىسىدا تۇرۇپ ھاتەمدىن سورىدى :
— سەپەر ئەھۋالىڭىز قانداق ؟
— ئىنشائاللا مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى، — دىدى ھاتەم ۋە
سەپەر سەرگۈزەشتىلىرىنى مەلىكىگە بىر - بىرلەپ سوزلەپ بەر-
دى . كېيىن شاھ پەرىنىڭ ئۈزۈكىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى،
خاسىيەتلىك ئۈزۈكنى ھاتەمنىڭ قولىدىن ئېلىپ ئۆز
قولىغا سالغان مەلىكە يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا خەزىنىلەرنى ئېنىق
كورۇپ ناھايىتى خۇرسەن بولدى .
— يەنە قانداق خىزمەتلىرى بار ؟ — دەپ سورىدى ھاتەم
مەلىكىدىن ، — بىجا كەلتۈرۈشكە تەييارمەن .
— شەرتلەر تامام بولدى ، — دىدى مەلىكە ، — ئىختىيار
ئۆزلىرىدە ، مەن كىنىزەكلىرى بولدۇم .
— مەن سىلىنى بۇرادىرىم نەئىمگە بېغىشلىدىم ، — دى
دى ھاتەم .

بۇ پىكىرگە خوجا ھارىس بىلەن مەلىكىمۇ قوشۇلدى،
ئۇلار توي تەييارلىقىنى قىلىپ، ئۆز رەسمى- قائىدىلىرى بويىچە
توي- تاماشا بىلەن مەلىكىنى نەئىمگە نىكاھ قىلىپ بەردى .
ئىككى ئاشىق ئىنتىزارلىقى ۋىسال تاپتى . ئۇلار ھاتەمگە كوپ
تىن - كوپ دۇئالار قىلىپ ئىنجاتلىق تىلىدى .
ھاتەم بۇ ئىشلاردىن خاتىرجەم بولۇپ يەنە ئۆز يولىغا را-
ۋان بولدى .
ئەندىكى گەپنى ھوسنە بانۇنىڭ سوئالىدىن ئاڭلاڭلار :
ھاتەم ھوسنە بانۇنىڭ سوئالىنى خۇدا يىمنا ئالادىن تىلەپ
دەشتى، - سەھرا ، يېزا-قىشلاق ، تاغۇ - دەريالارنى كېزىپ يۇ-

رەتتى . ئۇ بىر دەرياغا دۇچ كېلىپ ، ئۇنىڭ بويىدا تاماشا
قىلىپ كېتىۋاتاتتى ، يېقىنلا يەردە بىر قورغاننى كوردى . ئۇ
قورغاننىڭ ئىچىگە كىرىۋىدى ، ناھايىتى زىننەتلىك ئىشلەنگەن
چوڭ دەرۋازىغا يولۇقتى ، دەرۋازىنىڭ ئۈستىگە بىر بېيىت يې-
زىلغان ئىدى .

ياخشىلىقنى دەريالارغا قىل جانىدىن،
ئەجرىڭنى ھەق بىرور باياۋانىدىن.

بۇنى كورگەن ھاتەم خۇشاللىقىدىن خۇداغا شۈكرىلەر قى-
لىپ سەجدىگە باش قويدى . كېيىن سەجدىدىن باش كوتىرىپ
ئاستا كېلىپ ئىشىكنى قاقتى .
بىر ھازا ئوتۇپ ، دەرۋازا ئېچىلىپ، ئۇنىڭ ئىچىدىن بې-
لىگە ئالتۇن كەمەر باغلىغان بىر غۇلام چىقتى . غۇلام ھاتەمنى
كورۇپ قىزغىن قارشى ئالدى ۋە مېھمانخانىغا باشلاپ تۈر -
لۈك نازۇ - نېمەتلەر بىلەن مېھمان قىلدى . شۇ چاغدا ئويىگە
بىر مويىسپىت كىشى كىرىپ كەلدى . ئۇ ھاتەمگە سالام بېرىپ
بولغاندىن كېيىن ئېغىز ئاچتى :
— ئەي يىگىت ، قەيەردىن كەلدىڭىز؟ نەگە بارىسىز، مۇن-
داق پىيادە سەپەر قىلىشتىكى مەقسىدىڭىز نىمە ؟
ھاتەم ھوسنە بانۇنىڭ يەتتە سوئالىغا جاۋاپ تېپىش مەق-
سىدىدە ئۆز بېشىدىن كوچۇرگەن سەرگۈزەشتىلىرىنى باشتىن- ئا-
ياق سوزلەپ بەردى.
— ئىككىنچى سوئالنىڭ جاۋابىنى ئىزدەپ كېلىشىم ئىدى، —
دىدى ھاتەم ، — بۇ سوئالنى سىزنىڭ دەرۋازىڭىزدا كوردۇم، بۇ
سوئالنىڭ ئەسلىنى ماڭا سوزلەپ بەرسىڭىز ئىكەن .

www.uyghurkitap.com

— ئىسمىڭىز كىم ؟
— ھاتەم، ئاتامنىڭ ئىسمى تەي، ئۇ يەمەننىڭ پادىشاھى
مەن جېنىمنى خۇدانىڭ يولىدا ، مۇھتاجلارغا بېغىشلىغانمەن
— مەن ئۇ چاغلاردا قارا قچىلاردىن ئىدىم،—دەپ سۆز باشلىدى مۇيسىپىت كىشى ، — ئىشىم دائىم ئوغۇرلۇق قىلىش ئىدى. يەنە بەزى كەسىپلەر بىلەنمۇ شۇغۇللىناتتىم . تاپقان پۇلۇمنىڭ ئىككى نان ئېلىپ دەرياغا تاشلايتتىم. » ئۇنى دەريادىكى جانىدارلار يىسە ماڭا دۇئا قىلغاي« دەپ ئويلايتتىم. ئومرۇم شۇنداق ئۆتەتتى. بىر چاغدا بىر كېسەلگە مۇپتىلا بولۇپ ئۆلگىنى ئازلا قالغان ئىدىم . بىخۇتلىقتا ئىككى ياش يىگىتنى كوردوم. ئۇلار ماڭا سالام قىلدى، ۋە :
— بىزلەرنى تونىدىڭىزمۇ ؟ — دەپ سورىدى .
— ياق ، سىلەر كىم بولىسىلەر ، — دېدىم مەن جاۋاب بېرىپ .

—بىز سىز دەرياغا تاشلىغان نانلاردۇرمىز ، — دېدى ئۇلار ئۆزىنى تونۇشتۇرۇپ ، — ئەندى سىزگە ياردەم قىلغىلى كەلدۇق ...

ئۇلار كوزۇمگە ئاجايىپ - غارايىبا تلارنى كورسەتتى ۋە ماڭا نەسىھەت قىلىپ مۇنداق دېدى :
— يامان ئىشلىرىڭىزغا تەۋبە قىلىڭ، ئاللانىڭ دىدارىنى سېغىنىپ ئەمرىنى تۇتۇڭ ، رىزالىقىنى ئىزدەڭ .
ئۇلار شۇنداق دېدى- دە، كوزۇمدىن غايىپ بولدى، مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ، يۇيۇنۇپ، تاھارەت ئېلىپ ...

دىلىمدىن تەۋبە قىلىپ يىغلىدىم . مۇندىن كېيىن گۇناسادىر قىلماسلىققا ۋەدە بەردىم .
يەنە بىر كۈنى ئىككى ناننى دەرياغا تاشلىغىلى باردىم. دەريانىڭ مەنبار قىرغىقىدا بىر مۇنچە تىللا تۇراتتى. بۇنى كورۇپ ئويلىنىپ تۇرۇپ قالدىم . » ئېھتىمال دەريادا بىرەر كېمە غەرق بولۇپ، كىشىلەرنىڭ ئالتۇن - كۈمۈشلىرى چېچىلىپ چۇشۇپ قالغان بولسا كېرەك، ئىگىسى ئۇچراپ قالسا تاپشۇرۇپ بىرەرمەن«.
مەن تىللالارنى ئالدىم. ئەتىسى يەنە نان ئېلىپ باردىم. ھېلىقى يەردە يەنە بىرمۇنچە تىللا تۇزۇپتۇ. ئۇنىمۇ ئالدىم. بۇ ئىش ئۇن كۈنگىچە شۇنداق بولىۋەردى. مەن كوپ ھەيران بولدۇم. بىر كېچىسى چۈشۈمدە ھېلىقى نادىر يىگىتلەر پەيدا بولۇپ دېدىكى: »ئۇ دۇنيالار غايىپ خەزىنە بولۇپ، سىزنىڭ نىسىۋىڭىز. ھالالدۇر. تاكى سىز ئەجەل شەربىتىنى ئىچكىچە شۇنداق بولىدۇ«.
مانا بۇ ئىمارەتلەرنى شۇ پۇللارغا ياساتقان، بۇ زىلچە گىلەم، مال - مۈلۈكلەرنىمۇ شۇ پۇللارغا ئالغان. بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى خۇدا يولىغا ئاتا قىلىنغان بولۇپ، ھەقنىڭ بەندىلىرىگە خىزمەت قىلىدۇ. خۇدا يولىدا خەير - ئېھسان قىلىشقا ھەر قاچان دەرۋازام ئوچۇق.
— ھازىرمۇ دەرياغا نان تاشلاپ تۇرامسىز؟— دېدى ھاتەم.
— ئەلۋەتتە،— دېدى مويسىپىت كىشى جاۋاپ بېرىپ،—ئومرۇم ئاخىرىغىچە شۇنداق قىلىمەن. خەير - ئېھساننى ھەرگىزمۇ ئۈزۈپ قويمايمەن.
مويسىپىت كىشى سوزىنى شۇيەردە توختۇتۇپ، خۇداغا ھەمدۇ - سانا ئېيتىپ دۇئا قىلدى ۋە:

— دەرۋازىنىڭ ئۈستىگە ئەشۇسەۋەپتىن پۈتۈلۈپ

"ياخشىلىقنى دەريالارغا قىل جانىدىن،
ئەجرىڭنى ھەق بېرۇر باياۋاندىن"

ھاتەم مويسىپىت كىشىگە كۆپتىن- كۆپ رەھمەتلەر ئېيتىپ خوشلۇشۇپ ھۆسنە ئاۋات يولىغا راۋان بولدى.

ئۇ كۆپ جاپا - مۇشەققەتلەر تارتىپ، ھۆسنەئاۋاتقا يېتىپ كەلدى. سارايغا كىرىپ شاھزادە مۇنىرنى كۆردى. ھال-ئەھۋال سوراشتى.

مەلىكە ھاتەمنىڭ كەلگىنىنى ئاڭلاپ، ئىنىڭ ئانا ھاتەمنى مۇبارەكلەپ، ئىنىڭ ئالىنى تەكلىپ قىلدى. ھاتەم شاھزادە مۇنىرە بىلەن بىللە مەلىكىنىڭ ئالدىغا مېھمان بولۇشقا بولدى. بىر كېچە - كۈندۈز كۆڭۈللۈك مېھمان بولدى.

ھاتەم كورگەن-ئاڭلىغانۋە كوچۈرگەنلىرىنى يېزىپ ئىنىڭ ئانىغا بەردى. ئىنىڭ ئانا مەلىكىگە يەتكۈزدى. مەلىكە خاتىرىنى ئوقۇپ كۆرۈپ، تەھسىن - ئاپىرىنلار ئېيتتى.

— ئەي ئوغلۇم،- دىدى ئىنىڭ ئانا مەلىكىنىڭ قېشىدىن چىقىپ،- ئەندى ئۈچىنچى سوئالغا تەييار بولۇڭ. مەلىكەم ئۈچىنى بەرگەندە خەۋەر قىلىمەن.

ھاتەم بىلەن شاھزادە ئىنىڭ ئانا بىلەن خوشلۇشۇپ، سارايغا قايتتى. بۇ كېچە ئۆتتى.

ئەتىسى بىر دوستىنىخاندا غىزا ئېلىپ كەلگەن ئىنىڭ ئانا ھاتەمگە بىر ھەميان پۇل، بىر قىممەت باھالىق زۇمرەت ۋە بىر نامەنى سۇندى.

— مەلىكە بۇ پۇللارنى يول خىراجىتى قىلسۇن دەپ ئەۋەتتى،- دىدى ئىنىڭ ئانا مەلىكىنىڭ خەۋىرىنى يەتكۈزۈپ،- ئۈچىنچى سوئال خەتتە ئايانىدۇر.

ئىنىڭ ئانا ھاتەم بىلەن خوشلۇشۇپ چىقىپ كەتتى، ھا

تەم خەتنى ئېچىپ مۇلاھىزە قىلدى. خەتتە: "بىر كىشى سەھرادا يى - باياۋاندا كۆپ زامانلاردىن بىرى دائىم مۇنۇ بېيىتنى ئېيتىپ يىغلايدۇ:

ھەر كىشىكى يامان ئىشنى قىلسا دىلداش،
ئاخىر بىر كۈن رەسۋا بولۇر، ئۇ بولۇپ پاش.

ئۇ ئادەم قانداق يامان ئىشنى دىلداش قىپتۇ. ئۇز نگە قاندا - داق رەسۋاچىلىقلارنى كەلتۈرۈپتۇ" دەپ يېزىلغان ئىدى.

ھاتەمنىڭ دەشتۇ - باياۋانلارنى كېزىپ، مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ ئۈچىنچى سوئالىغا جاۋاپ تاپقانلىقى

ئەندى گەپنى ھاتەمنىڭ ئۈچىنچى سوئال ئۈچۈن قىلغان ماياھىتىدىن ئاڭلاڭلار:

ھاتەم تۇرغانلار بىلەن خوشلۇشۇپ، شاھزادە مۇنىرنى خۇداغا تاپشۇرۇپ سەپەر يولىنى تۇتتى. ئۇ، گاھى شەھەر، گاھى قىشلاقلارنى كېزىپ سەيلە قىلىپ يۈرەتتى.

بىركۈنى ئۇ يىراقتىن كۆرۈنۈپ تۇرغان بىر تاغنى كۆردى. ئۇ تاغ كوككە باش سوزۇپ تۇراتتى. ھاتەم تاغنى تاماشا قىلىش ھەۋىسىدە كۆپ مۇشەققەتلەر چېكىپ تاغنىڭ ئۈستىگە يامىشىپ چىقتى، ئۈچ - تۆرت كۈن تاغنى سەيلە قىلىپ ئاخىرى خوش ھاۋالىق بىر يەرنى تېپىپ ئارام ئېلىپ ئولتۇردى. قۇلىقىغا ئاھۇ - نالە قىلغان بىر پەرياد ئاۋازى ئاڭلاندى. ئاھۇ - زارە ئارىسىدا مۇنۇ بېيىت تەكرارلىناتتى:

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

كەلسەڭچۇ قالمىدى مەندە ھېچ تاقەت،
سورەيدۇ ئولۇمگە ئىشقىڭ ھەر سائەت.
لوتفى ئەيلەپ بىر ئىلاج قىلغىن ئۆزۈڭ،
يۈزۈڭنى ياپمىغىن، ئەيلە ساخاۋەت.
ھاتەم بۇ بېيىتلارنى ئاڭلاپ يۈرەك باغرى سۇ بولى
— بۇ ئاۋازنى ئاڭلىدىم،— دەپ ئويلىدى ئۇ ئىچىدە،— ئەندى ئاۋ
بۇ ئاۋاز ئىگىسىدىن خەۋەر ئېلىش لازىم بولدى. بولمىسا، خۇ
ئالدىدا نىمە دەپ جاۋاپ بېرىمەن.
ھاتەم ئاۋاز چىققان تەرەپكە قاراپ ماڭدى، ماڭا-ماڭا
سۇلار ئېقىپ تۇرغان خۇش ھاۋالىق بىر جايغا باردى.
ئۇ يەردە بىر تۈپ چوڭ دەرەخ تۇرۇپتۇ. ئۇ دەرەخنىڭ تۈ
ۋىدە بىر ساھىپجامال ياش ئولتۇراتتى، ئۇ كوزلىرىنى يۇ
مۇپ ئاھ ئۇراتتى، بەزىدە يۇقۇرقى بېيىتنى ئوقۇپ ھۇشىدىن كې
تەتتى. ھۇشىغا كېلىپ يەنە ئاھۇ - پەريات چېكىپ ئەشۇ بېيىت
نى تەكرارلايتتى، يەنە ھۇشىدىن كېتەتتى. بۇ ئىش شۇ يوسۇندا
تەكرار لىنىۋېرەتتى.
ھاتەم يىگىتنىڭ ئالدىغا بېرىپ سالام بەردى، يىگىت كۆ
زىنى ئاچمىدى، ئىككىنچى قېتىم سالام بەردى، يەنە كوزىنى
ئاچمىدى. ئۈچىنچى قېتىم ئاۋازىنى قاتتىق چىقىرىپ سالام قى
لىۋىدى، يىگىت كوزىنى ئېچىپ جاۋاپ سالام بەردى ۋە دېدى:
— ئەي بۇرادەر، ھەر كىم بولساڭ، مېنىڭ قېشىمغا كەل
گۈچى بولما. ئوز يولۇڭغا ماڭ، بولمىسا ماڭا ئازار بەرگەن بولىسەن.
— ئەي يىگىت،— دېدى ھاتەم يېقىملىق ئاھاڭدا،— بېشىڭغا
چۈشكەن كۈننى ئېيتىپ باققىن، بىر ئىلاج قىلالىسام ئەجەپ ئەمەس.
— يولۇڭغا ماڭ دېدىم يولۇڭغا ماڭ! — دېدى يىگىت ئاچ
چىغلىنىپ، — مېنىڭ مۈشكۈلۈمنى ھەل قىلىشقا سەندە نىمە ئا
مال بولسۇن؟
— ئەي يىگىت، — دېدى ھاتەم يېقىنراق كېلىپ، — ئال
دى بىلەن ھالىڭنى بايان قىلغىن، مەن بىر ئاڭلاپ باقاي،

قەيەردىن كەلدىڭ؟
— سەن كىم بولسەن،
— مەن، — دېدى ھاتەم ئۆزىنى تونۇشتۇرۇپ، — يەمەن
پادىشاسى تەينىڭ ئوغلى بولىمەن. بارلىغىمنى خۇدا يولىدا
ھاجەتمەنلەرگە بېغىشلىغان كىشىمەن، سەن ئۈچۈنمۇ جاپا چې
كىشكە ھەر قاچان جېنىم پىدا!...
بۇ سوز يىگىتنى بىر ئاز بوشاتتى، ئۇ سىرىنى ئېيتماس
تىن قۇتۇلالمايدىغانلىغىنى پەملەپ، نائىلاج ئېغىز ئاچتى:
— قېنى قۇلاق سالغىن، — دېدى يىگىت، — مېنى ھەم
مىسى تەممى سودىگەر دېيىشىدۇ. ناھايىتى باي ئادەم ئىدىم. كار
ۋانلار بىلەن سەپەر قىلىۋېتىپ مۇشۇ تاغ ئېتىگىگە كەلگەندە،
كەچ بولۇپ كېتىپ، قونۇشقا توغرا كەلدى.
كوڭلۇمدە، تاغنىڭ ئۈستىگە چىقىپ سەيلە قىلىش ھەۋىسى
قوزغالدى. تاققا يامىشىپ چىقىپ، بۇ دەرەخنىڭ تۈۋىگە كې
لىپ، ئېقىۋاتقان سۇدا پۇت - قولۇم بىلەن يۈزۈمنى يۇدۇم.
ئاندىن كارۋانلار قېشىغا باراي دەپ تۇراتتىم، دەرەخنىڭ
ئۇ يېقىدىن:
— ئەي يىگىت، ھوشۇڭ بىلەن بۇ تەرەپكە قارىغىن، —
دىگەن مۇلايىم بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. قارىسام، ئۈستىگە ئىسىل
كىيىملەرنى كەيگەن، بوينىغا قىممەت باھالىق لەئەل- مارجان
لارنى ئاسقان، ناز - كەرەشمە بىلەن ئىللىق كۈلۈمسىرەپ تۇر
غان بىر پەرىزات كورۈندى. ئۇ مېنىڭ قارىغىنىمنى كورۈپ
ئورنىدىن تۇردى - دە، ئېگىلىپ سالام قىلدى.
— بۇ يەرگە كېلىپ ئارام ئالغىن، شۇندا سېنى ۋىسا
لىڭغا يەتكۈزۈپ، دىلىڭنى خوش قىلغايمەن...، — دېدى.
ئۇ ئەنە شۇنداق كوڭۈلنى ئالدايدىغان شېرىن سوزلەرنى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېلېكتىرونلۇق نۇسخىسى

قىلىپ، مېنى ئۇز دامىغا چۈشۈرۈۋالدى. ئېھتىيا رسىز ھالدا ئۇنىڭ
نۇمدىن قوزغىلىپ ئۇنىڭ يېنىغا باردىم. ئۇ قولۇمنى تۇتۇپ
يېنىدا ئولتۇرغۇزدى. كۆڭلۈمنى ئېلىشقا تىرىشتى. مەشۇقلىقنىڭ
رەسمى بىلەن لوتپى قىلىپ مېنى ئۆزىگە بەنت قىلىۋالدى. ئۇ
نىڭ بىلەن مەن مال-مۈلۈك ۋە كارۋانلارنىڭ ھەممىسىنى ئۇنۇتتۇم.
شۇ تەرىقىدە بىر نەچچە كېچە - كۈندۈز ئۆتتى، بىر كۈنى
ئۇنىڭغا دېدىم:

— ئەي مەھبۇبلار سۇلتانى، ئەندى پەقىرنىڭ مەنزىلگاھىغا بېرىپ ھايات ئۆتكۈزسەك قانداق؟

— خوش بولغاي، - دېدى ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، - ئەمما ئېلىۋېلىپ يەنە بۇ يەرگە ھازىر بولىمەن، سەن بۇ يەردىن ھېچ ماڭا بىر ھەپتىلىك رۇخسەت بەرگەيسەن، ئانامنىڭ رازىلىقىنى ياققا بارمىغىن.

— بولىدۇ، - دېدىم مەن ئۇنىڭ مەسلىھەتىگە قوشۇلۇپ، ھەر ھالدا ئۇزاق ھايال بولمىغىن.

ئۇ مەن بىلەن خوشلۇشۇپ كۆزۈمدىن غايىپ بولدى. كۆپ ۋاقىتلار ئۆتتى، ھېلىغىچە ئۇنىڭدىن خەۋەر يوق، كېلىپ قالسا مەندىن رەنجىپ قالمىسۇن، دەپ ھېچيا ققا بارالمىدىم. مەن پەقىرنىڭ ھالى شۇدۇر.

— ئەي يىگىت، غەم يېمىگىن، - دېدى ھاتەم، ئۇنىڭغا ئۈمىت بېغىشلاپ، - مەن سېنىڭ بۇ ھاجىتىڭنى چىقارمىغىچە باشقا ئىشقا قەدەم قويمايمەن، ئۇ پەرىنىڭ ئات ۋە ماكانىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟

— ئىسمى ئەلكەن پەرى، ماكانى كوۋلىقادا، ئەمما كوۋلىقانىڭ قاياقتا ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن.

— ئۇنداق بولسا، - دېدى ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ، -

تاكى مەن كوۋلىقاغا بېرىپ كەلمىگۈنچە ھېچيەرگە بارمىغىن.

ئۇ تەمىدىن رۇخسەت ئېلىپ باياۋان يولىغا قەدەم قويدى. نىر قانچە مەزگىل يول يۈرۈپ بىر ئېگىز تاققا يېتىپ كەلدى. بىسيار مۇشكۈللۈكتە تاغنىڭ ئۈستىگە چىقىپ بىر تەرەپكە نەزەر تاشلىدى. ئۇيا قتىن يەنە بىر تاغ كۆرۈندى. ئۇنىڭ ئۇ تاغنى تاماشا قىلىش ئارزۇسى كۆڭلىنى تەقەززا قىلدى- دە، تاققا قاراپ بىر نەچچە كۈن ماڭدى. ئاخىرى كۆپ مۇشەققەتتە تاققا يەتتى. يامىشىپ، ۋېيىنىلىپ يۈرۈپ ئۈستىگە چىقتى. بىر مەزگىل ھەر تەرەپلەرنى سەيلە قىلىپ، بىر يەرگە كەلدى، ئۇ يەرنىڭ سۇلىرى راۋان، دەل - دەرەخلىرى باراخسان، قۇشلىرى خوش ناۋالىق ئىدى. ئۇ يەردە بىر شاھ سۇپا پەيدا بولدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە رەڭگا - رەڭ تۆشەكلەر ۋە دوستىخانلار سېلىنغان ئىدى.

ئۇ يەردە يەنە بىر چوڭ كول تۇراتتى، ئۇنىڭ ئەتراپى تولىمۇ خوش ھاۋالىق ئىدى. ھاتەم دوستىخانلاردىكى نازۇ-نېمەتلەردىن تويغىچە يەپ، ئۇسسۇزلۇقلاردىن قانغىچە ئىچىپ ھوزۇرلاندى ۋە سۇپىدا، تۆشەكلەر ئۈستىدە يېتىپ ئۇخلاپ قالدى. ۋاقىت ناماز شام بولدى. ئۇ، ئويغۇنۇپ كۆردىكى، بىر نەچچە پەرىزاتلار ئۇنىڭ ئەتراپىدا ھالقا بولۇپ ئولتۇرۇپتۇ.

ھاتەم خىجىل بولغان ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ، پەرىلەر ئادىتىچە سالام بەردى.

— ئەي ئازات كىشى، - دېدى پەرىلەر جاۋاپ سالام بېرىپ، - بۇ يەرگە پىيادە كېلىشىڭدىكى مەقسىدىڭ نىمە؟ قەيەرگە بارىسەن؟

قىلىپ، مېنى ئۆز دامىغا چۈشۈرۈۋالدى. ئىختىيارسىز ھالدا ئورنۇمدىن قوزغىلىپ ئۇنىڭ يېنىغا باردىم. ئۇ قولۇمنى تۇتۇپ يېنىدا ئولتۇرغۇزدى. كۆڭلۈمنى ئېلىشقا تىرىشتى. ھەشۇ قىلىق رەسمى بىلەن لوتپى قىلىپ مېنى ئۆزىگە بەنت قىلىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن مەن مال-مۈلۈك ۋە كارۋانلارنىڭ ھەممىسىنى ئۇنۇتتۇم.

شۇ تەرىقىدە بىر نەچچە كېچە-كۈندۈز ئۆتتى، بىر كۈنى ئۇنىڭغا دېدىم:

— ئەي مەھبۇبلار سۇلتانى، ئەندى پەقىرنىڭ مەنزىلگاھىغا بېرىپ ھايات ئۆتكۈزسەك قانداق؟

— خوش بولغاي، — دېدى ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، — ئەمما ماڭا بىر ھەپتىلىك رۇخسەت بەرگەيسەن، ئانامنىڭ رازىلىقىنى ئېلىۋېلىپ يەنە بۇ يەرگە ھازىر بولىمەن، سەن بۇ يەردىن ھېچ ياققا بارمىغىن.

— بولىدۇ، — دېدىم مەن ئۇنىڭ مەسلىھەتىگە قوشۇلۇپ، — ھەر ھالدا ئۇزاق ھايال بولمىغىن.

ئۇ مەن بىلەن خوشلۇشۇپ كۆزۈمدىن غايىپ بولدى. كۆپ ۋاقىتلار ئۆتتى، ھېلىغىچە ئۇنىڭدىن خەۋەر يوق، كېلىپ قالسا مەندىن رەنجىپ قالمىسۇن، دەپ ھېچ ياققا بارالمىدىم. مەن پەقىرنىڭ ھالى شۇدۇر.

— ئەي يىگىت، غەم يېمىگىن، — دېدى ھاتەم، ئۇنىڭغا ئۈمىت بېغىشلاپ، — مەن سېنىڭ بۇ ھاجىتىڭنى چىقارمىغىچە باشقا ئىشقا قەدەم قويمايمەن، ئۇ پەرىنىڭ ئات ۋە ماكانىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟

— ئىسمى ئەلكەن پەرى، ماكانى كوۋلىقادا، ئەمما كوۋلىقانىڭ قايىقتا ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ، — تاكى مەن كوۋلىقاغا بېرىپ كەلمىگۈنچە ھېچيەرگە بارمىغىن.

ئۇ تەمىمدىن رۇخسەت ئېلىپ باياۋان يولىغا قەدەم قويدى. نەچچە قانچە مەزگىل يول يۈرۈپ بىر ئېگىز تاققا يولۇقتى. بىسيار مۈشكۈللۈكتە تاغنىڭ ئۈستىگە چىقىپ بىر تەرەپكە نەزەر تاشلىدى. ئۇيا قىتىن يەنە بىر تاغ كۆرۈندى. ئۇنىڭ ئۇ تاغنى تاماشا قىلىش ئارزۇسى كۆڭلىنى تەقەززا قىلدى-دە، تاققاراپ بىر نەچچە كۈن ماڭدى. ئاخىرى كۆپ مۇشەققەتتە تاققا يەتتى. يامىشىپ، قېيىنىلىپ يۈرۈپ ئۈستىگە چىقتى. بىر مەزگىل ھەر تەرەپلەرنى سەيلە قىلىپ، بىر يەرگە كەلدى، ئۇ يەرنىڭ سۇلىرى راۋان، دەل-دەرەخلىرى باراخسان، قۇشلىرى خۇش ئاۋالىق ئىدى. ئۇ يەردە بىر شاھ سۇپا پەيدا بولدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە رەڭگا-رەڭ تۆشەكلەر ۋە دوستىخانلار سېلىنغان ئىدى.

ئۇ يەردە يەنە بىر چوڭ كول تۇراتتى، ئۇنىڭ ئەتراپى تولىمۇ خوش ھاۋالىق ئىدى. ھاتەم دوستىخانلاردىكى نازۇ-نېمەتلەردىن تويغىچە يەپ، ئۇسسۇزلۇقلاردىن قانغىچە ئىچىپ مۇزۇرلاندى ۋە سۇپىدا، تۆشەكلەر ئۈستىدە يېتىپ ئۇخلاپ قالدى. ۋاقىت ئاخشام بولدى. ئۇ، ئويغىنىپ كۆردىكى، بىر نەچچە پەرىزاتلار ئۇنىڭ ئەتراپىدا ھالقا بولۇپ ئولتۇرۇپتۇ.

ھاتەم خىجىل بولغان ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ، پەرىلەر ئادىتىچە سالام بەردى.

— ئەي ئازات كىشى، — دېدى پەرىلەر جاۋاپ سالام بېرىپ، — بۇ يەرگە پىيادە كېلىشتىكى مەقسىدىڭ نېمە؟ قەيەرگە بارماقچىسەن؟

ھاتەم پۈتۈن سەرگۈزەشتىلىرىنى ۋە تەمىم سودىگەر بىلەن ئەلكەن پەرى قىسسىسىنى، خۇدا يولىدا بۇ ئىشقا قەدەم قويغانلىقىنى سۆزلىدى.

— ئۈچ-تۆرت كۈن بۇ يەردە تۇرۇپ مېھمان بولغىن، كۆۋلىقاغا بىز يەتكۈزۈپ قويايلى، — دېدى پەرىلەر.

ھاتەم ئۇلارنىڭ مەسلىھەتىگە قوشۇلدى. پەرىلەر ھاتەمنى بىر ھەپتە مېھمان قىلىپ، كۆڭلىنى ئېلىپ، ئاندىن يول باشلاپ كۆۋلىقاغا يەتكۈزۈپ قويدى — دە، قايتتى.

ئەندىكى گەپنى ھاتەمگە ئۇچرىغان يىگىتتىن ئاڭلاڭلار:

بىر قانچە ۋاقىتتىن كېيىن ھاتەم بىر تاغ ئېتىكىدە ئارام ئالدى. كېچە ئۆزۈپ، سەھەر ۋاقتى بولغۇدى، بىر تەرەپتىن بىر نالە ئاۋازى ئاڭلاندى. ھاتەم بۇ ئاۋازنى ئاڭلاپ، تاقەت قىلالماي، شۇ تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ئۇ، ئۆزىگە خىتاب قىلىپ دېدىكى، بۇ «ئاۋازنى ئاڭلىغان ئىكەنسەن، خەۋەر ئالمىساڭ بولمايدۇ....» ئۇ، شۇ پىكىر بىلەن نالە ئاۋازى چىققان يەرگە يېتىپ باردى. قارىسا بىر قىران يىگىت يەرگە بېشىنى قويۇپ، نالە قىلىپ، توپىغا مېلىنىپ يېتىپتۇ.

ھاتەم بېرىپ، يىگىتكە سالام بەردى. ئەھۋال سورىدى. يىگىت: «ياخشى كىشى بولسا كېرەك، ئۇنىڭغا دەردىمنى ئېيتسام، مۇبەتەمال ئىلاجىنى قىلالىشى مۇمكىن» — دەپ ئويلىدى.

— مېنى كامىل يىگىت دەيدۇ، — دېدى ئۇ يىگىت، — مەن بىر پادىشانىڭ نەۋكىرى بولۇپ، ئىشىم سىپاگەرلىك ئىدى. گاھى سەھرالاردا شىكار قىلاتتىم، بىر قېتىم شىكارغا قىزىقىپ كې-

تىپ كەچ قېلىپ يولدىن ئادىشىپ، باشقا بىر يەرلەرگە بېرىپ قاپتىمەن، مېڭىۋېرىپ نەچچە كۈنلەردىن كېيىن بىر جايغا يەتتىم ۋە بىر كىشىدىن:

— بۇ شەھەرنىڭ ئىسمى نېمە؟ قايسى پادىشاغا قارايدۇ؟ — دەپ سورۇدۇم.

ئۇ كىشى:

— كېپىڭگە قارىغاندا مۇساپىر ئوخشايسەن، بۇ شەھەر مۇسەففەر جادۇگەرنىڭ بولۇپ، پەرىنىڭ پەرمانىدا ... ئەتىلا يولۇڭنى تاپ، بولمىسا ھالىڭغا ۋاي بولىدۇ، — دەپ جاۋاب بەردى.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ مەن باياۋان تەرەپكە قاراپ قاچتىم. مۇسەففەر جادۇگەرنىڭ بىر قىزى بار ئىكەن، ئىسمىنى مەلىكە كەلكۈنە دېيىشىدىكەن، ئاتىسى ئۇنىڭ ئۈچۈن شەھەرنىڭ سىرتىغا بوستانلىق ئەھيا قىلىپ، ئازادە ئۆي سالدۇرۇپ، بىر نەچچە قىزلارنى ھەمرا قىلىپ قويغان ئىكەن. ئۇ بوستانلىق مېنىڭ ماڭار يولۇمدا ئىكەن، مەلىكە «جامى جاھاننامە» ئەينىكىدىن ماڭا كۆزى چۈشۈپ، ئۆزىگە ھەمرا بولۇپ تۇرغان قىزلاردىن ئۈچ - تۆرتىنى مەن تەرەپكە ئەۋەتىپتۇ. ئۇ قىزلار ئالدىمدا پەيدا بولۇپ، سالام بېرىپ، قولۇمدىن تۇتۇپ، ئىززەت - ئىكراملار بىلەن بوستانلىققا - مەلىكە كەلكۈنەنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كىرىشتى، مەلىكە گويا يىگانە بىر گوھەر ئىدى. مەن ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئولتۇردۇم، دۇئا قىلدىم، ئۇ:

— مەرھابا، — دېگىنىچە ماڭا بىر پىيالە چاي تۇتتى. پەكاغا چۈشۈپ ئىچمەكچى بولۇۋىدىم، مەلىكە قولۇمدىن تۇتۇۋېلىپ، ئۆز يېنىدىن ئورۇن بەردى ھەم مېھرىبانلىق قىلىپ دېدىكى:

— ئەي يىگىت، ۋاقىت غەنىمەت، پۇرسەت قەدىرلىك، ئاز-
راق تۇرۇۋالغىن...

مەن بەزمىگە بېرىلىپ كېتىپ، باشقا ئىشلاردىن خەۋەرسىز
ئولتۇرغان ئىكەنمەن، بىر چاغدا بۇ يەرگە مۇسەففەر جادۇگەرقى-
زىنى كورۇش ئۈچۈن كېلىپ قالدى، مەن ئۇزۇمنى يوشۇرۇشقا
ئۇلگۇرەلمىدىم. مۇسەففەرجادۇگەر مېنى مەلىكە بىلەن بىر يەردە
كورۇپ خەنجىرىنى دەرھال قېنىدىن سۇغاردى. ئويلۇدۇمكى: «مە-
لىكە بىلەن مېنى پارە- پارە قىلغاي! ...

— ئەي شاھ، بىر ئاز سەۋرى قىلىڭ، - دىدى مەلىكىنىڭ
ئىنىڭ ئانىسى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ، - مې-
نىڭ ئىككى كەلىمە ئەرزىم بار، ئەگەر قوبۇل قىلسىڭىز ياخشى،
بولمىسا ئوزىڭىز بىلەرسىز.

مۇسەففەر جادۇگەر بۇ سوزنى ئاڭلاپ توختىدى، ئىنىك ئا-
نا سوزگە ئېغىز ئېچىپ مۇنداق دىدى:

— بۇ ئالەمدە تۇرلۇك جاندارلار بار، ئۇلار جۇپ بولۇش
ئارقىلىق نەسىل قالدۇرىدۇ ۋە ئەۋلاتلارنى بارلىققا كەلتۇرىدۇ،
مانا قارايدىغان بولساق مەلىكە بالاغەتكە يېتىپتۇ. ئېپىدە بى-
رەر لايىق يىگىت بولسا، مەلىكىمىزنى ياتلىق قىلىۋەتسەك ياخ-
شى بولاتتى. بۇ يىگىتمۇ ئۇلۇغزادىدەك كورۇنىدۇ.

— سېنىڭ كېپىڭ بارمۇ؟ - دىدى پادىشا قىزىغا قاراپ،
— مېنىڭ باشقا كېپىم يوق، - دىدى مەلىكە قىزىرىپ، -
بۇ يىگىت بىلەن تويۇم بولسا رازى بولغان بولاتتىم.

— ھەركىم خېرىدارلىق داۋاسى قىلسا، - دىدى مۇسەففەر
جادۇگەر ئىنىك ئانىغا قاراپ، - مۇنداق ئۇچ شەرت بار، بىرىنچىسى
بىر جۇپ مۇرغ پەررۇ ئېلىپ كەلسۇن، ئىككىنچى، قىزىل يىلان

موھۇرىنى ھازىر قىلسۇن، ئۇچىنچى، قايناۋاتقان ياققا كىرىپ
چىقسۇن، بۇ شەرتلەرنى ئورۇنلىغان يىگىتكە مەلىكە ۋە مۇنا-
سىپ تاجۇ - تەخت تەسەددۇق بولغاي، بولمىسا ھەركىشى ئوز-
يولىدا ماڭسۇن!

پادىشا مەندە بۇ خىل شەرتلەر ئىمكانىيىتىنىڭ يوقلىغىنى
كورۇپ شەھەردىن قوغلاپ چىقىرىۋەتتى. ئىشقى - مۇھەببەتلەش-
كىرى بىلەن ئۇشبۇ بالا دەشتىلىرىدە سەرگەردان بولۇپ، ئاھ ئۇ-
رۇپ يىغلاپ يۇرۇشۇمنىڭ سەۋەبى مانا شۇدۇر.

يىگىت سوزىنى دەپ بولۇپ، يەنە ئاھ ئۇرۇپ، ئۇن سېلىپ
يىغلاشقا باشلىدى. ھاتەمنىڭ ئۇنىڭغا رەھمى كەلدى.

— ئەي كامىل يىگىت، - دىدى ھاتەم ئۇنىڭغا، - غەم قىلمى-
غىن. سەن ئۇچۇن خىزمەت قىلىپ، ئارزۇيۇڭنى ھاسىلىغا يەتكۇ-
زۇپ قويسام ئەجەپ ئەمەس، ماڭا دۇئا قىل، خەير ئەمىسە.

ئەندى گەپنى مازاندىران جاڭگىلىدىن ئاڭلاڭلار:

ھاتەم يىگىت بىلەن خوشلۇشۇپ يولغا ئاتلاندى. ئۇ كې-
تىۋېتىپ: «مازاندىران جاڭگىلىغا بارمىسام مۇرغ پەررۇ باشقا
يەرلەردىن تېپىپ بولماس» دەپ ئويلايتتى.

ئۇ، شۇ خىيال بىلەن مازاندىران جاڭگىلىغا قاراپ راۋان
بولدى. چول - باياۋانلارنى كېزىپ، تاغ - داۋانلاردىن ئېشىپ
ئوتۇپ سەيلە - تاماشا بىلەن كېتىپ باراتتى. بىر چاغدا سې-
پىللىرى ھەددىدىن زىيادە ئېگىز بىر ۋىلايەتكە يېتىپ كەلدى.
قورغاننىڭ ئالدىدا ئوتۇن تېرىۋاتقان بىر توپ كىشىلەر يۇرەت-
تى. ھاتەم بىرسىدىن سورىدى:

— ئوتۇن تىرىشىڭلارنىڭ سەۋەبى نىمە؟

— ئۇزۇن بولدى، - دەپ جاۋاپ بەردى ئۇ كىشى، - بۇ يەردە

بىر ئاپەتپەيدا بولۇپ، ئۇ ئاپەتھەركېچىسى كېلىپ ئادەملەرنى نا-
بۇت قىلىپ كېتەتتى. بۇ ئوتۇنلارنى دووۋلەپ قويىشىمىز- ئەگەر
ئۇ ئاپەت كېلىپ قالسا، بۇ ئوتۇنلارغا ئوت يېقىپ، ئوتۇن چىقى-
رىمىز، ئۇ، ئوت بىلەن تۇتۇنىدىن قورقۇپ بۇ يەرگە يېقىن كې-
لەلمەيدۇ.

— ئۇ نەرسىنىڭ سۈرىتى قانداق ئىكەن؟ - سورىدى ھاتەم.

— ئوتنىڭ يورۇغىدا قورغان كۆنگىرىسىدىن قاراپ مۆلا-
ھىزە قىلدۇقكى،- دەپ جاۋاپ بەردى يەنە بىر كىشى،- يەتتەبې-
شى بار. باشلىرىنىڭ ئالتىسى شىرنىڭ بېشىغا، بىرى پىلنىڭ
بېشىغا ئوخشايدۇ. يەنە تۇمشۇغى ۋە سەككىز پۇتى بار.

— چۈشەندىم،- دېدى ھاتەم،- ئۇ نەرسىنىڭ ئىتتىنى سە-
ھەمناك دەيدۇ. كىشىلەرگە دەڭ، ماڭا بىر ياچاق بىلەن ئوق بەر-
سۇن، ئۇنى يوقىتاي.

بۇ سۆز خالايىققا ئايان بولدى. خالايىق ئۇبدان بىر يا-
چاق بىلەن ئۈچ - تورت تال ئوق ئېلىپ كېلىپ ھاتەمگە بەر-
دى ۋە ئوتۇنلارغا ئوت ياقتى. ھاتەم جاما ئەتتىن دۇئالار ئې-
لىپ، قورغاندىن چىقىپ، سەھەمناككېلىدىغان يولغا بېرىپ ئول-
تۇردى، يېرىم كېچە بولغاندا سەھەمناكنىڭ كېلىۋاتقانلىقىدىن
بىشارەت بولدى. ئۇ ھەر بېشىدىن باشقا - باشقا ھەيۋەتلىك ئا-
ۋازلارنى چىقىرىپ قەلئەنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئوت، تۈتۈنلەر-
نى كورۇپ، قورقۇپ بىردەم تۇرۇپ قالدى. ھاتەم ۋاقىتنى غە-
نىيمەت بىلىپ، ئوقيانى مەھكەم تۇتۇپ، پىل سۈرەتلىك بېشىدى-
كى كوزىنىڭ ئوتتۇرىدىكىسىنى نىشانغا ئېلىپ: « ئاللاھۇئەكبەر »
دەپ ئوق ئۈزگەن ئىدى، ئوق بىر ياقتىن كىرىپ، ئىككىنچى
ياقتىن چىقىپ كەتتى ۋە يەر جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرگەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ھەيۋەتلىك بىر ئاۋاز كوتىرىلىش بىلەن سەھەمناك يەرگە يىقىل[illegible]
[illegible]دى. بىر ئازدىن كېيىن يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ، باياۋان تەرەپكە
قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى.

ھاتەم سەجدىگە باش قويۇپ، ئاللاغا شۈكرىلەر ئېيتىپ،
ھەمدۇ - سانالار ئوقىدى. بۇ كېچە ئوتتى. كىشىلەر ھاتەمنى كو-
رۈپ ئۈنىگدىن ئامانلىق سورىدى. ھاتەم بولغان ۋەقەنى بايان
قىلدى.

كىشىلەر ھاتەمنىڭ ئۈزەڭگىسىگە قويماي زىياپەت بېرىپ،
كوپتىن - كوپ مىننەتدارلىق بىلدۈردى ۋە يەنە ئوتۇن توپلاش-
قا باشلىدى.

— ئەي ئەزىزلىرىم،- دېدى ھاتەم،- ئۇ ئاپەت بۇ دىيار-
دىن كوتىرىلىپ كەتتى. ئەندى خاتىرجەم بولۇڭلار.

بۇ كېچە تىنچ ئوتتى، ھاتەم دىگەندەك، ئۇ ئاپەتتىن ھىچ-
بىر دېرەك بولمىدى. ۋىلايەت ئەھلى ھاتەمگە ئىخلاس قىلىپ
كوپسوۋغا - سالاملار قىلىشتى. ھاتەم يىغىلغان سوۋغىلارنىڭ ھەم-
مىسىنى غېرىپ - غۇرۋالارغا تەقسىم قىلىپ بېرىۋەتتى.

ئەندى گەپنى ھاتەمنىڭ جىن جاماسىگە ئۇچرىغىنىدىن
ئاڭلاڭلار:

ھاتەم ھىلىقى ۋىلايەت خەلقى بىلەن خەيرلىشىپ، مازىل-
دىن تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ئۇ ئېچكىرىلىگەنسېرى ئاجايىپ
قىزىق ئالامەتلەرنى كورۇپ تاماشا قىلىپ باراتتى.

بىر كۈنى بىر جايدا ئەجدەرھاغا ئوخشايدىغان ئىككى يى-
لان بىر - بىرى بىلەن جىدەل قىلىشماقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ بىرى ئاق،
بىرى قارا بولۇپ شۇنداق قاتتىق ئۇرۇشاتتىكى، ئەلپازىدىن
بىر - بىرىنى پارە - پارە قىلىۋەتكىدەك ھەيۋەت چىقىپ تۇراتتى.

— ئەي ئاللانىڭ بەندىلىرى،- دېدى ھاتەم ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ،-سىلەر نېمە تالىشىپ مۇنچىلا جېدەل قىلىشىسىلەر؟ بۇلى ئالغاچ ئۇلار بىر - بىرىدىن ئايرىلدى.

— ئەي ئادەم،-دېدى قارىسى رەنجىپ،- مەن بۇ رەقىبىمنى يېمەكچى ئىدىم. سەن مېنىڭ نېسىۋەمنى تارتىۋالدىڭ...

— ئەگەر گوش يېمەكچى بولساڭ،- دېدى ھاتەم ئۇيىلانغا،- مانا مەن ئالدىڭدا تۇرۇپتىمەن. قېنى مەرھەمەت.

— ئۇنداق بولسا دېدى يىلان،- يۈزۈڭنىڭ گوشىدىن كېسىپ بەرگىن.

ھاتەم:

— بولىدۇ دېدى- دە، خەنجىرىنى ئالدى.

يىلان:

بىر دەم سەۋرى قىلغىن، - دېدى.

ھاتەم تۇرۇپ قالدى يىلانلار بىر يۇمۇلاندى-دە، ساھىپجامال ئىككى يىگىت بولۇپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ھاتەمگە سالام بەردى؛ ھاتەم ئۇلارغا:

— ئەي يىگىتلەر، سىرىڭلارنى ئاشكارىلاڭلار،- دېدى.

— بىز جىنلارجامائىتىدىن بولىمىز،-دېدى ئۇلارنىڭ بىرى،- مېنىڭ ئاتامنى بۇ يىگىتنىڭ ئاتىسى بىگۇنا ئۆلتۈردى. ئاتامنىڭ قىساسىنى بۇنىڭدىن ئالماقچى ئىدىم.

— ئەي يىگىت دېدى ھاتەم ئىككىنچىسىگە.- ئاللادىن قورقماي نېمىشكە ناھەق قان تۆكىسىلەر؟

— ماڭا قىزىنى بەرمىدى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆلتۈردۈق،- دېدى ئىككىنچى يىگىت.

ھاتەم بىرىنچى يىگىتتىن سورىدى:

— سىڭلىڭنى نېمىشكە بەرمىگەن.

— بۇ ھەمشىرىسىنى ماڭا بەرمىگەن، ئەگەر ئۇنى ماڭا بەرسە،

بارسىزدىكى ئىزا كۆتۈرۈلىدۇ،- دېدى بىرىنچى يىگىت.

— مېنىڭ ئاتام،- دېدى يەنە بىرى،- بۇنىڭغا قوشۇلمايدۇ.

— ئۇنداق بولسا مېنى ئاتاڭنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بارغىن،- دېدى ھاتەم،- مەن ئاتاڭنىڭ رازىلىقىنى ئېلىپ بېرەي، ھەر ئىككىڭلار مۇرادىڭلارغا يېتىڭلار.

شاھزادىلەر ھاتەمنى ئۆز شەھەرلىرىگە ئېلىپ بېرىپ شاھ ھورجىننىڭ ئالدىغا باشلاپ كىردى. ھاتەم ئۇلارنىڭ قائىدىسى بويىچە سالام بەردى. پادىشا كۆز ئالدىدا ئەدەپلىك بىر ئادەمزاتنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ زوقلىنىپ، تەختتىن ئورۇن بەردى.

— ئەي يىگىت،- سورىدى پادىشا ھورجىن،-قەيەردىن كەلدىڭىز، نەگە بارىسىز، بۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن كېلىپ قالدىڭىز؟

ھاتەمبارلىق سەرگۈزەشتىلىرىنى بىر-بىرلەپ بايان قىلدى. جىنلار شاھى تەھسىن - ئاپىرىنلار ئېيتتى.

— ئەي شاھ،- دېدى ھاتەم،- پەرزەنتىڭىزنىڭ ھايالىقىنى خالامسىز؟

— يۈرەك پارەمنى نېمىشكە خالىمايمەن؟-دېدى شاھ ھورجىن.

— ئۇنداق بولسا، سىزگە مەسلىھەتىم شۇكى،- دېدى ھاتەم،- قىزىڭىزنى ئاتىسى ئۆلگەن يىگىتكە بېرىڭ، ئۇنىڭ ھەمشىرىسىنى ئوغلىڭىزغا ئېلىپ بېرىڭ، ئاداۋەتنى يوق قىلىپ، ئۆز ئارا ئۇرۇق - تۇغقان، قېرىنداش بولۇڭلار.

بۇ مەسلىھەتكە شاھ قوشۇلدى ۋە ئەتىسىلا توي تەرەددۇتىنى قىلىپ پۈتتۈردى. ئۆز ئادەتلىرى بويىچە تاماششىلار قىلىپ بېرىپ، ئىككى جۈپ يىگىت قىزنىڭ نىكاھىنى بىر كۈندىلا ئادا قىلدى. ئۇلار مۇرادىلىرىغا

يېتىپ، ھاتەمدىن كۆپ مىننەتدار بولدى. نۇرغۇن نەرسىلەرنى ھەدىيە قىلدى. شاھ ھورجىنمۇ ھاتەمگە نۇرغۇن سوۋغىلارنى ئىنئام قىلدى.

ھاتەم ئۇلار بەرگەن سوۋغىلارنى جىنلارنىڭ پەقىرلىرىغا ئۈلەشتۈرۈپ بېرىپ، پادىشادىن جاۋاپ ئېلىپ يەنە مازانداران يولىغا راۋان بولدى.

شاھ ھورجىن خېلى يەرگىچە بىللە ھەمرا بولۇپ باردى ۋە ئۇزۇتۇش ئالدىدا ھاتەمگە ئىككى يالداما بەردى. ئىككى يالدامىنىڭ بىرىسى ھاسا، يەنە بىرى موھۇر ئىدى.

— بۇ نەرسىلەر سىزنىڭ ھەر قانداق مۇشكۇلىڭىزنى ئاسان قىلىشتا ئەسقاتقۇسى — دېدى شاھ ھورجىن،— ناھايىتى ھوشيارلىق بىلەن ساقلاڭ، ھەر قاچان قولدىن چىقىرىپ قويماڭ.

ھاتەم يەنە يولنى داۋام قىلىۋېتىپ بىر دەرياغا دۇچ كەلدى. بۇ ئەتراپتا نە قېيىق، نە كېمە كۆرۈنمەيتتى. ھاتەم: «بىسمىللا، شاھ ھورجىن بەرگەن ھاسا، چوڭ قېيىق ياكى كېمە بولۇپ مېنى ئۇ تەرەپكە سالامەت ئۆتكەزگەي» دەپ نىيەت قىلدى. ھاسا ئۇنى سۇدا بىمالال ئېلىپ كېتىۋاتقاندا بىر لەھەڭ پەيدا بولۇپ ھاتەمگە سېھىرگەرلىك قىلدى.

— ئەي ئەزىزىم،— دېدى ئۇ ئادەملەرنىڭ تىلىدا سۆزلەپ،— ئاللاتائالا سىزنى بۇ يەرگە يەتكۈزۈپتۇ، ئاتا - بوۋامدىن قالغان ماكانىمنى سەرتان دېگەن تۇققۇنۇم زورلۇق قىلىپ تارتىۋالدى. سەرتاندىن ئۇز ماكانىمنى تارتىپ ئېلىپ بەرسىڭىز ئىكەن.

— خوپ، ئىنشائاللا،— دېدى ھاتەم،— قېنى باشلاڭ!

ھاتەم لەھەڭگە ئەگىشىپ ماڭدى، قىرغاققا يېقىن بارغاندا، ھاتەم ئالدىدا ماڭدى، سەرتان لەھەڭنىڭ بىر ئادەمنى باشلاپ كەلگەن-

لىگىنى كوردى - دە، دەر غەزەپ بولۇپ دەريا يۈزىگە چ[illegible] چۇقان سالدى. ھاتەم قاراپ كوردىكى، ئالدىدا تاغدەك چوڭ، يۇمۇلاق، چىشلىرى خەنجەردەك بىر جانىۋار تۇراتتى. ئۇ ھاتەمگە يېقىنلاشتى.

ھاتەم كوڭلىدە «ئەي بەندىسىگە كويۇملۇك مېھرىبان ئاللا، بۇ مەخلۇقنىڭ ئۈستىدىن غالىپ كېلىشىمگە مەدەت بەرگەيسەن» دېدى.

— ئەي ئادەم،— دېدى سەرتان ئادەم تىلىدا سوزلەپ،— بىزنىڭ ئارىمىزدا ھېچقانداق ئاداۋەت يوق. سەن بىر لەھەڭگە ھىمايىچى بولما، چۈنكى ئۇنىڭ بىلەن بىز بىر جىنىس. ئۇز يولۇڭغا ماڭ!

— ئەي سەرتان،— دېدى ھاتەم ئاۋازىنى ياڭرىتىپ،— خا دەريا، خا تۇپراق، خا ئاتەش، خا شامال، خا ئىنسان، خا جىن بولسۇن - ھەممىسى ئاللانىڭ مەخلۇقاتلىرى، خۇدا ئۇز مەخلۇقاتلىرىنى نىمە قىلسا قىلىۋېرىدۇ. سەن ئاللانىڭ قەھرىدىن قورقىن، لەھەڭ بىچارىنىڭ ماكانىنى بەرگىن.

— ئەي ئىنسان،— دەپ ۋاقىرىدى سەرتان قەھرى بىلەن،— ئۆلۈمىڭنى ئىزدەپ كەلگەنسەن، ئەندى ئۇز ئۆۋالىڭ ئۆزەڭگە،— ئۇ ھاتەمگە قاراپ ئېتىلىشقا باشلىدى. دەريا شىددەتلىك چايقالدى. ھاتەم، سەرتاننىڭ غەزىۋىنىڭ چېكىدىن ئېشىپ تېشىۋاتقىنىنى كوردى-دە، خەنجىرىنى قېنىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ ھۈرۈۋىدى، سەرتاننىڭ چىشلىرىدىن بىر قانچىسى توكۈلۈپ كەتتى. شۇ چاغدا سەرتاننىڭ ئاجىزلىشىپ كۈچى كەتكەنلىگىنى كورگەن لەھەڭ دەرھال كېلىپ سەرتاننى يېۋەتمەكچى بولدى.

— توختا، پەيلىڭدىن ياn،— دېدى ھاتەم لەھەڭگە،— ئەندى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

ماكانىڭنى قولۇڭغا ئال، بۇ بىچارە بىلەن كارىڭ بولمىسۇن، بەلكى ئىناق ئۆتۈڭلار.

ھاتەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئاداۋەتنى يۇيۇپ، كېلىشتۈرۈپ قويۇپ يەنە ئۆز يولىغا راۋان بولدى. لەھەك يول باشلاپ مازاندەران جاڭگىلىغا يېقىن يەرگىچە بىللە باردى.

× ×

لەھەك بىلەن خوشلاشقان ھاتەم دەريادىن چىقىپ مازاندەران جاڭگىلىغا قەدەم قويدى. ئاجايىپ - غارايىپ نۇرغۇن نەرسىلەرنى كۆرۈپ تاماشالار قىلدى. ئاندىن چوڭ بىر دەرەخنىڭ تۈۋىدە توختاپ ئارام ئېلىشقا ئولتۇردى. كېچىنى شۇ يەردە ئۆتكۈزدى. تاڭ ئاتقاندا ھەر تەرەپتىن مۇرغ پەررۇھلار كېلىشكە باشلىدى. ئۇلار ھەر ئايدا بىر قېتىم مۇشۇ دەرەخ تۈۋىگە يىغىلىپ كەچ بولغىچە مەجلىس قىلىشاتتى. قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدە بۇ يەرگە نۇرغۇنلىغان مۇرغ پەررۇھلار يىغىلىپ كەتتى. ياشلىرى قېرىلىرىدىن سورىدى:

— ھېچقاچان بۇ يەرگە ئادىمىزاتنىڭ قەدىمى يەتمىگەن ئىدى، بۈگۈن قانداق بولۇپ بۇ ئادەم كېلىپ قالغاندۇ، بىلدىڭلارمۇ؟

— ئىزىزلىرىمىزدىن ئاڭلىغانىمىزكى، — دەپ جاۋاپ بەردى دانىشمەنلىرى، — بىر كۈنلىرى بولغاي، تەيىنىڭ ئوغلى ھاتەمنىڭ قەدىمى بۇ دەرەخنىڭ تۈۋىگە يېتىپ، بىزدىن بىر جۈپ مۇرغ پەررۇھنى تەلەپ قىلغاي، شۇنچە يول ئازاۋىنى تارتىپ بۇ يەرگە كەلگەن بۇ ئادەمگە بىز ياردەم قولىمىزنى سۇنمىساق بولماس. چۈنكى مۇنداق قىلىش-ياخشىلىقنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

— ئۇنداق بولسا ياردەم قىلارمىز، — دېيىشتى ھەممە قۇشلار.

ئۇلار ئۆز باللىرىنىڭ ئەركەك - چىشىدىن بىر جۈپ بېرىشتى. ھاتەم ئۇلارغا كۆپ دۇئالار قىلىپ بۇ بىر جۈپ قۇش باللىرىنى قوينىغا سېلىپ، قۇشلار جامائەسى بىلەن خوشلۇشۇپ، ئۆز يولىنى داۋام ئەتتى. كۆپلىگەن دەشتلەرنى، تاغۇ سەھرالارنى بېسىپ، سەيلى - تاماشا قىلىپ كامىل يىگىتنىڭ ئالدىغا قەدەم قويدى. ئىككىسى كېچىنى بىللە ئۆتكۈزدى. ئەتىسى كامىل يىگىت مۇسەففەر جادۇگەرنىڭ ئۇردىسىغا بېرىپ شۇ بىر جۈپ قۇش باللىرىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى. جادۇگەر ناھايىتى خۇشال بولۇپ:

— ئەي كامىل يىگىت، بۇ ئىشنى سەن قىلمىدىڭ، — دېدى ۋە كامىل يىگىتتىن سەپەر ئەھۋاللىنى، يول ئالامەتلىرىنى سورىدى.

كامىل يىگىت ھاتەمنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە جاۋاپ بەردى. يىگىتنىڭ جاۋابى جادۇگەرگە ماقۇل كەلدى.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى جادۇگەر ئىككىنچى ۋەزىپىسىگە بۇيرۇپ، — قىزىل يىلان موھۇرىنى ھازىر قىلغىن.

كامىل يىگىت جادۇگەرنىڭ ئالدىدىن قايتىپ چىقىپ، ھارايىغا كېلىپ ئارام ئالدى. ئەتىسى ئىنىك ئاتا مەلىكىدىن بىر پارچە خەت ئېلىپ كېلىپ، باشقىلارغا كۆرسەتمەسلىن ئۇنىڭغا بېرىپ كەتتى.

كامىل يىگىت خەتنى ئېچىپ مۇلاھىزە قىلىپ كۆردى. خەتتە ماۋۇلار يېزىلغان ئىدى: «ئەي ئازات كىشى، مەن ئۈچۈن كۆپ جاپالارنى چەكتىڭ، كېيىنكى سوزۇم شۇكى، قىزىل يىلان موھۇرىنى كويىقاپقا تەئەللۇق بىر قىزىل سەھرادىن ئىزلىسەڭ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئېھتىمال قولۇڭغا كەلگەي، ئىنشائاللا ساق بېرىپ، سالامەت
كەلگەيسەن، نامە تامام ۋەسسالام. »

كامىل يىگىت بۇ نامەنىڭ مەزمۇنىدىن ھاتەمنى خەۋەر-
لەندۈردى. ھاتەم قىزنىڭ يىلان موھۆرىنى ئىزدەپ يولغا راۋان بولدى.

ئەندىكى رىۋايەتنى قىزىل دەشتتىن ئاڭلاڭلار:

ھاتەم ئۆز ئادىتى بويىچە ساياھەت قىلىپ باراتتى. خۇ-
دايى تائالانىڭ سەنئىتىنى مۇلاھىزە قىلىپ ھوزۇرلىناتتى ۋە قۇد-
رىتىگە مەدھىيىلەر ئوقۇيتتى.

ئۇ بىر سەھراغا قاراپ كېتىۋاتقاندا، ئالدىدا شىرغا ئوخ-
شايدىغان بىر ھايۋان پەيدا بولدى - دە، ھاتەمگە پەرۋامۇ قىل-
ماستىن بىر گەمە تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

ھاتەم ئۇنىڭ كەينىدىن كېلەتتى. ھېلىقى ھايۋان بىر
يەرگە كەلگەندە بىر چىقىراپلا گۈزەل بىر قىزغا ئايلاندى ۋە
بىر بۇلاق لېۋىگە بېرىپ ئولتۇردى. ئۇزاق ئۆتمەي بۇ يەرگە
ئاتلىق ئىككى يىگىت پەيدا بولدى ۋە بۇ ساھىپجامال قىزنىڭ
بۇلاق يېنىدا ئولتۇرغانلىقىنى كوردى ھەم ئالدىغا كېلىپ
سورىدى:

— نازىنىن قىز، كىم بولسەن، بۇ دەشتتە نېمە ئۈچۈن
يالغۇز ئولتۇرسەن؟

— مەن، - دەپ جاۋاپ بەردى قىز، - بىر سودىگەرنىڭ قى-
زى ئىدىم. دادام مېنى ھەمرا قىلىپ بىللە ئېلىپ چىققان ئى-
دى. بىز بارىدىغان مەنزىلىنىڭ يۇقۇرىسىدا بىر توپ قاراقچىلار
ئۇشتۇمتۇتلا كارۋانلارنى بۇلاشقا باشلىدى. مەن قاچقىنىمچە
بۇ يەرگە كېلىۋالدىم. شۇندىن بۇيان بۇ بۇلاق بويىدا ھايات
كەچۈرىۋاتىمەن.

يىگىتلەر ئاكا - ئۇكا ئىدى.

— بىزنىڭ بىرىمىزنى ئەرلىككە قوبۇل قىلغىن، سېنى
ئۆزىمىز بىلەن بىللە شەھەرگە ئېلىپ كېتەيلى، - دېدى ئۇلار.
قىز ئۇلارنىڭ چوڭىنى قوبۇل كوردى - دە، ئاتنىڭ كەينىگە
مىنگىشىۋالدى. ئۇلار ئۈچ - تۆرتچا قىرىم يول يۈرگەندىن
كېيىن قىز بالۇۋۇرۇپ:

— بەكمۇ ئۇسساپ كەتتىم، - دېدى.

ئىككى يىگىت بىر - بىرىگە قاراشتى.

— سىز بۇ قىز بىلەن تۇرۇپ تۇرۇڭ، - دېدى ئاكىسى قىز-
نى ئاتتىن چۈشۈرۈپ قويۇپ ئۇكىسىغا، - مەن بېرىپ سۇ تېپىپ كېلەي.

ئۇ ئېتىغا مىنىپ سۇ ئىزدەپ كەتتى.

— ئەسلى مەن سېنى تاللىماقچى ئىدىم، - دېدى قىز يىگىتكە
كىرە سېلىپ، - لېكىن ئاكاڭدىن قورقۇپ، سېنى ئولتۇرۇۋۋەتمىسۇن
دەپ، ئاغزىمنىڭ ئۇچىدىلا شۇنداق دەپ قويغان ئىدىم. بۇ-
باخشى پۇرسەت بولدى. كوڭۈل ئېچىپ مۇرادىمىزغا يېتىۋالايلى.

— قولىڭىزنى تارتىڭ، - دېدى يىگىت ئۇزىنى قاچۇرۇپ، -
سىز ماڭا ئانا بولۇپ قالدىڭىز...

قىزبۇ سوزدىن قاتتىق رەنجىگەن ئىدى. شۇڭا ئۇ چاچلىرى-
نى چۇۋۇپ، ئۇستىدىكى كىيىملىرىنى سېلىۋەتتى. دەل شۇنىڭ
ئۇستىگە ئېرى كېلىپ قالدى.

— ۋاي ئېسىت ئۇسسۇغۇنۇمغا، زەھەر ئىچسەممۇ بولغان
ئىكەن، - دېدى قىز يىغلاپ تۇرۇپ، - سىز كەتكەندىن كېيىن بۇ
لائىنساپ نىيىتىنى بۇزۇپ ماڭا قول ئۇزاتتى. مەن نومۇسۇمنى
بۇلغاشتىن ئولۇمنى ئەلا بىلىپ قەتئى قارشىلىق قىلدىم. بۇمې-
نى مەجبۇرلاپ، كىيىملىرىمنى يىرتىپ، چاچلىرىمنى چۇۋۇۋەتتى...

— ئەي نومۇسسىز! — دېدى يىگىت ئىنىسىگە غەزەپ بىلەن قادىلىپ، — بۇنداق يۈزسىزلىكنى قىلىشقا بېتىڭ قانداق كوتۈردى، قايسى ۋىجدانىڭ بىلەن جۈرئەت قىلدىڭ؟

— ماڭا ئىشىنىڭ، — دېدى ئىنىسى، — بۇ خوتۇنىڭىزنىڭ ئېيتقانلىرى پۈتۈنلەي يالغان، ھەرگىز مۇنداق قىلمىدىم.

ئۇ، ئىنىسىنىڭ سۆزىگە ئىشەنمىدى. شەمشىرىنى قىنىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ ئىنىسىنىڭ بېشىغا زەرب بىلەن ئۇردى. ئىنىسىمۇ قارشىلىق قىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇلار بىرھازا شەمشەرۋازلىق قىلىشتى. ئاخىرى ھەر ئىككىسى ھاياتىدىن ئايرىلدى.

ھېلىقى قىز بىر يۇمۇلاپلا مۈڭگۈزلۈك كالىغا ئايلاندى ۋە گەمە تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ھاتەم يىراقتىن قارا - كورە كېلەتتى، ئۇ كالا گەمىگە بېرىپ ئازراق ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن، يەنە بىر باياۋانغا قاراپ يول سالدى. كېيىن بىر يۇمۇلۇنۇپلا ئىككى خىش ئالتۇنغا ئايلىنىپ، يولنىڭ چېتىدە تۇردى.

ھاتەم بۇ ئىشلارغا ھەيران بولۇپ، يىراقتىن ئىنچىكىلەپ كۈزەتتى. ئۇزاق ئۆتمەي بۇ يەردە ئۈچ ئاتلىق كىشى پەيدا بولۇپ، يول ئۈستىدىكى ئالتۇننى كورۇپ، ئاتتىن چۈشۈشتى. ئاندىن ئالتۇننى قوللىرىغا ئېلىپ، ئۇنىڭ جىق ئالتۇن ئىكەنلىكىنى بىلىشتى ۋە: «ئەگەر بۇ ئالتۇن خىش ئۈچ پارچە بولغان بولسا، ئۈلەشمىگىمىز ئوڭاي ئىدى. ئەمما ئالتۇن خىش ئىككى، بۇنى قانداق قىلىمىز؟» — دېيىشتى.

— ئاۋۋەل بىر ناشتا قىلىۋالايلى، — دېدى چوڭى.

ئەلقىسسە، ئۇلار شۇنداق ۋەدىلىشىپ، بىرىنى تاماق ئېلىپ كېلىش ئۈچۈن شەھەرگە ئەۋەتتى. تاماققا كەتكەن كىشىنىڭ تاماقنى ئېلىپ كەلگىچە نىيىتى بۇزۇلدى — دە: «تاماققا زەھەر سې-

لىپ بېرەي. ئۇلار ئولسە ئالتۇن ماڭا قالغاي» — دەپ ئويلىدى.

قالغان ئىككى كىشىمۇ تاماق ئېلىپ كەلگۈچىنى ئولتۈرۈۋېتىپ، ئالتۇننى ئولىشىشنى مەسلىھەت قىلىشتى ۋە ئۇ كىشى كەلگەندە شەمشەر بىلەن كاللىسىنى ئېلىپ، ئولۈكىنى كومۈۋېتىپ خاتىرجەملىك بىلەن تاماق يېيىشكە ئولتۇرۇشتى. تاماقنى يەپ بولۇپ، ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلارمۇ ئولدى.

ھېلىقى ئىككى ئالتۇن خىش ئوز ئارا قوشۇلۇپ بىر بوۋايغا ئايلاندى — دە، ھاسا تايىنىپ يەنە يولغا چۈشتى.

ھاتەم ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ، سالام بەردى. بوۋاي ھاسىرىغان قىياپەتتە جاۋاپ سالام قايتۇردى.

— ئەي بوۋا، — دېدى ھاتەم، — نەچچە كۈن بولدى. مەن سىز بىلەن بىللە يۈرۈپ، سىزدە ئاجايىپ سىرلارنى كوردۇم. ماڭا بۇ سىرلارنىڭ سەۋەبىنى ئېيتىپ بەرسىڭىز.

— ئول خۇدا ئون سەككىز مىڭ ئالەمنى ياراتقۇچىدۇر، — دېدى بوۋاي مېڭىشقا ئالدىراپ، — مېنى توسۇپ ئاۋارە قىلما، سىرلىرىم ناھايىتى كوپ، قايسىبىرىنى ئېيتىپ بولاي؟

— ئازغىنا بولسىمۇ سوزلەپ بېرىڭ، — دەپ يالۋۇردى ھاتەم بوۋاينىڭ ئالدىنى توسۇپ، — مېنى نارازى قىلماڭ، مېنىڭ سىزگە پايدام تېگىپ قالار...

— ئەي ھاتەم، — دېدى بوۋاي سوزلەشكە مەجبۇر بولۇپ، — بۇ دۇنيادىكى رىزقى ئاخىرلاشقان ھەر قانداق بىر مەخلۇقنىڭ بۇ دۇنيادىن قايتىشىغا بىر ئىش سەۋەپ بولىدۇ. لېكىن ئۇنى پاش قىلغىلى بولماس. سوزۇم شۇ، ھازىر بۇنىڭدىن ئارتۇق سوزلەشكە پۇرسەت يوق.

www.uyghurkitap.com

— ئېيتىڭا بوۋا،— دېدى ھاتەم،— مېنىڭ ئۆمرۈم قاچان ئاخىرلىشار؟

— تېخى ئۆمرۈڭ بار،— دېدى بوۋاي،— خۇدانىڭ يولىدا ئىش قىلىشتىن ھەرگىزمۇ يۈز ئۆرۈگۈچى بولما، ئاخىرى بىر - ئىككى پەللىدىن يىقىلىپ، بۇ دۇنيا بىلەن خوشلىشىسەن،— بوۋاي شۇنداق دېدى- دە، ھاتەمنىڭ كۆزىدىن غايىپ بولدى.

ھاتەم شۈكرى ئېيتىپ، سەجدىگە باش قويدى. كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، قىزىل دەشت تەرەپكە قاراپ راۋان بولدى.

تاغ - دەشتلەرنى بېسىپ، ئاۋۋەل قارا تۇپراقتا، ئاندىن ئاق تۇپراقتا، ئاخىردا يېشىل تۇپراقتا قەدەم قويدى. تاكى يەتتە رەڭلىك تۇپراق ۋە زىيانداشلاردىن شاھ ھورجىننىڭ ھاسىسى ۋە باشقا خاسىيەتلىك نەرسىلەرنىڭ ياردىمى بىلەن سالامەت ئۆتتى.

قىزىل يەرگە يەتكەندە، گويا ئالەمگە ئوت كەتكەندەك ھەممە يەر قىزىرىپ كەتتى. بۇ يەر قىزىل يىلاننىڭ ماكانى ئىدى، قىزىل يىلاننىڭ موھۇرىنىڭ خاسىيىتىدىنمۇ شۇنداق ئىسسىق بولاتتى. ھاتەم ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئاغزىغا سېلىپ، شاھ ھورجىننىڭ ھاسىسىنى يەرگە قاداپ قويۇپ، ئاللاتائالانى ياد ئېتىپ ئولتۇردى.

قىزىل يىلان ئادەمنىڭ ھىدىنى ئېلىپ، يىراقتىنلا قەددىنى تاغدەك كۆتۈرۈپ تىكلەندى. ئۇنىڭ بۇرۇنلىرىدىن چىقىۋاتقان نەپەس گويا بوراندەك، ئاغزى خۇددى غاردەك، بېشى يوغان گۈمبەزدەك ئىدى. كۆزىدىن لاۋۇلداپ ئوت يېنىپ تۇراتتى.

ئۇ، ھاتەمگە ھۇجۇم قىلدى. لېكىن، يېقىن كېلەلمىدى. ھاتەم ھاسىسى بىلەن ئۇنىڭ بېشىغا بىرنى ئۇرۇۋىدى، بۇزەر-

بىگە بەرداشلىق بېرەلمىگەن قىزىل يىلاننىڭ يۈرىكى چىدىغۇسىز دەرىجىدە ئاغرىپ قاتتىق قەي قىلدى. قەي قىلىش بىلەن تەڭ موھۇر يەرگە چۈشتى. قىزىل يىلان بىر ئاز ھوشىغا كەلدى.

— ئەي خۇدانىڭ بەندىسى،— دېدى ھاتەم ئۇنىڭغا خىتاب قىلىپ،— ئاللاتائالانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ئەندى ئۆز يولۇڭغا ماڭغىن.

قىزىل يىلان ئوت چىقارماي ئارقىسىغا ئورۇلدى-دە، يۈرۈپ كەتتى. بىر ھازادىن كېيىن موھۇرنىڭ ئىسسىقلىقى پەسىيىپ، ئەتراپ سوۋۇپ ئەسلىگە كەلدى.

ھاتەم موھۇرنى ئېلىپ يولغا چۈشتى.

ئەلقىسسە، ھاتەم يەنە سەھرالارنى ئارىلاپ، دەشتۇ - باياۋانلارنى كېزىپ، كامىل يىگىتنىڭ قېشىغا يېتىپ كەلدى. ئۇلار بىر كېچىنى بىللە ئۆتكۈزۈپ، ئەتىسى مۇسەففەر جادۇگەرنىڭ قېشىغا بېرىپ، موھۇرنى ئۇنىڭغا تەقدىم قىلدى.

—ئەندى چۈچۈتۈلگەن ياققا كىرىپ چىقسۇن،— دېدى جادۇگەر،— قېنى خىزمەتكارلىرىم، تەييارلىق قىلىڭلار.

جادۇگەرنىڭ خادىملىرى بىر چوڭ داشتا ياغنى قىزىتىپ داغلىدى. كامىل يىگىت قايناۋاتقان ياغنى كۆرۈپ، قورققىنىدىن تىترىگىلى تۇردى. ھاتەم ئۇنىڭ ئاغزىغا شاھ ھورجىننىڭ موھۇرىنى سېلىپ قويدى ۋە تەسەللى بېرىپ:

— قورقماستىن ئىشىق قازىنىغا كىرىپ چىققىن، - دېدى ھاتەم ۋە كامىل يىگىتنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ئۇنىڭغا مەدەت بېرەتتى.

كامىل يىگىت ئۆزىنى قازانغا تاشلىماقچى بولغاندا، شاھ دەرھال كېلىپ ئۇنىڭ قولىنى تۇتتى.

-بەس، - دېدى ئۇ، - شەرتلىرىمنى تولۇق ئورۇنلىدۇڭ،
ماڭا كۆيۈغۇل، مەلىكىگە دىلبەندى بولدۇڭ.
توي تەييارلىقى پۈتۈپ، مەلىكىنى كامىل يىگىتكە نىكاھ-
لاپ بەردى. ھاتەم بۇيەردىن خوشلۇشۇپ كۆۋلىقاغا راۋان بول-
دى. گاھ دەشت - باياۋانلارنى، گاھ دەريالارنى كېزىپ، بىر ئې-
گىز تاغنىڭ قېشىغا يەتتى. ئۇ تاغنىڭ چوققىلىرى بۇلۇتلاردىن
ھالقىغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە چىقىشنىڭ ئىمكانىيىتى يوق
ئىدى. ھاتەم بۇتاغنىڭ ئۈستىگە چىقىپ، سەيلە قىلىشنى ھەۋەس
قىلىپ ئويلاپ تۇراتتى. شۇدەم بىرجامائەت پەرىلەر كۆزىگە
كۆرۈنۈپ، يەنە دەرھال غايىپ بولدى.
ھاتەم پەرىلەر غايىپ بولغان يەرگە قاراپ ماڭدى. كۆپ
رەنجۇ - مۇشەققەتلەر تارتىپ، ئۇيەرگە يېتىپ باردى. ئۇ يەر-
دە بىر غار كۆرۈندى. ئۇنىڭ ئىچى قاپ - قاراڭغۇ بولۇپ، بۇ
پەرىلەر ماكانى ئىكەن.
ھاتەم «ئاللاھۇ ئەكبەر» دېگىنىچە ئۇيەرگە قەدەم قويدى.
بىر - ئىككى قەدەمچە ماڭغاندىن كېيىن كۆز ئالدىدا بىر كاتتا
بوستانلىق پەيدا بولدى. بۇ بوستانلىق كۆركەم ۋە گۈزەل بو-
لۇپ، يوللىرىدا ھەر خىل دەرەخلەر قەد كۆتىرىپ، ئۇنىڭ شاخ-
لىرىدا تۈرلۈك - تۈرلۈك قۇشلار بەس - بەس بىلەن سايرىشىپ
تۇراتتى. بوستانلىقنىڭ ئالدىدىلا بىر چوڭ ئايۋان بولۇپ،
ھەر - تەرىپىگە شاھ سۇپىلار ياسىلىپ، زىلچا - گىلەملەر سې-
لىنغان ئىدى. بوستانلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولسا، ئەتراپى قىم-
مەت باھالىق تاشلار بىلەن زىننەتلەنگەن بىر كۆل تۇراتتى.
كۆلنىڭ سۈيىنىڭ سۈزۈكلىكىدىن ئاستىدىكى بېلىقلار ئېنىق
كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

تەرەپ - تەرەپتە بەزمە تەييارلىقى كېتىۋاتقان بولۇپ،
خىل - خىل مېۋىلەر، تۈرلۈك لەززەتلىك تائاملار، قەن - گې-
زەكلەر ھازىرلاپ قويۇلغان ئىدى.
ھاتەم مېۋە - تائام ۋە قەن - گېزەكلەردىن يەپ قوساق-
نى تويغازدى، ئۇنىڭ ئاچلىق، ئۇسسۇزلىقى تەسكىن تاپتى.
شۇچاغدا بىر جامائەت ئەر پەرىزاتلار پەيدا بولدى. ھاتەم
ئورنىدىن تۇرۇپ سالام قىلىۋىدى، ئۇلار جاۋاپ سالام بېرىپ:
- دەرھال ئۆزىڭىزنى بىر ياققا ئېلىڭ، بۇ باغ پەرىلەر
شاھىنىڭ يۈرەك پارىسى، كۆز نۇرى مەلىكە ئەلكەن پەرىنىڭ خاس
بېغىدۇر. بىز ئۇنىڭ باغۋەنلىرىمىز. بىزگە ۋابال قىلدىڭىز قالمىسۇن،
ئۆزىڭىزنى كۆرسە ھالاك قىلىدۇ، - دېدى.
- ئەي ئەزىزلىرىم، - دېدى ھاتەم، - قارىغۇنىڭ تىلىگى ئىككى
كۆز. مېنىڭ ئەشۇ پەرىلەر شاھزادىسىغا ئەرزىم بار. شۇنىڭ ئۈ-
چۈن كەلگەنمەن.
گەپ شۇ يەرگە يەتكەندە، ھاۋا گۈلدۈرلەپ، ئەتراپ قا-
راڭغۇلۇشۇپ، مەلىكە ئەلكەن پەرىنىڭ كېلىۋاتقانلىقى مەلۇم
بولدى.
- بىر بۇلۇڭغا يوشۇرۇنۇۋېلىڭ، - دېدى باغۋەنلەر يالۋۇ-
رۇپ، - بىز ئەرزىڭىزنى يەتكۈزۈپ، ئاندىن سىزنى كۆرسىتىمىز.
ھاتەم بىر پىنھاندا ئولتۇرۇپ تۇردى. ئۆتكۈردىكى بۇ
يەرگە نۇرغۇنلىغان قۇشلار ئۇچۇپ كېلىپ، بىر يۇمىلىنىپلا پە-
رىزاتقا ئايلاندى. بەزىسى تەختتە، بەزىلىرى سەندەلدە ئولتۇ-
رۇپ ئارام ئېلىپ، لەززەتلىك تائاملارنى يەپ ھوزۇرلىنىشتى.
ئورنىدىكى تىللا تەختتە ئايدەك گۈزەل، قەلەم قاشلىق
بىر نازىنىن سەنەم ئولتۇراتتى. ھاتەم ئۇنى بىر كۆرۈپلا ھەم-

مىنى ئۇنتۇپ، ئۇلۇغغا ئاشىقى - شەيدا بولۇپ قالدى. ئۇمرىدە ئۇ مۇنداق پەرىنى كۆرمىگەن ئىدى.

— ئەي ھاتەم، ئەگەر سەندە مۇنداق مۇددىئا بولىدىغان بولسا، ھەممە ئىشلىرىڭ خاراپ بولىدۇ - دە، ساڭا يايىدا يوق - دىگەن سادا ئاڭلاندى.

ھاتەم بۇ سادادىن ھوشىغا كەلدى. ئاللاتائالاغا شۈكرىلەر ئېيتتى ۋە باغۋەن پەرىلەرنىڭ كېلىشىنى كۈتتى.

باغۋەن پەرىلەر مەلىكىگە ئەرز قىلدى:

— ئەي مەلىكە، ئىككى كۈننىڭ ئالدىدا بۇ يەرگە بىر ئادىمىزات كەلدى. ئۆزلىرىنىڭ پەرمانلىرى قانداق بولغاي؟

— ئەلۋەتتە ئۇ ۋىسالىمغا ئاشىق بولغاي، - دىدى مەلىكە ئەلكەن، - بۇ يەرگە ھازىر قىلىڭلار!

باغۋەنلەر ھاتەمنى مەلىكە ئەلكەننىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. مەلىكە ئۇنىڭ تەمىم ئەمەس، بەلكى ھاتەم ئىكەنلىگىنى كۆردى - دە، جان دىلىدىن ئۇنىڭغا ئاشىقى - شەيدا بولدى.

ھاتەم مەلىكە ئەلكەن پەرىگە پەرىلەرنىڭ رەسمى - قائىدىسى بويىچە ئېگىلىپ سالام بەردى. ھاتەمگە يۇقۇرىدىن جاي كۆرسۈتۈلۈپ، دوستىخان سېلىنغاندىن كېيىن:

— ئەي ئەركىن يىگىت، - دىدى مەلىكە ھاتەمگە قاراپ، - سىز كىمنىڭ ئوغلى بولىسىز. قەيەردىن كەلدىڭىز؟ نەگە بارماقچى. مۇنداق پىيادە، يىگانە سەپەر قىلىشتىكى مەقسىدىڭىز نىمە؟

ھاتەم دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ دۇئا قىلدى - دە، مۇلايىملىق بىلەن:

www.uyghurkitap.com

— ئالدىڭىزدا تۇرغان پەقىر مۇساپىر يەمەن زىمىنىدىن بولۇپ، يەمەن پادىشاسى تەيىنىڭ ئوغلى ھاتەمدۇرمەن، مەن بەندىلەرنىڭ مۇھتاجلىقى ئۈچۈن ھاياتىمنى بېغىشلىغان ئىمەن، - دەپ جاۋاپ بەردى.

— خۇدا رەھمەت قىلسۇن سىزگە، - دىدى مەلىكە ناھايىتى خۇرسەن بولۇپ، - نامىڭىزنى ئاڭلىغان ئىمەن. بۇ يەرگە كېلىشىڭىزنى ۋە مۇنداق ئۇچرۇشۇپ قېلىشىمىزنى ھەرگىز ئويلىمىغان ئىكەنمەن. سىزگە رەخمەت.

— ئەي مەلىكە، - دىدى ھاتەم، - مېنىڭ بېشىمدا نۇرغۇن سەۋدالار بار. ئۇنى سىزگە سۆزلەپ بەرسەم مالال بولۇپ قالىسىز ...

— يوقسۇن، - دىدى مەلىكە ئالدىراپ، - شۇ ئىشلار ھەققىدە بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بېرىڭ، مېنىڭ سىزدىن تەلەپ قىلىدىغىنىم شۇ.

ھاتەم ئۆتكەن ئىشلار ھەققىدە سۆزلەپ بولۇپ ئېيتتى.

— ئەي مەلىكە، ئاشىق بىچارە تەمىمنى ئېلىپ كەلسىڭىز، ئۇشبۇ بەزمىلەردە بىز بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ، كۆڭۈل ئېچىپ، خۇشاللىقتىن بەھرىمەن بولسا...

مەلىكە ھاتەمنىڭ باشقا كىشىلەرنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن ئۆزىنى بېغىشلىغان كىشى ئىكەنلىگىنى چۈشەندى ۋە ئاپىرىنلار ئېيتىپ دىدى:

— خەير، سىزنىڭ يۈز خاتىرىڭىز...

مەلىكە بىر قانچە ئادەملىرىنى تەمىمنى تەختىراۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ ئېلىپ كېلىشكە بۇيرىدى.

بىر - ئىككى سائەتچە ۋاقىت ئۆتكەن ئىدى. ئۇلار تەمىمنى ئېلىپ كېلىشتى. تەمىم مەلىكىنى كۆرۈپلا بىر نەچچە قېتىم ھوشىدىن كەتتى. مەلىكىنىڭ ئادەملىرى ئۇنىڭ يۈزلىرىگە

گۈلاپ چېچىپ ھۇشىغا كەلتۈردى. ئۇ، ھۇشىغا كېلىپ كۆردىكى، ھاتەم تەخت ئالدىدىكى سەندەلدە ئولتۇراتتى. ئاي يۈزلۈك مەلىكە بولسا، تەخت ئۈستىدە نۇر چېچىپ تۇراتتى. تەمىم ئورنىدىن تۇرۇپ، مەلىكىگە سالام قىلىپ يەر سۈيدى. مەلىكە تەمىمگىمۇ ھاتەمنىڭ قېشىغا، سەندەل قويدۇرۇپ بەردى ۋە ئۇلارغا كاتتا زىياپەت بېرىپ كۈتۈۋالدى.

ھاتەم بىلەن تەمىم مەخسۇس ئۆيدە كېچىلىرى بەزمە، كۈندۈزلىرى ئويقا بىلەن ئۆتتى.

— ئەي مەلىكە، — دېدى ھاتەم بىر كۈنى، — ئەندى تەمىم بىلەن ئىككىڭلارنىڭ تويىنى كۆرسەك ياخشى بولاتتى. بۇ پىكىرنى ئويلىنىپ كۆرسىڭىز...

— تەمىمگە ئادەتتىكى قىزلارمۇ كۇپايە قىلىدۇ، — دېدى مەلىكە ئۇنى ئۆزىگە مۇناسىپ كۆرمەي.

مەلىكىنىڭ سۆز - ھەركەتلىرىدىن ئۇنىڭ ھاتەمنى ياختۇرىدىغانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. ھاتەم قانداق قىلىشنى ئويلىدى ۋە بىر قاچا سۇغا ئاي پەرىنىڭ مۆھۈرىنى ئۈچ قېتىم چايقاپ، يېرىمىنى تەمىمگە ئىچۈردى. يېرىمىنى ئەلكەن پەرىنىڭ خاس شەربىتىگە قوشۇپ قويدى.

ئەتراپنى تۈن پەردىسى ئۆز ئىلكىگە ئېلىپ، بەزمە باشلانغاندا، مەلىكە ھېلىقى شەربەتنى ئىچتى - دە، ئۇزاق ئۆتمەي قەلبىدە تەمىمگە نىسبەتەن تاقەت قىلىپ بولمايدىغان دەرىجىدە ئىشقى ئوتى ياندى. ئۇ ئوت بارغانسېرى ئۇلغىيىپ، مەلىكىنىڭ ئەقىل-ھۇشىنى يوقاتقىلى تۇردى.

— ئەي مەلىكەم، — دېدى ھاتەم پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، — تەمىم بىچارىنى ۋىسالىڭىزدىن مەھرۇم قىلماي، ئۇنىڭ نىكاھىغا ئۆتسىڭىز ياخشى بولاتتى.

— سىز خۇشال بولىدىغان بولسىڭىز مەيلى، — دېدى مەلىكە جاۋاپ بېرىپ، — ئالدى بىلەن ئاتامغا مەلۇم قىلاي.

مەلىكە ئىنىڭ ئانىسىغا:

— ئاتام شاھى پەرى بىلەن ئانام ماھى پەرىگە، «مەلىكە ھاتەمنىڭ بالىسى تەمىم بىلەن توي قىلماقچى، مېنى سىلەرنىڭ رازىلىقىڭلارنى ئېلىشقا ئەۋەتتى، دېگىن»، — دېدى.

ئىنىڭ ئانا شاھ پەرىگە مەلىكىنىڭ سۆزىنى بايان قىلدى.

— ناھايىتى ئوبدان بولۇپتۇ، — دېدى شاھ رازىلىق بېرىپ، — ھاتەمنىڭ بىزگە نەسىپ بولۇشى زور سائادەتتۇر.

ئەتىسىدىن باشلاپ توي ھازىرلىقىنى قىلىشقا باشلىدى ۋە ئوردا كاتتىلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا مەلىكىنىڭ بېغىغا بېرىپ ھاتەم بىلەن تەمىمنى زىيارەت قىلىپ ئېيتتىكى:

— سىزنىڭ مۇبارەك قەدىمىڭىزگە بىر ئەمەس، مىڭ قىزىم بولسىمۇ بەرسەم ئازلىق قىلىدۇ. قىيامەتلىك تۇغقان - قېرىنداشلاردىن بولغايمىز.

ماھى پەرىمۇ ئوردا خوتۇن - قىزلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا كىرىپ كەلدى ۋە ھاتەم بىلەن تەمىمنى كۆرۈپ، قىزىنىڭ تەلىيى كەلگەنلىكىدىن خۇرسەن بولدى.

ئەتىسىدىن باشلاپ بىر قانچە كۈن، توي - تاماشىلار ئۆتكۈزۈلدى. مەلىكىنى تەمىمگە نىكاھ قىلىپ قويدى. ئىككى ئاشىق ۋىسال تېپىپ، مۇرادىغا يەتتى. ئۇلار ۋىسال كۈچى بېغىشلىغان قۇۋۋەت بىلەن ھاتەمگە كۆپ دۇئالار قىلىشتى. بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن ھاتەم ھەممەيلەننى يىغدى.

— ئەي قېرىنداشلىرىم، — دېدى ئۇ يىغىن ئەھلىگە، — ئەن-دى ماڭا ئىجازەت بەرگەيسىلەر. تەشنا ۋىسالللار يەنە باردۇر، ئۇلارنىڭ ئىشلىرىنى بېجىرگەيمەن.

شاھ پەرى بۇ پىكىرگە قوشۇلماي، يەنە بىر نەچچە ۋا-قىت شۇ يەردە تۇرۇپ، ئارام ئېلىپ، تاماشا قىلىشىنى تەلەپ قىلدى. ھاتەم يەنە ئۆز مەقسىدىنى ئىزھار قىلىپ رۇخسەت سوراۋەردى. شاھ پەرى ئىلاجسىز ھالدا ئىجازەت بېرىپ، بىر قانچە ئادەمگە ھاتەمنى تەختىراۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ، تاغۇ-سەھ-رالارغا ئاپىرىپ قويۇشنى بۇيرىدى.

شۇنداق قىلىپ، ھاتەم پەرىلەر بىلەن خوشلۇشۇپ ئۆز يولىغا راۋان بولدى.

ئەلقىسسە، ھاتەم دەشتۇ-سەھرالارنى كېزىپ، سەيلە قى-لىپ كېتىپ باراتتى. بىر چاغدا ئۇنىڭ قۇلىقىغا دىلىنى ئور-تەيدىغان نالە ئاۋازى ئاڭلاندى. بۇ نالە ئاۋازدا بىر نەزمە تەكرارىناۋا قىلىناتتى. ھاتەم دەرھال توختاپ قۇلاق سېلىپ تىڭشىدى:

ھەر كىشىكى يامان ئىشنى قىلسا دىلداش،
ئاخىر بىر كۈن رەسۋا بولۇر، ئۇ بولۇپ پاش.

ھاتەم ئاۋاز چىققان تەرەپكە باردى. چوڭ بىر تۈپ دە-رەخنىڭ شېخىغا بىر تومۇر قەپەز ئېسىغلىق تۇراتتى. ئۇنىڭ ئىچىدە بىر ئادەم ئولتۇراتتى. ئۇ ئادەم يىغلاپ تۇرۇپ ئەنە شۇ بېيتنى ئوقۇيتتى. ھاتەم يېقىن بېرىپ ئۇنىڭغا سالام بەر-دى ۋە:

— نىمە ئۈچۈن بۇنچىۋالا ئاھۇ-زار قىلىسىز، بېشىڭىز-

غا قانداق مۈشكۈل ئىش چۈشتى. نىمىشكە تومۇر قەپەزگە سو-لىنىپ قالدىڭىز؟

— ئەي ئەركىن كىشى، — دېدى ئۇ ئادەم، بىر ئاز نالە قىلىۋالغاندىن كېيىن، — سۆزۈمگە قۇلاق سېلىڭ. ئەھۋالىمنى بايان قىلاي. مۇشۇ يېقىن ئەتراپتا بىر شەھەر بار. مەن ئەشۇ شەھەرلىكمەن. ئىسمىم ھەمرا باي بولىدۇ، ئاتا-ئانامنىڭ ئىتتى ئەخ-مەت باي ئىدى. ئاتام مال-دۇنياسى كۆپ ئادەم بولۇپ، ھە-مىشە سودىگەرچىلىك قىلاتتى. مەن: «دادامنىڭ مال-دۇن-ياسى ھەرگىز تۈگىمەيدۇ»- دەپ ئويلايتتىم. بىر كۈنى ئاتام ئا-خىرەت يولىغا راۋان بولدى. مەن دېمى-دۇنياسى ماڭا قالدى. مەن دېپى-دۇنيا-لارنى ئاز كۈن ئىچىدىلا بۇزۇپ، چېچىپ، تۈگىتىپ بولدۇم، ھالىمخاراپلىشىپ، گادايلىققا دۇچار بولدۇم. ھەتتا كىيىملىك رو-زىغارىمنى ئاران-ئاران تېپىپ يېدىم. بىر كۈنى بازاردا كې-تىپ بارسام، بىر موللا كىتاپ ئېچىپ ئولتۇرۇپ: «ھەر كىمنىڭ ئۆيىدە كۆمۈلگەن دۇنيا بولسا، مەن تېپىپ بېرىمەن. ئەمما شەرتى شۇكى بەشتىن بىر قىسمىنى ماڭا بېرىشى لازىم»- دەۋاتت-تۇ. كۆڭلۈمدە: «ئاتام كۆمۈپ قويغان دۇنيا بولۇپ قېلىپ، تې-پىلىپ قالسا ئەجەپ ئەمەس»- دەپ ئويلاپ، موللىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئولتۇردۇم. ئاندىن موللام بىلەن توختاملىشىپ، تېپىل-غان مال-دۇنيانىڭ بەشتىن بىرىنى بېرىشكە رازى بولدۇم-دە، موللىنى ئۆيگە باشلاپ كەلدىم. ئۇ نەچچە كېچە ئۇخلىماي تۇر-لۇك ئامالارنى قىلىپ ھېساپسىز مال-دۇنيا تاپتى. مەن بۇنىڭ-دىن ناھايىتى خۇشال بولدۇم.

— ئەي باي ئوغۇل، — دېدى موللا ماڭا، — ئەندى ۋە-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دىگە ۋاپا قىلىپ بۇ دۇنيالارنىڭ ھەشەمەتلىرىنى ماڭا بەرگەن.

مەن مولللىنىڭ بىر ئاجىز مۇساپىر ئىكەنلىگىنى كورۇپ، نىيىتىم بۇزۇلدى. تېپىلغان مال-دۇنيانىڭ ھەشەمەتلىرىنى ئەمەس، ئۇنىڭدىن بىرىنىمۇ بەرگىلى ئۇنىماي، ئۇنى ئۇرۇپ، ئۆيىدىن ئىشتىرىپ قوغلاپ چىقاردىم. ئۇ ئاجىز بىچارە ئىلاجىنىڭ يوقلىغىدىن يىغلاپ نارازى بولۇپ كېتىپ قالدى.

مەن بۇ ماللارنىمۇ ئازغىنا ۋاقىت ئىچىدە تۈگىتىپ، يەنە گادايلىققا مۇپتىلا بولدۇم.

بىر-كۈنى كېتىۋېتىپ ھېلىقى موللىنى يەنە كورۇپ قالدىم. ئۇ ماڭا مېھرىبانلىق بىلەن:

— ئەي ھەمرا باي، ساڭا بىر ئىلىم ئۈگىتەي، ئۇنىڭ بىلەن قەيەردە خەزىنە بولسا، تېپىپ ئىشلىتىۋېرەرسەن،-دىدى.

بۇ سوزنى ئاڭلاپ شۇ ئىلىمنى تېزراق ئۈگىنىۋېلىشقا ئالدىرىدىم. موللامغا كوپ ۋەدىلەر بەردىم.

— بۇ ئىلىمنى كىشىلەر بار يەردە ئۈگىنىشكە بولمايدۇ،- دىدى ئۇ، - شەھەردىن سىرتقا چىقىپ پىنھان يەردە ئۈگىتەي.

مەن ماقۇل بولدۇم. ئۇ موللا مۇشۇ دەرەخنىڭ تۈۋىگە مېنى باشلاپ كەلدى.

— ئاۋۋەل كوزۈڭگە سۈرمە تارتاي، روشەن بولسۇن، - دىدى موللا.

مەن ماقۇل بولدۇم. ئۇ دىگىنىدەك كوزلىرىمگە سۈرمە تارتتى. شۇئان كوزلىرىمدىن سۇ كېلىپ، ھېچنەرسىنى كورەلمىدىم. قاراڭغۇلۇق ئىچىدە قالدىم.

— ئەي موللا، - دىدىم ۋاقىراپ، - بۇ قانداق بولغىنى؟ ھېچ يەرنى كورەلمەي قالدىم. كوزۇم قارىغۇ بولۇپ قالدى...

— بۇ قەپەزگە كىرگىن، - دىدى ئۇ يەنە ئۈگىتىپ، - ۋەھ ئۇلۇ بېيىتنى ئوقۇپ ئاھ-نالە قىلىپ يىغلىغىن. بىر كۈنلىرى نەيىنىڭ ئوغلى ھاتەمنىڭ بۇ يەرگە قەدىمى يەتكەي. بىر گىيا بار، ئۇ گىيانى ئېلىپ كېلىپ كوزۈڭگە تاڭسا، كوزۈڭ ئېچىلىدۇ.بۇ قىلغىنىم يالغانچىغا بېرىلگەن جازادۇر.

موللا شۇنداق دەپ قېشىمدىن غايىپ بولدى، شۇندىن بۇيان ھالىم مۇشۇنداق.

ئۇ يەنە نالە قىلغىلى تۇردى. ھاتەمنىڭ ئۇنىڭغا رەھمى كەلدى.

— ئەي ھەمرا، - دىدى ھاتەم تەسەللى بېرىپ، - غەم يېمىگىن. مەن ھاتەم بولىمەن، ئەمدى خۇدانىڭ رىزالىغى ئۈچۈن سەن دىگەن گىيانى تېپىپ كېلەي.

ھاتەم ھەمرا بايدىن دۇئا ئالدى. ئۇ ھېلىقى گىيانى ئىزدەپ دەشتۇ-دەشت، يېزىمۇ-يېزا ئايلىنىپ بىر يەرگە يەتتى. ئۇ يەرنىڭ ئادەملىرى ھاتەمنى مېھمان قىلدى.

— ئەي ئېزىز مېھمان، - دەپ سورىدى ئۇلار،- قەيەردىن كېلىۋاتىسىز، قاياققا بارىسىز؟

ھاتەم ھەمرا باينىڭ سەرگۈزەشتىسىنى سوزلەپ بەردى.

— ئەي ياش يىگىت، - دىدى خالايىق مەسلىھەت كورسۈتۈپ، يولدىن توسۇپ، - پەيلىڭىزدىن يېنىڭ، ئۇ گىيانىڭ بەھرىدىن كېچىڭ، ئۇنىڭدىن باشقا ياخشى ئىشلارمۇ كوپ، شۇنى قىلسىڭىزمۇ بولىدۇ.

ھاتەم بۇ سوزگە كونمەي ئۇز يولىغا چوقۇم ماڭىدىغانلىغىنى بىلدۇردى. ئۇلار ئىلتىجا بىلەن دېدىكى:

— مېڭىشقا ھەرگىز بولمايدۇ، چۈنكى ئۇ يەردە يىلان-چايان، ئەجدەرھا قاتارلىق زىيانداش نەرسىلەر كوپ.

ھاتەم سوزىدە چىڭ تۇردى.

— ئەي مېھرىبان تۇققانلىرىم، — دېدى ئۇ، — مېنى يولدىن توسماڭلار، ھەرقانداق نەرسىدىن ھەرگىز قورقماڭلار، ھەممىڭىزنىڭ ياراتقۇچى ۋە ھەركەتلەندۇرگۇچىمىز بىر. ئۇ بولسىمۇ خۇدايىمتائالا، شۇڭا خاتىرجەم بولۇپ ماڭا دۇئا قىلىڭلار!

ھاتەم ئۇلاردىن دۇئا ئېلىپ، يەنە يولغا راۋان بولدى. ماڭا - ماڭا ئاخىرى نۇر دەشتىگە يەتتى. بۇ يەردە ھېلىقى خالايىق ئېيتقاندىنمۇ كوپرەك زىيانداشلار بار ئىدى. ھاتەم ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئاغزىغا سېلىپ، شاھ ھورحىن ھاسىسىنى قولىغا ئالدى. «بىسمىللا» دەپ قەدىمىنى يوتكىدى، شۇندا ئۇ يەرنىڭ زىيانداشلىرىنىڭ قەھرىلىك ھۇجۇملىرى ھاتەمنىڭ ئالدىدا كارغا كەلمىدى.

ھاتەم خۇداغا مىڭ شۇكۇرلەر ئېيتىپ، ھېلىقى گىيادىن گۇل دەستە تۇزۇپ ئارقىسىغا ياندى.

يەنە چول دەشتلەر، تاغ - دەريالارنى كېزىپ ھەمرا باينىڭ قېشىغا كەلدى ۋە ئۇنى قەپەزدىن چىقىرىپ، گىيادىن ئازغىنا ئېلىپ كوزىگە تاڭدى. بىر - ئىككى سائەتتىن كېيىن كوزىنى ئاچقان ھەمرا باي ئالەمنى روشەن كوردى. ھاتەمنىڭ قول - ئاياقلىرىنى سويۇپ دۇئا قىلىپ ياخشىلىق قىلدى. ھاتەم ئۇنىڭغا پۇل ۋە جاۋاھىراتلارنى بېرىپ:

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— ئەي بۇرادەرىم، ئەندى ئۇز ۋەتىنىڭگە بارغىن، بۇندىن كېيىن يالغانچىلىق قىلمىغىن، — دەپ جېكىلىدى.

ھاتەم ھەمرا باينى ئۇز شەھىرىگە ماڭدۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، ئۇزى كېچە - كۇندۇزلەپ يول يۇرۇپ، يۇرگەندىمۇ يول يۇرۇپ، ھوسنە ئاۋاتقا يەتتى.

سارايغا بېرىپ شاھزادە مۇنىرنىڭ ھوجرىسىغا قەدەم قويدى. ئىككىسى بىر كېچىنى ھال-ئەھۋال سورۇشۇپ ئوتكۇزدى. تاڭ ئاتتى، ئىنىك ئانا يېتىپ كېلىپ، ھال سوراپ، مەلىكىنىڭ مېھمانخانىسىغا باشلاپ كەلدى. ھاتەم سايا ھەت خاتىرىلىرىنى يېزىپ، ئىنىك ئانىغا بەردى. ئىنىك ئانا مەلىكىگە يەتكۇزۇپ بەردى.

مەلىكە ھوسنەبانۇ سايا ھەت خاتىرىلىرىنى بىر - بىرلەپ كورۇپ ھاتەمگە ئاپىرىنلار ئېيتتى. بىر مۇنچە پۇل، جاۋاھىراتلار بىلەن بىللە بىر نامە تەييارلاپ ئىنىك ئانىدىن چىقاردى. ھاتەم مەلىكىنىڭ نامەسىنى ئېچىپ كورۇپ مۇلاھىزە قىلدى. خەتتە مۇنداق يېزىلغان ئىدى:

«... ئۇچىنچى سوئالىمىزغا جاۋاپ بەردىڭىز. ئەندى توتىنچى سوئالنى بىجا كەلتۇرگەيسىز: توتىنچى، سوئال: بىر كىشى دەرۋازىسىغا مۇنۇ بېيىتنى يېزىپتۇ:

كىمكى راستلىقنى قىلاركەن ئىزھار،
ئۇنىڭغا ھەمىشەخۇدا ئوزى يار.

ئۇ ئادەم قانداق راستسوزلىدى، قانداق راھەتنى كوردى؟ — بۇ سوزلەرنىڭ ھەققى مەنىسىدىن بىزلەرنى خەۋەردار قىلسىڭىز، نامە تامام ۋەسسالام.»

هاتەمنىڭ مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ تۆرتىنچى سوئالىغا جاۋاپ تېپىش يولىدا كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلىرى

ئەلقىسسە، ئەندى سۆزنى ھاتەمنىڭ تۆرتىنچى قېتىملىق سەپىرىدىن ئاڭلاڭلار :

ھاتەم شاھزادە مۇنىرە بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بولدى. ئۇ دەشت - سەھرالارنى كېزىپ، كىم ئۇچرىسا شۇنىڭ مۇرادىنى سوراپ ماڭاتتى. لېكىن ئارزۇ ۋىسالى ئۇنىڭغا ئۇز جامالىنى كۆرسەتمەيتتى . ئۇ، بىر نەچچە ۋاقىت يۈرگەندىن كېيىن بىر دەشتى - باياۋانغا يەتتى . بۇ دەشتنىڭ ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ بىر كۆل ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا ھەر خىل دەرەخلەر بار ئىدى. بۇ دەرەخلەرنىڭ ئارىسىدىكى ئىنتايىن چوڭ بىر تۈپ دەرەخنىڭ شاخلىرىغا بىر مۇنچە كېسىلگەن باشلار ئېسىغلىق تۇراتتى. ئۇ باشلارنىڭ ھەممىسى ياش قىزلارنىڭ باشلىرى بولۇپ، تېخى ئىسسىق قانلىرى كىرلى ئاز قالغان ئىدى. ھاتەمنىڭ كۆزى ھەممىدىن ئېگىز شاخقا ئېسىغلىق تۇرغان بىر باشقا چۈشتى، ئۇ مۇنداق باشنى كۆزى ئېچىلغاندىن بىرى كۆرۈپ باققان ئەمەس ئىدى. بۇ باش باشقا قىزلارنىڭ بېشىدىن ئىككى ھەسسە دىگىدەك يوغان ئىدى. ھاتەم شەيدا بولۇپ ھۇشىنى كۆڭلىدىن چىقىرىپ، ئۇ باشقا ئاشىقى - يوقاتتى.

شۇ چاغدا باشقا باشلار ھاتەمنى كۆرۈپ قاقاخلاپ كۈلۈ-
[…]لىشۇپ كەتتى. ھاتەم بىھۇش بولۇپ يىقىلدى. بىر چاغدا ھۇ-
[…]شىغا كېلىپ قارىسا، شام ۋاقتى بولۇپ قالغان ئىدى. ھەممە
باشلار دەرەخ شاخلىرىدىن ئۈزۈلۈپ چۈشۈپ غايىپ بولۇشتى.
بىر چاغدا كۆلنىڭ ئىككىنچى تەرىپىدە چېدىر - بارگاھلار پەيدا
[…]ا بولدى. مەشئەللەر ياندۇرۇلۇپ، بەزمە تەييارلىقى ھازىر-
[…]لاندى.

شۇ چاغ كۆلدىن بىر جامە پەرىزاتلار چىقىپ ئوينىشىپ،
كۈلۈشۈپ، ھەر قايسىسى جاي - جايلىرىغا بېرىشىپ ئولتۇرۇش-
[…]تى. ھاتەم بۇلارنىڭ بايىقى شاخلارغا ئېسىپ قويۇلغان باشلار
[…]ئىكەنلىكىنى بىلدى.

ھىلىقى چوڭ باش ھەممىدىن يۇقۇرىدا، تەخت ئۈستىدە
نازۇ كەرەشمە بىلەن ئولتۇراتتى.

پەرىلەردىن بىرى ھاتەمنىڭ ئالدىغا دوستىخان سېلىپ،
مۇە - چىۋە ۋە ھەر خىل تائاملار ئېلىپ كەلدى ھەم:

- ئەي مېھمان، ئۇشبۇ نازۇ - نېمەتلەردىن تاناۋۇل قى-
[…]لىڭ، - دىدى.

- ئاۋۇ تەختتە ئولتۇرغان نازىنىنىڭ ئىسمى نىمە؟ -
دەپ سورىدى ھاتەم تاماقىمۇ قارىماي، - بۇ يەرنىڭ ئېتىنى
نىمە دەيدۇ، ئاۋۋەل سوئاللىرىمغا جاۋاپ بېرىڭ.

- كېچىنى مۇشۇ يەردە ئۆتكۈزسىڭىز بىلىسىز، - دىدى
پەرى.

www.uyghurkitap.com

ئەلقىسسە، بىر نەچچە كۈن ئۆتتى، كىيسەك باشلار كېچىسى بەزمەسوھبەتتە، كۈندۈزى شاختا بولدى. ھاتەم ئۇ يەردىن يە كىتىشنى، يە تىزرۇشنى بىلمىدى. ئاخىرى ئويلۇنۇپ، «بۇ سىرلاردىن بىخەۋەر كەتمەي» دەپ سەۋرى قىلدى.

بىر كۈنى شام ۋاقتى بولۇش بىلەن كىيسەك باشلار كولگە ئۆزىنى تاشلىغاندا، ھاتەممۇ كۆزىنى يۇمۇپ ئۇلار بىلەن تەڭلا ئۆزىنى كولگە تاشلىدى. كىيىن كۆزىنى ئېچىپ قارىغىدەك بولسا، بىر دەشتە تۇراتتى.

ھاتەم ئاچلىق ۋە ئۇسسۇزلۇق ئازاۋىغا قالدى، ھىچ ياققا يېتەلمەي ھالسىزلىنىپ يىقىلدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭ قىشىدا خىزىر سۈپەت بىر كىشى پەيدا بولۇپ:

— ئەندى ئەي ئوغلۇم، مۇددىئايىڭدىن ۋاز كەچكىن، ئۆز ئىشىڭغا ماڭغىن. بولمىسا ئەجىلىڭ يەتكىچە مۇشۇ دەرەخنىڭ تېگىدە قالىسەن، بۇ يەرنى «چەرۇنۇمىس دەشتى» دەيدۇ. قولۇڭنى ماڭا بىرىپ، كۆزلىرىڭنى يۇمغىن.

ھاتەم ئۇ كىشىگە قولىنى بىرىپ كۆزىنى يۇمدى، بىر ھازا ئۆتكەندىن كىيىن:

— ئەندى كۆزۈڭنى ئاچ! — دىگەن بىر خىتاب ئاڭلاندى.

ھاتەم كۆزىنى ئېچىپ، ئۆزىنى كول بويىدا كۆردى. لېكىن ھىلىقى كىشى يوق ئىدى. ھاتەم ئەشۇ باشنى دەرەخ شېخىدىن ئىلىپ چۈشمىگىچە بىر نەتىجە چىقمايدىغانلىقىنى بىلىپ، دەرەخ ئۈستىگە يامىشىپ چىقىشقا باشلىۋىدى، دەرەختىن ھەيۋەتلىك بىر ئاۋاز ياڭراپ، ھاتەمنى ئەجدەرھادەك دەم تارتقىلى تۇردى. ھاتەم ئۆزىنى تۇتالماي، كوكرىگىچە بەند بولدى، ئىسكەنجىگە ئېلىنغاندەك قىسىلىپ ھالسىزلاندى.

يەنە شام ۋاقتى بولدى. كىيسەك باشلار ئۆزىنى سۇغا تاشلىدى. ھەممۇ شۇنداق قىلدى. شۇندىن باشلاپ ئۇ كىيسەك باشلارغا ئوخشاش كۈندۈزى دەرەخكە ئېسىلىپ، كېچىسى بەزمىدە بولدى.

ئارىدىن بىر نەچچە كۈن ئۆتتى. ھىلىقى ئىزىز كىشى يېتىپ كېلىپ ھاتەمگە ھاسا بىلەن ئىشارەت قىلدى. ھاتەم دەرەختىن چۈشۈپ ئەسلىگە كەلدى، ئىزىزنىڭ ئاياقلىرىغا يىقىلدى ۋە يىغلىدى. ئىزىز كىشى ھاتەمگە بىر ئىسمى ئەزەمنى ئۆگەتتى ۋە دىدى:

— ئەي ئوغلۇم، بۇ ئىسمى ئەزەمنى ئاغزىڭدىن چۈشۈرمەي ئېيتىپ يۈر. ساڭا ياردەم قىلىدۇ. ئەگەر يادىڭدىن چىقارساڭ، ئىككىنچى قولۇڭغا كەلمەيدۇ، تۈگمەس پۇشايمانغا قالىسەن.

ئەندى سۆزنى ھىلىقى يوغان كىيسەك باشنىڭ سىھرىدىن ئاڭلاڭلار:

— بۇ مەلىكىنىڭ ئىتى زەردىن پوش، — دىدى ئىزىز كىشى ئىزاھلاپ، — سام دىگەن جادۇگەرنىڭ قىزى. ئۇ جادۇگەرنى يوقاتمىساڭ مۇددىئايىڭ ئىشقا ئاشمايدۇ. مۇشۇ يول بىلەن ماڭساڭ بىر تاغ ئۇچرايدۇ. ئۇنى «ئەھمەر تاغ» دەيدۇ. ئۇ سام جادۇگەرنىڭ تۇرىدىغان جايى، خەير خوش، مەن ئۆگەتكەن ئىسمى ئەزەمنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالما...

ئىزىز كىشى شۇنداق دىدى — دە، غايىپ بولدى.

ھاتەم كورسۈتۈلگەن يولغا چۈشۈپ، ئالدىغا قاراپ راۋان بولدى. دىگەندەك بىر تاققا يەتتى. ئۇ تاغ بەك ئېگىز ھەم چوڭ ئىدى. ھاتەم تاغنىڭ يۇقۇرىسىغا قاراپ قەدەم باسقان

ئىدى، پۇتلىرى تىزىغىچە تاشلارغا بەنت بولدى. ئۇ ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ پۇتلىرىغا دەم سېلىۋىدى، پۇتلىرى بوشىدى. ئۇ ناھايىتى قىينىلىپ ئاخىرى ئەھمەر تېغىنىڭ توپىسىگە چىقتى. ئۇ ئايلىنىپ يۈرۈپ بىر بۇلاققا يەتتى. ئۇ يەردە ئولتۇرۇپ بىردەم ئارام ئالغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىپ، تاھارەت ئېلىپ، يەنە ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇشقا باشلىدى. سام جادۇگەرنىڭ بۇ تاغدا پەيدا قىلغان سېھىرلىرىنىڭ ھەممىسى بۇزۇلدى. بۇ ئەھۋال سام جادۇگەرگە مەلۇم بولدى. ئۇ ھەيران بولۇپ كىتاپ ئېچىپ بىلدىكى، ھاتەم كەپتۇ. ھەممە سېھىرلەرنى يوققا چىقىرىپتۇ. ئۇنىڭ كېلىشىگە مەلىكە زەردىن پۇش سەۋەپ بولۇپتۇ. ھاتەم مەلىكىگە ئاشىقى - ئىنتىزار ئىكەن. سام جادۇگەر ئويلىدىكى، بۇنىڭ ئالدىنى ئالمىسام بولمايدۇ، ئەگەر بىخۇتلۇق قىلسام ھاتەم ئالەمنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلغىدەك.

سام جادۇگەر دەرھال بىر سىقىم تۇپراققا ھۈرۈپ، ئەتراپقا چاچتى. ھاتەم بىر جامە پەرىزاتلار بىلەن مەلىكە زەردىن پۇشنىڭ خۇشال - خۇراملىق بىلەن ئۇزىگە سالام بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ بىھۇش بولغىلى ئازلا قالدى - دە، تىلى ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇشتىن سەل توختاپ قالدى. شۇ ھامان بىر تۇتۇن پەيدا بولۇپ، ھاتەمنى ئورىۋېلىپ بىر قاراڭغۇلۇق ئىچىگە ئېلىپ كىرىپ كەتتى. بىر ئازدىن كېيىن ھاتەم ئۆزىنى پۇت - قوللىرى باغلانغان ھالدا سام جادۇگەرنىڭ ئالدىدا كوردى.

— ئەي ھاتەم! - دېدى جادۇگەر، - ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ماڭا بەرگىن، مەن سېنى بۇ تۇتقۇنلۇقتىن ئازات قىلىۋېتەي.

— ئاي پەرىنىڭ موھۇرى جېنىمنىڭ ئىچىدە، ھېچكىم ئالالمايدۇ، ئۆزەممۇ ئالالمايمەن، - دېدى ھاتەم.

بۇ جاۋاپقا سام جادۇگەرنىڭ قاتتىق غەزىۋى كەلدى.

— ئاتەشكە تاشلاڭلا! - دېدى ئۇ بۇيرۇق قىلىپ، - ئادەم بولغىنىغا تويسۇن!...

ھاتەمنى كوتۇرۇپ ئېلىپ بېرىپ ئاتەشكە تاشلىدى. بۇ ئاتەش تامامەن سېھىر بىلەن پۈتكەن ئىدى.

ھاتەم ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئاغزىغا سېلىۋېلىپ، ئوتلارنىڭ ئىچىدە خۇدانى ياداپ ئولتۇرۇۋەردى.

سام جادۇگەر كىتاپقا قاراپ كوردىكى، ھاتەم كويمەي ئاتەش ئىچىدە راھەتتە ئولتۇراتتى، سام جادۇگەر ھاتەمنى ئاتەش ئىچىدىن ئېلىپ ئازات قىلىپ قويۇۋەتتى.

ھاتەم خۇداغا شۈكرىلەر بىجا كەلتۈرۈپ، بۇلاق بويىغا كەلدى ۋە پۈتۈن بەدىنىنى پاكىزە يۇيۇپ ئولتۇردى. ئۇزاق ئۆتمەي سام جادۇگەر يەنە بىر سېھىر قىلدى.

بىر گورۇھ پەرىلەر بىلەن مەلىكە زەردىن پۇش زاھىر بولدى. ئۇ ئۆزىنى ناھايىتى چىرايلىق ياساپ زىننەتلىۋالغان بولۇپ، خۇش تەبەسسۇم بىلەن ھاتەمنىڭ ئالدىغا كەلدى.

— تۈنۈگۈن ئاتام ئالدامچىلىق قىلدى، - دېدى مەلىكە، - ئەندى سېنى ئۆزۈم كورگىلى كەلدىم. ماڭا راستىنلا ئاشىق بولغان بولساڭ، ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى بىر كورۈۋالاي، ئۇنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلىپ قالاي...

ھاتەم موھۇرنى كورسەتمەكچى بولغان ئىدى. شۇئان قۇلىقىغا ناھايىتى قاتتىق بىر ئىمدا كەلدى:

— يەنە ئالدىنامسەن؟ ھەرگىز كورسەتمە!

بۇ ئاۋازدىن هاتەم ئەقلىگە كەلدى. قارىسا هېچنەرسە كۆرۈنمەيتتى.

سام جادۇگەر ئىشنىڭ قاملاشمىغانلىقىنى كۆرۈپ، سېھرى ئەمەلى بىلەن شەيتاننى چاقىرىپ:

— هاتەم دىگەن بۇ بالا — قازادىن مېنى قۇتقۇزۇپ قويغىن، — دەپ ئەرز قىلدى.

— ئۇنىڭغا مېنىڭمۇ كۈچۈم يەتمەيدۇ، — دىدى شەيتان ئاجىزلىقىنى بىلدۈرۈپ، — چۈنكى ئۇنىڭ ئاغزىدا ئىسمى ئەزەم ۋە ئاي پەرىنىڭ موهۇرى بار، ئەگەر بىرەر ۋەسۋەسە بىلەن ئۇنى ئېھتىلام قىلسام، ئۇ جۇنۇپ بولسا، سەن شۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي، ئۇنىڭدىكى موهۇرنى ئېلىۋالساڭ مەقسىدىڭ ئىشقا ئاشىدۇ.

بۇ مەسلىهەت سام جادۇگەرگىمۇ ماقۇل كەلدى، هاتەم ئۇخلاۋاتقاندا، شەيتان ئۇنىڭ چۈشىگە كىردى ۋە ئۇنى ئېھتىلام قىلدۇردى. سام جادۇگەر كىتاپ كۆرۈپ هاتەمنىڭ جۇنۇپ بولغانلىقىنى بىلدى — دە، دەرهال بىر سېھرى ئۇچۇن دەم ئۇرۇۋىدى، شامال پەيدا بولۇپ هاتەمنى قۇرشىۋالدى. شۇندا هاتەم قول - پۇتلىرى باغلانغان هالدا ئۆزىنى سام جادۇگەرنىڭ ئالدىدا كۆردى.

جادۇگەر: «هاتەمنى ئۆلتۈرۈشكىمۇ بولمايدۇ، قويۇپ بېرىشكىمۇ بولمايدۇ، ئۇنىڭغا باشقىچە بىر ئەمەل قىلىش لازىم». — دەپ ئويلىدى. ئۇ، سېھرى ئىشلىتىپ، بىر تاغ ياساپ، هاتەمنى ئۇنىڭ ئاستىغا باسۇرۇپ قويدى، هاتەمنىڭ تېنىسى تاغ ئاستىدا، بېشى سىرتىدا قالدى. ئۇنىڭغا ئاچلىق ۋە ئۇسسۇزلۇق يۈزلەندى. جادۇگەر ئۇنى تاشلار بىلەن ئۇرسىمۇ كار قىلمايتتى.

— هەركىم مېنى بۇ بەندىدىن قۇتقۇزالدۇرسا، — دەيتتى هاتەم ئىچىدە قايغۇرۇپ، — ئۇنىڭغا سام جادۇگەرنىڭ پايتەختى ۋە ئەھمەر تېغىنى بېرىمەن.

گۈزەتچىلەردىن بىرى سەرتەك جادۇگەر ئىدى. ئۇ هاتەمنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ: «بۇ ئىشنى مەن قىلاي»، — دەپ نىيەت قىلدى.

ئەتىسى، كېچە بولدى. هەممە ئۇخلىدى، سەرتەك جادۇگەر ئاستا كېلىپ، سامنىڭ سېھرىنى رەت قىلىپ، هاتەمنى قۇتقۇزۇپ، يېنىدىكى بۇلاق بويىغا يەتكۈزدى. هاتەم دەرهال غۇسلى تاهارەت قىلىپ پاك بولدى. سەرتەك جادۇگەر هېچ ئىشنى بىلمىگەن قىياپەتتە ئۆز جايىغا بېرىپ ياتتى ۋە تاڭ ئاتقاندا سامنىڭ ئالدىغا دات - پەرياد سېلىپ كىرىپ كەلدى.

سام كىتاپ كۆرۈپ ئولتۇرۇپ، بۇ ئىشنى سەرتەك جادۇگەرنىڭ ئەمەل تاماسىدا قىلغانلىقىنى پەملىدى.

— بۇ ئىشنى ئۆزەڭ قىلىپسەن، — دىدى ئۇ سەرتەك جادۇگەرگە قاراپ غەزەپلىنىپ، — ئەندى سېنىڭ جازايىڭنى بەرمىسەم ئىچىمنى يوتكىۋەتكەيمەن.

سەرتەك جادۇگەر قېچىپ هاتەمنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى ۋە بولغان ۋەقەنى هاتەمگە قىسقىچە بايان قىلدى.

سام جادۇگەر سەرتەك جادۇگەر تەرىپىگە قاراپ دەم ئۇرۇۋىدى، سەرتەك جادۇگەرنىڭ ۋۇجۇدىنى ئوت قورشىۋالدى. هاتەمنىڭ ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ دەم سېلىۋىدى، ئوت غايىپ بولدى. سام جادۇگەر بارلىق جادۇگەرلەرنى يىغىپ بىر چوڭ جادۇگەرلەر قوشۇنىنى تەشكىل قىلدى. ئۇلار هەرخىل سېھرلەرنى قىلىش

ئۇچۇن ھازىرلىنىشتى. بۇنىڭدىن قورققان سەرتەك جادۇگەر ئەنسىرەپ، نىمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالدى.

— ئەي ھاتەم، — دىدى ئۇ تىترەپ، — سام ئەندى ئاجايىپ سېھىرلەرنى پەيدا قىلىدۇ. ئاگاھ بولۇڭ.

سام جادۇگەر سېھىر قىلىشقا كىرىشتى. دەھشەتلىك قارا بورانلار پەيدا بولدى، ھاۋا گۈلدۈرلەپ چاقماق چېقىپ، مولدۇرقارلار يېغىشقا باشلىدى.

— بىلدىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى سەرتەك جادۇگەر ھاتەمدىن، — بۇلارنىڭ ھەممىسى سېھىرنىڭ بەلگۈلىرى.

— خاتىرجەم بول، — دىدى ھاتەم، — قېنى سام قىلىدىغىنىنى قىلىپ باقسۇن.

ھاتەم ئىسمىياتنى ئوقۇپ دەم ئۇردى. سام جادۇگەرمۇ لەشكەرلىرىنى ئىشقا سالدى. ھاتەم رەت قىلدى. جادۇگەرلەر بىرلىشىپ يەنە سېھىر قىلدى ھەممە يەرنى ئوت قاپلىدى.

— بۇمۇ جادۇگەرنىڭ سېھىرلىرىنىڭ ئالامىتى، — دەپ خەۋەر بەردى سەرتەك.

ھاتەم ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ دەم ئۇردى. ئوتلار ئارقىغا قايتىپ جادۇگەرلەرنى كۆيدۈردى. سام جادۇگەرمۇ رەت قىلىپ، يەنە باشقىچە سېھىرلەرنى ئىشلەتتى. ھاتەممۇ ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ قىلىنغان سېھىرلەرنى ئۆزىگە قايتۇرۇۋەدى. سام جادۇگەر يەنە بىر سېھىر پەيدا قىلدى. ئەھمەر تېغىنىڭ بىر تەرىپى ئۈزۈلۈپ ھاۋىغا چىقتى. ھاتەم دەرھال ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ ئۇنىڭغا قارىتىپ ھۈرۈۋىدى، ئۇ غا قىراپ كېلىپ جادۇگەرنىڭ لەشكەرلىرىنىڭ ئۈستىگە چۈشتى! ...

ئەلقىسسە، سام جادۇگەر ھاتەمگە تەڭ كېلەلمەسلىكىدىن كېيىن قالغان لەشكەرلىرى بىلەن بىللە ھاۋىغا ئۇچۇپ چىقىپ غايىپ بولدى.

— بۇلار نەگە قاچتى؟ — دەپ سورىدى ھاتەم سەرتەكتىن.

— قۇملاق تېغىغا، ئۇستازى ئەملاق جادۇگەرنىڭ ئالدىغا، — دىدى سەرتەك.

ھاتەم:

— مېنى باشلىغىن، قۇملاق تېغىغا بېرىپ ئۇ نىمىلەرنى يوقاتمىسام بولمايدۇ، — دىدى.

ئۇلار يولغا راۋان بولدى ۋە بىر بوستانلىققا يەتتى. بوستانلىقتا ھىساپسىز دەرەخلەر بولۇپ، خىلمۇ - خىل ئۇچار - قۇشلار ئۇچۇشۇپ يۈرۈشەتتى. سەرتەك جادۇگەر ھاتەمگە:

— بۇ كۆرۈنگەن دەرەخلەر بىلەن قۇشلارنىڭ ھەممىسى ئادەملەر، بۇ ئەملاق جادۇگەرنىڭ سېھىرلىرىنىڭ بەلگۈلىرىدۇر، — دىدى.

ھاتەم بىر كېچە - كۈندۈز ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ، ئەتراپىغا ھۈرۈپ: «خۇدايا، ئۆز كەرىمىڭ بىلەن بۇ ئادەملەرنى ئەسلىگە ياندۇرغىن» — دەپ تىلىدى.

ئەملاق جادۇگەرنىڭ سېھىرلىرى بۇزۇلدى. ئادەملەر ئەسلىگە كېلىپ، ھاتەمگە ئەگەشتى. ئۇلار بىھىساپ لەشكەر بولۇپ، قۇملاق تېغىغا قاراپ يۈرۈش قىلدى. ئۇلارغا يولدا بىر دەريا ئۇچرىدى. ئۇلار دەريا بويىدا قونۇپ ئارام ئالدى.

ھاتەم سەرتەكتىن:

— بۇ نىمە دەريا؟ — دەپ سورىدى.

سەرتەك:

— بىزمۇ سېھىر، — دەپ جاۋاپ بەردى.
ھاتەم ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ دەم سالىۋىدى، بۇ سېھىرمۇ بۇزۇلدى. ئۇ سۇنى ئىچىپ ھەرخىل كېسەللەرگە گىرىپتار بولغانلار ساقىيىپ ئەسلىگە كەلدى.

ئۇلار بىر يەردىن قوزغىلىپ، قۇملاق تېغىغا باردى. ھاتەم ئۇ تاغ ئەتراپىدىكى سېھىرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىسمى ئەزەم بىلەن يوقاتتى.

ئەندىكى گەپنى ئەملاق جادۇگەردىن ئاڭلاڭلار:
سام جادۇگەر قالغان جادۇگەرلىرى بىلەن قېچىپ، ئۇستازى ئەملاقنىڭ قېشىغا ھال ئېيتىپ كەلدى.
— ھاتەم دېگەن ئادەمدىن كەلگەن بالايى - ئاپەت ماڭا كۈن بەرمىدى. ئۆلۈشتىن باشقا ئامالىم قالمىدى، - دېدى ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ، - بېشىمغا كەلگەن بۇ مۈشكۈللىنى ئۆزۈڭ بىرتەرەپ قىلغىن.

— ھەي سام، - دېدى ئەملاق جادۇگەر تەسەللى بېرىپ، - غەم يېمىگىن، ھاتەمنىڭ ئىشى چاغلىق، بەنت قىلىپ تۇتۇۋالىمىز.
ئۇ كىتاۋىنى ئېچىپ قارىسا، ھاتەم يولدىكى سېھىرلەرنىڭ ھەممىسىنى يوقىتىپ قۇملاق تېغىغا كېلىپ قاپتۇ. بىزنىڭ ئالدى ئېلىنمىسا، ئەھۋال بەكمۇ خەتەرلىك بولغاي.
ئەلقىسسە، ئەملاق ھەممە جادۇگەرلەرنى يىغىپ، مەسلىھەت قىلدى. مەسلىھەت بويىچە بەزىلىرى شىرلارغا، بەزىلىرى ئەجدەھالارغا، يەنە بەزىلىرى ھەرخىل قورقۇنۇشلۇق ھايۋانلارغا مىنىپ قۇملاق تېغىنىڭ گىرداۋىغا ئورۇنلاشتى. شۇ چاغ ئەملاق پادىشا بىر سېھىر قىلىۋىدى، ھېساپسىز شىرلار پەيدا بولۇپ ھا-

تەمنىڭ لەشكەرلىرىگە قاراپ ھۇجۇم قىلدى. ھاتەم ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ دەم سالدى، شىرلار ئەملاق جادۇگەر تەرەپكە ئۆزلىرىنى ئۇرۇپ كۆپلىگەن جادۇگەرلەرنى ھالاك قىلدى. ئەملاق جادۇگەرمۇ سېھىر قىلىۋەردى. ئالەمگە ئوت كەتتى. ئىسمى ئەزەمنىڭ قۇدرىتىدىن ئۇ ئوت ئارقىغا يېنىپ ئەملاقنىڭ لەشكەرلىرىنى باستى. ئەملاق ئۆزىنى قايتۇرۇپ يەنە بىر سېھىر قىلىۋىدى، ئالەمنى سۇ بېسىپ كەتتى. ئىسمى ئەزەم شاراپىتىدىن سۇ كەلگىنىمۇ ئەملاق تەرەپكە يۈزلەندى.
ئەلقىسسە، ئەملاق جادۇگەرنىڭ قىلمىغان سېھىر، ئەپسۇنلىرى قالمىدى. ھەممىسى ھاتەم تەرەپتىن رەت قىلىندى. جادۇگەرلەر ھاتەمگە تەڭ كېلەلمەي، قۇشلاردەك ئۇچۇپ، ھاۋاغا قاراپ بەدەر قاچتى. ھاتەم بولسا، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ ھۈرگەن ئىدى، ھەممىسىنىڭ قاناتلىرى كۆيۈپ يەتتىلەدى.
ئەملاق جادۇگەر بىلەن سام جادۇگەر قاچتى. ھاتەم ئۇلارنىڭ كەينىدىنمۇ ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ ھۈردى، ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىدا بىر ئوت پەيدا بولۇپ ئۇلارمۇ شۇ ئوت ئىچىدە كۆيۈپ كۈل بولۇپ كەتتى.
ئەھمەر تېغى بىلەن قۇملاق تاغلىرى بۇ جادۇگەرلەردىن قۇتۇلۇپ ئامان تاپتى. ھاتەم سەرتەككە:
— جادۇگەرلىك كىتاپلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىر يەرگە يىغ، — دېدى.
بۇ ئىككى پايتەختتىكى جادۇگەرلىك كىتاپلىرى يىغىلدى. ھاتەم ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ دەم سېلىپ بۇ كىتاپلارنى كۆمۈۋەتتى.
ھاتەم يەنە ئۈچ كۈن ئىسمىيات ئوقۇپ، ئۆزىگە تەسلىم بولۇپ قالغان جادۇگەرلەرگە قارىتىپ ھۈردى ۋە بۇلارنىڭ جادۇگەر-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىك ئىلىملىرىنىڭ ھەممىسىنى خاتىرىسىدىن كۆتىرىۋەتتى.

بۇ ئىشلار تاماملانغاندىن كېيىن ھاتەم ئەھمەر تىبىي مەلەن قۇملاق تىغىدىكى خەلقلەرنى يىغىپ ئۇلارغا سەرتەكنى پادىشا قىلىپ بەلگۈلىدى. ھەممە كىشى جان - دىل بىلەن بۇنى قوبۇل قىلىشتى.

ھاتەم بۇ يەردە يەنە ئۈچ - تۆرت كۈن تۇرۇپ دەم ئېلىپ، خەلق بىلەن خوشلىشىپ يەنە ئۆز يولىغا راۋان بولدى-دە، ھېلىقى كېسەك باشلار بار يەرگە يەتتى. قارىسا نە كول، نە دەرەخ ۋە نە ئۇ باشلار كۆرۈنمەيتتى. ھاتەم بۇ ھالدىن ھەيران بولدى.

ئەندى سوزنى مەلىكە زەردىن پۈشتىن ئاڭلاڭلار:

ئەلقىسسە، ھاتەم بىر قورغانغا باردى. ئۇ يەردە ئاسمان پەلەك بىر قەسىر كۆرۈندى. ئۇنىڭغا بىر دەرۋازا بېكىتىلگەن بولۇپ دەرۋازىۋەنلەر ھېلىقى كېسەك باش پەرى قىزلار ئىدى. ھاتەم ئۇلار بىلەن تونۇشۇپ، ھال - ئەھۋال سوراشقاندىن كېيىن مەلىكە زەردىن پۈشنىڭ نەدىلىگىنى سورىدى.

— مەلىكىنىڭ دولىتى چوڭ، — دىدى پەرى قىزلار، — بىز ھەممىمىز تىلسىمات بالاسىدىن قۇتۇلدۇق.

ئۇلار ھاتەمنىڭ كەلگەنلىك خەۋىرىنى مەلىكىگە يەتكۈزۈشتى. مەلىكە خۇشال بولۇپ باشلاپ كېلىشكە بۇيرىدى. پەرى قىزلار ھاتەمنى باشلاپ مەلىكىنىڭ خانىسىغا كىرىشتى. مەلىكە ھاتەمگە سەندەل قويۇپ، ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى. دوستىخان سېلىنىپ غىزا تارتىلدى. ئاندىن مەلىكە ھاتەمدىن ئۆز ئاتىسىنىڭ ئەھۋالىنى سورىدى.

— ئاتىڭىز ئۇستازى ئەملاق بىلەن دوزاققا — ئازاپ بېزىمىسىگە ئەۋەتىلدى، — دىدى ھاتەم جاۋاپ بېرىپ.

بۇ خەۋەر مەلىكىنىڭ كوڭلىنى ئازاپلىدى. ئۇ، ئۈن سېلىپ يىغلىۋەتتى. باشقىلار ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ ياشلىرىنى سۈرتۈپ قويىدى.

ئارىدىن بىر ھازا ئۆتتى. مەلىكىنىڭ مۇسىبىتى تۈگىدى. ئاندىن مەلىكە ھاتەمگە بولغان مەشۇقلىغىنى ئىپادىلەپ بىر پىيالە شاراپ تۇتتى.

— ئەي مېھمان يىگىت، — دىدى ئۇ لەۋلىرىدە كۈلكە گۈللىرىنى ئېچىلدۇرۇپ، — بىزگە سەرگۈزەشتىلىرىڭىزنى سوزلەپ بەرسىڭىز، مۇنداق رىيازەت چېكىپ ئاۋارە بولۇشتىكى مەقسىدىڭىز نىمە؟

ھاتەم مەلىكىنىڭ قولىدىن پىيالىنى ئېلىپ شاراپنى ئىچىۋەتتى ۋە مەلىكىگە ئاشىقانە تازىم قىلىۋېتىپ، كورگەن- ئاڭلىغانلىرىنى بىر- بىرلەپ ھېكايە قىلىپ سوزلەپ بەردى. ئۇ ھوسنەبانۇنىڭ يەتتە سوئالىغا جاۋاپ تېپىش ئۈچۈن سەرسان بولغان جەريانىنى ئىزھار قىلىپ ئاخىرىدا مۇنداق دىدى:

— مەن يەمەن پادىشاسى تەينىڭ ئوغلى ھاتەم بولىمەن. بەندىلەرنىڭ مۇھتاجلىغىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن جېنىمنى پىدا قىلغان كىشىمەن. باشقىلار ئۈچۈن قانچە قاتتىق جاپا - مۇشەققەت چەكسەممۇ ئۆزۈمنى شۇنچە بەختلىك ھىس قىلىمەن.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان پەرىلەر ھاتەمگە تەھسىن- ئاپىرىنلار ئېيتتى.

كۈنلەر ئۆتتى...

بىر كۈنى ھاتەم يېرىم كېچىدە ئورنىدىن تۇرۇپ، مەلىكىنىڭ بىر نەچچە خاس كېنىزەكلىرىنى خىلۋەت جايغا چاقىرىپ، ئىككى دانە لەئەل ئۈزۈك بىلەن جاۋاھىراتنى ئۇلارغا ئىنئام

قىلىپ ئۆزى ئۈچۈن ئەلچى بولۇشنى ئىلتىماس قىلدى. كېنىزەكلەر ھاتەمنىڭ ئىلتىماسىنى سۆزسىز قوبۇل قىلىشتى ۋە مەلىكىنىڭ ئالدىغا كىرىپ مەقسەتنى بايان قىلدى:

— بۇ يىگىتنى ئاللاتائالا بۇ يەرگە يەتكۈزۈپتۇ، — دېدى ئۇلار سۆزنى يىراقتىن باشلاپ، — ئاتىسى يەمەن ۋىلايىتىنىڭ پادىشاسى ئىكەن. ئۆزى سېخى، ھۇشيار، ئەقىللىق، زىبا يىگىت ئىكەن، ئۆزلىرىنىڭ خىلى ئىكەن...

مەلىكە ئۇلارنىڭ مەسلىھەتىگە رازىلىق بىلدۈردى. ئەلچى كېنىزەكلەر خۇشال بولۇپ، بۇ خۇشخەۋەرنى ھاتەمگە يەتكۈزدى. ھاتەم بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ، ئەلچىلەرگە يەنە كۆپ ئىنئاملار ھەدىيە قىلدى.

ئەلقىسسە، ئۇلار ئىز قائىدە-يوسۇنلىرىغا مۇۋاپىق توي ھازىرلىقىنى قىلغاندىن كېيىن، بىر قانچە كۈن توي - تاماششىلار ئۆتكۈزۈلۈپ، مەلىكە ھاتەمگە نىكاھ قىلىندى. ئۇلارنىڭ ئارزۇلىرى ۋىسال تېپىپ تۈگىمەس شاتلىق ھېسسىياتىغا چۆمدى. بىر نەچچە كۈن ئۆتتى. بىر كۈنى ھاتەم مەلىكىگە:

— ئەي دىل جانانىمنىڭ ھوزۇرى. ئەندى ماڭا رۇخسەت بېرىڭ، خۇدانىڭ يولىغا قەدەم قويۇپ، ئۇ ئاشىقلار ئىشىنى ۋۇجۇتقا چىقىراي. ئۇلارمۇ ئىنتىزارلىق ئەلىكىدىن قۇتۇلۇپ، ۋىسال بېغىدا شاتلىق ناۋاسى قىلسۇن، — دېدى.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى مەلىكە، — ئاۋۋەل مېنى ئاتىمىز پادىشا تەيىنىڭ يېنىغا ئېلىپ بېرىپ، ئاندىن ئىشلىرىڭىزغا قەدەم قويۇڭ.

ھاتەم مەلىكىنىڭ سۆزىنى ماقۇل كۆردى. ئۇلار پادىشا تەي ۋە باشقا قەدىردانلىرىغا سوۋغات قىلىش ئۈچۈن لەئەل، جا-

ۋاھىراتلارنى ھازىرلاپ، سەپەر تەييارلىقىنى پۈتتۈردى. پەرىزاتلارنىڭ ئىختىيارلىقىنى ئۆزلىرىگە قويدى. قالغانلىرىغا قەلئەنى تاپشۇرۇپ، يەمەن يولىغا قاراپ ئاتلاندى. ھاتەم بىر قانچە مەنزىلنى مەلىكە بىلەن بىللە ماڭغاندىن كېيىن، مەلىكىنى خۇداغا تاپشۇرۇپ، يەمەن ۋىلايىتىگە ئۇزىتىپ قويدى. ئاندىن كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلىپ، يەنە ئۆز مۇددىئاسى بويىچە يولغا چۈشتى.

مەلىكە زەردىن پۇش ئېگىز - پەسلەرنى بېسىپ، كورمىگەن جايلارنى كېزىپ، تاغ - داۋانلاردىن ئېشىپ، كۆپلىگەن رەنجۇ-مۇشەققەتلەرنى چېكىپ، يەمەن شەھىرىگە يېتىپ كەلدى. بۇ خەۋەر يەمەن پادىشاسى تەيىنىڭ قۇلىقىغا يەتتى. پادىشا خاس ئۇلۇقلىرى بىلەن مەلىكىنىڭ ئالدىغا چىقىپ، ئۇنى خاس جايىغا چۈشۈردى ۋە ھاتەمنىڭ نامە، سوۋغاتلىرىنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ، ئوغلىغا ياخشىلىق تىلەپ دۇئالار قىلدى.

ئەندى سۆزنى ھاتەمدىن ئاڭلاڭلار:

ھاتەم مەلىكە بىلەن خوشلاشقاندىن كېيىن، تاغۇ - دەشتلەرنى كېزىپ مېڭىۋەردى. بىر كۈنى قەرىم دېگەن ۋىلايەتكە يېتىپ كەلدى. بۇ يەر - ئادەملىرى كۆپ، زېمىنى كۆركەم، ھاۋالىق، ئاۋات ماكان ئىكەن. ھاتەم بۇ يەردىمۇ ھەممىشەم ئۆز مۇددىئاينىڭ كويىدا بولدى. بىر كۈنى بۇ يەردىكى ئادەملەردىن بىرى:

— ئەي يىگىت، بۇ يەرگە يېقىن بىر جايدا، بىر ۋىلايەت بار. ئادەملىرى ناھايىتى ئوبدان، شۇ شەھەردە ياش جەھەتتە چوڭ بىر ئاقساقال كىشى بار. سىزنىڭ سوئالىڭىزنىڭ جاۋابىنى ئېھتىمال شۇ كىشى بىلىشى مۇمكىن، — دەپ يول كۆرسەتتى.

هاتەم خۇرسەن بولۇپ، شۇ ۋىلايەتكە قاراپ يول تۇ-
تۇختىماي مېڭىپ، ئۇ ۋىلايەتكە بېرىپ، شەھەرنىڭ ئىچىگە كىر-
دى. شەھەرنىڭ ئىچى چىرايلىق بولۇپ، كوچىلىرىغا تاش يا-
تقۇزۇلغان، ئۆي- تاملىرى كوركەم نەققاشلىق ئىدى. ئادەملىرى
بولسا، ئازادە كىيىنىشكەن، بازارلىرى ئاۋات ئىدى.

هاتەم كىشىلەردىن سوراپ، سۈرۈشتۈرۈپ يۈرۈپ، ئاخىرى
ھىلىقى مويسىپىت كىشىنىڭ ئۆيىنى تاپتى. كوردىكى، بىر چوڭ
دەرۋازا، ئۇنىڭ - سولدا ئازادە سەندەللەردە قاۋۇل غۇلاملار ئول-
تۇرۇپتۇ. دەرۋازىغا مۇنۇ بېيىت ھوسنىخەت بىلەن چىرايلىق يې-
زىلىپ قويۇلۇپتۇ:

«راستلىقنى كىمكى قىلاركەن ئىزھار،
ئۇنىڭغا ھەمىشە خۇدا ئۆزى يار»

هاتەم شۈكرى قىلىپ، شادىمان بولدى. ئۇ دەرۋازىنىڭ ئو-
دۇلىغا كېلىش بىلەن تەڭ ئىككى خىزمەتچى يېتىپ كېلىپ، ئۇ-
نىڭ قوللىرىنى سۆيۈپ، ئىززەت- ئىكراملار بىلەن مېھمانخانىغا
باشلاپ كىردى. تاۋار كورپىلەر ئۈستىگە ئولتۇرغۇزۇپ، دوستى-
خان سېلىپ، مېزىلىك تائاملار كەلتۈردى. هاتەم تائاملارنى
يەپ، شىرىن شاراپلارنى ئىچتى... نۇرغۇن خىزمەتكارلار ئۆز ئىش-
لىرى بىلەن ئۇياق - بۇياققا چېپىشىپ يۈرۈشەتتى. ئىچكىرىسى-
دىن ساقىلىنىڭ يېرىمى ئاقارغان بىر كىشى چىقىپ هاتەمگە:

- مەرھابا، - دېدى، - دە، يۇقۇرىغا ئوتۇپ ئولتۇردى، بۇ
كىشى هاتەم ئىزدىگەن مويسىپىتنىڭ دەل ئۆزى ئىدى.

- ئەي ئوغلۇم دېدى، - ئۇ كىشى، - قەيەردىن كەل-
دىڭ؟ قەيەرگە بارىسەن؟ مۇنداق دىۋانە سۈپەت يۈرۈشۈڭنىڭ

سەۋەۋى نىمە؟

هاتەم ئۆز سەرگۈزەشتىلىرىنى سوزلەپ ھوسنەباغۇنىڭ
بەتتە سوئالىغا جاۋاپ ئىزدەپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئېيتتى.

- خۇداغا شۈكرى، - دېدى هاتەم شاتلىقىنى بىلدۈرۈپ، -
بۇ دەرۋازىڭىزنىڭ ئۈستىدە مەن ئىزدەۋاتقان سوئاللاردىن بىر-
نىڭ پۈتۈكلىكىنى كوردۇم. مەن يەمەن پادىشاسى تەينىڭ ئوغ-
لى هاتەمدۇرمەن. مەن بارلىقىمنى كىشىلەرنىڭ مۇھتاجلىقى-
ئۈچۈن پىدا قىلغانمەن. مالاللىق ھىس قىلماي ئەشۇ بېيىتنىڭ
ئەسرارىنى پەقىر مۇساپىرغا يېشىپ بەرسىڭىز.

ئەلقىسسە، ئەندى مويسىپىت كىشىنىڭ نىملەرنى سوزلەپ
بەرگەنلىكى ھەققىدە گەپ ئاڭلايلى:

قېرى كىشى هاتەمنىڭ تەلىۋىنى قوبۇل قىلىپ سوز
باشلىدى:

- مەن بۇرۇن داۋاملىق ئوغۇرلۇق قىلاتتىم ۋە تاپقان
پۇلۇمنى قىمارغىلا ئىشلىتەتتىم، كۈنلەر شۇ تەرىقىدە ئوتۇپ،
ھەممە پۇللىرىمنى ئۇتتۇرۇپ خاراپلىشىپ كەتتىم ۋە ئۆز- ئۆ-
زۈمگە: «ئەندى پادىشانىڭ خەزىنىسىگە تىگەي، كېيىن بۇ
قىلمىشىمغا توۋە قىلاي» - دېدىم. بىر كېچىسى مەن تەييارلى-
نىپ پادىشانىڭ قەلئەسىگە بىرىپ ھەلقە كەمەندى بىلەن خە-
زىنە تېمىغا چىقتىم. قارىسام ھەممە ئۇخلاۋېتىپتۇ. خەزىنىنىڭ
ئىچىگە كىرىپ كوتۇرەلىگىنىمچە پۇل ۋە بىر گوھەر ئېلىپ، كەل-
گەن يولۇم بىلەن قايتىپ چىقتىم. قايتىپ كېلىۋېتىپ يولدا بىر
نەچچە ئوغرىلار يىغىلىپ تۇرغان بىر يەرگە دۇچ كېلىپ قالدىم.
ئۇلار ئوغۇرلىغان پۇل، ماللىرىنى بولۇشۇپ ئولتۇرۇشقان ئى-
كەن. مەن ئېھتىيا تسىزلىقتىن ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ قاپتى-

مەن . ئۇلاجىسىزلىقتىن ئوغرىلاپ كەلگەن پۇل ۋە گوھەرلىنى ئوتتۇرىغا تاشلىدىم . ئوغرىلاردىن بىرى :

— بۇ پۇللارنى نەدىن ئالدىڭ ؟ — دەپ سورىدى .

— پادىشانىڭ خەزىنىسىدىن، — دېدىم مەن يوشۇرماستىن. ئۇلار مېنىڭ ئوغرى ئىكەنلىكىمنى بىلىپ پۇل - ماللارنى قايتىدىن تەقسىملەشكە باشلىدى. گوھەرنى كۆرۈپ ھەممىنىڭ كۆزلىرى قىزاردى بولغاي ، ئۇزئارا باشقا بىر تىلدا سۆزلۈشۈشكە باشلىدى . مەن ئۇ تىلنىمۇ بىلەتتىم .

— بۇنى يوقاتساق ، — دېدى ئوغرىلارنىڭ كاتتىسى ، — ھەممە پۇل-ماللار بىزنىڭ بولىدۇ.

— شۇنداق ، ئەڭ مۇھىمى گوھەرمۇ بىزگە قالىدۇ... — دېيىشتى باشقىلىرىمۇ .

ئۇلار مېنى ئۆلتۈرۈش پىلانىنى تۈزۈپ ، قول سالماقچى بولۇپ تۇرۇشقانلىرىدا، يولدا بىر قارا كۆلەڭگۈ پەيدا بولۇپ قالدى. بۇ كۆلەڭگۈ بىزگە يېقىنلاشقاندا، ئۇنىڭ بىر ئادەم ئىكەنلىكى ئايان بولدى .

— ئەي مەلئۇنلار ! — دەپ ئاسمان- زېمىننى لەرزىگە كەلتۈرۈپ ۋاقىرىدى ئۇ ئادەم ، — توختاش !...

ئوغرىلار قورققىنىدىن مال - پۇللارنى تاشلاپ ھەر ياققا قېچىشتى. ھېلىقى ئادەم مېنىڭ قېشىمغا كېلىپ خىتاپ قىلىپ دېدى :

— سەن راستلىق بىلەن جاۋاپ بەر ، ئەگەر يالغان سۆزلىسەڭ بوينۇڭنى ئۈزۈپ تاشلايمەن .

مەن ئەھۋالىمنى قىلچە يالغاننى قوشماي سۆزلەپ بەردىم. ئۇ، زەڭ قويۇپ ئاڭلاپ سۆزلىرىمنىڭ راستلىقىغا ئىشەندى ۋە:

— راست ئېيتتىڭ . شۇ راستلىقىڭ ئۈچۈن بۇ پۇل - ماللارنىڭ ھەممىسى سېنىڭ ، ساڭا ھەممىسى ھالال . ئالدىنقى شەرت شۇكى ، ھازىرغىچە قىلغان يامان ئىشلىرىڭغا چىن دىلىڭدىن تۆۋە قىلىپ ، بۇ پۇللارنى خۇدا يولىدا سەرپ قىلساڭ ، سەندە ئېرىلىق بەلگىلىرى بولمىغاي . ئەگەر يەنە يامان ئىشلارغا قەدەم قويساڭ ، ئۇشبۇ شەمشەرنى بېشىڭدا كۆرۈسەن .

ئۇ كىشى شۇنداق دەپ غايىپ بولدى. مەن بارلىق پۇل-ماللارنى ئۆيۈمگە ئېلىپ كەلدىم . قورغان ، ئايۋان - ساراي قەسىرلەرنى ياساتتىم . غۇلاملارنى ئالدىم . ئاچلارغا ، مىسكىن، خارۇ - زارلارغا كىيىم قىلىپ بەردىم . قىسقىسى ھېلىقى ئېزىز كىشىنىڭ ئېيتقانلىرىغا ئەمەل قىلدىم .

بۇ ئىش پادىشانىڭ قۇلىقىغىمۇ يېتىپتۇ . پادىشا مېنى ھوزۇرىغا چاقىرتتى ۋە مەندىن قانداق قىلىپ باي بولغانلىقىمنى سۆزلەپ بېرىشىمنى سورىدى .

— ئۇقلىسام ، — دېدى پادىشا ، — كۆپ خىراجەت قىلىۋاتىسەن، مۇنچە مال، دۇنيانى نەدىن ئالدىڭ ؟

مەن پادىشاغا بېشىمدىن كەچۈرگەنلىرىمنى راستى بىلەن بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بېرىپ گوھەرنى ئالدىغا قويدۇم .

پادىشا ۋە دۆلەت كاتتىلىرى مېنىڭ راست سۆزلىگەنلىكىمگە ئاپىرىنلار ئېيتىپ ، ھېلىقى گوھەرنى ، يەنە ھېساپسىز پۇل - ماللارنى قوشۇپ ماڭا ئىنئام قىلدى .

— ئەي يىگىت، — دېدى ئۇلار،— تۆۋەڭنى سۇندۇرما، ياخشى ئىش قىلىشنى توختاتما ، بۇ پۇل ، دۇنيالىرىڭ تۈگەپ كەتسە بىزگە خەۋەر قىل. بىز يەنە يەتكۈزۈپ بېرىمىز.

مەن ئۇلار بەرگەن پۇل - مال دۇنيالارنى ئېلىپ قايتىپ

كەلدىم. 800 يىل ياشاپتىمەن . يەنە قانچىلىك ئۆمرۈم قالغانـ
لىغىنى بىلمەيمەن. خۇدا بۇيرىسا، ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرىغىچە ياخـ
شى يولدا ماڭىمەن.
هاتەم قايتىشقا ئىجازەت سورىدى . ئۇ كىشى هاتەمنى
بىر نەچچە كۈن مېهمان قىلىپ ، ئاندىن ئىجازەت بەردى ۋە
دىدى :

— بېيىتنى دەرۋازامنىڭ بېشىغا يېزىپ قويۇشۇمنىڭ سەۋەـ
ۋى مانا شۇ.

ئەلقىسسە، هاتەم قېرى كىشى بىلەن خوشلۇشۇپ هوسنەئاـ
ۋات يولىغا راۋان بولدى. كېچە - كۈندۈز باياۋانلارنى بېسىپ
هارغىنىغا قارىماي مېڭىپ ، بىر بۇلاق يېنىغا كېلىپ توختىدى.
ئۇ يەردە بىر ئاز دەم ئېلىۋېتىپ ، كوڭلىگە مەلىكە زەرـ
دىن پۇش كەلدى ۋە: «ئاۋۋەل يەمەنگە باراي، ئاتا - ئانامنى
زىيارەت قىلىپ، مەلىكە زەردىن پۇش بىلەن كورۇشۇپ، ئاندىن
هوسنە ئاۋاتقا بارسامۇ بولغاي...» دەپ ئويلىدى. شۇ خىيال
بىلەن ئولتۇرۇپ كوردىكى ، بۇلاق ئىچىدە بىر جۈپ ئوردەكخۇدـ
دى ئادەمدەك سوزلىشىپ، ئۈزۈپ يۈرەتتى. هاتەم ئۇلارنىڭسوزـ
لىرىگە قۇلاق سالدى.
چىشى ئوردەك:

— ئەي دادىسى ، مېنى تاشلاپ نەگە بارىسەن ؟ - دەپ
سورىدى.

ئەركىكى:

— خۇدانىڭ رىزالىغى ئۈچۈن ياخشى ئىشلارنى قىلغىلى
بارىمەن. ئولمىسەم يەنە كېلىمەن ، - دىدى.
چىشى ئوردەك:

— ئاۋۋۇ ئادەم كىم بولىدۇ؟ ئۇيغا پېتىپ ماڭالماي قاپتۇ، -
دەپ سورىدى.
ئەركىكى:
— ئۇ كىشى هاتەمدۇر. هازىر ئۇنىڭ گۈزەل خوتۇنى ئېسىـ
گە كېلىپ، ياخشى ئىشنى تاشلىماقچى بولۇپ تۇرۇپتۇ. ئۇپادىـ
شا زاكاتچىسىنىڭ مەلىكىسى توغرىسىدىكى هىكايىسىنى ئاڭلىـ
ماپتىكەن.
ئەلقىسسە ، ئەمدىكى گەپنى ئوردەكلەردىن ئاڭلاڭلار:
چىشى ئوردەك سورىدى:
— ئۇ هىكايە قانداق ئىدى؟
ئەركەكى مۇنداق هىكايە قىلدى:
— قېدىمقى زاماندا، بىر شەهەردە بىر پادىشا ئوتكەن ئىـ
كەن. ئۇ ناهايىتى شانۇ - شەۋكەتلىك ۋە دولەتمەن ئىدى. ئۇ
مەملىكىتى ۋە بارلىق خەزىنىسىنى بىر زاكاتچىغا تاپشۇرغان
ئىدى. پادىشانىڭ پۈتۈن كىرىم - چىقىملىرىنى ئەشۇ زاكاتچى
قىلاتتى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ شەهەرگە بىر سودىگەر كېلىپ زاـ
كاتچى بىلەن تونۇشۇپ قالدى. بىر كۈنى ئۇ سودىگەر زاكاتچىغا
بىر ساهىپجامال قىزنىڭ تەرىپىنى قىلىپ بەردى. زاكاتچى
ئۇنىڭغا غايىۋانە ئاشىق بولۇپ، سودىگەرنى ئەلچى قىلىپ يۈـ
رۈپ ئاخىرى پۈتۈشتى. ئىككى تارازا ئالتۇن بېرىپ هىلىقى
قىزلىنىكاهىغا ئالدى . قارىسا ئۇ قىز سودىگەر ئېيتقانىدىنمۇ
زىيادە گۈزەل قىز ئىكەن. شۇڭا ئۇنىڭ ئىشقى - مۇهەببىتى تېـ
خىمۇ ئۇلغايدى. ئۇ قىزنى خالى ساقلاش ئۈچۈن شەهەردىن بىرـ
ئىككى چاقىرىم يىراقتىكى بىر مەنزىرىلىك گۈزەل جايغا ئۈستەـ
لارنى باشلاپ بېرىپ ئىمارەت قىلدۇردى. ئەتراپىقا كول چېپىپ

سۇ قۇيۇۋاتاتتى. كېچە بولمىسا قەسىرگە كىرىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇستىلار ھۈنەر ئىشلىتىپ بىر مۇنچە مەخپىي يول ياساپ قويغان ئىدى. ئۇنى پەقەت زاكاتچىلا بىلەتتى.

بۇ باغ — ھويلىلىق قەسىر پادىشالارنىڭ ھەرەمباغلىرىدىن ئالىي بولۇپ پۈتتى. باغنىڭ ئوتتۇرىسىدا تاشتىن بىر كۆل ياساتتى. ئىچىرگە سۇ كىرەلمەيدىغان بىر چوڭ ساندۇق ئەتتۈردى. تەللادىن زەنجىر قىلىپ، بىر ئۇچىنى ساندۇققا، بىر ئۇچىنى تاشقا بېكىتتى. ئىمارەت، گىلەملەر بىلەن زىننەتلەندى.

زاكاتچى ئاندىن تورت كېنىزەك بىلەن مەلىكىنى بۇ باققا ئېلىپ كەلدى. بۇ ساھىبجامال كېنىزەكلەرنىڭ ئىككىسى سازەندە، ئىككىسى ئۇسسۇلچى، مەلىكىنىڭ ئۆزى بولسا چاكچى ئىدى.

زاكاتچى ھەر كېچىسى مۇشۇ ئىمارەتتە بۇلار بىلەن بىللە بەزمە قىلىپ، سۈبھى سوزۇلغاندە مەلىكىنى ھېلىقى ساندۇققا سېلىپ قويۇپ، كۆلگە تاشلاپ دەرۋازىغا ئات كاللىسىدەك يوغان بىر قۇلۇپنى سېلىپ قويۇپ كېتەتتى. ئۇنىڭ كۈنلىرى ئەنە شۇنداق — كۈندۈزلىرى پادىشانىڭ خىزمىتىدە، كېچىلىرى گۈزەل مەلىكە بىلەن ئەيشى — ئىشرەتتە ئۆتەتتى...

بىر كۈنى پادىشا ئۆز يېقىنلىرى بىلەن بىللە شىكارغا چىقتى ۋە ھېلىقى مەنزىرىلىك جايغا كېلىپ قالدى. ئۇ، ئوۋغا قۇش سالدى. قۇش ئايلىنىپ بىر ياققا ئۇچتى، شاھ قۇشنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ باردى. قۇش زاكاتچىنىڭ بېغىنىڭ تېمىغا قونۇپ ئولتۇردى. شاھ تېخى بۇ باغنى كۆرمىگەن ئىدى.

www.uyghurkitap.com

پادىشا ھەرقانچە قىلىپ چاقىرسىمۇ، قۇش كەلمىدى. قۇشنى تاشلاپ كېتىشكە كۆزى قىيمىغان پادىشا [illegible] كۆلگە قاراپ ئات سالدى- دە، بىر ئامال قىلىپ دەرۋازىنىڭ ئالدىغا يېتىپ باردى ۋە قۇلۇپنى شەمشەرنىڭ ئۇچى بىلەن ئېچىپ، ئىچكىرىگە كىردى. ئۇ، ئۆزىنى ناھايىتى ئازادە ياسالغان ئاجايىپ بىر ماكانغا كىرىپ قالغاندەك ھېس قىلدى ۋە بۇ يەردىكى تاشتىن ياسالغان كۆلنى كۆردى. ئۇنىڭ تورت تەرىپىگە تورت چېدىر تىكىلىپتۇ، بۇ يەردە ھەممە نەرسە تەييار ئىدى، لېكىن بىرمۇ تىرىك جان كۆرۈنمەيتتى. پادىشا ئۇسسىغان ھەم قورسىقى ئاچقان ئىدى. شۇڭا ئۇ، ئوۋلىغان تاغ قۇشىنى بۇ يەردە كاۋاپ قىلدى.

پادىشا كۆلنىڭ بويىغا كېلىپ، قولىنى يۇيۇۋېتىپ، ئالتۇن زەنجىرنى كۆرۈپ قالدى. ئۇنى تارتىپ ئالماقچى بولىۋىدى، ئۇ زەنجىرنىڭ بىر ئۇچى تاشقا بىر ئۇچى كۆلنىڭ ئاستىغا بەنت قىلىنغانلىقىنى بىلىندى. ئۇ زەنجىرنى كۈچەپ تارتقان ئىدى، بىر ساندۇق چىقتى. زەنجىر ئەنە شۇ ساندۇققا چېتىلغان ئىكەن. پادىشا ساندۇقنى ئېلىپ، تاش ئۈستىدە قويۇپ ھەيران قالدى. ئۇ، شۇنداق ئويلىدى: «بۇ ساندۇقتا نېمە بولغىيدى؟» ئۇ يەنە بىر تەرەپتىن خاۋاتىرلەندى «بىرەر بالايى - ئاپەت بولمىسۇن يەنە؟»

ئۇ كاۋاپنى ئاز-تولا يەپ يەنە ساندۇقنىڭ قېشىغا كەلدى. ئۇ قارىسا، ئاچقۇچى تۇرغىدەك. پادىشا ساندۇقنى ئاچتى. ساندۇقنىڭ يېرىمىغا قىممەت باھالىق توشەكلەر سېلىنغان بولۇپ ئۇنىڭ ئۈستىدە بىر گۈزەل سەنەم ياتاتتى. ساندۇقنىڭ ئېچى- لىش شەپىسى مەلىكىنى ئويغۇتىۋەتتى. كوردىكى ساندۇق ئال-

دىدا بىر شاھ سۇرەت كىشى قاراپ تۇرۇپتۇ. مەلىكە ئورنىدىن تۇرۇپ ساندۇقتىن چىقتى- دە، ئىززەت - ئىكراملار بىلەن شاھنى چېدىر ئىچىگە باشلاپ كىرىپ ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى ۋە خۇش تەبەسسۇم بىلەن پادىشادىن ھال سوراپ، كەلگىنىگە مىننەتدارلىق بىلدۈردى. شاھ ئورنىدىن تۇرۇپ، ھىلىقى كاۋاپنىڭ قالغىنىنى ئېلىپ كىرمەكچى بولىۋىدى، مەلىكە ئالدىنى توسۇپ، كاۋاپنىڭ ھازىر ئۆزى كېلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. مەلىكە بىر تەرەپكە قاراپ، كىمنىدۇر چاقىردى، دىرىزە ئېچىلىپ ئىككى پەرى چىراي قىز پەيدا بولدى. بىرى دوستىخان، يەنە بىرى ھەر تۈرلۈك تائاملار ئېلىپ كەلگەن ئىدى. مەلىكە يەنە بىر تەرەپكە قاراپ چاقىردى. يەنە ئىككى قىز شىشىلەردە شاراپلارنى كوتىرىپ كەلدى، تا كۈن يېرىمىغىچە بەزمە بولدى. شاراپ كۈچىدىن ھەممىلەننىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ كەتتى. شۇچاغدا پادىشا كوردىكى، ئۇ پەرى چېھرى قىزلار ئاستا-ئاستا بىر- بىرلەپ غايىپ بولدى. مەلىكە چېدىرنىڭ ئېتەكلىرىنى چۈشۈردى-دە، شاھنىڭ بوينىغا گىرە سېلىپ، ئاجايىپ شوخلۇقلارنى قىلدى.

ۋاقىت ناماز ئەسىرگە يەتتى.

— ئەي مەلىكەم، - دىدى شاھ، - ماڭا ئىجازەت قىلىڭ، مەن لەشكەرلىرىمنى يولغا سېلىۋېتىپ كېلەي، ئاندىن قانغىچە تاماشا قىلايلى.

— ئۇنداق بولسا، - دىدى مەلىكە ئىلتىجا قىلىپ، - بىر يادىكار بەرسىڭىز. خاتىرە ئۈچۈن ساقلىسام.

پادىشا يېنىدىن قىممەت باھالىق بىر ئۈزۈكنى ئېلىپ بەردى. مەلىكە ساندۇقتىن بىر قۇتىنى ئالدى- دە، ئۇنىڭ ئاغزىنى

ئاچتى. قۇتا ئىچىدە ناھايىتى كوپ ئۈزۈكلەر تۇراتتى. ھەممىسى پادىشا بەرگەن ئۈزۈككە ئوپمۇ - ئوخشاش ئىدى. پادىشا بۇ ھالغا ھەيران بولدى.

— مېنىڭ ئېرىم ناھايىتى غەيۇر كىشى، - دىدى مەلىكە. - ئەمما مېنىڭ يېنىمغا سىزدەك شاھلار كېلىپ - كېتىپ تۇرىدۇ. بۇ ئۈزۈكلەر شۇلار قالدۇرغان يالداما، ئۇ پادىشالار قايتا كېلىشكە ۋەدە قىلىپ كېتىشكەن بولسىمۇ، ۋاپاسىزلىق قىلىپ كەلمىدى. سىزمۇ كېلەلمەيمەن دىگىنىڭىز بىلەن كېلەلمەي قالارسىز مىكىن، مېنىڭ سىزگە ئىلتىماسىم شۇكى، مېنى ئۇشبۇ ساندۇققا سېلىپ، ئەۋۋەلقىدەك كولگە تاشلاڭ. دەرۋازىغا قۇلۇپ سېلىپ قويۇپ قايتىڭ، ئېرىم بۇ ئىشلارنى سەزمىسۇن.

پادىشا مەلىكىنىڭ ئېيتقىنىدەك قىلدى. ئىشىككە قۇلۇپ سېلىپ كولدىن ئوتۇپ، ئۆز پايتەختىگە قاراپ راۋان بولدى.

— خوتۇن دىگەننىڭ ئاخىرقى ئىشى ئەشۇنداق، - دىدى ئەركەك ئوردەك سوزىنىڭ ئاخىرىدا. - مەن ساڭا خىزمەت قىلدىم. ئەندى خۇدا رىزاسى ئۈچۈن يۈگرەي، مېنى ھاتەمگە ئوخشۇتامسەن؟ - ئۇ شۇنداق دىدى- دە، يولغا راۋان بولدى.

ھاتەم بۇ نەسىھەتلەرنى ئاڭلاپ، ھوشىنى يىغىپ، شۈكرىلەر قىلدى. ئورنىدىن تۇرۇپ ھوسنە ئاۋات يولىغا ئاتلاندى. چول- جەزىرىلەرنى كېزىپ ھوسنە ئاۋاتقا يېتىپ كەلدى. شاھزادە مونىرە بىلەن كورۇشتى.

ئەتىسى مەلىكە ھاتەمنىڭ كەلگەنلىكىدىن خەۋەر تېپىپ، ئۇنىڭ ئانىنى ئەۋەتتى. ئىنىك ئانا سارايغا كېلىپ، ھاتەمنى كورۇپ دىلى شاتلىنىپ، مەلىكە نامىدىن كوپ ھال - ئەھۋال سوردى. ئاندىن ھاتەم بىلەن شاھزادىنى مەلىكىنىڭ مېھمانخا-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

نىسىغا تەكلىپ قىلدى. ئەتىسى ھاتەم بىلەن شاھزادە مەلىكىنىڭ مېھمانخانىسىغا باردى. تا ئۈچ كۈنگىچە زىياپەت بېرىلدى

تۆتىنچى كۈنى ئىنىڭ ئانا بىر دوستىخان بىلەن پۇل ۋە بىر پارچە نامەنى ئېلىپ كېلىپ، مەلىكىنىڭ سالامىنى يەتكۈ- زۈپ قايتتى. ھاتەم خەتنى ئېلىپ ئېچىپ ئوقۇپ مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولدى. خەتتە: «ئەي شىرۇ-مەرتلەر سۇلتانى، تۆتىنچى سوئالىمغا جاۋاپ تاپقانلىقىڭىزدىن ناھايىتى مەمنۇن بولدۇم. ئەندى بەشىنچى سوئالغا قەدەم قويغايسىز. ئۇ سوئال بۇدۇر.

نىمە دېگەن سۆز ئېرۇر تاغدىن چىققان بۇنىدا
نىمە ئۈچۈن بولغان بۇندا ئۇ پەيدا.

ئۇ قانداق تاغ، ئۇنىڭدا نىدا قىلغۇچى كىم، ئۇنىڭ سە- ۋەۋى نىمە؟ ئۇ تاغ قايسى تەرەپتە؟ بۇ سىرنىڭ ھەقىقى ئەھۋا- لىنى ماڭا مەلۇم قىلغايسىز، نامە تامام ۋەسسالام.»

ھاتەمنىڭ مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ بەشىنچى سوئالىغا جاۋاپ ئىزدەپ قىلغان سەپىرى

ئەندى سۆزنى ھاتەمنىڭ بەشىنچى سوئالغا جاۋاپ ئىز- دىشىدىن ئاڭلاڭلار:

ئەلقىسسە. ھاتەم مەلىكىنىڭ نامەسىدىن خەۋەردار بولۇپ، شاھزادە مۇنىرە بىلەن خوشلىشىپ سەپەرگە يول تۇتتى. ئۇ، خۇداغا سېغىنىپ، كىم ئۇچرىسا شۇ سوئالنىڭ جاۋابىنى سوراپ، ۋىسال ئىزدەپ كېتىپ باراتتى. ئۇنىڭ ئالدىدا بىر دەشت كۆرۈندى، ئۇ يەردە كۆپلىگەن ئادەملەر تۇرۇپتۇ. ھاتەم ئۇلارنىڭ ئالدىغا يېقىن باردى. ئۇ ئادەملەر يۈگرەپ كېلىشىپ، ھاتەمنىڭ قول- نى سۆيۈپ، تاۋاپ قىلىشتى. سەندەل ئۈستىگە ئولتۇرغۇزۇپ،

وستىخان سېلىپ، ھەرخىل مېزىلىك تائاملار بىلەن مېھمان ىلىشتى.

— ئەي ئېزىز مېھمان، — دېدى ئۇلار، — تائامغا قول ېلىڭ.

ھاتەم تائاملاردىن تويغىچە يېدى. شۇ ئەسنادا بىر توپ شىلەر بىر تاۋۇتنى ئېلىپ كېلىشتى ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىن بىر ۈردىنى ئېلىپ گورغا قويدى. ھاتەم بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ كى- لەردىن سورىدى:

— بۇ قانداق قائىدە – يوسۇن؟

— بۇ شەھەرنىڭ قائىدە – يوسۇنى شۇنداق، — دېدى كى- لەر جاۋاپ بېرىپ، — ھەركىم ئۆلۈپ كەتسە دەشتكە بېرىپ ولتۇرىمىز، ناۋادا بىرەر مۇساپىر پەيدا بولۇپ قالغاندا، مۇدە- نى يەرگە كۆمىمىز، ساقلاش ۋاقتىمىز قىرىق كۈن بولىدۇ. ئە- ر قىرىق كۈنگىچە بىرەر مۇساپىرنىڭ قەدىمى يەتمىسە، ئۇ، ۆلگەن كىشىنىڭ بەختلىكىنىڭ بەلگىسى ھىسابلىنىدۇ. سىز ەتتە كۈندە قەدەم تەشرىپ قىلدىڭىز.

ئۇلار ھاتەمنى شەھەرگە ئېلىپ كىرىپ، بىر ياخشى جايغا ولتۇرغۇزۇپ، بىر نەچچە ساھىپجامال قىزلارنى ئۇنىڭ خىزمىتى ئۈ- ۈن تەيىن قىلىشتى. ئۇ قىزلارنىڭ ھەممىسى نازىنىن گۈزەل- ەردىن ئىدى. ھاتەم ئون كۈنگىچە بىرەر قېتىممۇ ئۇلارغا شەھ- ەت نەپسىنى قويۇپ بەرمىدى. قىزلار ھاتەمنىڭ بۇ سۈپىتىنى اتا- ئانىلىرىغا تەرىپلەپ ئېيتىپ بېرىشتى.

كىشىلەر ھاتەمنى بىر ياخشى يەردىن ئۆيلەپ قويۇشنى ەقسەت قىلىپ ھاتەمگە تەكلىپ بېرىشتى. ئەمما ھاتەم ئۆز ەرگۈزەشتىلىرىنى ھىكايە قىلىپ:

— ئەي ئېزىزلىرىم، — دېدى كىشىلەرگە قاراپ، — ھەركىم- نىڭ تاغدىكى ئاۋازدىن خەۋىرى بولسا، ماڭا يەتكۈزسۇن، مې- نىڭ ئۆيلەنگىنىمدىن مۇشۇ سوئالنىڭ جاۋابىنى ئاڭلىغىنىم ئەۋزەل.

كىشىلەر ئارىسىدا بىر مويسىپىت كىشى بار ئىدى. ئۇ سۆز-
گە كىرىشىپ دېدى:

— مەن موللىلاردىن، جاھان كورگەنلەردىن ئاڭلىغان ئى-
دىم. تاغ ئاۋازى جەنۇپ تەرەپتىن بولغاي. ناھايىتى يىراق-
تۇر. يوللاردا ئاپەتلەر كوپ، ھەرقانداق ئادەم ئۇ يەرگە قەدەم
باسالماس ئاۋاز چىقىدىغان تاغنىڭ ئاستىدا بىر چوڭ شەھەر
بار. ئۇ شەھەر ناھايىتى ئاۋات. ئادەملىرىمۇ ئوبدان، ئۇ يەر-
نىڭ ھېچبىر ئادىمى كېسەل بولمايدۇ، ئولمەيدۇ.

— مېنى بۇ يەرگە يەتكۈزگەن خۇدا، ئېھتىمال ئۇ شەھەر-
گىمۇ يەتكۈزۈپ قالار، - دەپ ئويلىدى ھاتەم ۋە بۇ يەردىكى
كىشىلەردىن ئىجازەت ئېلىپ ئۆز يولىغا راۋان بولدى. بىر نەچ-
چە ۋاقىتتىن كېيىن بىر ۋىلايەتكە يەتتى. بۇ يەر ئىنتايىن چوڭ
ھەم ئاۋات ئىدى.

بۇ شەھەرنىڭ ئادەملىرى ھاتەمنى كورۈپ:

— ئەي يىگىت، قەيەردىن كەلدىڭىز، نەگە بارىسىز؟- دەپ
سورىدى.

— ئاۋاز چىقىدىغان تاققا بارىمەن، - دېدى ھاتەم جاۋاپ
بېرىپ، - يەمەندىن كەلدىم. ئىسمىم ھاتەم.

— بۇ نىيىتىڭىزدىن يېنىڭ، - دېدى ئۇ كىشىلەر نەسىھەت
قىلىپ، - ئۇ يەرگە بېرىشقا بولمايدۇ. بارغان كىشى قايتىپ
كېلەلمەيدۇ.

— ئاللاتائالا ھەممە ئىشىمغا كېپىل، - دېدى ھاتەم، - ھې-
لىغىچە شۇنداق بولۇپ كەلدى، بۇ يولدا ھەم كېپىل بولغاي...

ئۇ، شۇنداق دەپ ئورنىدىن تۇردى-دە، بۇ شەھەردىن چىقىپ،
دەشتۇ - سەھرا يولىغا قەدەم قويدى. ماڭا - ماڭا ئۇنىڭغا ھار-
دۇق ۋە تەشنالىق يەتتى. شۇڭا ئۇ بىر ئېگىز يەرگە چىقىپ ئەت-
راپقا نەزەر سالدى. بىر يەردە قۇشلار كورۇندى. ھاتەم «ئېھتى-
مال ئەشۇ يەردە سۇ بولسا كېرەك» دەپ ئۇ يەرگە باردى. دىگەن-

دەك ئۇ يەردە بىر كول بار ئىكەن. ئۇ قانغىچە سۇ ئىچىۋېلىپ،
خۇداغا شۈكرى قىلىپ يەنە يولىغا راۋان بولدى.

ھاتەم يولدا بىر توپ سودىگەرلەر ئۇچرىدى. ئۇ، سودى-
گەرلەر بىلەن بىر كېچە ھەمسۆھبەتتە بولۇپ ئاۋاز چىقىدىغان تاغ
يولىنى سورىدى. سودىگەرلەردىن بىرسى ھاتەمگە مۇنداق دېدى:

— بەش - ئالتە كۈن ماڭسىڭىز، ئالدىڭىزغا ئىككى يول
ئۇچرايدۇ. سول تەرەپتىكى يولغا ماڭماي، ئوڭ تەرەپتىكى يولغا
مېڭىڭ. سول تەرەپتىكى يولدا ھەرخىل ئاپەتلەر كوپ، ئۇ يولغا
كىرىپ قالسىڭىز ھايات چىقىش مۇمكىن ئەمەس. ھاتەم سودى-
گەرلەر بىلەن خوشلىشىپ، خۇداغا ئەلتىجا قىلىپ مېڭىۋەردى.
ھېلىقى سودىگەر دىگەندەك، يول ئىككىگە بولۇندى. ھاتەم سول
تەرەپتىكى يولغا ماڭدى. بىر نەچچە كۈن ماڭغاندىن كېيىن بىر
دەشتكە يېتىپ باردى.

دەشتنىڭ بىر تەرىپى باراقسان ئورمانلىق بولۇپ، يەنە بىر
تەرىپى بىپايان سەھرا ئىدى. ئۇ يەنە بىر نەچچە ۋاقىت يول
يۈردى. بىر چاغدا قارىسا ئۇ ئورمانلىقتىن ھېساپسىز جانىۋارلار
ئىنتايىن تېز چىقىپ كېلىۋېتىپتۇ.

بۇنى كورۈپ تۇرغان ھاتەم دەرھال بىر يوغان دەرەخنىڭ
ئۈستىگە چىقىۋالدى-دە، ئەتراپقا نەزەر تاشلىدى. بىر ياقتىن
كوزلىرى مەشئەلدەك يانغان ھەيۋەتلىك بىر ھايۋان كەلمەكتە
ئىدى. ھايۋاننىڭ قۇلىقى خەنجەردەك بولۇپ، يايلىسى يەرگە
تەككىدەك ئۇزۇن ئىدى. ئۇ ھايۋان بۇ يەرگە كېلىپ ئادەم بوي-
نى سەزدى بولغاي، ئۇيياق - بۇيياققا قاراپ دەرەخ ئۈستىدە تۇر-
غان ھاتەمنى كوردى - دە، دەرەخ ئالدىغا كېلىپ خىرىس قىلىپ،
يەرنى تاتىلاپ توپا توزۇتۇپ، سەكرەپ ئېتىلدى. ئۇ ھەر سەكرى-
گەندە ھاتەم تۇرغان يەرگە ئالدى پۇتى يەتكىلى ئاز - ئاز قا-
لاتتى. ھاتەم خەنجىرىنى ئېلىپ پەملەپ تۇردى. ئۇ ھايۋان خە-

رىس قىلىپ يۇقىرىغا كۆتۈرۈلۈپ چىقىش بىلەن ھاتەم ئۇلىشقا خەنجەر ئۇردى. ئۇ ھايۋاننىڭ پۇتى زەخىملەندى. يەنە بىر قېتىم سەكرىگەندە سېلىنغان خەنجەر ئۇ ھايۋاننىڭ قارنىنى بۆسۈۋەتتى.

بۇ ھايۋاننىڭ زەھىرىدىن ئورمانلىقتا ئوت تۇتۇشۇپ كەتتى. ھاتەم ئولتۇرغان شاختىن ئۆزىنى باشقا ياققا ئالدى، بىر-ئىككى سائەتتىن كېيىن ئوتلار بېسىلدى.

ھاتەم دەرەختىن چۈشۈپ، ھېلىقى ھايۋاننىڭ قۇيرىقىنى كېسىۋېلىپ، چىشىدىن ئىككى - ئۈچنى سۇندۇرۇپ ئېلىۋالدى-دە، يەنە يولغا راۋان بولدى. بىر - ئىككى كۈندىن كېيىن بىر شەھەرگە كەلدى. بۇ شەھەرنىڭ كوچىلىرى ئاۋات، بازار - رەستىلىرى خىلمۇ - خىل ماللار بىلەن تولغان بولسىمۇ، ئادەم دىدارى كۆرۈنمەيتتى.

بۇ ھالنى كۆرگەن ھاتەم ھەيران بولۇپ، ئەتراپقا قارايتتى. ئۇنىڭغا دەرۋازىسى مەھكەم ئېتىلگەن بىر قورغان كۆرۈندى. ھاتەم شۇ تەرەپكە قاراپ قەدەم باستى. يۇقىرىدىن:

— ئەي ئادەم، ئۆزۈڭنى قۇتقاز. بولمىسا ئۆلۈمگە ھازىر بول! — دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى.

— نېمە ئۈچۈن، — دەپ سورىدى ھاتەم.

— نەچچە ۋاقىتلاردىن ئىلگىرى، — چۈشەندۈردى دەرۋازىۋەنلەر، — بۇ ۋىلايەتكە بىر بالايى-ئاپەت پەيدا بولغان ئىدى. ئۇنى «قاچا قۇيرۇق» دەيدۇ. قۇيرىقىدا قاچىشەكىللىك بىر جايى بار، ئۇ قاچىسىغا سىيىپ ئاتسا، ئۇنىڭ تامچىلىرى قانداق يەرگە تەگسە، كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ. ئۇ ئەشۇ زەھىرى بىلەن بۇ ۋىلايەتنى خاراپ قىلدى. ئۇنىڭ زىيانكەشلىكى تۈپەيلىدىن سانسىزلىغان

ئادەملەر ھاياتىدىن ئايرىلدى. يەنە نۇرغۇنلىغان ئادەملەر [illegible]را قا- يۇرتلارغا قېچىپ كەتتى. پادىشاھىمىزنىڭ كۈچىمۇ ئۇنىڭغا [illegible] كەلمىدى. ئۇ، ھەر كۈنى بىر قېتىم كېلىدۇ. ھازىر كېلىدىغان ۋاقتى بولدى. جان لازىم بولسا دەرھال قاچىڭ.

— سىلەر دېگەن ۋەھشى ھايۋان ماڭا ئورمانلىقتا ئۇچرا- ان ئىدى، — ھاتەم جاڭگال ياقىسىدا بولغان ۋەقەنى بىر - بىر- لەپ سۆزلىدى ۋە يەنە دېدى، — خۇدانىڭ مەدەت بېرىشى بىلەن ئۇنى ئۆلتۈردۈم.

ھاتەم يېنىدىكى قۇيرۇق بىلەن چىشلارنى ئۇلارغا كۆرسەت- نى، ئۇلار خۇشال بولۇشۇپ، دەرۋازا ئۈستىدىن چۈشۈشۈپ، دەر- ۋازىنى ئاچتى ۋە ھاتەمنى پادىشانىڭ ئالدىغا باشلاپ كىردى. پادىشا شاتلىنىپ ھاتەمنى ئىززەت - ئىكراملار بىلەن تەختكە چىقىرىپ يېنىدا ئولتۇرغۇزدى ۋە:

— ئەي يىگىت، ئۇ يىرتقۇچ ھايۋانغا قانداق تاقابىل تۇر- دىڭىز؟ — دەپ سورىدى.

ھاتەم بولغان ئەھۋاللارنى بىر - بىرلەپ بايان قىلىپ، قۇيرۇق بىلەن چىشلارنى پادىشاغا ھەدىيە قىلدى. پادىشا ۋەباش- قا ۋەزىرلەر ھاتەمگە ھۆرمەت بىلدۈرۈپ، تازىم بىجا كەلتۈرۈشتى ۋە بۇ يەردە ئۈچ - تۆرت كۈن توختۇتۇپ، زىياپەت بېرىپ مېھ- مان قىلدى ھەم ئۇنىڭغا ئۇزۇن ئۆمۈر تىلەشتى.

بىر كۈنى ھاتەم پادىشادىن ئىجازەت ئالغاندىن كېيىن ئا- ۋاز چىقىدىغان تاغ يولىنى سورىدى. پادىشا ھاتەمنىڭ نامۇ- ئەھۋالى توغرىسىدا ئاۋاز چىقىدىغان تاغ پادىشاسىغا ئالاھىدە بىر نامە يېزىپ، ھاتەمگە تۇتقازدى. بىر ئادەمنى ھەمرا قىلىپ قوشتى. ئۇ كىشى ھاتەمنى باشلاپ بىر نەچچە كۈن يول

www.uyghurkitap.com

يۈرۈپ ئاۋاز چىقىرىدىغان تاغ تەۋەسىگە يەتكەندە، پادىشانىڭ دە-
رىگە ئاساسەن قالغان يول ئەھۋالىنى ھاتەمگە چۈشەندۈرۈپ
قويۇپ، ئاندىن ھاتەم بىلەن خوشلىشىپ ئۆز جايىغا قايتتى.

ھاتەم يەنە بىر نەچچە مەزگىل يول يۈرۈپ بىر شەھەرگە
كەلدى. بۇ شەھەر ناھايىتى ئاۋات، ھاۋالىق ئىدى.

دەرۋازىۋەنلەر ھاتەمنى باشلاپ، پادىشانىڭ ئالدىغا ئې-
لىپ كىردى. پادىشا ھاتەمنى ھۆرمەت بىلەن كۈتۈۋېلىپ مېھمان
قىلدى.

— ئەي يىگىت، — دەپ سورىدى شاھ، — قايسى تەرەپتىن كەل-
دىڭىز، قاياققا بارىسىز، مەقسىدىڭىز نېمە؟ ھېلىغىچە ھەزرىتى
ئىسكەندەردىن باشقا كىشىلەرنىڭ بۇ دىيارغا قەدىمى يەتكەن ئە-
مەس ئىدى. سىز قانداق كەلدىڭىز؟

ھاتەم سەرگۈزەشتىلىرىنى باشتىن - ئاخىر سۆزلەپ بەردى
ۋە شاھنىڭ خېتىنى بەردى. خەتنىڭ مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولغان
پادىشا ئىنتايىن خۇشال بولۇپ ھاتەمنى مېھمانخانىغا تەكلىپ
قىلدى. ھاتەم پادىشانىڭ كۈتۈشى بىلەن بىر مەھەل بۇ يەردە
سەيلە - تاماشىلار قىلدى.

ئەۋاز چىقىرىدىغان تاغنىڭ بىر ئېتىگى بۇ شەھەر بىلەن تۇ-
تىشاتتى. ھاتەم بۇ ھەقتە كۆپلىگەن كىشىلەر بىلەن سۆزلىشىپ
كۆرگەن بولسىمۇ، مۇددىئاسىغا لايىق بىرەر جاۋاپ ئالالمىدى.
پەقەت كىشىلەر مۇشۇنداق بىرلا جاۋاپنى بېرىشەتتى:

— بۇ يەردە تۇرساڭ بىلىسەن ...

ئەندى گەپنى ئاۋاز چىقىرىدىغان تاغنىڭ سىرلىرىدىن ئاڭ-
لاڭلار:

ھاتەم بۇ شەھەردە بىر ئايدەك تۇردى. بىر كۈنى ئاۋازچى-
قىرىدىغان تاغ تەرىپىدىن بىر ئادەمنىڭ «ھاتەم!» دەپ چاقىر-
غان ھەيۋەتلىك ئاۋاز ئاڭلاندى. ئۇ ئادەم توۋلاپ قويۇپلا دەر-
ھال ئورنىدىن تۇرۇپ: «خىزمىتىڭىزگە تەييارمەن» دېگىنىچە
ئاۋاز چىقىرىدىغان تەرەپكە قاراپ شامالدەك يۈگرەپ كەتتى. كى-
شىلەر بولسا ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ ماتەمدە قالدى.

ھاتەم: «ئاۋاز چىقىرىدىغان تاغنىڭ سىرى شۇنداق ئوخشاي-
دۇ» - دەپ ئۈمىتسىزلىنىپ كەتمەكچى بولدىيۇ، لېكىن يەنە ئۆ-
زىگە ھاي بېرىپ، «بۇ سىرنى تۈزۈكرەك ئۇقمىسام بولماس»
دەپ بىر مەزگىل تۇرۇش قارارىغا كەلدى.

يەنە بىر كۈنى ئاۋاز چىقىرىدىغان تاغ تەرەپتىن باشقا بىر
كىشىنىڭ «ھاتەم» دەپ چاقىرغان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئۇ كىشى-
مۇ توۋلاپ بولۇپلا ئاۋاز چىقىرىدىغان تاغ تەرەپكە ئۆزىنى ئاتتى.
بۇ قېتىم ھاتەممۇ ئۇ ئادەمنىڭ ئارقىسىدىن ئۇچقاندەك يۈگرەپ
ماڭدى. كىشىلەر ھاتەمنى توسۇۋالماقچى بولدى. لېكىن ھاتەم
ئۇلارنىڭ پىكرىنى رەت قىلىپ، ھېلىقى كىشىنىڭ ئارقىسىدىن
كېتىۋەردى. ئۇ ھارغىنىغا قارىماي، ھېلىقى كىشىنىڭ قارىسىنى
ئېلىپ تاغ ئۈستىگە يامىشىپ بارماقتا ئىدى. ئاستا-ئاستا شەھەر
كۆزدىن غايىپ بولدى. ئۇلار كېتىۋېرىپ بىر يەرگە باردى. ئۇ
يەر ياپ - يېشىل، خۇش ھاۋالىق جاي بولۇپ، رەڭمۇ - رەڭ
خۇشپۇراق گۈللەر ئېچىلىپ كەتكەن، ئۇ گۈللەرنىڭ پۇرىقى ئەت-
راپنى ئەتىر چاچقاندەك خۇشپۇراققا چۆمدۈرۈۋەتكەن ئىدى.
گۈللەر ئىچىدە بولسا نازىنىن دىلبەر گويا گۈللەر پادىشا-
سىدەك تۇرۇپتۇ.

– ئەي يارۇ – ۋاپادار، دېدى ئۇ قىز ھېلىقى كىشىگە ئۇ-
زىنى ئېتىپ، – مەنسىزگە ئىنتىزار تۇرۇپتىمەن.
ئۇلار قۇچاغلىشىپ كورۇشەتتى – دە، ھاتەم يېتىپ كەلگىچە
ئىككىسى يەرگە يىقىلىشىپ كوزدىن غايىپ بولۇشتى، ھاتەمسىز
جىلاپ قارىسىمۇ ئۇلارنى تاپالمىدى. ئاخىر ئۇ باشقا بىر ياققا
قاراپ ماڭدى، بىر قانچە كۈنلەر ماڭغاندىن كېيىن بىر دەرياغا
يولۇقتى. بۇ دەريانىڭ ئىككىنچى تەرىپىگە كىشىنىڭ كوزى
يەتمەيتتى. دەريادىن ئوتۇشكىمۇ كېمە يوق ئىدى. ئەتراپتا بى-
رەر مەخلۇقمۇ كورۇنمەيتتى. ھاتەم بېشىنى سەجدىگە قويۇپ
ئاللا تائالاغا مۇناجات قىلىپ دېدىكى: «ئەي پەرۋەردىگارىم،
پۈتۈن ئالەمنى ياراتقۇچى ۋە پەرۋىش قىلغۇچى ئۆزەڭسەن. قانـ
داق قىلساڭ قىلالايسەن، قادىرلىق سۈپىتىڭ بىلەن پەقىر-مۇ-
ساپىرىڭغا مۇشۇ دەريادىن بىر يول بەرسەڭ ...
ئۇ سەجدىدىن بېشىنى كوتىرىپ دەرياغا قاراپ
كوردىكى، دەريانىڭ لېۋىگە يېقىنراق بىر جايدا تەگلىگە ئوخ-
شاش بىر نەرسە ئايلىنىپ تۇراتتى. ھاتەم ئۇنىڭ يېنىغا يېتىپ
باردى – دە، «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ ئۇستىگە چىقتى.
تەگلىگە ئوخشاش نەرسە بولسا، ھاتەم نىشان قىلغان تە-
رەپكە قاراپ كاراپتەك يۈرۈپ كەتتى. بىر قانچە كۈنلەردىن كې-
يىن دەريانىڭ ئۇ چېتى كورۇندى. ھاتەم قىرغاققا چىقىپ، ئا-
رام ئېلىپ يەنە يولغا راۋان بولدى. ئۇ سەيلە – تاماشا قى-
لىپ بارماقتا ئىدى. بىردىنلا ئوتتەك يالقۇن چېچىپ تۇرغان
بىر تاققا يولۇقتى.
تاغنىڭ دەرەخلىرى قىزىل ئىدى. ھاتەم بۇ تاغنى بىر
نەچچە كۈن زىيارەت قىلىپ مېڭىپ يەنە بىر دەرياغا يولۇقتى.

www.uyghurkitap.com

بۇ دەريا ئۇركەشلەپ، جۇش ئۇرۇپ ئېقىپ تۇراتتى. ئاستى بولسا ئۈن-
چە-مارجان، مەرۋايىت بىلەن تولغان ئىدى. ھاتەم قاراپ كوردىكى،
بۇ دەريادىن ئوتۇشنىڭ ئۇسۇلى، ئىمكانىيىتى يوق ئىدى. شۇڭا
ئۇ بۇ دەريانى بويلاپ بىر قانچە كۈن يول يۈردى. لېكىن بۇ
دەريانىڭ باش تەرىپى كورۇنمىدى.
ھاتەم يەنە سەجدىگە باش قويۇپ، ئاللاتائالاغا ئىلتىجا
لار قىلىپ ياش توكۈپ پانالىق تىلىدى. ئۇ سەجدىدىن بېشى-
نى كوتۈرۈپ، كوز ياشلىرىنى سۈرتۈپ قارىغان ئىدى، دەريانىڭ
يۈزىدە بىر قۇش ئايلىنىپ يۈرۈپتۇ. ھاتەم بىر ئامال بىلەن
قۇشنىڭ قېشىغا باردى. قۇش ھاتەمنى قانىتى ئۇستىگە ئالدى
ۋە كېچە – كۈندۈزلەپ ئۇچقۇر شامالدەك ئۇچۇپ باردى.
ھاتەم ئۇ دەريادىنمۇ سالامەت ئوتۈپ، يەنە يولغا راۋان
بولدى. ئۇ بىر نەچچە كۈن يول يۈرۈپ، كۈمۈش دەرياسىغا يەت-
تى. ئۇ دەريانىڭ سۈيى سۈتتەك بولۇپ، مەۋج ئۇرۇپ ئاقاتتى.
ھاتەم ئۇنى سۇ دەپ قىياس قىلىپ ئىچمەكچى بولىۋىدى، قولى
كۈمۈشتەك بولۇپ قالدى. شۇندا ھاتەم بۇنىڭ دەريائى كۈمۈش
ئىكەنلىكىنى بىلدى – دە، سەجدىگە باش قويۇپ، ئاللاتائالاغا
ئىلتىجا قىلدى. ئۇ يەنە سەجدىدىن بېشىنى كوتىرىپ كوردىكى،
ئالدىدا باشقا سۈرەتتىكى بىر نەرسە تۇراتتى. ھاتەم ئۇنىڭغا
مىنىپ بىر نەچچە كۈندە كۈمۈش دەرياسىدىن ئوتتى – دە، يول-
غا راۋان بولۇپ بىر تەرىپى تاغ، يەنە بىر تەرىپى دەريا بىر
يەرگە كەلدى. ئۇ يەرنىڭ تاشلىرى لەئەل-ياقۇت ئىدى. ھاتەم-
نىڭ ئۇنىڭغا ھەۋىسى كېلىپ، يۈزدىن بىرنى تاللاپ ئېلىشقا
باشلىدى. ئۇ تاللىغانلىرى تېخىمۇ شوخ، جۇلالىقلىرى ئۇچرا-

ۋەردى. شۇنداق قىلىپ ھاتەم بىر قانچە كۈنگىچە لەئەل - ياقۇت تاللاش بىلەن مەشغۇل بولدى.

ھاتەم بىر كۈنى بىر چوڭ بۇلاققا يەتتى. ئۇ، بۇ بۇلاقنىڭ سۈيىدىن بىر ئۇچۇم ئىچكەن ئىدى. قوللىرى ئەسلىگە كەلدى. ھاتەم ئۇخلاپ ئارام ئالماقچى بولىۋىدى، بۇلاق سۈيى مەۋج ئۇرۇپ، بۇلاقتىن ئىككى نەرسە چىقىپ كەلدى. ئۇ نەرسىلەرنىڭ بېشى ئادەم بېشىدەك، پۇتى پىلنىڭ پۇتىدەك، تىرناقلىرى شىرنىڭ تىرناقلىرىدەك بولۇپ قارىقاش، قارا كۆز ئىدى. ھاتەم شەمشىرىنى ئېلىپ ئۇلارغا ھۇجۇم قىلماقچى بولىدى. شۇ چاغدا ئۇلار ھاتەمنىڭ ئەلپازىنى سېزىپ ئاۋاز چىقاردى:

— ئەي خۇدانىڭ بەندىسى، قورقمىغىن، بىزمۇ خۇدانىڭ بەندىسى، ساڭا نەسىھەت قىلماقچىمىز.

ھاتەم شەمشىرىنى قىنىغا سېلىپ ئۇلارنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالدى:

— ئەي يىگىت، — دېدى ئۇلار نەسىھەت قىلىپ، — ھېلىقى ئالغان جاۋاھىراتلارنى تاشلىۋەت. ئەگەر تاشلىمىساڭ، ھەممە ئىشلىرىڭ تۈگىشىدۇ.

— مەن كىمنىڭ جاۋاھىراتلىرىنى ئاپتىمەن؟ — سورىدى ھاتەم ئۇلاردىن، — بىرەر كىشىنىڭ جاۋاھىراتىنى ئېلىۋالغىنىم يوقتۇ.

— ھېلىقى يولدا كېلىۋېتىپ ئېلىۋالغىنىڭچۇ؟ — دېدى ئۇلار.

— ئالغىنىم راست، — دېدى ھاتەم قەتئىي، تەئەججۇپ بىلەن، — لېكىن بىر كىشىنىڭكىنى ئالمىدىم. خۇدايىمنىڭ زېمىنىدىن ئالدىم. ھەممە نەرسە ئاللانىڭ ياراتقىنىدۇر.

— بۇ سۆزلىرىڭ توغرا، — دېدى ئۇ ئىككەيلەن، — ھەممە نەرسە ئاللانىڭ ياراتقىنىدۇر. لېكىن ئاللا ياراتقان بۇ جاۋاھىراتلار باشقا خىلدىكى مەخلۇقلارنىڭ نىسىۋىسىدۇر. سەن شۇنى ئېلىۋالدىڭ.

— ئادەم ئەۋلادىدىن ئۇلۇغراق قانداق مەخلۇق ئۇ، — دېدى ھاتەم.

— ئادەملەر ئىمتىھان ۋە مۇلاھىزە قىلىدىغان نەرسىلەر كۆپتۇر. ئۇ لەئەل - ياقۇتلار پەرىلەر جىنسى ئۈچۈن يارىتىلغاندۇر، — دەپ جاۋاپ بەردى ئۇلار.

— ئىنسانلار ئۇنىڭغا لايىق ئەمەسمۇ؟ — دەپ سورىدى ھاتەم.

— لايىق، — دېدى ئۇلار، — لېكىن ئاۋۋەل پەرىلەرنىڭ قولىغا يەتكەي، ئاندىن كېيىن ئىنسانلارنىڭ قولىغا تېگەر. ئىنسانلار نىسىۋىسىنىڭ كۆپرەكى تۇپراقتا، ئەي يىگىت، تېزراق ۋەتىنىڭگە قايتىشنى خالىساڭ، ئۇ نەرسىلەرنى تاشلىغىن. ئەگەر سۆزلىرىمىزگە ئەمەل قىلمىساڭ بۇ سەپەردە كاشىلا كۆپ بولىدۇ. كېيىن پۇشايمان قىلساڭ پايدىسى يوق.

بۇ نەسىھەتلەرنى ئاڭلىغان ھاتەم نائىلاج ھالدا قولىدىكى لەئەل - ياقۇتلارنىڭ ھەممىسىنى تاشلىۋەتتى. ئاندىن ئۇلار ھاتەمگە بىر نەچچە تال لەئەل - ياقۇت بەردى ۋە:

"بۇ بىزدىن ساڭا يادىگار بولسۇن" — دېدى.

ھاتەم ئۇلاردىن يولنىڭ قاياقتا ئىكەنلىكىنى سورىدى.

— يول مۇشۇ، — دېدى ئۇلار، — ئالدىڭدا يەنە ئىككى دەريا بار. ئۇنىڭ بىرسى ئالتۇن دەرياسى، يەنە بىرى ئوت دەرياسى؛ بۇ ئىككى دەريادىن ئۆتسەڭ، مۇرادىڭغا يېتىسەن.

ئۇلار شۇ سوزنى دەپلا، بۇلاققا چوكۇپ، كوزدىن غايىپ
بولدى. ھاتەم ئۇلارنىڭ يەنە بىر قېتىم چىقىشىنى كۈتكەندەك
بۇلاققا قاراپ ئولتۇرۇپ قالدى ۋە بىر ھازادىن كېيىن ئورنى-
دىن قوزغۇلۇپ يەنە ئوز يولىغا راۋان بولدى.
ھاتەم تەۋەككۇل قىلىپ مېڭىۋەردى. بىر نەچچە كۈندىن
كېيىن بىر ئوستەڭ ئۇچرىدىكى،تاشلىرى مەرۋايىت، سۈيى ھە-
سەلدىن شىرىن، سۈتتىنمۇ ئاق ئىدى. ھاتەم ئۇ سۇدىن ئىچىپ
ئۇسسۇزلىغىنى قاندۇرغاندىن كېيىن يەنە يولغا راۋان بولدى.
ماڭا - ماڭا بىر كولگە يەتتى، ئۇنىڭدىنمۇ ئوتا يالا ئوتتى. ئۇ-
نىڭغا يەنە بىر تاغ ئۇچرىدى. بۇ تاغ پۈتۈنلەي ئالتۇندىن
ئىدى.

كوپ ئاماللارنى قىلىپ ئۇ تاغنىڭ ئۇستىگە چىقىپ،تاماشا-
شالار قىلىپ بىر مەيدانغا يەتتى. ئېرىقلاردا سۈپ- سۈزۈك
سۇلار ئېقىپ تۇرۇپتۇ. ئۇ يەرگە يەنە بىر كول ياسالغان
بولۇپ، كولنىڭ ئەتراپىغا چېدىر، بارىگاھلار تىكىلگەن ئىدى.
ئۇ يەنە بىر ئالى بىنا كوردى. ئۇ بىنانىڭ بىرخىشى
ئالتۇندىن ، بىر خىشى كۈمۈشتىن ئىدى . بىنانىڭ ئىچىدىكى
ئويلەرگە ، ئەتلەس توشەكلەر، زىلچا - گىلەملەر سېلىنىپ ھەر
خىل تەختلەر قويۇلغان ۋە بۇ يەردە تۈرلۈك - تۈرلۈك لەززەت-
لىك تاماقلار تەييار ئىدى. ھاتەم لەززەتلىنىپ ئولتۇرۇپ، قو-
سىقىنى تويغۇزۇپ، بىر دەمدىن كېيىن كوزى ئۇيقىغا كەتتى.
ئۇ، ئۇيقىدىن ئويغۇنۇپ تۇرۇشىغا ئالدىدا بىر جامە پەرى-
لەر پەيدا بولدى. ھاتەم پەرىلەر قائىدىسى بويىچە ئۇلارغا سا-
لام بەردى. پەرىلەرمۇ جاۋابەن سالام بەردى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com
- ئەي يىگىت، - دەپ سورىدى پەرىلەر، - قايىقتىن كەل-
[...]ىڭىز، ئەندى نەگە بارىسىز، مەقسىدىڭىز نىمە؟
- مېنىڭ ئىسمىنى ھاتەم دەيدۇ ، - دەپ جاۋاپ بەردى
ئۇ، - يەمەن پادىشاسى تەينىڭ ئوغلىمەن. ھازىر ئاۋاز چىقى-
[...]دىغان تاغدىن كېلىشىم.
ھاتەم ئۇلارغا ئوز سەرگۈزەشتىسىنى تولۇق سوزلەپ بەر-
[...]دى. پەرىلەر ئۇنىڭغا تەھسىن - ئاپىرىنلار ئېيتتى. ھاتەم بۇ
پەرىلەردىن:
- بۇ تاغنى نىمە دەيدۇ، بۇ قەسىرنىڭ ئىگىسى كىم ؟ -
دەپ سورىدى.
- بۇنى ئالتۇن تاغ دەيمىز ، - دىدى پەرىلەر
جاۋاپ بېرىپ ، - سۇلايمان ئەلەيھىسسا-
لام بۇ يەردىن تاكى كويىقاپىقىچە شاھ
بال ئىبنى شاھ روھ پەرىگە ئىنئام قىلغان. شاھ بال شاھنىڭ
بىر قىزى بار ئىدى، ئۇ قىز شاھنىڭ كوز نۇرى ئىدى. ئۇنى
ئەسما پەرى دەيدۇ. نۇش لەپ پەرى ئەشۇ ئەسما پەرىنىڭ ئۇس-
تازلىرىدىندۇر. بۇ ئالتۇن تاغنى ئەسما پەرى نۇش لەپ پەرىگە
بەرگەن. بۇ سانسىز پەرىلەر نۇش لەپ پەرىنىڭ پەرىلىرى. بۇ-
[...]نىڭ ئالدىدىكى چاھار باغ نۇش لەپ پەرىنىڭ خاس ماكانى،
ئېھتىمال ئۇ ھىلىراقتا كېلىپ قېلىشى مۇمكىن.
ئۇ، شۇ گەپلەرنى قىلىۋاتقاندا، توپ - توپ كەپتەرلەر پەي-
[...]دا بولدى ۋە ئۇلار يەرگە يۇمۇلۇنۇپ كولگە چۇمۇلدى - دە، پە-
رىزاتقا ئايلاندى. ھاتەم ھەممىسىنىڭ يۇقۇرىسىدا، ئالتۇن تەخت
ئۇستىدە ئۇ دىلرە بانۇش لەپ پەرىنىڭ ئاشىقلارنىڭ جانلىرىغا
بالا ئوقىنى بەتلەپ تۇرغانلىقىنى كوردى .

بىخوتلۇق ھاتەمنى ئۆز ئىلكىگە ئالغىلى تاسلا قالغاندا. ئۇ بېشىنى سىلكىپ، ھەقتى ئالانى يادلاپ ھۇشىنى تېپىۋالدى-دە، دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ پەرىلەرگە ئەدەپ بىلەن تازىم قىلىپ سالام بەردى. ھاتەمنىڭ بۇ پەزىلىتى نۇش لەپ پەرىگە ياراپ قالدى.

— ئەي مېھمان يىگىت، — دېدى ئۇ ھاتەمگە، — خوش كېلىپسىز. جاپا چېكىپ بۇ ماكانىمىزغا قەدەم تەشرىپ قىلىپسىز، يېنىمغا كېلىپ يېقىنراق ئولتۇرۇڭ.

خىزمەتچى پەرىلەر ھاتەمنى ھۆرمەت بىلەن ئېلىپ بېرىپ نۇش لەپ پەرىنىڭ يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى. ئاندىن دوستىخان سېلىندى. ھەرخىل لەززەتلىك تائاملار كەلتۈرۈلدى. تائامدىن كېيىن ھاتەم دۇئا قىلدى.

— ئەي يىگىت، — دېدى نۇش لەپ پەرى مېھرىبانلىق بىلەن، — قايسى چىمەننىڭ گۈلىسىز ۋە قايسى بوستاننىڭ بۇلبۇلىسىز، بۇ يەرگە قانداق شامال ئۇچۇرۇپ كەلدى؟

— كەمىنە پەقىر، — دەپ جاۋاپ بەردى ھاتەم، — يەمەن زېمىنىدىن، ئىسمىم ھاتەم. ئاتام تەي- يەمەننىڭ پادىشاسى.

ھاتەم نۇش لەپ پەرىگە ئۆز كەچۈرمىشلىرىنى بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بەردى ۋە مەلىكە ھۆسنە بانۇنىڭ سوئاللىرىغا جاۋاپ ئىزدەپ كېلىۋاتقانلىقىنى بايان قىلدى.

ھاتەمنىڭ سەرگۈزەشتىلىرىنى ئاڭلىغانلار ھەيرانلىق ئىچىدە ئاپىرىنلار ئېيتتى. نۇش لەپ پەرى بولسا، يېراق- يېقىندىكى بارلىق پەرىلەرنى يىغدۇرۇپ، ھاتەمگە شاھانە زىياپەت بەردى. ئارىدىن ھەپتە ئۆتتى.

— ئەي يىگىت، — دېدى نۇش لەپ پەرى ھاتەمگە قاراپ، — ئەگەر ئۆمۈر بويى بۇ يەردە تۇرسىڭىز زېرىكمەيسىز، بەلكى پە-

رىلەر ئىچىدە يۇقىرى ھۆرمەت - ئابرۇيغا ئىگە بولىسىز.

— ئەي ياخشىلار سۇلتانى، — دېدى ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ ھۆرمەت- ئېھتىرام بىلەن، — مەن بىچارىگە ئىجازەت بەرسىلە، ئۆز يولۇمغا مېڭىۋالاي. چۈنكى ماڭا ئىنتىزار بولۇپ تۇرغان نۇرغۇن ھاجەتمەنلەر بار. ئۇلارنىڭ ھاجىتىگە داۋا تاپمىسام بولماس.

— بولىدۇ، — دېدى نۇش لەپ پەرى، — ياخشى ئىشقا يول قويماق لازىم.

نۇش لەپ پەرى ئۆز لەشكەرلىرى بىلەن ھاتەمنى ئۆز دائىرىسىنىڭ چېگرىسىغىچە ئۇزىتىپ باردى. ھاتەم ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ، ئۆز يولىغا قەدەم قويدى. ئۇ كۆپ جەۋرى — جاپالار چېكىپ، ئاخىرى ئالتۇن دەرياسىغا بېرىپ يەتتى.

ھاتەم كۆردىكى، بىر ئۇلۇغ ئېقىن دەريا، ئىككىنچى چېتىنى كۆرگىلى بولماس. ئۇ يەنە سەجدىگە باش قويۇپ، ئاللا-تالاغا ئىلتىجا قىلدى. كېيىن بېشىنى كۆتىرىپ قارىسا دەريانىڭ لېۋىدە سۈيىغا ئوخشايدىغان بىر نەرسە ئايلىنىپ تۇرۇپتۇ. ھاتەم چاققانلىق بىلەن ئۇنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالدى. ئۇ نەرسە بولسا ئۇچقاندەك تېزلىك بىلەن يۈرۈپ كەتتى.

ھاتەم ساق - سالامەت قىرغاققا چىقتى. ھېلىقى سۈيىدەك نەرسە كۆزىدىن غايىپ بولدى. ھاتەم خۇداغا شۈكرانىلار ئېيتىپ باراتتى. يەنە بىر قۇملۇق بايانغا يەتتى. باياۋان ئاپتاپ تەپتىدىن خۇمداندەك قىزىپ كەتكەن ئىدى. ھاتەمگە تەشنالىق يەتتى. ئۇ مادارسىزلىنىپ، بىھوش بولۇپ يىقىلدى.

شۇئان ھېلىقى بۇلاقتىن چىقىپ، ھاتەمنى يولغا سالغان ئىنىزلەر پەيدا بولدى. ئۇلار ھاتەمنىڭ بېشىنى تىزلىرىغا ئې-

لىپ، سايە قىلىپ تۇردى. بىر ھازادىن كېيىن ھاتەم ھۇشىغا كەلدى. ئۇلار ھاتەمنى ئاچلىق ۋە تەشنالىقتىن قۇتۇلدۇردى.

— بۇ ھارارەت ئوت دەرياسىنىڭ تەپتىدىندۇر، — دېدى ئۇلار ھاتەمگە بىر ئۇمىت شامى يېقىپ، — غەم قىلمىغىن، ئەندى ساڭا تەسىر قىلالمايدۇ. ئوت دەرياسىدىن ئۆتكەندىن كېيىن موھۇرنى دەريا لېۋىدە بىر يەرگە يوشۇرۇپ قويۇپ كەتكىن، بولمىسا پايدىسىدىن زىيىنى كۆپ بولىدۇ.

ئۇلار يەنە غايىپ بولدى. ھاتەم خۇداغا كۆپلەپ شۈكرىلەر ئېيتىپ ھېلىقى موھۇرنى ئاغزىغا سېلىپ يەنە يولغا راۋان بولدى.

ھاتەم مېڭىپ — مېڭىپ ئوت دەرياسىغا يەتتى. قارىسا ھەممە ئالەم ئوت ئىلكىگە چۆكۈپتۇ. ھاتەم بېشىنى قۇمغا سۇرتۇپ، ئاللاتائالادىن ئامانلىق يولىنى تىلىۋىدى، ئاتەش دەرياسىنىڭ لېۋىدە بىردىنلا گۈمبەزدەك بىر نەرسە پەيدا بولدى. ھاتەم ئۇنىڭ ئىچىگە كىرىپ ئولتۇردى. ئۇ، گويا كېمىدەك تېز سۈرئەتتە ئۈزۈپ باراتتى. بىر نەچچە كۈن شۇنداق ماڭغان بولسىمۇ، ئىككىنچى قىرغاق كۆرۈنمىدى. ھاتەم بېشىنى يەنە سەجدىگە قويۇپ خۇدانىڭ دەرگاھىدىن ئامانلىق تىلىدى. شۇندا گۈمبەز پەقىراپ ئايلىنىشقا باشلىدى.

— ئەندى ئاتەش ئىچىگە غەرق بولۇپ كېتىدىغان بولدۇم، — دېدى ھاتەم كۆزىنى يۇمۇپ.

ھاتەم ھۇشىدىن كەتتى. بىر ھازادىن كېيىن كۆزىنى ئېچىپ قارىۋىدى، ئۆزىنى قىرغاقتا كۆردى. ھېلىقى گۈمبەزدەك نەرسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

ھاتەم يەنە يولغا راۋان بولدى. بىر — ئىككى كۈندىن كېيىن بىر يەرگە يەتتى. ھاتەمگە ئۇ يەر تونۇشلۇقتەك كۆرۈن-

دى، ھاتەم بۇ ھالغا ھەيران قالدى. بىر ياققا قارىسا بىر دى... خان قوش ھەيدەۋېتىپتۇ. ھاتەم ئۇ دېھقاننىڭ ئالدىغا باردى ۋە سالام بەردى. ئۇ دېھقان سالامنى ئىلىك ئېلىپ، جاۋابەن سالام بەردى ۋە ھاتەمگە قايتا — قايتا قارىدى.

ھاتەم سورىدى:

— مەندە نېمە كۆردىڭىز؟

— شاھزادە مۇنىرە دېگەن بىر يىگىت بار ئىدى، — دېدى دېھقان، — ئۇنىڭغا ھاتەم دېگەن كىشى كۆپ ياردەم بېرىپ مۇرادىغا يەتكۈزگەن. مەن سىزنى ئەشۇ ھاتەمگە ئوخشىتىۋاتىمەن.

— ئەشۇ ھاتەم دېگەن مەن بولىمەن، — دېدى ھاتەم دېھقاننىڭ سوزىنى ئاڭلاپ ھەيرانۇ — ھەس بولغان ھالدا جاۋابلاپ.

دېھقان بولسا بۇ جاۋابنى ئاڭلاپ، ئۆزىنى تۇختۇتالماي ھاتەمنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى.

ئۇلار كۆرۈشۈپ، قايتىدىن تونۇشتى. دېھقان ھاتەمنىڭ ئالدىغا نان بىلەن قېتىق قويۇپ مېھمان قىلدى. ھاتەم دېھقاندىن ئاتىسى تەيىنىڭ ئەھۋالىنى سورىدى ۋە بىر پارچە خەت يېزىپ دېھقانغا بەردى. يېنىدىن بىر نەچچە تال جاۋاھىرات ئېلىپ دېھقانغا ھەدىيە قىلدى.

— مۇشۇ دۇنيا ساڭا يېتىدۇ، — دېدى ئۇ دېھقانغا، — باھاسىنى ئېنىق بىلىپ، ئۆز باھاسىدا ساتقىن، غېنى بولىسەن. مېنىڭ سالىمىمنى ۋە ياخشى ئارزۇ — تىلەكلىرىمنى ئاتام تەيگە يەتكۈزگىن.

ھاتەم دېھقان بىلەن خوشلىشىپ ھوسنە ئاۋات يولىغا راۋان بولدى.

دىخان ھا تەمنىڭ نامەسىنى پادىشا تەيگە يەتكۈزۈپ بەر-
دى. پادىشا خۇرسەن بولۇپ، دىخانغا كوپ ئىنئاملار بېرىپ،
ئۇز يېزىسىغا ئۇلۇغ قىلدى.
پادىشا تەيھا تەمنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر تېپىپ، مەلىكە زەر-
دىن پۈشقا مەلۇم قىلدى. ھەممەيلەننىڭ دىللىرى شادىمان بولۇشتى.
ئەلقىسسە، ھا تەم يەنە بىر نەچچە كۈن چول - باياۋانلار-
نى كېزىپ، قەدىمنى ھوسنە ئاۋات سارىيىغا يەتكۈزدى. شاھ-
زادە مۇنىرنىنىڭ ھوجرىسىغا كىردى. شاھزادە بىلەن قۇچاغلى-
شىپ كورۇشتى. ئەتىسى مەلىكە ھوسنەبانۇ ئاڭلاپ، ئىنىڭ ئانىسى-
نى ئەۋەتتى. ئىنىك ئانا سارايغا بېرىپ، شاھزادىنىڭ ھوجرى-
سىغا كىرىپ، ھا تەمگە مەلىكىنىڭ سالامىنى يەتكۈزدى ۋە ھا تەم بىلەن
شاھزادە مۇنىرنى تەكلىپ قىلىپ، مەلىكىنىڭ مېھمانخانىسىغا
باشلاپ كىردى. مەلىكە بۇلارغا ئۈچ كۈن زىياپەت قىلىپ بەردى.
ھا تەم ئاۋاز چىقىدىغان تاغ خاتىرىسىنى مەلىكىگە ئىنىك ئانا
ئارقىلىق چىقاردى. مەلىكە ھا تەمنىڭ كورگەن - ئاڭلىغانلىرى-
نى ئوقۇپ كورۇپ تەھسىن - ئاپىرىن ئېيتتى.
ھا تەم بىلەن شاھزادە سارايغا قايتىپ كېلىپ ئارام ئې-
لىشتى. ئەتىسى ئىنىك ئانا بىر مۇنچە پۇل بىلەن بىر نامەنى
ئېلىپ كېلىپ ھا تەمگە بەردى. ھا تەم خەتنى ئېچىپ ئوقۇدى.
مەلىكە نامەگە شۇنداق پۈتۈپتۇ:
" ئەي شاھزادە ھا تەم، بەش سوئالىمىزغا ئوبدان جاۋاپ تېپىپ
بەردىڭىز، ئەنىدى ئالتىنچى سوئالىمىزنىڭ ھەقىقى مەناسىنى
بىزگە ئايان قىلىپ بەرسىڭىز. ھاممامى باد گەردى قايسى جاي-
دا ۋە كىم بىنا قىلغان، ھاممامى باد گەردى دەپ نام قويۇش-
نىڭ سەۋەبى نىمە؟ نامە تامام ۋەسسالام. "

ھاتەمنىڭ تىلسىماتىنى بۇزۇپ، مەلىكە ھوسنە بانۇنىڭ ئالتىنچى سوئالىغا جاۋاپ تاپقانلىقى

ئەلقىسسە، ھا تەم مەلىكە ھوسنەبانۇنا مەسىنىڭ تەلىۋىگە ئاسا-
سەن شاھزادە مۇنىرە بىلەن خوشلۇشۇپ يەنە يولغا راۋان بولدى.
بىر كۈنى ئۇ بىر يەرگە يەتتى. ئۇ يەردە بىر توپ جاما-
ئەت ئاھۇ-زار قىلىشىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىردەك قارا
كىيىم كىيىۋالغان ئىدى. ھا تەم ئۇلارنىڭ بىرسىدىن ئەھۋال
سورىدى. ئۇ ئادەم جاۋاپ بېرىپ مۇنداق دىدى:
شاھزادىمىز ساراڭ بولۇپ قېلىپ، ئوزىنى بۇ چاھقا تاش-
لىدى. نەچچە كۈندىن بىرى ئۇنىڭ ئولۇك-تىرىكىدىن خەۋەر يوق.
بۇ ئادەملە شاھزادىنىڭ ئاتا - ئانا، ئۇرۇق - تۇققانلىرى، شۇ-
نىڭ ئۈچۈن نالە - زار قىلىشماقتا.
بۇنى ئاڭلاپ ھا تەمنىڭ ھىممىتى جۇش ئۇردى.
"ئاۋۋەل بۇ سوزنى ئاڭلىمىساڭ ياخشى ئىدى، ئەلىدى
بىر ئىش قىلىش لازىم."
ئۇ دەرھال شاھنىڭ ئالدىغا باردى ۋە:
- بۇ چاھقا چۈشۈپ شاھزادىنىڭ خەۋىرىنى مەن ئېلىپ
چىقاي،- دىدى.

شاھ ۋە باشقىلار خوشال بولۇپ، ھاتەمنىڭ بېلىگە ئار- غامچا باغلاپ چاھقا سالدى. ھاتەمنىڭ پۇتى يەرگە يەتتى. ئارقانىنى يېشىۋەتتى. ھاتەم كوردىكى چاھنىڭ ئاستى ئېرىق - ئۆستەڭلەردە سۈزۈك سۇلار راۋان ئېقىپ تۇرغان، ئەتراپتا ھەر خىل گۈللەر ئېچى- لىپ خوش پۇراقلار چاچقان بىر بوستانلىق ئىكەن. ئۇ يەردە بىر ئالتۇن قەسىر قەد كۆتىرىپ تۇرغان بولۇپ، ئۇنىڭغا سې- لىنغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئەتلەس ئىدى. ھەر يەردە توپ- توپ پەرىزاتلار خىزمەت بىلەن مەشغۇل ئىدى. يۇقۇرىغا قو- يۇلغان ئىككى تەختنىڭ بىرىدە ساھىپجامال بىر يىگىت، يەنە بىرىدە ئاي يۈزلۈك گۈزەل بىر پەرىزات ئولتۇرۇپتۇ.

ھاتەم ئۇلارنىڭ قېشىغا يېقىن باردى. شۇ چاغدا پەرى- زاتنىڭ كوزى ھاتەمگە چۈشتى ۋە خىزمەتچىلىرىگە بۇيرىدى:

—ئاۋۇ ئازات كىشىنى بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىڭلار.

خىزمەتچىلەر دەرھال يېرىم تەخت توختۇتۇپ، ھاتەمنى ئۇنىڭغا تەكلىپ قىلدى. دوستىخان سېلىنىپ، تۈرلۈك لەز- زەتلىك تائاملار كەلتۈرۈلدى. دوستىخانلار يىغىلغاندىن كې- يىن گۈزەل مەلىكە ھاتەمدىن سورىدى:

—ئەي يىگىت، بۇ يەرگە قەيەردىن، نىمە مەقسەت بىلەن كەلدىڭىز؟ نەگە بارماقچىسىز؟ ئۆزىڭىزنى بىزگە تونۇشتۇرۇڭ.

ھاتەم جاۋاپ بەردى:

— پەقىر مۇساپىر يەمەنلىك بولىمەن، ئېتىم ھاتەم، ئاتام تەي يەمەننىڭ پادىشاسى.

ھاتەم مەلىكىگە بېشىدىن كەچۈرگەن سەرگۈزەشتىلىرىنى

بىر- بىرلەپ سوزلەپ بەردى ۋە مەلىكە ھوسنە بانۇنىڭ يەتتە سوئالى ھەققىدە مۇنداق دىدى:

—مەلىكىنىڭ بەش سوئالىغا جاۋاپ تاپتىم، ئەندى نو- ۋەت ئالتىنچى سوئالغا، ھامامى باد گەردىگە كەلدى. شۇنىڭ ھەناسىنى بىلىش ئۈچۈن كېتىۋاتىمەن. يولدا بىر چاھ ئۈستى- دە ئۇشبۇ شاھزادىنىڭ ئاتا - ئانىسىغا رەھىم كېلىپ، بۇ يەر- گە چۈشۈپ سىزگە يولۇقتۇم.

ھاتەم شاھزادىغا قاراپ:

— سىز پاراغەتتە ئولتۇرۇپسىز، ئۇ بىچارىلار بولسا ما- تەمدە، ئۇلارغا بىر خەۋەر بېرىۋېتىش لازىم ئىدى، - دىدى.

شاھزادە:

— ئىختىيار مەندە ئەمەس، - دىدى.

—مېنىڭ خالايدىغان ئىشىم بار، - دىدى مەلىكە، - بۇ يىگىت ئۆزى كەلگەن، قاچان كەتسە كېتىۋېرىدۇ.

— مەلىكە بۇ سوزنى ئاچچىقلىنىپ دەۋاتىدۇ، - دىدى شاھزادە ھاتەمگە چۈشەندۈرۈپ، - ھەر ھەپتىدە بىر قېتىم ئا- تا - ئانامنىڭ قېشىغا بېرىشقا رۇخسەت قىلسا، مەن ئۈچۈن زور ئىلتىپات قىلىنغان بولاتتى.

— بىزنىڭ قەۋمىلىرىمىزدە مۇنداق سوز يوق، - دىدى مەلىكە، - بۇ يىگىت بوشاڭ، قەلبىنىڭ چوڭقۇر يېرىدە دوستلۇق يوق، ۋاپاسىزلىق قىلىدۇ.

— بۇ قانداق گەپ، - دىدى شاھزادە ھەيران بولۇپ، - مەن تاجۇ - تەختىنى تاشلاپ، ئاتا - ئانا، ئۇرۇق - تۇققان- لىرىمنىڭ مېھرىدىن كېچىپ، سىزنىڭ ۋىسال تەمەيىڭىزدە تۇ- رۇپتىمەن. يەنە نىمىشقا مۇنداق سوزلەرنى قىلىسىز؟

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

- مەن دوستلىرىمنى شۇنداق بىلمەنكى، دېدى مەلىكە. -
ھەر قانداق ئىشقا بۇيرۇسام جان - پىدالىق بىلەن قىلسا...
- قېنى بۇيرۇڭ، - دېدى شاھزادە، - ئۇ قانداق ئىش؟
- ئەگەر كېپىكىز جىلىك بولسا، - دېدى مەلىكە، - قاين-
غان ياققا كىرىسىز.
شاھزادە:
- خوپ بولىدۇ، - دېدى - دە، تەييارلاندى.
ھاتەم:
- قورقمىغىن، مەندە بىر موھۇر بار. ئۇنى ئاغزىڭغا سېلىۋېلىپ، قاينىغان ياققا كىر، ھېچنەرسە بولمايسەن، - دېدى.

مەلىكە خادىملىرىغا بىر يوغان داشقا لىق ياغ قۇيۇپ قاينىتىشقا بۇيرىدى. ئۇزاق ئۆتمەي داشتىكى ياغ قايناپ تەييار بولدى. شاھزادە موھۇرنى ئاغزىغا سېلىپ، بەلەكلىرىنى شىمايلاپ، پەشلىرىنى بېلىگە قىستۇرۇپ، مۇھەببەت قازىنىنى ئۈچ قېتىم ئايلاندى. ئاندىن: «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ ئۆزىنى ۋاراخشىپ تۇرغان ياققا تاشلىماقچى بولغاندا، مەلىكە شاھزادىنىڭ قولىدىن تۇتۇۋالدى ۋە دېدى:
- بولدى. ئاشىقلىقىڭنى ئىسپاتلىدىڭ، مەن رازى بولدۇم.
پەرىلەر ئۆرپ - ئادىتى بويىچە توي - تاماشالار قىلىندى. شۇ ياخشى سائەتتە، شاھزادە بىلەن مەلىكىنىڭ نىكاھى ئوقۇلدى. ئىككى مۇشتاق ۋىسالىلار بىر - بىرىدىن ئارزۇلىرىنى ھاسىل قىلىشتى. ئۇلار خۇشاللىقتا ھاتەمگە كۆپلەپ دۇئالار قىلىشتى.

توي بولۇپ بەش - ئون كۈن ۋاقىت ئۆتتى. ھاتەم شاھ پەرىگە دېدى:
- ئەندى شاھزادىغا جاۋاپ بولسا، ئاتا - ئانىلىرىنى كۆرۈپ كەلسەكەن.
مەلىكە:
- خوش، بولغاي، - دەپ پەرىلەرگە بىر تەخت ياساشنى بۇيرىدى. شاھزادە ئاتا - ئانىلىرىغا مۇناسىپ سوۋغىلارنى ئېلىپ تەييار بولدى. پەرىلەر مەلىكىنىڭ ئەمرى بىلەن ھاتەم بىلەن شاھزادىنى تەختكە ئولتۇرغۇزۇپ چاھىنىڭ لېۋىگە يەتكۈزۈپ قويدى. شاھزادىنىڭ ھاتەمنى تويغا ئۈزگەردى.
شاھزادە ھاتەمنى شەھەرگە بىللە ئېلىپ كىرىپ سەيلە - تاماشالار قىلدۇردى. شاھ پەرىمۇ بۇيەرگە ھەپتىدە بىر - ئىككى قېتىم كېچىدە كېلىپ تۇردى.
ھاتەم شاھ بىلەن شاھزادىدىن ئىجازەت ئېلىپ كەتمەكچى بولغان ئىدى، پەرىلەر شاھىمۇ دەرھال پەيدا بولدى.
- ئەي شاھلىرىم، - دېدى ھاتەم ئۇلارغا قاراپ، - ھامىباد گەردىنىڭ قايسى تەرەپتە ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟
شاھ دېدى:
- مەن غەربىي - جەنۇپ ئارىلىقىدا دەپ ئاڭلىغان ئىدىم، بۇ خەۋەرنىڭ راست - يالغانلىقىنى بىلمەيمەن.
ھاتەم ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بولدى. نۇرغۇن سەرگۈزەشتىلەرنى بېشىدىن كەچۈرۈپ، توختىماي مېڭىپ بىر گەمىگە كىردى.
ئۇ، بىر بوۋاينىڭ ئۆيى ئىدى. ھاتەم ئۇ يەردە مېھمان بولدى. ئەتىسى ناشتا ۋاقتىدا:

www.uyghurkitap.com

— ئەي يىگىت، سەپىرىڭ ۋا يا قىا. ئۇزۇڭ قەيەردىن بولسەن، بۇ سەپىرىڭدىن مەقسەت نىمە؟- دەپ سورىدى بوۋاي.

ھاتەم ئۇزىنى تونۇشتۇرۇپ، بېشىدىن كوچۈرگەن سەرگۈزەشتىلىرىنى بىرمۇ - بىر سوزلەپ بەردى ۋە ھامامى بادگەرنى ئىزدەپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئىزھار قىلدى.

— ئەي ئوغلۇم، - دىدى بوۋاي، -جېنىڭغا ئىچىڭ ئاغرىسۇن، باشقا ياخشى ئىشلارنى قىلغىنىكى، بۇ ئىشتىن ۋاز كەچكىن، كېيىن پۇشمان قىلساڭ ئورنىغا كەلمەيدۇ. چۈنكى، تولىمۇ خەتەرلىك ئىشقا قەدەم قويۇپسەن.

— بوۋا، - دىدى ھاتەم مەردانىلىق بىلەن،- ھازىرغىچە ماڭغان يولۇمدىن يانمىدىم ھەلىمۇ يانمايمەن.

— بارىكاللا ئوغلۇم، - دىدى بوۋاي ھاتەمنىڭ ساپ نىيەت ۋە قەتئى ئىرادىسىدىن رازى بولۇپ،- سوزۇمگە قۇلاق سالغىن، ئۇ توغرۇلۇق ئاڭلىغانلىرىمنى ساڭا بايان قىلاي.

— خوش بوۋا. قۇلۇغۇم ئوزلىرىدە،-دىدى ھاتەم يېقىن كېلىپ يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ، - قېنى سوزلىسىلە.

بوۋاي سوزلىدى:

— سەن بارىدىغان ئۇ جاي بۇ يەردىن ئىككى ئايلىق يول، ئۇ يەردە "قاتغان" دىگەن بىر شەھەر بولۇپ، ئۇ شەھەردە بىر تاغلىق جاي بار. ئۇ تاغدا يەنە بىر يەر باركى، ئۇ يەرنى گىيامەرس ئادەمنىڭ ھوكمى بىلەن ھوكۇمالار تىلىسمات قىلغان. ئۇ تىلىسماتنى "ھامامى بادگەر" دەپ ئاتايدۇ. ئۇ زاماندىن بۇ زامانغىچە ھېچكىم ئۇ يەرگە ساق كىرىپ، ساق قايتقان ئەمەس.

قاتغان پادىشاسى ئۇ يەرگە لەشكەرلەرنى [illegible]غان بولۇپ، ئۇلار ئۇ يەرگە كىرگەن ھەر قانداق ئىنساننى ھەرگىز [illegible]ك قويمايدۇ.

— رەھمەت بوۋا، - دىدى ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ، - ماڭا دۇئا قىلسىلا، خۇداغا تەۋەككۇل قىلدىم. ئىنشائاللا مۇرادىمغا يېتەرمەن.

— خەير، خوش ئوغلۇم، - دىدى بوۋاي دۇئا قىلىپ، - سېنى خۇدا يىمنىڭ ئوزىگە تاپشۇردۇم.

بوۋاي ھاتەمگە قاتغان يولىنى كورسۇتۇپ قويىدى ۋە تاپىلاپ دىدى:

— بۇ يول بىر يەرگە بارغاندا ئىككىگە ئايرىلىدۇ. ئوڭ تەرەپتىكى يولغا ماڭ. چۈنكى ئۇ يولنىڭ خەتىرى ئازراق، يەنە بىر نەچچە كۈن ماڭغاندىن كېيىن، ئۇ يولمۇ ئىككىگە بولۇنىدۇ. سول تەرەپتىكى يولغا ماڭغىن، خەتىرى ئازراق، بۇسوزلىرىمگە ئەمەل قىلساڭ كېيىن پۇشمان قىلمايسەن.

ھاتەم بوۋاي بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بولدى. بۇ شەھەرنىڭ خەلقى شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ، بارگاھلارنى تىكىپ، قازان- قومۇشلارنى ئېسىپ، ئاش - تاماق ئىتىشىپ خۇشال ھالدا سەيلە - تاماشا قىلىشىۋاتاتتى. ھاتەم ئۇلارنىڭ بىرسىدىن :

— بۇ قانداق تاماشا، تويمۇ يا ؟ - دەپ سورىدى.

— ياق توي ئەمەس، - دىدى ئۇ كىشى جاۋاپ بىرىپ، - بۇ شەھەرگە نەچچەۋاقتتىن بۇيان بىر بالا كەلگەن ئىدى. يەنى ھەر ئايدا بىر يىلان كېلىپ، بىر ئىككى يۇمۇلۇنۇپ، ساھىبجامال يىگىت بولۇپ بىزدىن بىر قىزنى خالاپ توي قىلىپ

ئېلىپ كېتەتتى . ئەگەر ئۇ قىزنى بەرمىسەك ئالەمنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋېتەتتى . بۈگۈن شۇنىڭ كېلىدىغان كۈنى. ھازىرقى سەيلە - تاماششا شۇنىڭ ئۈچۈندۇر . بىز قىزنى ئېلىپكەتكەندىن كېيىن ماتەم تۇتىمىز .

" ئېھتىمال بۇ ئىش جىنلار تەرىپىدىن قىلىنىۋاتقان بولسا كېرەك، - دەپ ئويلىدى ھاتەم مۇلاھىزە قىلىپ ، - ئۇلۇغلارغا ئېيتىڭلار ، ئىنشائاللا، ئۇشبۇ بالانى بىر تەرەپ قىلغايمەن!»

ئەتراپتىكىلەر ھاتەمنىڭ سوزىنى ئاڭلاپ خۇشال بولۇشۇپ ، دەرھال پادىشاغا مەلۇم قىلدى . پادىشا ھاتەمنى تەكلىپ قىلىپ يېنىدا ئولتۇرغۇزدى ۋە ھېلىقى بالا توغرۇلۇق شىكايەت قىلىشقا باشلىدى .

- ئەي ئېزىزلىرىم ، - دىدى ھاتەم ، - ئۇيىلان سىلەردىن قىزتىلىسە ، ئېيتىڭلاركى، بىزنىڭ بىرچوڭىمىز بىر ياققا كەتكەن ، بۈگۈن ئۇ كەلدى ، ئۇ : " ھەركىم بىراۋغا قىز بەرسە مېنىڭ رۇخسىتىم بىلەن بەرگەي، ئەگەر مېنىڭ رۇخسىتىمسىز بەرسە ئۇنىڭ ئەدىۋىنى بېرىمەن» - دىدى ، دەڭلا . يىلان يىگىت : " ئۇ ئادەم قېنى؟» - دەپ سورىسا ، مېنى كورسۇتۇڭلار . قالغان ئىشنى ئوزۇم بىر تەرەپ قىلىمەن .

بۇ سوزنى ھەممەيلەن قوبۇل قىلدى. ئۇزاق ئوتمەي ئەجدەرھانىڭ ئەسىرى پەيدا بولدى . ھاتەم كوردىكى ، ئۇ مۇنارىدەك بۇرنىدىن ئوت ئارىلاش تۈتۈن چىقىرىپ، دەھشەتلىك بىر ئاۋاز بىلەن ھەر تەرەپكە قاراپ ، ھەيۋە بىلەن كەلمەكتە ئىدى. ئۇ مەخلۇق كىشىلەر ئارىسىغا يېقىن كەلگەندىن كېيىن بىر يۇمۇلۇنۇپلا يىگىت سۇرىتىدە بولدى- دە، ئادىتى بو-

بىچە قىز تەلەپ قىلدى. جامائەت ئۇنىڭغا ھاتەمنىڭ ئۇگەتكەنلىرىنى دىدى. ئەجدەرھا يىگىت سورىدى:

- ئۇ ئادەم قېنى؟

كىشىلەر ھاتەمنى كورسەتتى.

- سەن كىم بولىسەن؟ - دەپ سورىدى ئەجدەرھا ھاتەمدىن، - مۇنداق گەپلەرنى قىلىشقا جۇرئەت قىلغىنىڭغا قارىغاندا، ئىشىنىدىغان بىر نەرسەڭ بار ئوخشىمامدۇ؟

- مېنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىم بۇ شەھەرنىڭ كاتتىلىرى ئىدى، باشقىلار ئۇلاردىن بىسوراق ئىش قىلمايتتى. بىر قانچە يىلدىن بېرى مەن باشقا شەھەردە ئىدىم. ئەندى قايتىپ كەلدىم. بۇلار كاتتىلار قائىدىسىنى بۇزۇپتۇ، - دىدى ھاتەم.

- ئۇ دىگىنىڭ قايسى قائىدە ئىدى؟ - دەپسورىدى ئەجدەرھا يىگىت.

- ئۇلۇغ بوۋامدىن قالغان بىر موھۇر بار، - دىدى ھاتەم، - ئۇنى بىر قاچا شەربەتكە چايقاپ، كۈيۈغۇل بىلەن قىزغا ئىچۈرىمىز. ئۇلارنىڭ ئومۇرلىرى ئۇزۇن بولۇپ، ئومۇر بويى بىربىرلىرىگە ئىجىل - ئامراق ئوتىدۇ.

ئەجدەرھا يىگىت دىدى:

- ئۇ شەربەتنى ھازىر قىلىڭلار!

ھاتەم باشقىلارغا بۇيرىدى. بىر قاچا شەربەت كەلتۈرۈلدى، ھاتەم ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى كۈلاھىدىن ئېلىپ شەربەتتە ئۈچ قېتىم چايقىدى . مەقسىدى ئۇشبۇ جىننىڭ بارلىق ئىلمىنى كوڭلىدىن ئوچۇرىۋەتمەكچى ئىدى. ئەجدەرھا يىگىت شەربەتنى بىر سۇمۇرۇپلا ئىچىۋەتتى- دە، ھەممە ئىلمى دىلىدىن كوتۈرۈلۈپ كەتتى.

ھاتەم دېدى،

— يەنە بىر قائىدە قالدى.

ئەجدەرھا يىگىت سورىدى:

— قايسى قائىدە؟

— ئەندى بىر كۆپكە كىرىسىز، يەنە بىر قاچا شەربەت بېرىمىز. ئۇنى كۆپنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ ئىچىشىڭىز شەرت. ئاندىن كېيىن قايسى قىزنى تەلەپ قىلسىڭىز ھازىرلا تەييار قىلىمىز.

ئەجدەرھا يىگىت:

— ئۇنداق بولسا، تىز بولۇڭلار!—دېدى.

كىشىلەر ھاتەمنىڭ ئەمرى بىلەن بىر كۆپكە لىق تولدۇردى. ئەجدەرھا يىگىت كۆپكە كىردى. ھاتەم قاچىدىكى شەربەتكە ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ دەم سېلىپ: «مانا ئىچىڭ كۆيۈغول» دەپ كۆپنىڭ ئاغزىغا چېچىۋىدى، ئىسمى ئەزەمنىڭ خاسىيىتى بىلەن كۆپنىڭ ئاغزى مەھكەم ئېتىلىپ قالدى.

— ئەي كۆيۈغول،—دېدى ھاتەم زاڭلىق قىلىپ،— ھەممە قىزلارنى يىغدۇق، بىرنى تاللىۋېلىڭ.

ئەجدەرھا يىگىت ناھايىتى قاتتىق كۈچىدى. لېكىن كۆپنىڭ ئىچىدىن چىقالمىدى. ھاتەم خالايىققا قاراپ بۇيرىدى:

— قېرىنداشلار، دەرھال ئوتۇن توپلاڭلار، بۇ كۆپ خام ئەكەن باشقىدىن پۇشۇرىمىز.

ئەجدەرھا سۈرەتلىك بالادىن قۇتۇلۇشنى ئويلىغان خەلق ئوتۇن توپلىدى ۋە كۆپنىڭ تۆرت ئەتراپىدىن ئوت ياقتى، ئوت كويە - كويە ئاخىرى كۆپ بىلەن ئەجدەرھا يىگىت كۈلگە ئايلىنىپ كەتتى.

www.uyghurkitap.com

ئەي خالايىق، ئەمدى خاتىرجەم بولۇڭلار— دېدى ھاتەم، — بالا تامامەن تۈگىدى.

بالادىن قۇتۇلۇپ، خوشال بولغان كىشىلەر، نەغرە-ناغرا چېلىشىپ، ئالتۇن-كۈمۈش، جاۋاھىراتلارنى ھاتەمگە ھەدىيە قىلدى. لېكىن ھاتەم ئۇ نەرسىلەرنى شۇ يەردىكى غېرىپ - مىسكىنلەرگە تەقسىم قىلىپ بەردى. ئۇلار بىلەن خەير-خوشلىشىپ يەنە ئۆز يولىغا راۋان بولدى.

ھاتەم ئاللا قانچە تاغ - داۋانلارنىڭ بىر جاپا - مۇشەققەتتە ھاتەم ئاللا قانچە تاغ - داۋانلاردىن ئېشىپ، چول - باياۋانلارنى كېزىپ، شەھەر - يېزىلارنى بېسىپ ئۆتۈپ بىر توقايزارلىققا كەلدى. بۇ توقايزارلىقنىڭ ئايىغى، قىرىق ئاياغلىق مەخلۇقاتلارنىڭ ماكانى ئىدى. ھەرمىڭ ئاياغنىڭ چوڭلىغى شىردەك كېلەتتى. ئۇ مەخلۇقلار ھاتەمنى قورشىۋالدى. ھاتەم قادىر خۇداغا ئاجىزلىغىنى ۋەسلە قىلىپ پانالىق تىلىدۇيدى، قۇلىقىغا غايىپتىن ئاۋاز ئاڭلاندى: «ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى يەرگە تاشلىغىن، خۇدانىڭ قۇدرىتىنى تاماشا قىلغىن!»

ھاتەم دەرھال كۈلاھىدىن ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى ئېلىپ يەرگە تاشلىدى. خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن بىرىنچى قېتىم ئاق رەڭ، ئىككىنچى قېتىم يېشىل رەڭ، ئۈچىنچى قېتىم قىزىل رەڭ، تۆرتىنچى قېتىم قارا رەڭ پەيدا بولدى.

مىڭ ئاياغلارنىڭ ھاتەم بىلەن كارى بولماي بىر - بىرلىرى بىلەن جەڭ قىلىشىپ تۇردى. ئۇرۇشا - ئۇرۇشا ئاخىرى ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپ تۈگەشتى.

ھاتەم خۇداغا مەدھىيىلەر ئوقۇپ، ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى يەردىن ئالدى - دە، يەنە يولغا چۈشتى.

بىر نەچچە كۈن مېڭىۋىدى، يەنە بىر بوك - باراقسان دەرەقلىققا

يېتىپ كەلدى. بۇ يەر چايانلارنىڭ ماكانى ئىدى. چايانلار ھاتەمگە ھۇجۇم قىلدى. ھاتەم ئاي پەرىنىڭ موھۇرىنى يەرگە تاشلىدى. بىر نەچچە خىل رەڭ پەيدا بولدى. چايانلارمۇ ئۆز ئارا ئۇرۇشۇپ، ئاخىرى ھالاك بولدى.

ھاتەم يەنە سەپەرگە ئاتلىنىپ بىر ۋىلايەتكە يېتىپ كەلدى. بۇ يەرنىڭ پادىشاسى بالايى - ئاپەت كېلىدىغان يولغا قاراۋۇل قويغان ئىدى. چۈنكى بۇ يول بىلەن جاڭگاللىغا كىرىش مەنئى قىلىنغان ئىدى. قاراۋۇللار بىر ئادەمنىڭ خەتەرلىك يول بىلەن كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى ۋە ھاتەمدىن:

— بۇ يولدىن قانداق كەلدىڭىز؟ — دەپ سورىدى.

ھاتەم جاۋاپ بەردى:

— ئاللانىڭ ئىنايىتى بىلەن مىڭ ئاياغ، قىرىق ئاياغ ۋە چايانلار ھالاك بولدى. مەنمۇ كېلىۋەردىم.

قاراۋۇللار ھاتەمنى پادىشانىڭ ھوزۇرىغا ئېلىپ كىردى. ھاتەم پادىشاغا ئۆتكەن ئىشلارنى سۆزلەپ بەردى، پادىشا بىر نەچچە خادىمنى جاڭگاللىنى كۆرۈپ كېلىشكە بۇيرىدى. ھاتەمنىڭ ئېيتقانلىرى تامامەن راست بولۇپ چىقتى.

پادىشا ھاتەمدىن سورىدى:

— ئەي يىگىت، سىز قەيەردىن، بۇ سەپەرنى قىلىشتىكى مەقسىدىڭىز نىمە؟

— مەن يەمەن پادىشاسى تەيىنىڭ ئوغلى ھاتەم بولىمەن، ھۆسنە ئاۋات ۋىلايىتىدىن كېلىشىم، — دېدى ھاتەم ۋە ھۆسنە بانۇنىڭ يەتتە سوئالى ھەققىدىكى ئەھۋاللارنى ھىكايە قىلىپ سۆزلەپ بېرىپ سەپەرنىڭ مەقسىدىنى ئىزھار قىلدى.

— ئەي يىگىت، — دېدى پادىشا كۆيۈنۈپ، — تولىمۇ ئۇندان يىگىت ئىكەنسىز، لېكىن بۇ خىيالىڭىزدىن ۋاز كېچىڭ، ئۆز شەھرىڭىزگە قايتىپ كېتىپ، پادىشالىق ھوزۇرىنى سۈرۈڭ. ئۇ ھاممامىغا كىرگەنلەردىن ھېلىغىچە خەۋەر يوق.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، — دېدى ھاتەم مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ، — مەن راھەتنى قوغلىغۇچى ئەمەسمەن، ئۆز جېنىمنى خۇدا يولىدا ھاجەتمەنلەرنىڭ ھاجىتىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن بېغىشلىغانمەن. خەتەردىن قورقۇپ يولدىن يانسام، ھاجەتمەنلەرنىڭ ھاجىتى ئادا بولمايدۇ. پەقىردىن خۇدامۇ رازى بولمايدۇ. شۇڭا ماڭا ھاممام يولىنى كۆرسۈتۈپ قويۇڭ. يولۇمغا ماڭغايمەن.

ئىلاجىسىز قالغان پادىشا بىر قانچە ئادەملەرنى ھەمرا قىلىپ ھاتەمنى ئۇزۇتۇپ قويدى.

ئەلقىسسە، ھاتەم شاھ بىلەن خوشلۇشۇپ يولغا راۋان بولدى. ھەمرا بولغانلار بىر نەچچە كۈنلەردىن كېيىن، بۇ باشقا شاھ تەۋەلىگى ئىكەنلىگىنى، ئەندى ئۇ تەرەپلەرگە ئۆتۈشكە ئامالىنىڭ يوقلىغىنى ئېيتىپ ھاتەمنىڭ رازىلىغىنى ئېلىپ ئارقىلىرىغا قايتىشتى.

ھاتەم خوشال بولۇپ قاتغان يولغا قاراپ ماڭدى. كۆپ رەنجۇ - مۇشەققەتلەر تارتىپ قاتغان شەھرىگە يېتىپ كەلدى.

ھاتەم بىر كۈنى ئەتتىگەندە قاتغان پادىشاسى ھارىسنىڭ ئوردىسىغا باردى. پادىشاغا ئىككى لەئەل تەقدىم قىلدى. شاھ سوۋغىنى كۆرۈپ ناھايىتى خۇرسەن بولدى، شۇڭا ھاتەم ئۈچۈن سەندەل قويدۇرۇپ، ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى.

— ئەي كىشى قاياقتىن كەلدىڭىز. نەگە بارىسىز، مۇنداق دىۋانىلارچە سەپەر قىلىشتىكى مەقسىدىڭىز نىمە؟ — دەپ سورىدى پادىشا.

— پەقىر يەمەن زېمىنىدىن، پادىشا تەيزىنىڭ ئوغلى ھاتەم بولىمەن، نەچچە يىللار بولدى ئاللاتائالانىڭ رىزالىقى ئۈچۈن مۇھتاجلار ئېھتىياجىنى ھەل قىلىش يولىدا مېڭىپكەلمەكتىمەن، — ھاتەم سوزلەپ ھوسنە بانۇنىڭ يەتتە سوئالىنى بايان قىلدى، — بۇ سوئاللارنىڭ بەشىنى ھەل قىلدىم، ئەندى ئالتىنچى سوئالنىڭ سىرىنى تېپىش يولىدا مېڭىۋاتىمەن.

— ئەي ھاتەم، — دېدى پادىشا ھارىس ئەنسىرىگەن ھالدا، — جېنىڭىزغا ئىچىمىز ئاغرىسۇن، نىيىتىڭىزدىن كېچىڭ، چۈنكى بۇ ھاممامغا كىرگەنلەردىن قايتىپ چىققىنى يوق، بۇنىڭدىن باشقا پايدىلىق ئىشلار كوپ.

— رەھمەت پادىشاھىم، — دېدى ھاتەم، — ئاتىلارچە قىلغان مەرھەمەتلىرىڭىزگە جېنىم تەسەددۇق بولسۇن، لېكىن، مەن بۇ ئىرادەمدىن يانالمايمەن، چۈنكى، باشتىلا ئوزۇمنى خۇدا رىزالىقى ئۈچۈن مۇھتاجلار ئىشىغا ئاتىۋەتكەنمەن. نە دولەت، نە پادىشالىق ماڭا لازىم ئەمەس. خۇدا رازى بولسىلا، ماڭا شۇ ئەڭ ئەلا دولەت - سائادەتتۇر. ئىنشائاللا بۇ ھاممامدىنمۇ سالامەت چىقالايمەن، ماڭا دۇئا قىلىپ ئىجازەت بەرسىلە.

ھارىس شاھ كوردىكى، ھاتەمنىڭ ئۈمىدى يۈكسەك، ئىشەنچى چوڭ ئىدى. شاھ نائىلاج بىر نامە يېزىپ ھاتەمگە بەردى. ھاممامنىڭ قاراۋۇلىنىڭ ئىسمى ساما ئىدى. ئۇ ھېچبىر كىشىنى ھاممامغا كىرگىلى قويمايتتى. پادىشا ھارىس ئوز كىشىلىرىدىن بەش - ئوننى ھاتەمگە قوشۇپ سامانغا ئەۋەتتى،

ئۇلار بىر نەچچە كۈندىن كېيىن سامانىڭ ئالدىغا يېتىپ كەلدى. ھاتەم ئۇنىڭغا شاھ ھارىسنىڭ نامەسىنى بەردى. ئۇ ھاتەمنىڭ بىللە كەلگەن ھەمراھلىرىنى قايتۇرۇۋەتتى، سامان ھارىسنىڭ نامەسىنى ئوقۇپ، مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولدى. نامە مۇنداق يېزىلغان ئىدى: "ئەي سامان، بۇ بارغان كىشى ھاتەم بولۇر، ساڭا ئىشىنىپ بۇ خەتنى يېزىپ بەردىم. ئەگەر مۇمكىنچىلىك بولسا، بۇ يىگىتكە يۇمشاق سوزلەر بىلەن نەسىھەت قىلىپ، خەتەرلەرنى چۈشەندۈرۈپ ياندۇرغىن، بولمىسا يېقىندىن ياردەم قىلغىن ...»

سامان ھاتەمگە قايتا - قايتا نەسىھەت قىلدى. خەتەرلەرنى بىر - بىرلەپ چۈشەندۈردى. ھاتەم يەنىلا ئوز سوزىدە چىڭ تۇردى. ئۇ، ئولۇشكە رازى ئىدىكى، قايتىشقا رازى ئەمەس ئىدى.

سامان ئىلاجىسىز ھالدا ھاتەمنى باشلاپ ھاممامى بادگەرد دەرۋازىسىغا باشلاپ باردى. ھاتەم كوردىكى ھاممامنىڭ پەشتاقلىرى خۇددى تاغدەك ئېگىز ئىدى. ئۇنىڭ ئارقا تەرىپىدە يوغان بىر گۈمبەز كورۇنۇپ تۇراتتى. دەرۋازىغا ئالتۇن - كۈمۈش بىلەن لەئەل جاۋھىراتلاردىن زىننەت بېرىلگەن ئىدى.

سامان دەرۋازىنىڭ قۇلۇپىنى ئىچىپ ھاتەمنى تەكلىپ قىلدى:

— قېنى مەرھەمەت، خۇدايىمغا تاپشۇردۇم.

ھاتەم "ئاللاھۇئەكبەر» — دەپ بوسوغىدىن ئوڭ پۇتىنى ئالدى. سامان بىلەن خوشلاشقان ھاتەم ئىچكىرى كىرىپ، بەش - ئون قەدەم مېڭىپ ئارقىسىغا قارىۋىدى، ھېچنەرسە كورۇنمىدى. نە پەشتاق، نە دەرۋازا، نە سامان كورۇنمەيتتى. ئوزى پايانسىز بىر باياۋاندا تۇراتتى. مەلۇم ۋاقىت ئوتكەندىن كېيىن يىراقتىن بىر

ئادەم پەيدا بولدى. ھاتەم ئۇ ئادەمنىڭ ئالدىغا بېرىپ سورىدى:
— سەن كىمسەن، بۇ يەردە نىمە قىلىسەن؟
ئۇ ئادەم جاۋاپ بەردى.
— مەن ھامامچى، ھامامدىن خەۋەر ئالىمەن.
ئۇ ئادەم ھاتەمنى باشلاپ ماڭدى. كوپ ئوتمەي يەنە بىر پەشتاق بىلەن گۈمبەز پەيدا بولدى. ئۇلار ئىشىكنى ئېچىپ ئىچكىرىگە كىرىۋىدى، دەرۋازىسى مەھكەم ئېتىلىپ قالدى. ئۇلار بىر كول ئالدىغا باردى. ھېلىقى ئادەم ھاتەمگە بىر لوڭگا بەرىپ ۋە دىدى:
— بۇ سۇدا غۇسلى قىلغىن.
ھاتەم سۇغا كىرىشى بىلەن تەڭ ھەيۋەتلىك بىر سادا ياڭرىدى. ھاتەم بىخۇت بولۇپ يىقىلدى. بىر چاغدا ھۇشىغا كېلىپ قارىسا نە كول، نە ھېلىقى ئادەم، نەپەشتاق بىلەن گۈمبەز كورۈنمەيتتى. ھاتەم يەنە باياۋاننى ئايلىنىپ يۇرۇپ بىر چوڭ تاش گۈمبەزگە يولۇقتى. ئۇ گۈمبەزنىڭ ئىچىگە كىرىپ ھەر تەرەپكە نەزەر سېلىپ، تاماشا قىلىپ يۇرەتتى، ئالدىدا بىر ئۇلۇغ سۇ پەيدا بولدى. ھاتەم غۇلاچ تاشلاپ ئۇ سۇدا ئۈزۈشكە باشلىدى. بىر چاغدا ھاتەمگە گۈمبەزنىڭ ئۈستىدە ھالىتىغا ئوخشايدىغان بىر نەرسە كورۈندى. ھاتەم سۇ ئۈزۈپ بېرىپ ئۇنى مەھكەم تۇتتان ئىدى، بىر ئاۋاز پەيدا بولۇپ، ھاتەم بىھۇش بولدى. ئۇ بىر دەمدىن كېيىن ھۇشىغا كەلسە، ھەممە نەرسىلەر غايىپ بولۇپتۇ. ئوزى پايانسىز سەھرادا تۇرغىدەك، ھاتەم ھەيران بولدى. ئۇ سەھرايى باياۋاندا بىر باغۇ-بوستان كورۈندى. ھاتەم ئۇ بوستانلارنى سەيلى-تاماشا قىلىپ ھەر خىل مىۋە ۋە تائاملارنى يىدى، ئۇ ھەرقانچە يىسىمۇ ھەرگىز تويمىدى...

بوستاننىڭ بىر تەرىپىدە بىر قەسىر نامايەن بولدى. ھاتەم ئۇ قەسىرنىڭ ئىچىگە كىرىپ تاماشا قىلدى، ھاتەم كوردىكى، ئۇ قەسىرنىڭ پەشتىغىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر قەپەز ئېسىغلىق تۇرۇپتۇ. قەپەزدە بىر خۇش ئاۋازلىق توتى قۇش شۇنداق سايراۋېتىپتۇركى:
— ئەي ھاتەم خۇش كەپسىز.
ھاتەم ھەيرانلىق ئۈستىگە ھەيران بولدى. ئۇ يەردە بىر پولات سەندەل قويۇلغان بولۇپ، ئۈستىدە كامان تۇرۇپتۇ. ئۇ يەردە يەنە ئىككى پارچە خەت تۇراتتى. ھاتەم ئۇنى ئوقۇپ كوردى. خەتتە: « قەدىمى بۇ يەرگە يەتكەن ھەر قانداق بىر كىشى بۇ كامان بىلەن قەپەزدىكى توتى قۇشنى ئاتسا بۇ تىلىسماتلار ئېچىلىدۇ. ئەگەر ئۇچ قېتىم ئاتسىمۇ ئوقى تەگمىسە، ئۇ ئادەم تاشقا ئايلىنىپ، تا قىيامەتكىچە شۇ ھالەتتە تۇرغاي »- دىيىلگەن ئىدى. يەنە بىر خەتتە: « بىر كۈنى كىيامەرس ئادەم بىر سەھرادىن ئوتۇپ كېتىۋاتاتتى. بىر دانە ئالماس پارچىسى ئۇچراپ قالدى. ئۇنىڭغا ئوخشايدىغان يەنە بىر ئالماسنىڭ بولۇشى ناتايىن ئىدى. ھوكۇمالارغا ئەمىر قىلدى :» تىلسىمات ياساڭلاركى، بۇ ئالماس پارچىسى شۇنىڭ ئاستىدا مەخپى قالسۇن!» ھوكۇمالار بىر تىلسىم پەيدا قىلدى. ئۇنىڭ ئېتىنى ھامامى باد گەرد قويدى. ئەگەر توتى قۇشقا ئوق تەگسە ئالماس پارچىسى ئۇ كىشىنىڭ قولىغا چۈشىدۇ....» دەپ يېزىلغان ئىدى.
ھاتەم سەندەل ئەتراپىغا قاراپ تۇرغۇن تاشلارنى كوردى. بىلدىكى، بۇ تاشلار ئەسلى ئادەم بولسىمۇ، توتىغا ئوق تەككۈزەلمىگەچكە تاش بولۇپ قالغان ئىكەن.

هاتەم: «ئۈچتال ئوق تەگمەي قالسا، قۇتۇلۇشنىڭ ئامالى بارمۇ - يوقمۇ». دېگەنلەرنى خىيالىدىن كۆچۈردى. ئاخىر خۇداغا تەۋەككۇل قىلىپ كامانىنى قولىغا ئالدى. ئوقتىن بىرنى ئېلىپ «بىسمىللا» دەپ تۇتىنىڭ دەل كۆكرىكىنى مولچەرلەپ ئاتقان ئىدى. تۇتى قەپەزنىڭ ئۇ تەرىپىگە ئۆتۈۋالدى، ئوق تەگمەي ئۆتۈپ كەتتى. هاتەم تىزىغىچە تاشقا ئايلىنىپ بولغانلىقىنى كۆردى. يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇشقا باشلىدى. ئۇ يەنىلا خۇداغا تەۋەككۇل قىلىپ «بىسمىللا» دەپ ئىككىنچى ئوقنى ئاتقان ئىدى، ئوق تەگمىدى. هاتەم بېلىگە قەدەر تاشقا ئايلاندى. هاتەم ئۈچىنچى ئوقنى قولىغا ئالدى - دە، ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ ئوق ۋە ئۆزىگە دەم سالدى. ئاندىن «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ تۇتىنىڭ دەل كۆكرىكىنى مولچەرلەپ ئوق ئۈزدى. ئوق تۇتىنىڭ كۆكرىكىنى جۇۋۇپ ئارقا تەرىپىدىن چىقىپ كەتتى. تۇتى قەپەز بىلەن يەرگە چۈشتى. دەهشەتلىك قورقۇنۇشلۇق ئاۋازلار كۆكنى چاك كەلتۈردى.

هاتەم بىهوش بولۇپ يىقىلدى. ئۇ هوشىغا كېلىپ قارىسا نە باغ، نە بوستان ۋە نە قەسىر - گۈمبەز، پەشتاق، تۇتى، قەپەزلەر بولسۇن، هەممىسى كۆرۈنمەيتتى. يەردە بىر پارچە ئالماس يالتىراپ تۇراتتى. تاشقا ئايلىنىپ كەتكەن ئادەملەرنىڭ بەزىلىرى ئەسلىگە كەلگەن ئىدى.

هاتەم ئالماسنى ئېلىپ ئەسلىگە كەلگەن كىشىلەر بىلەن سامانىنىڭ ئالدىغا كەلدى. سامان هاتەمنى سالامەت كۆرۈپ، هەممەيلەننى مېهمان قىلدى. بىر پارچە نامە يېزىپ هارىس شاهقا ئەۋەتتى. هارىس شاه هامامى بادگەرد تىلسىمىنىڭ بۇزۇلغانلىقىنى ئاڭلاپ ئىنتايىن خۇشال بولدى. دەرهال سا-

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

مانغا جاۋاپ خەت يېزىپ ئەۋەتتى، خەتنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى: «هۆرمەتلىك سامان، مەزكۇر نامە تېگىشى هامان هاتەم باشلىق مېهمانلارنى باشلاپ مېنىڭ هوزۇرۇمغا كەلگەيسىز». نامە سامانغا تەگدى. ئۇ هاتەم قاتارلىق مېهمانلارنى باشلاپ قاتغان شەهرىگە قاراپ راۋان بولدى.

هارىس شاه ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ هۆرمەت بىلدۈردى ۋە زىياپەت قىلىپ كۈتۈۋالدى. هاتەم هېلىقى ئالماسنى شاهقا ئىنئام قىلدى.

هاتەم كەتمەكچى بولۇپ پادىشا هارىستىن ئىجازەت سورىدى، شاه قوشۇلماي يەنە بىر مەزگىل بۇ يەردە تۇرۇشنى ئىلتىماس قىلدى.

هاتەم قايتمىسا بولمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ قايتا - قايتا ئىجازەت سوراۋەرگەچكە، پادىشا ئىلاجسىز قېلىپ رۇخسەت بەردى ۋە هېلىقى ئالماس پارچىسىغا يەنە نۇرغۇن لەئەل - ياقۇتلارنى قوشۇپ هاتەمگە يوللۇق تۇتتى.

هاتەم شاه ۋە خالايىق بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بولدى. كۆپ جايلاردىن ئۆتۈپ، جاپا - مۇشەققەتلەر چېكىپ، ئاخىرى هوسنە ئاۋاتقا يېتىپ كەلدى. سارايغا كىرىپ شاهزادە مۇنىرە بىلەن كۆرۈشتى.

ئەتىسى ئىنىك ئانا ئاڭلاپ، دەرهال يېتىپ كېلىپ، مەلىكىنىڭ سالامىنى يەتكۈزۈپ، ئۇلارنى مېهمانىغا تەكلىپ قىلدى.

هاتەم شاهزادىنى ئېلىپ مەلىكىنىڭ مېهمانخانىسىغا باردى. ئىنىك ئانا باش بولۇپ ئۈچ كۈن زىياپەت بەردى. هاتەم هامامى بادگەرد خاتىرىسىنى يېزىپ، ئالماس، لەئەللەر بىلەن

قوشۇپ ئۇنىڭ ئانا ئارقىلىق مەلىكىگە چىقاردى. ئۇنىڭ ئانا هاتەمنىڭ هەدىيىلىرىنى مەلىكىگە بېرىپ، مەلىكىدىن بىر مۇنچە ئالتۇن، پۇل ۋە ئېسىل كىيىم - كېچەكلەرنى ئېلىپ چىقىپ هاتەم بىلەن شاهزادىغا تەقدىم قىلدى.

ئۇلار سارايغا قايتىپ كېلىپ، ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتكەن ئىدى. ئۇنىڭ ئانا بىر نامە ئېلىپ كەلدى ۋە هاتەمگە بېرىپ مەلىكىنىڭ سالامىنى يەتكۈزدى. هاتەم نامىنى ئېچىپ ئوقۇپ مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولدى. خەتتە مۇنداق يېزىلغان ئىدى:

"ئەي شاهزادە هاتەم، ئالتە سوئالغا قانائەتلىنەرلىك جاۋاپ تاپتىڭىز. ئەندى يەتتىنچىسىگە نوۋەت كەلدى. خەزىنىمىزدە بىر مەرۋايىت بار. ئۇنىڭ باراۋىرىدە كۈمۈشتىن بىر مەرۋايىت ياسالدى. ئۇ، ئۆزلىرىگە ئەۋەتىلدى. بۇ كۈمۈش مەرۋايىتتا ۋەزنى، شەكلى، رەڭگى ئوخشايدىغان يەنە بىر مەرۋايىت تېپىپ كەلگەيسىز. ئاندىن كۆڭلىمىز خاتىرجەم بولغاي».

بېيت:

بۇ گوهەردەك يەنە بىرنى پەيدا قىل،
يەتتە ئېقلىمنى كېزىپ مۇئەييا قىل.».

نامە تامام ۋەسسالام.»

هاتەم خەتنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئويلاپ كوردى. ئۇنىڭغا بۇ سوئالنىڭمۇ سەپەرسىز ھەل بولمايدىغانلىغى ئايان بولدى.

هاتەمنىڭ مەلىكە هۆسنە بانۇنىڭ يەتتىنچى سوئالىغا جاۋاپ تېپىپ كېلىشى ۋە هۆسنە بانۇ بىلەن شاهزادە مۇنىرنىڭ تويى

ئەلقىسسە، هاتەم يەنە ئۆز سەپىرىنى داۋام قىلدى. بىر ئەچچە ۋاقىت يول مېڭىپ هېرىپ ئۇسسۇزلۇق يەتتى. بىر كۈنى ئۇ بىر تۈپ كاۋاك دەرەخ تۈۋىدە قوندى. لېكىن ئۇنىڭ كوزى ئۇيقىدىن بىدار ئىدى. ئۇ خىيال بىلەن سەهەر ۋاقتى بولۇپ قالغانلىغىنىمۇ سەزمەي قالدى ۋە ئاللاتائالاغا سېغىنىپ، مۇرادىنى تىلەپ يىغلىدى. بىر چاغدا بىر جۈپ قۇش كېلىپ دەرەخنىڭ شېخىغا قوندى. بۇ قۇشلار ئاللانىڭ بىرلىكىنى سۈپەتلەپ سايرىشاتتى. ئۆز ئارا سوزلىشەتتى. بىرىنچىسى ئىككىنچىسىدىن سورايتتى:

— بۇ ئادەم كىم بولۇشى مۇمكىن، نېمىشقا بېشىنى قولىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ خىيالغا چۆمۈپ كەتكەندۇ؟

— مەن ئۇلۇغلاردىن ئاڭلىغان ئىدىم، - دېدى ئىككىنچىسى جاۋاپ بېرىپ، - بىر كۈنلەر كېلىدۇكى، بىر كېچىسى مۇشۇ دەرەخنىڭ تۈۋىگە هاتەم ئاتلىق بىر يىگىت كېلىپ مېهمان بولغاي. ئىككى قۇش بۇ يەرگە كېلىپ سوزلەشكەي، بىرى بۇ كىشىنىڭ كىملىگىنى بىلەلمەي سورىغاي. ئىككىنچىسى جاۋاپ بەرگەي» ... هېساپلاپ باقسام ئۇلۇغلار كورسەتكەن كېچە مۇشۇ كېچە ئىكەن. بۇ ئادەمشۇ هاتەم بولسا كېرەك.

— ئۇنداق بولسا، هېلىقى قۇشلار ۋەقەسىنى ئېيتىدىغان ۋاقىت بولۇپ قاپتۇ، - دېدى بىرىنچى قۇش، - بىزنىڭ جامائەت -

لىرىمىزنىڭ ئەسلىمىزدە رىيائى قەھرىمانى جەزىرىلىرىدە ئىدى. بىر گورۇھ قۇشلار بىزلەرگە ئارىلاش ئىدى. ھەر ئۈچ يىلدا بىر قېتىم تۇخۇم قوياتتى. تۇخۇملىرى توخۇ تۇخۇملىرىدىنمۇ خىل ئىدى. بىرسەۋەپلەر بىلەن بۇ خاسىيەتلەر ئۇلاردىن كۆتۈرۈلۈپ كەتتى. بۇ تۇخۇملاردىن بىرى پەرىلەر شاھى قەھرىمان شاھنىڭ قولىغا چۈشكەن ئىدى. يەنە بىرى شەمئان شاھقا تەككەن ئىدى. شەمئان شاھ ھوكۇمالار ھوكمى بىلەن سەھرادىكى بىر بۇلاقنىڭ ئالدىغا يەتتە خەزىنە ياسىدى. ئۇ خەزىنىنىڭ بارلىق ئاچقۇچلىرىنى تاشقارقى ئۆيدە قويۇپ بىر قىزنىڭ نامىغا تىلسىم قىلىپ بېكىتتى. ئۇ خەزىنىنىڭ تەسەررۇپى شۇ قىزنىڭ قولىدا، ئۇ قىزنىڭ قولى تەگمەي تۇرۇپ بۇ خەزىنىنى باشقا ئادەملەر ئالالمايدۇ. ئەگەر كىمكى ئېلىشنى قەست قىلسا ئۇ يەردە ھەر خىل يىلان، چايانلار پەيدا بولۇپ. ھوجۇمغا ئۆتۈپ ئۇ كىشىنى يوقىتىۋېتىدۇ ... مەلۇم بولدىكى ئۇ قىز خەزىنىنى تەسەررۇپ قىلغاي. بۇ يىگىت ئۇدۇرنىڭ سىرىنى تېپىش ئۈچۈن چىقىپتۇ.

ئەندى بىردىن بايان قىلايلى.

پەرىلەر پادىشاسى قەھرىمان ۋاپات بولدى. مەرۋايىت خوتۇنىنىڭ قولىدا قالدى. قەھرىمانشاھ ۋاپات بولغاندا ھامىلدار ئىدى. ئۇنىڭ بىرادەرلىرى رەشىك قىلىپ مەلىكىنى بىر باياۋانغا ئېلىپ بېرىپ تاشلىۋەتتى.

بىر نەچچە كۈنلەردىن كېيىن مەلىكىگە بىر كارۋان ئۇچراپ، كارۋان باشلىقى ئۇنى: «قىزىم» دەپ ئۆز ۋىلايىتىگە ئېلىپ كەتتى. مەلۇم ۋاقىتتىن كېيىن مەلىكە ئوغۇل تۇغدى. ئۇ ئوغۇل چوڭ بولۇپ كاماليغا يەتتى. خۇدانىڭ تەقدىرى

www.uyghurkitap.com

بىلەن ئۇ، بۇ ۋىلايەتكە پادىشا بولۇپ، مەرۋايىت ئۇنىڭغا ئېگىدى.

ئۇنىڭ بەشىنچى نەۋرىسى ھەششام ئوغلى ماھىيارغا ئىل كۈلاتىكتى. ھازىر ماھىيار جەزىرىدە پەرزەختە دىۋىلەرگە پادىشادۇر. ئۇ ئاھايىتى ئاقىل، دانىشمەن كىشى بولۇپ، تارىخ كىتاپلىرىنى كۆپ ئوقۇپ ئىلىم ھاسىل قىلغان. ئۇنىڭ پەرىلەر، ئىنسانلار ئارىسىدا جامال بابىدا مەشھۇر گۈلچېھرە دىگەن بىر قىزى بار. كىمكى ئۇ قىزغا خېرىدار بولۇپ كەلسە، شەرت شۇكى، ئاقۇشنىڭ ئەسلىنى سورايدۇ. ھېچكىم بىلمەس. ئەگەر كىمەرسىكى جاۋاپ بەرسە دور بىلەن گۈلچېھرىنى ئۇنىڭغا بېرەر.

بۇ قۇشلار پەيدا بولۇشتىن مۇشۇ زامانلارغىچە بۇ سىرلار مەخپى قالغان ئىدى. بىز بۇ جاماننى يەتتە قۇشنىڭ تىلى دەيدۇ. بۇ سۆزلەرنى سۆزلەشكە ئەمىر بولغىنى يوق ئىدى. ئەمما ھاتەم خۇدانىڭ مەرت، ياخشى بەندىسىدۇر. ئۇشبۇ مەرۋايىت سەۋدىدىن كۆپ كىشىلەر مۇرادىغا يېتەر.

ساۋاپ تەمەسىدە ئۇشبۇ سىرنى ھاتەمگە ئىزھار قىلدۇق. ھاتەم بۇ سۆزلەرنى ئۇنتۇمىسا، ئۇ مەرۋايىت بىلەن گۈلچېھرەنى قولغا كىرگۈزەر.

يەنە بىرى دىدى:

— ھاتەم قەھرىمان دەرياغا قانداق بارار؟ جەزىرىدە دىۋىلەر كۆپ، ئۇ يەردىن قانداق ئۆتەر؟

يەنە بىرى دىدى:

— بىزلەر بىر سىلكىنسەك نەچچە تال پېيىمىز تۆكۈلىدۇ. ھاتەم شۇ پەيلىرىمىزنى ئېلىپ ئېھتىيات بىلەن ساقلىسا، بېشىغا كۈن

چۈشكەندە قارا پەينى كويدۇرۇپ، كۆلىنى بەدىنىگە سۈركىسە، بىر دىۋە سۈرىتىدە بولىدۇ. ھەر قانداق دىۋە ئۇنىڭغا روبىرو بولۇشقا پېتىنالمايدۇ. قاچانكى، ئۇ ئەسلىگە كەلمەكچى بولسا، ئاق پەينى كويدۇرۇپ، ئۇنىڭ كۆلىنى بەدىنىگە سۈركىسە ئەسلىگە كېلەر، ھېچبىر گىزەندە ۋە زىيانداشلار ئۇنىڭغا يېقىن كېلەلمەس. ئەگەر دەريائى قەھرىماندىن ئۆتسە ئۇ يېقى جەزىرە ئى بەرزەخكە تەۋە بولۇپ مۇرادى ھاسىل بولۇر.

ئۇ قاناتلىرىنى سىلكىپ قېقىۋىدى، پەيلىرى تۆكۈلدى. ئاڭغىچە سۇبھى ۋاقتى بولدى. قۇشلار ئۇزۇق تېپىش ئۈچۈن ئۇچۇپ كېتىۋېتىپ ئېيتتى:

— شەرق ۋە جەنۇپ تەرەپكە بارساڭ يول يېقىندۇر.

ھاتەم تۆكۈلگەن پەيلەرنى ئېلىپ يولغا راۋان بولدى. ئۇ باياۋانلارنى كېزىپ، قىشلاقلارنى ئارىلاپ ماڭماقتا ئىدى. تۇساتتىن بىر نالە ئاۋازى ئاڭلاندى:

— مەنمۇ خۇدايىمنىڭ بەندىسى. ئۇمۇ خۇدايىمنىڭ بەندىسىدۇر.

ھاتەم ئاۋاز چىقارغۇچىنىڭ ئالدىغا باردى. كوردىكى بىر تۈلكە ئىكەن. ھاتەم تۈلكىدىن سورىدى.

— ئەي خۇدانىڭ بەندىسى، ساڭا قانداق ئەلەم يەتتى؟ نىمانچە پىغان چېكىسەن؟

تۈلكە جاۋاپ بەردى:

— ئىككى بالام بىلەن ئېرىمنى سەييات ئەسىر قىلىپ ئېلىپ كەتتى. شۇلارنىڭ دەردىدە يىغلايمەن.

— ئۇ سەيياتنى تونۇمسەن؟ — سورىدى ھاتەم.

— يېقىندا بىر قىشلاق بار. سەييات شۇ قىشلاقتا، — دىدى تۈلكە.

— ئۇنداق بولسا، ئۆزۈڭنى يوشۇرۇپ تۇرۇپ يىراقتىن ماڭا كۆرسىتىپ قوي. مەن بىر ئامال قىلىپ باقاي، — دىدى ھاتەم.

تۈلكە ھاتەمنى باشلاپ بېرىپ يىراقتىن قىشلاقنى كۆرسەتتى. ھاتەم قىشلاققا قاراپ قەدەم قويدى. سەيياتنىڭ ئۆيىنى سوراپ تېپىپ ئىشىك قاقتى. سەييات ئۆيدىن چىقىپ ھاتەمنى كۆرۈپ سورىدى.

— كىمنى ئىزدەيسەن؟

— سىزنى، — دىدى ھاتەم مۇلايىملىق بىلەن، — سىزگە بىر ھاجىتىم چۈشتى. ئۇ بولسىمۇ، مېنىڭ بىر كېسىلىم بار ئىدى. تېۋىپلار تۈلكىنىڭ قېنىنى بۇيرىدى. ئەگەر تىرىك تۈلكە تۇتقان بولسىڭىز ماڭا سېتىڭ.

سەييات ھاتەمنى مېھمانخانىسىغا باشلاپ كىرىپ ئۈچ تۈلكىنى كۆرسەتتى. ھاتەم سەيياتقا نۇرغۇن پۇل بەردى. بۇ ئىلتىپاتتىن خۇشال بولغان سەييات ئۈچ تۈلكىنىڭ ھەممىسىنى بېرىۋەتتى. ھاتەم تۈلكىلەرنى ئېلىپ بېرىپ ئانا تۈلكىگە تاپشۇرۇپ بەردى.

— ئەندى ئۆز ماكانىڭلارغا بېرىپ شادىمان ياشاڭلار، — دىدى ھاتەم.

ئانا تۈلكە يەنە يىغلاشقا باشلىدى. ھاتەم سورىدى:

— يەنە نىمىشكە يىغلايسەن؟

— سەن كورمۇدۇڭمۇ، — دەپ بەكرەك نالە قىلىشقا باشلى-

دى، - ئۇ ، - مانا يولدۇشۇم ، كوز يۇمۇش ئالدىدا تۇ-
رۇپتۇ . بۇنىڭ كېسىلىگە بىر ئىلاج قىلساڭ ئىكەن .
- ئىرىڭنىڭ كېسىلىگە نىمە پايدا قىلىدۇ ؟ - دەپ سورى-
دى ھاتەم .
- بىر پىيالە ئىسسىق ئادەم قېنى بولسا ساقىياتتى ، -
دېدى تۈلكە .
- غەم يىمە ، - دېدى ھاتەم ، - ئىسسىق قان مەندە بار.
ئۇ بىر تاسما بىلەن قولىنى باغلاپ ، تومۇرىغا تىغ ئۇرۇپ ،
كېسەل تۈلكىنىڭ ئاغزىغا ئىسسىق قېنىنى ئېقىتتى . دىگەندەك
ئازغىنا ۋاقىت ئوتۇۋىدى ، كېسەل تۈلكە سەھەت تاپتى .
ھاتەم يەنە يولغا چۈشتى . ئۇ ، دەشتى - باياۋانلارنى
سەيلە قىلىپ مېڭىپ يەنە بىر باياۋانغا بەتكەندە ، ئۇسسۇزلۇق-
تىن مادارى قالمىدى . يىراقتىن سۇدەك بىر نەرسە پاقىراپ
كورۇندى. ھاتەم ئۇنى سىزمىكىن دەپ يېقىن بېرىپ قارىۋىدى، سۇ
ئەمەس بىر ئەجدەرھا ئىكەن . ھاتەم كەينىگە يانماق بولىۋىدى،
لېكىن شۇ چاغدا ئەجدەرھا ئىنسان تىلىدا سوزلەپ مۇنداق
دېدى :
- ئەي يىگىت ، يېقىن كەل ، مەندىن قورقمىغىن ، مەن
سېنى مېھمان قىلىمەن .
ھاتەم ئەجدەرھاغا ئەگىشىپ يولغا چۈشتى . ئۇلار بىربوس-
تانلىققا يېتىپ كەلدى . ئۇ يەردە بىر ئالى قەسىر تۇراتتى .
قەسىرنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر كول بولۇپ ، ئۇنىڭ سۇيى سۈپ-
سۈزۈك ئىدى ، ئەجدەرھا ھاتەمگە قاراپ :
- ئەي يىگىت، سەن بۇ يەردە ئازراق دەم ئېلىپ تۇرغىن،
مەن ھازىر پەيدا بولىمەن ، - دەپ كولگە كىرىپ غايىپ بولدى

www.uyghurkitap.com

ۋە بىر دەمنىڭ ئىچىدە بىر نەچچە پەرىزاتلار پەيدا بولۇپ قالـ
دى . ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھۆسنە جامالدا بىر - بىرىدىن ئۆتـ
زەل ئىدى . ئۇلار ھاتەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ ، دوستىخان سېـ
لىپ، تۈرلۈك تائاملارنى ئېلىپ كەلدى ، شۇ ئەسنادا ئەجدەرھا -
مۇ كولدىن چىقىپ ھەممىدىن يۇقۇرىغا ئوتۇپ ئولتۇردى ۋە
دېدى :
- ئەي يىگىت ، تارتىنماستىن بۇ تائاملاردىن خالىغىـ
نىڭچە يېگىن .
ھاتەم تائاملاردىن تويغىچە يەپ دۇئاغا قول كوتەردى.
دۇئادىن كېيىن ئەجدەرھا ھاتەمدىن سورىدى :
- قەيەردىن كەلدىڭ ۋە قەيەرگە بارىسەن ، ئېتىڭ نىمە ؟
- مەن يەمەنلىك بولىمەن، - دېدى ھاتەم جاۋاپ بېرىپ، -
ئېتىم ھاتەم. يەمەن پادىشاسى تەيىنىڭ ئوغلىمەن، ھازىر ھۆسنە
ئاۋاتتىن كېلىشىم .
ھاتەم ئوتكەن ئىشلارنى بىرمۇ - بىر سوزلەپ بەردى ۋە
بۇ قېتىمقى سەپىرىنىڭ مەقسىدىنى دېدى .
ئەجدەرھا بۇ سوزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بېشىنى سەجدە -
گە قويۇپ شۈكرى ئېيتتى . ئاندىن :
- ئەي شاھزادە، - دېدى ئۇ سوزگە ئېغىز ئېچىپ ، - ئا-
تا - بوۋىلىرىمنىڭ ھەممىسى پادىشا بولۇپ ھەزرىتى سۇلايمان
ئەلەيھىسسالامدىن بۇ تاغۇ - دەشتلەرنى تىلىۋالغان ئىكەن . بىز
پەرىلەر قەۋمىدىن ، ئادىمىزاتقا زىيانكار بولساق ، قىياپىتىمىز
ئوزگۇرۇپ قالغاي . نوۋەت مەن گومراغا يەتتى . مېنىڭ ئې-
تىمنى، ئەبدەس شاھنىڭ ئوغلى پادىشاھى شەمەس دەيدۇ . بىر
كۈنى ئويلىغۇدۇمكى » لەشكەر يىغىپ بېرىپ ، ئىنسانلارنىڭ تۆپ-

رىغىدىن ئېلىپ جايىمنى تولۇق قىلسام»، شۇ مەقسەتتە لەشكەر توپلاپ ئىنسانلار ئۈستىگە باستۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن تەييارلانغان ئىدىم. شۇ كېچىسىلا قىياپىتىم ئۆزگۈرۈپ ئەجدەرھا بولۇپ قالدىم. لەشكەر ۋە جامائەتلىرىمنىڭ ھەممىسىنىڭ پەي-قاناتلىرى تۆكۈلۈپ كەتتى، كېيىن بولسا ئۆزۈمنى ئېسىپ تۇۋە قىلدىم، پايدا قىلمىدى. ناگاھ بىر كېچىسى غايىپتىن بىر ئاۋاز ئاڭلاندى: «بۇ ئاھۇ-نالىدىن ساڭا پايدا يوق. يەمەن ۋىلايىتىدە ھاتەم دىگەن بىر كىشى دۇنياغا كېلىدۇ. بىر سەۋەپلەر بىلەن بۇ يەرگە قەدىمى يېتىپ قالار، ئۇنىڭ دۇئاسىنىڭ بەركاتىدىن ئىنشائاللا، قىياپىتىڭ ئەسلىگە كەلگەي». شۇ ۋاقىتتىن تارتىپ تاكى ھازىرغىچە ساڭا ئىنتىزار بولۇپ تۇرماقتىمەن، ماڭا بىر دۇئا قىلساڭ، ئەسلىمگە كەلسەم.

ھاتەم دەرھال بىر خىلۋەتكە كىرىپ، يۇيۇنۇپ بېشىنى ھەقنىڭ دەرگاھىغا سەجدىگە قويۇپ مۇناجات قىلىپ شۇنداق دىدى:

— ئەي، سىرى بار ئالەمنى يارىتىپ پەرۋىش قىلغۇچى يەككە-يىگانە خۇدايىم. ئەۋۋىلىڭ يوق، ئاخىرىڭ يوق، ھېچقانداق ئوخشايدىغىنىڭ يوق، ھېچنەرسىگە ئېھتىياجىڭ يوق، ئالىمسەن، ئالىملىغىڭ قانداقتۇر ئېقىل-زېھىن بىلەن ئەمەس، بەلكى ئۆز سۈپىتىڭ بىلەن. قادىرسەن، قادىرلىغىڭ قانداقتۇر كۈچ-قۇۋۋەت بىلەن ئەمەس، ئۆز سۈپىتىڭ بىلەن، ھېچنەرسىنىڭ ئالدىدا ئاجىز ئەمەسسەن. نىمىنى خالىساڭ شۇنداق قىلالايسەن. بارنى يوق قىلالايسەن، يوقنى بار قىلالايسەن، بىرلىك ۋە بارلىغىڭنىڭ ھەق-ھۆرمىتى ئۈچۈن ئۆزگەرگەنلەرنى ئەسلىگە كەلتۈرگەيسەن!

ھاتەمنىڭ كۆزلىرىدىن تارام-تارام ياشلىرى راۋان بولۇپ، ھەزرىتى رەببىل ئالەمىنگە بولغان ئىشتىياقى جۇش ئۇردى. ئۇ سەجدىدىن بېشىنى كۆتەرگەندە ئەجدەرھا يىلان سۈرىتىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى پەرىزاتقا ئايلانغان ئىدى. ئەفرەس شاھ باشلىق بارلىق پەرىلەر كېلىپ ھاتەمنى زىيارەت قىلدى ۋە: «مۇندىن كېيىن ئىنسانلارغا ئەدەپسىزلىك قىلمايمىز» - دەپ تۇۋە قىلىپ ئەھدى بەردى.

ئەلقىسسە، پادىشا بۇيرىدىكى: «بۇ يىگىتنى چىگرىمىزغىچە ئۇزۇتۇپ قويۇپ كېلىڭلار»، ھاتەمنى بىر نەچچە پەرىزاتلار تەختىرىۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ كوتۇرۇپ يولغا چىقتى. بىرياخشى جايغا چۈشۈپ ئازراق دەم ئالدى. پەرىلەردىن بىرى ھاتەم بىلەن قېلىپ، قالغان يەتتىسى سەيلە-تاماشا قىلىش ئۈچۈن بىرياققا ماڭدى.

بۇ يەردە مەقرىناس دىگەن بىر دىۋە ماكان تۇتقان ئىدى.

ئەفرەس شاھنىڭ سۈرىتى ئۆزگەرگەندىن كېيىن، دىۋەلەر شىكارغا چىقىشقان ئىدى. قارىسا بىر ئادەم بىلەن بىر پەرى ئولتۇرغىدەك، دىۋىلەر ئۇلارغا قاراپ ھەملە قىلىپ، ھاتەم بىلەن پەرىنى تۇتۇۋالدى.

تاماشىغا كەتكەن يەتتە پەرى قايتىپ كېلىپ، ھاتەم بىلەن قالغان ھەمراسىنىڭ يوقلىغىنى كوردى. قارىسا بىر نەچچە دىۋىلەر ئولتۇرۇپتۇ. بىرى زەخىملىنىپ يېتىپتۇ، ئۇلار بۇ دىۋىدىن سورىدى:

— بۇ نىمە ئەھۋال؟

— بىز مەقرىناس دىۋىنىڭ لەشكەرلىرىدۇرمىز، - دىدى زەخىملەنگەن دىۋە، - شىكار قىلىش ئۈچۈن چىققان ئىدۇق. بۇ

يەرگە كەلسەك بىر ئادەم بىلەن بىر پەرى ئولتۇرۇپتۇ. بىز ئۇلارغا ھۇجۇم قىلدۇق. ئۇلار سانىمىزنىڭ ئازلىقىغا قارىماي بىزگە قارشى تۇردى. بىرمەزگىل جەڭ بولدى. ئاخىرى بىزنىڭكىلەر ئۇ ئادەم بىلەن پەرىنى تۇتۇپ كېتىشتى. مېنى بولسا، ئۆلدى دەپ خىيال قىلىپ تاشلاپ كېتىشتى.

پەرىلەر ئۇ دىۋىنى دەرھال ئەپرەس شاھقا يەتكۈزدى. ئەپرەس شاھ بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن قاتتىق غەزەپلەندى، لەشكەر يىغىپ، قوراللاندۇرۇپ جەڭ قىلىش ئۈچۈن يولغا راۋان بولدى. توختىماي يول يۈرۈپ مەقرىناس دىۋىنىڭ چېگرىسىغا يېتىپ كەلدى، جاسۇس ئەۋەتىپ خەۋەر تاپتىكى، مەقرىناس دىۋە شىكاردا ئىكەن. پەرىلەر ۋاقىتنى غەنىمەت بىلىپ، دىۋىلەرگە ھۇجۇم قىلدى. دىۋىلەر بىخۇت ئىدى. كۆپلىرى ئۇخلاۋاتاتتى. پەرىلەر ھەر تەرەپتىن باستۇرۇپ كەلگەچكە، خەۋەرسىز تۇرغان دىۋىلەر سەراسىم بولۇپ تەڭ كېلەلمىدى. بىر قىسمى جېنىدىن ئايرىلدى، بىر قىسمى زەخىملەندى، بىر قىسمى ئەسىر بولۇپ قولغا چۈشتى.

ئەپرەس شاھ ئۆلگەن ۋە تىرىك قالغان دىۋىلەرنىڭ ھەممىسىنى بىر يەرگە يىغىپ، ئوت يېقىپ كۆيدۈرۈپ، كۈلىنى كۆككە سورۇۋېتىپ، مەقرىناس دىۋىنىڭ تەختىنى ئىگەللەپ خەزىنىلەرنى قولغا چۈشۈردى ۋە پەرى كاتتىلىرىدىن بىرىنى شاھ قىلدى. كېيىن ھاتەم بىلەن بىرگە ئەسىرگە چۈشكەن ھىلىقى پەرىنى ئازات قىلىپ يەنە يولغا سالدى.

پەرىلەر ھاتەمنى تەختىرىۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ كۆتىرىپ ھاۋىدا قوشتەك ئۇچۇپ بىر تاغ ئۈستىگە كېلىپ چۈشتى. ئۇ يەر-

www.uyghurkitap.com

دە بىر بۇلاق بولۇپ، ئۇنىڭ لېۋىدە بىر ياش پەرىزات يىگىت نالە-زار قىلىپ يىغلاپ ئولتۇراتتى.

پەرىلەر ئۇ يىگىتنى كۆرۈپلا تونىدى. ئۇ شاھ مېھرىۋازنىڭ ئوغلى شاھزادە مېھرىشاۋەر توماني ئىدى. ئۇلار شاھزادىدىن سورىدى:

— ئەي شاھزادە، مۇنداق ھەسرەتتە ئولتۇرۇشىڭىزنىڭ سەۋەبى نىمە؟

يىگىت جاۋاپ بەردى.

— جەزىرە بەرزەخ پادىشاھىنىڭ بىر قىزى بار. ئېتىنى سىمايى گۈلچېھرى دەيدۇ. مەن ئۇنىڭغا ئاشىق بولدۇم. ھېساپسىز لەشكەر ۋە خەزىنىلەر بىلەن جەزىرە بەرزەخكە بېرىپ پادىشاغا ئەلچى كىرگۈزدۈم. ئەلچىلىرىمنى ماھيارشاھ ئىززەت-ئىكرام بىلەن ئوبدان مېھمان قىلىپتۇ ۋە:

— ئەي ئەلچىلەر، - دەپتۇ پادىشا، - مەسلىھەتىڭلارغا مەنمۇ قوشۇلدۇم. لېكىن يىگىتنى چاقىرىڭلار! ئاندىن قالغان سۆزلىرىمنى بايان قىلىمەن.

ئەلچىلەردىن بىرى كېلىپ مېنى قىچقىرىپ بىللە ئېلىپ باردى. پادىشا مېنى دەرۋازا ئالدىغا چىقىپ قىزغىن قارشى ئالدى، ئۆيىگە باشلاپ، تۆردە ئولتۇرغۇزۇپ مېھمان قىلدى. دۇئادىن كېيىن مۇنداق دېدى:

— ئەي كۆزۈمنىڭ نۇرى، تەلىۋىڭنى قوبۇل قىلدىم. ئالدىنقى شەرت شۇكى، سەندىن سوئال سورايمەن، شۇنىڭغا جاۋاپ بەرگىن.

— ئۇ قانداق سوئال؟ - دەپ سورۇدۇم مەن.

شاھ ماڭا بىر گوھەرنى كۆرسەتتى ۋە بۇ گوھەرنىڭ قانداقلىقىنى سورىدى، مەن جاۋاپ بېرىشكە ئاجىز كەلدىم، پادىشا مېنىڭ قايتىشىمغا رۇخسەت قىلدى. ئۇ يەردىن قايتىپ چىقىپ، لەشكەرلىرىمنىڭ ھەممىسىنى قويۇپ بەردىم. مەن بۇ چەشمىنىڭ بېشىدا تەنھا ئولتۇرۇپ يىغلاپ قالدىم.

— ئەي بۇرادەر، — دېدى ھاتەم، — غەم يېمە، ماھيار شاھ دەرگاھىغا بېرىپ، سوئالىغا جاۋاپ بېرىپ گۆلچېھرىنى ساڭا ئېلىپ بېرىمەن.

پەرىلەر شاھزادە مېھرىۋازنىمۇ كۆتۈرۈپ يولغا راۋان بولدى. شامالدىنمۇ تېز ئۇچۇپ مەھكال دىۋىنىڭ ماكانىغا يەتتى. مەھكال دىۋىنىڭ لەشكەرلىرى ھاتەمنى پادىشاسىنىڭ ئالدىغا باشلاپ كىردى. شاھ بۇلارنى كۆرۈپ ھەيرانلىق ئىلكىدە سورىدى:

— قەيەردىن كەلدىڭلار؟

— ئەپرەس شاھنىڭ قېشىدىن كەلدۇق، — دېدى ھاتەم.

— نەچچە يىلدىن بېرى ئەپرەس شاھ غايىپ بولۇپ، ئۇنىڭ ماكانى يىلان، چايانلارنىڭ ئورنى بولغان ئىدى، — دېدى مەھكال ۋە ئەمر قىلدى، — ئى پەرىلەر سىلەر قايتىڭلار. بۇ ئادەمنى ناشتىلىق قىلىمەن.

— ئەي مەھكال شاھ، — دېدى مېھرىۋاز شاھزادە يالۋۇرۇپ، — بۇ ئادەمگە ئازار بەرمىگىن، مەن ساڭا بەش ئادەم كەلتۈرۈپ بېرەي.

بۇ مەسلىھەت دىۋىگە ماقۇل بولدى ۋە ئۈچكۈنلۈك مۆھلەت بىلەن ھاتەمنى بىر ئۆيگە باشلاپ ساقچى قويدى.

شاھزادە مېھرىۋاز مەھكال ئالدىدىن قايتىپ چىققاندىن كېيىن پەرىلەر بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، سەھەر ۋاقتىدا، ساقچىلار ئۇخلاۋاتقاندا ھاتەمنى ئېلىپ قاچتى.

ئەتىسى مەھكال دىۋە خادىملىرىدىن بىرسىگە ھاتەمنى ئېلىپ كىرىشنى بۇيرىدى. خادىملار چىقىپ ھاتەم سولانغان ئۆيگە قارىدى، قاراۋۇللار شىرىن ئۇيقىدا ئۇخلاۋېتىپتۇ. لېكىن ئۆيدە ھاتەم يوق ئىدى. خادىملار ھەيران بولدى.

ئەلقىسسە، ھاتەمنى ئېلىپ قاچقانلار دەريائى قەھرىمانغا يەتكەندە، تۆرت پەرى ئۆز ماكانىغا قايتىشتى. مېھرىۋاز بىلەن ھاتەم بولسا، ئۆز يولىغا كېتىۋەردى.

— ئەي يىگىت، — دېدى مېھرىۋاز ھاتەمنى ئاگاھلاندۇرۇپ، — بۇ ماكاننىڭ دىۋىلىرى ناھايىتى يامان، ئادىمىزاتنى كۆرسە تىرىك قويمايدۇ.

— ئەي بۇرادەر، غەم يېمە، — دېدى ھاتەم، — مەن دىۋىمۇ بولالايمەن.

ھاتەم ئوت يېقىپ قارا پەيلەرنى كۆيدۈرۈپ، كۈلىنى بەدىنىگە سۈركىۋىدى، قىياپىتى قورقۇنۇشلۇق بىر كۆشلۈك دىۋىگە ئايلىنىپ قالدى. بۇ ھالەتتە دىۋىلەر كۆرسە، تاقابىل بولۇشى مۇمكىن ئەمەستى. مېھرىۋازمۇ كۆرۈپ ناھايىتى قورقۇپ كەتتى.

— ئەي بۇرادەر، — دەپ سورىدى ئۇ ھاتەمدىن، — يەنە ئەسلىڭىزگە كېلەلەمسىز؟

— ئەسلىمگە كېلەلەيمەن، — دېدى ھاتەم.

ھاتەمنى يىراقتىن كۆرگەن دىۋىلەر قورققىنىدىن ئارقىسىغا قارىماي قاچاتتى. باشقا گېزەندە قۇشلارمۇ پاراكەندە بولۇپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

جېڭىنى بىر ياققا ئېلىشقا تىرىشاتتى. ھاتەم مۇشۇنداق تاماشالار بىلەن قەھرىمان دەرياسىنىڭ بويلىرىنى ئايلىنىپ، ئۇنىڭ كېچىكىگە كەلدى.

— ئەي ھاتەم، — دېدى مېھرىۋاز، — بۇ يېقىن ئەتراپتا بىر سالۇك دېگەن جەزىرە بار، ئۇنىڭ كاتتىسىنى شاھبال شاھ دەيدۇ. مەن ئۇ يەرگە بېرىپ ئىككى - ئۈچ ئات ئېلىپ كېلەي.

مېھرىۋاز ھاتەم بىلەن خوشلىشىپ ئالدىراپ مېڭىپ كەتتى. بېرىپ شاھبال شاھقا كۆرۈنۈش قىلدى. شاھبال ئۇنىڭغا بىسيار ھۆرمەت - ئېھتىرام بىلدۈردى. شاھزادە مېھرىۋاز ئىككى ئات سورىدى. شاھ ئۇچىدىغان ئاتتىن ئىككىنى بەردى. مېھرىۋاز ئۇ ئاتلارنىڭ بىرىنى مىنىپ، بىرىنى يېتىلەپ ھاتەمنىڭ ئالدىغا يېتىپ كەلدى.

ئۇلار ئۇچىدىغان ئاتلارغا مىنىپ، قۇشتەك ئۇچۇپ، دەريايى قەھرىماندىن ئۆتۈپ، بىر بوستانغا كېلىپ چۈشتى.

— ئەي ھاتەم، — دېدى مېھرىۋاز، — ماڭا رۇخسەت بەرسىڭىز، ئاتامنىڭ قېشىغا بېرىپ لەشكەر بىلەن خەزىنىنى ئېلىپ كەلسەم.

— ماقۇل، — دېدى ھاتەم.

ھاتەمنىڭ رۇخسىتىنى ئالغان شاھزادە مېھرىۋاز ئۇچىدىغان ئاتقا مىنىپ يولغا راۋان بولدى.

شاھقا مېھرىۋازنىڭ كېلىۋاتقانلىقى ھەققىدە خەۋەر يەتتى. شاھ ئوغلىنىڭ ئالدىغا چىقىپ، قىزغىن قارشى ئېلىپ، ئىززەت - ئىكرام بىلەن شەھەرگە باشلاپ كىردى. شاھزادە ئاتا-ئانا، ئۇرۇق - تۇققان، قەۋمى - قېرىنداشلار بىلەن كۆرۈشتى. ئاتىسىغا بولۇپ ئۆتكەن ۋەقەلەرنى بىر - بىرلەپ بايان قىلدى.

شاھ ئوغلىنىڭ تەلۋىگە ئاساسەن دەرھال لەشكەر تەمىنلەپ، سەپەر تەييارلىقىنى قىلدى.

شاھزادە يولغا چىقتى.

مېھرىۋاز شانۇ - شەۋكەت بىلەن بوستان ئەتراپىغا كېلىپ چۈشتى. چېدىر - بارگاھلارنى ئورنۇتۇپ بولغاندىن كېيىن ھاتەمنى ئىزدىدى. ھاتەم شاھزادىنى يولغا سېلىۋېتىپ، ئاق يېنى كۆيدۈرۈپ، كۈلىنى بەدىنىگە سۈركەپ ئەسلىگە كەلگەن ۋە بىر دەرەخنىڭ ئاستىدا ئارام ئېلىپ ئۇخلاپ قالغان ئىدى. شاھزادە ھاتەمنى شۇ يەردىن تاپتى. ھاتەم ئويغىنىپ مېھرىۋازنى كۆرۈپ خۇشال بولدى. ئۇلار بارگاھ ئورنۇلاشقان جايغا كېلىشتى. ئۇ يەردە توپ - توپ پەرىلەر يۈرۈشەتتى. ھاتەم ئۇلار بىلەن پەرىلەر ئادىتى بويىچە سالاملاشتى ۋە بۇ كېچىنى شۇ يەردە ئۆتكۈزۈپ، ئەتىسى ئۇچىدىغان ئات بىلەن ماھيار شاھنىڭ قەلئەسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ چۈشتى. دەرۋازىۋەنلەر پادىشاغا خەۋەر قىلدى.

— بىر ئۇلۇغ لەشكەر كېلىپ قەلئە ئالدىغا چۈشتى.

پادىشا ۋەزىرىنى ئەلچى قىلىپ نۇرغۇن سوۋغىلار بىلەن كەلگەنلەرنىڭ دوست ياكى دۈشمەن ئىكەنلىكىنى سىناش مەقسىتىدە چىقاردى. شاھزادە بۇ كەلگەن ئەلچىلەرنى ئىززەت - ئىكرام بىلەن قارشى ئېلىپ، زىياپەت بېرىپ، سوۋغىلار بىلەن كۈتۈۋالدى ۋە ئۇزۇتىدىغان چاغدا بىر نامە يېزىپ، شاھقا بېرىپ قويۇشنى ئىلتىماس قىلدى.

ئەلچى بولۇپ كەلگەن ۋەزىر قايتىپ كەلگەندىن كېيىن شاھزادىنى پادىشاغا ماختاپ، ھېلىقى نامىنى بەردى. نامەدە شاھ ئوتتۇرىغا قويغان سوئاللارنىڭ جاۋابى يېزىلغان ئىدى. شاھ يەنە ۋەزىرنى بۇيرىدى:

— مېھمانلارنى باشلاپ كېلىڭ.

ۋەزىر پادىشادىن دۇئا ئېلىپ، شەھەردىن چىقىپ، شاھزادە ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە كەلگەنلەرنى تەكلىپ قىلىپ مېھمانخانىلارغا باشلىدى. ئۇلار بۇ كېچىنى بۇ يەردە نەغمە - ناۋا، زىياپەت بىلەن ئۆتكۈزدى، ئەتىسى ماھيار شاھ شاھزادە بىلەن ھاتەمنى چاقىرىپ كۆپ ئىززەت-ئىكراملار بىلدۈردى ۋە سورىدى:

— ئەي يىگىت، نەدىن، نېمە مەقسەتتە بۇ يەرگە كەلدىڭىز، ئېيتىڭىز نېمە؟

ھاتەم دەرھال ئورنىدىن تۇردى ۋە ئۆزىنى تونۇشتۇرۇپ، سەرگۈزەشتىلىرىنى بايان قىلدى ھەم كۆمۈشتىن قىلىنغان مەرۋايىتنى شاھقا كۆرسەتتى. شاھ كۆردىكى، ئۇ بەئەينى دورغىلار ئوخشايتتى. شاھ دورنى ئېلىپ چىقىپ يەنە بىر تەرەپتە قويدى. رەڭگى، چوڭ - كىچىكلىكى ئوپمۇ - ئوخشاش ئىدى.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، - دېدى ھاتەم شاھانە ئەدەپ، پەردىلەرچە سالام، ئىكرام بىلەن، - بۇ دورنى پەقىرگە ئىنئام قىلسىلا، مېھرىبانلىقلىرىنىڭ ئۇلۇغ يادنامىسى بولۇپ قالسۇن.

— بولىدۇ، - دېدى ماھيار شاھ، - لېكىن بېرىشىمنىڭ بىر ئالدىنقى شەرتى بار. ئۇ بولسىمۇ ئاق قۇشنىڭ پەيدا بولۇشىنى سۆزلەپ بەرگەيسىز. چۈنكى بۇ ھەقتە خالايىق ئالدىدا ئەھدى قىلغان ئىدىم.

ھاتەم ئورنىدىن تۇرۇپ شاھقا ئاق قۇش ھەققىدە ئۆگىنىۋالغان قىسسىنى تولۇقى بىلەن يېزىپ تاپشۇرۇپ بەردى. ماھيار شاھ ھاتەمنىڭ قىسسىسىنى ئوقۇپ بولۇپ ئورنىدىن تۇرۇپ، ھاتەمنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈپ:

— بارىكاللا يىگىت، — دېدى - دە، دورى بىلەن قىزى گۈلچېھرىنى ھاتەمگە ئىنئام قىلدى. ھاتەم يىغىلغان چوڭ - كىچىكلەرگە گۈلچېھرىنى ” ھەمشىرەم “ دەپ ئېلان قىلدى.

— ئۇشبۇ يىگىت ھاتەم، — دېدى پادىشا پۇخرالىرىغا، — ئاللانىڭ رىزالىقى ئۈچۈن بارلىقىنى ھاجەتمەنلەر ئېھتىياجى ئۈچۈن بېغىشلىغان ئىكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن يەمەندەك ۋىلايەتلەردىن ۋاز كېچىپ، تاجۇ - تەختىنى تاشلاپ، رىيازەت چېكىپ بۇ يەرلەردە يۈرۈپتۇ.

ھەممەيلەن ھاتەمنىڭ پەزىلىتىگە زوقلىنىپ قىستىلىپ بېرىپ ئۇنى تولۇق، كۆپرەك كۆرۈۋېلىشقا ھەركەت قىلىشتى.

ھاتەم ئەتىسى مەلىكە گۈلچېھرىنى شاھزادە مېھرىۋاغا نىكاھلاپ، توي قىلىپ قويۇش تەلىۋىنى ئوتتۇرىغا قويدى. باشقىلار ھاتەمگە ئاپىرىنلا ئېيتىشىپ مۇبارەكلەشتى.

توي، تەييارلىقى قىلىنىپ، توي كۈنلىرى يېقىنلاشتى. شاھزادە مېھرىۋاز ئاتىسىغا خەت يازغان ئىدى، ئۇلار شۇلارنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ ساقلاپ قېلىشتى.

شاھزادىنىڭ دادىسى خەتنى ئالغاندىن كېيىن، تويغا كېرەكلىك بولغان تەييارلىقنى تولۇق پۈتتۈرۈپ، بارلىق دۆلەت خادىملىرى، ئوردا خوتۇن - قىزلىرى بىلەن يولغا چىقتى. ئۇلار ماھيار شاھ دىيارىغا كەلدى. ماھيار شاھ قۇدىلارنى ۋە ئۇلار بىللە ئېلىپ كەلگەن لەشكەر خادىملىرىنى ئۆزىگە مۇناسىپ خانىلارغا مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇشنى بۇيرىدى. ئىككى پادىشا خۇشال - خورام ئولتۇرۇپ ئۇزاق مۇڭداشتى. ئەتىسى رەسمىي توي نەغمىسى ياڭراپ، ئاسمان - زېمىننى لەرزىگە كەلتۈردى.

بىر نەچچە كۈن چوڭ توي- تاماششا ئۆتكۈزۈلدى. ئىككى مۇشتاق ئاشىقلار بىر- بىرىدىن مۇرادلىرىنى ھاسىل قىلىپ ھاتەم- گە كۆپلەپ دۇئا قىلىشتى.

ماھىيار شاھ تويدىن كېيىن قىزى بىلەن قۇدىلىرىغا نۇر- غۇن سوۋغا - سالاملار ھەدىيە قىلىپ ئۇزاتتى.

مېھرىۋاز مەلىكە گۈلچېھرىنى ئېلىپ قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچى- دە ئۆز ماكانىغا يېتىپ كەلدى.

ھاتەم بۇ يەردە بىر مەزگىل تۇرۇپ قالدى. كۈنلەردىن بىر كۈنى شاھزادىغا ئېيتتى:

— بۇرادىرىم، ماڭا كېتىشكە ئاتاڭدىن ئىجازەت ئېلىپ بەر- گىن، خالىساڭ پەقىرنى ھوسنە ئاۋاتقا ئاپىرىپ قويغىن.

بۇسۆزنى ئاڭلىغان شاھزادە چەكسىز خۇرسەن بولدى. دەر- ھال ئاتىسىدىن رۇخسەت ئېلىپ، ئەسكەرلىرىنى تەييارلاپ سەپەر- گە ھازىر بولدى. ھاتەمنى تەختىرىۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ پەرىلەر كۆتەردى. ھاتەم شاھ بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بولدى. ئۇ- لار دەريائى قەھرىماندىن ئۆتۈپ، دىۋىلەر دۆلىتى دائىرىسىگە كىرىپ ئارام ئالدى. دىۋىلەر مېھرىۋازغا كۆپ ھەدىيەلەر ئېلىپ كېلىپ ئىنئام قىلدى. قايتىشىدىمۇ مېھرىۋازدىنمۇ كۆپلىگەن سوۋ- غىلارنى ئېلىپ كەتتى.

ئۇلار يەنە يولغا چۈشتى. مېڭىپ - مېڭىپ مەھكال دىۋە تەۋەسىگە قەدەم قويغاندا، مەھكال دىۋە ئۇلارنىڭ ئالدىغا چى- قىپ مېھمان قىلىپ بىر كېچە قوندۇردى. ھەر ئىككى تەرەپ ئۆز ئاراسوۋغا تەقدىم قىلىشتى. كېيىن ئۇلار مۇقرىناس دىۋىنىڭ تەۋەسىگە كىردى. بۇ ئەپرەس شاھنىڭ لەشكەر كاتتىلىرىدىن بى-

رى - مىڭ بېشى ئىدى. ئۇ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ، قىزغىن قارشى ئېلىپ، ياخشى مەنزىلگە چۈشۈرۈپ، دەرھال بىر نامە يېزىپ ئەپرەس شاھقا ئەۋەتتى.

بۇ نامەنى تىگىش بىلەن ئەپرەس شاھ ئورنىدىن قوزغۇلۇپ ھاتەم تەرەپكە قاراپ راۋان بولدى. ھاتەمنى كۆرۈپ بىسيار خۇرسەن بولدى.

ئۇلار ئەپرەس شاھنىڭ دەرگاھىدا كۆپ مەسلىھەتلەر قى- لىشتى. ئەپرەس شاھمۇ شاھزادە مۇنىرى بىلەن ھوسنە بانۇنىڭ تويىغا بېرىش تەرەددۇتىنى قىلىشقا باشلىدى.

ھاتەم ئۇلارغا تەلەپ قىلىپ ئېيتتىكى:

— بۇنىڭ بۇ تەرىپى ئادەملەر تەۋەسىدۇر. سىلەر ئۇ يەرگە بېرىپ ئادەم بولۇپ ياشىساڭلار ناھايىتى ياخشى بولاتتى.

ھاتەمنىڭ بۇ تىلىگىنى ئۇلار بىجانىدىل قوبۇل قىلىپ، بىر كېچىدىلا ھوسنە ئاۋات تەۋەسىگە كېلىپ چۈشتى. بۇ كېچە ئۆتتى. ئەتىسى گۈزەتچىلەر مەلىكىگە، بۇ كېچە ھىساپسىز لەش- كەرلەرنىڭ شەھەرنى قورشاپ چۈشكەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. دەل شۇ چاغدا بىر تەرەپتىن ھاتەم تەنھا شەھەرگە كىرىپ كەلدى.

سارايغا كىرىپ شاھزادە مۇنىرنى كۆردى. ئۆز ئارا خۇ- شال كۆرۈشۈپ قىزغىن سۆزلەشتى.

بۇ ئەھۋالدىن مەلىكە خەۋەر تېپىپ ئىنىك ئانىنى ئەۋەتتى.

ئىنىك ئانا كېلىپ ھاتەم بىلەن شاھزادە مۇنىردىن مە- لىكىگە ۋاكالىتەن ھال سورىدى ۋە:

www.uyghurkitap.com

— بۇگۈن كەلگەن لەشكەرلەردىن خەۋىرىڭىز بارمۇ؟ — دەپ سورىدى. ئىنىك ئانا ھاتەمدىن، — بۇ لەشكەرلەر نىمە ئۈچۈن كەلدى؟

— بۇ لەشكەرلەرنىڭ ھەممىسى مېنىڭ بۇرادەرلىرىم، ھەرگىز ئەنسىرىمەڭلار. — دىدى ھاتەم.

ئىنىك ئانىنىڭ كوڭلى خاتىرجەم بولۇپ ئىككى يىگىتنى ئوردىغا بىرىشقا تەكلىپ قىلدى.

ھاتەم بىلەن شاھزادە مەلىكىنىڭ مېھمانخانىسىغا بېرىپ، مەلىكىگە ئىنىك ئانىدىن سەپەر نامەسى بىلەن دورنى كىرگۈزدى. مەلىكە بۇ دور بىلەن ئۆزىدىكى دورنى بىر يەرگە قويۇپ سېلىشتۇرۇپ كوردۈىدى، رەڭگى، چوڭلىغى، ھالىتى ئوخشاش چىقتى.

مەلىكە ناھايىتى خۇرسەن بولدى. ھاتەمنىڭ ھىممىتىگە تەھسىن - ئاپىرىنلار ئوقۇپ، سىرۇپايىلار چىقاردى. كەلگەن مېھمان، لەشكەرلەرگە دوستىخان سېلىپ ھىساپسىز تائاملارنى كەلتۈردى،

ئىنىك ئانا ھاتەمنىڭ ئالدىدا پەرۋانىدەك ئايلىنىپ تۇراتتى.

— ئەي ئانا، — دىدى ھاتەم ئىنىك ئانىغا، — مەلىكىنىڭ سوئاللىرى تامام بولدى. يەنە خىزمەتلىرى بولسا بۇيرىسۇن. بىجا كەلتۈرگەيمىز. ئەگەر باشقا خىزمەت بولمىسا، توي تەرەددۇتىنى قىلىپ، ئىشنى باشلىساق...

ئىنىك ئانا بۇ سوزنى مەلىكىگە يەتكۈزدى. مەلىكە ھەيران بولدى.

— ئەي مېھرىبان ئانا، — دىدى مەلىكە ئىنىك ئانىغا، — بۇ قىلغانلىرىمىزنىڭ ھەممىسى ئەرگە تەگمەسلىكنىڭ باناسى ئىدى. مەن پەلەكنىڭ ئويۇنلىرىدىن غاپىل ئىكەنمەن. ئەندى چۈشەندىم. ئىش بۇ يەرگە يەتتى. ئەندى نىمە دەپ جاۋاپ بېرىمىز؟

— ئەي مەلىكە، — دىدى ئىنىك ئانا يول كورسۇتۇپ، — ئەزەلدىن ئاللاتائالا ھەممە نەرسىنى جۈپلۈك قىلىپ ياراتقان، بىر يىگىت بىلەن بىر قىزنىڭ نىكاھى لەۋھى مەھپۇزدا يېزىلغاندىن كېيىن بەندىدە رازى بولۇشتىن باشقا ئامال يوق. ئەندى ئىختىيارنى كەردان شاھقا بېرەيلى.

بۇ مەسلىھەتكە مەلىكىمۇ قوشۇلدى. ئىنىك ئانا چىقىپ ھاتەمگە خەۋەر يەتكۈزدى. ھاتەممۇ خۇشال بولۇپ ئەپرەس شاھ بىلەن مېھرىۋاز شاھنىڭ قېشىغا بېرىپ، شاھ كەردان ئالدىغا بېرىشنىڭ ھازىرلىغىنى قىلىپ، ھەدىيەلەر ئېلىپ، شەھەرگە راۋان بولدى. ئەپرەس شاھ ۋەزىرىنى قوشتى، مېھرىۋاز شاھمۇ ۋەزىرىنى قوشتى.

كەردان شاھنىڭ كىشىلىرى بۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ شەھەرگە ئېلىپ كىردى. ئوردىسىغا باشلاپ كوپتىن - كوپ مېھرىبانلىقلارنى بىجا كەلتۈردى.

— ئەي شاھ، — دىدى ھاتەم تائامدىن كېيىن، — كەمىنىلىرى شۇنى ئىلتىماس قىلىدۇكى، شاھزادە مۇنىرە خارەزمەنى مەلىكە ھۇسنە بانۇغا لايىق كورسىلە، پەرزەنتلىككە قوبۇل قىلسىلا ئىكەن، سائادەتلىرى تېخىمۇ زىيادە بولغاي، ئىنشائاللا،

كەردانشاھ ئۇشبۇ سوزنى ئاڭلاپ ناھايىتى خۇرسەن بولدى. چۈنكى، يەتتە سوئال ھەققىدىكى ھاتەمنىڭ قىسسىلىرىدىنى ئاڭلىغان ئىدى.

ئۇلار توي تەييارلىقىنى قىلىپ ھوسنە ئاۋات يولىغا راۋان بولدى. كەردان شاھ ئالدى بىلەن بېرىپ شاھ پەرىلەر بىلەن ئۇچرۇشۇپ، توي تەييارلىقىنى ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئوتكۈزدى. شۇنداق قىلىپ بىر نەچچە كۈن تۇي - تاماششالار بولدى. ياخشى سائەتتە مەلىكە ھوسنە بانۇ شاھزادە مۇنىرىگە نىكا قىلىپ قويۇلدى. مەلىكە ھوسنە بانۇ بىلەن شاھزادە مۇنىرە ۋىسال تېپىپ، مۇراتلىرى ھاسىل بولدى. ئۇلار ھاتەمگە كوپتىن - كوپ دۇئالار قىلىپ، خۇدادىن رەھمەتلەر تىلىدى.

ھاتەم ھوسنە ئاۋاتتا بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ يەمەنگە قايتىشنىڭ تەييارلىقىنى قىلدى. ھوسنەبانۇمۇ كوپ تەييارلىقلار قىلدى. ئۇلار ئىنسان ۋە پەرىلەرنىڭ ھەمرالىقىدا يولغا چىقتى. بىر نەچچە ۋاقىتتىن كېيىن يەمەن تەۋەسىگە يېتىپ كەلدى.

يەمەن پادىشاسى تەي، ئۇلارنىڭ كېلىۋاتقانلىق خەۋىرىنى ئاڭلاپ، نەچچە كۈنلۈك يەرگىچە ئالدىغا كېلىپ كورۇشۇپ، ئامان - ئېسەنلىك سوراپ، ھال - ئەھۋال سوراپ، شەھەرگە باشلاپ كىردى. ياخشى مېھمانخانىلارغا چۈشۈرۈپ، ئالى زىياپەتلەر بىلەن مېھمان قىلدى.

مەلىكە ھوسنىبانۇ مەلىكە زەردىن پوشنىڭ خانىسىغا چۈشتى، ئۇلار قەدىردان دوستلاردەك كورۇشۇپ مۇڭداشتى.

پادىشا تەيمۇ بىر نەچچە كۈن توي - تاماشا قىلىپ بەردى. ياخشى سائەتتە مەلىكە زەردىن پوشنى ھاتەمگە نىكاھ قىلى-

دى. بۇ ئىككى ئىنتىزار ۋىسالىلار بىر - بىرلىرى بىلەن ئارزۇ - لىرىنى ھاسىل قىلىپ، كوڭۈللىرى لەززەتتىن بەھرى ئېلىپ، خۇداغا چىن قەلبىدىن شۈكرى ۋە مەدھىيىلەر ئوقۇدى.

توي بولۇپ بىر نەچچە ۋاقىتلار ئوتتى. مېھمانلار ھاتەمدىن ئىجازەت ئېلىپ، ئوز مەنزىللىرىگە قاراپ راۋان بولدى. شاھزادە مۇنىرە بىلەن ھوسنىبانۇلارمۇ رۇخسەت ئېلىپ ھوسنى-ئاۋاتقا قاراپ مېڭىشتى. ئۇلار قايتىپ دارغانلىرىدىن كېيىن بىر يىل خارەزمىدە، يەنە بىر يىل ھوسنە ئاۋاتتا تۇرۇپ ھايات ئوتكۈزۈشتى.

ھاتەم شۇندىن كېيىن ساياھەتكە ماڭمىدى. چۈنكى ساياھەتكە ھاجەت چىقمىدى. ئۇ ئومرىنىڭ ئاخىرىغىچە يەمەندە تۇرۇپ، يېتىم - يېسىر، ئاجىزلارغا ئىنئام ۋە ئېھسانلار قىلىپ ئالەمدىن ئوتتى. ئۇنىڭ ياخشى نامى تاكى زامانلاردىن - زامانلارغىچە ساقلىنىپ قالغۇسى...

www.uyghurkitap.com

哈　台　穆

*

刊 布 者：托·阿巴汗

责任编辑：阿·阿　吉

喀什维吾尔文出版社出版

新 疆 新 华 书 店 发 行

喀什日报印刷厂印刷

毫米787×1092开本　32/1

印张7插页 1 页

1982 年 12 月 第 1 版

1983年3月第 1 次印刷

印数：1—80.000

统一书号：10264.16定

定价：0.54元

بۇ كىتاپ 1899- يىلى تاشكەنتتە نەشىر قىلىنغان «ھاتەم نامە تۈركىي» ناملىق كىتاپتىن پايدىلىنىپ نەشىرگە تەييارلاندى

《哈台穆》是中亚古典名著，在维吾尔民间也广为流传，书中对慷慨仗义，舍己为人多有描叙。

ھاتەم ھەققىدە قىسسە

*

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشىر قىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپخانىسى تارقاتتى

«قەشقەر گېزىتى» باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

ئۆلچىمى: 787×1092 م م 32 كەسلەم

باسما تاۋىقى: 7، قىستۇرما ۋارىقى: 1

1982- يىل 12- ئاي 1- نەشرى

1983- يىل 3- ئاي 1- بېسىلىشى

سانى: 1—80.000

كىتاپ نومۇرى: 10264-16

باھاسى: 0.54 يۈەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇقاۋىنى ئىشلىگۈچى: جورى قادىر

统一书号： 10264.16
定 价：0.54 元